

DRUKI
TORUŃSKIE
XVI WIEKU

E R R A T A

Str.	Wiersz	Jest	Powinno być
5	3 od dołu	Konkretora	konrektora
22	3 od góry	Artoniusz	Artomiusz
25	18 od góry	Vivia	Viva
75	pod ilustracją	po Anno	pro Anno
93	3 od góry	Lehrer	Leiher
96	10 od dołu	RERI	NERI
100	8 od góry	kład	wkład
101	1 od góry	ściańska	ściańska
105	1 od góry	w wszelkich	wszelkich
120	3 od dołu	nupitarum	nuptiarum
123	3 od góry	Thoruniensie	Thoruniensis
138	6 od góry	Oomini	Domini
156	pod ilustracją	Gorki	Kostki

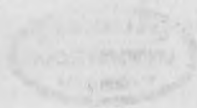

1911
1912
1913

412490
235033

DRUKI
TORUŃSKIE
XVI WIEKU

*Zebrał i opracował
Leonard Jarzębowski*

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY
1969

U 12490

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

Nakład 750+250 egz. Ark. wyd. 12, ark. druk. 12,25.

Papier ilustr. kl. III, 120 g, 86 × 108 cm.

Podpisano do druku i druk ukończono w grudniu 1969 r.

ZAKŁADY GRAFICZNE W TORUNIU

Zam. 1711 — M-15 — Cena zł 25,—

K. 52/70

Po wnikliwych badaniach Zygmunta Mocarskiego nad dziejami drukarstwa w Toruniu uwieńczonych nie zastąpioną do dziś jego pracą o *Księżce w Toruniu do roku 1793 — zarys dziejów* (Toruń 1934), po dokładnych zestawieniach aktywności drukarzy pomorskich w czwartym tomie *Drukarzy dawnej Polski* A. Gryczowej i K. Korotajowej (Wrocław 1962) zdawać by się mogło, iż już niewiele dodać możemy do dziejów drukarstwa w naszym rejonie. A jednak pojawiają się prace wciąż nowe, niektóre wprost rewelacyjne, jak choćby w 3 i 4 Roczniku Biblioteki Narodowej praca Elizy Szandorowskiej *Tajemnicza oficyna drukarska XV wieku* i *Czy w Chełmnie nad Wisłą drukowano inkunabuły?* suponująca istnienie oficyny Braci Wspólnego Życia w Chełmnie na Pomorzu w latach między 1473 a 1478.

Powstanie drukarni w Toruniu w roku 1568/9 nie było czymś nadzwyczajnym, dużo wcześniej działały bowiem już drukarnie w Królewcu (1524), Elblągu (1558), Malborku (1492), Gdańsk kilkakrotnie zaczynał już działalność drukarską od roku 1498 poczynając. Gdyby uznać za słuszną supozycję E. Szandorowskiej o drukarni Braci Wspólnego Życia, to bliskie Toruniowi Chełmno wyprzedziłoby Toruń o niemal sto lat, tym bardziej, że po jednorocznej w zasadzie akcji Worffschauffla była spora przerwa, co dawałoby ponad stuletnią różnicę.

Jak potrzebę powstania drukarni Braci Wspólnego Życia można uzasadnić względami kulturalnymi i ekonomicznymi, tak też i powstanie drukarni w Toruniu było ściśle związane z potrzebami rozwojowymi szkoły i bardziej jeszcze z akcją reformacji, która znajduje w Toruniu wygodny i centralnie położony ośrodek. O rodzaju akcji i zapotrzebowania mówi najlepiej treść druków z czasów Reissa-Worffschauffla. Tak *Assertiones* Glicznera, jak i obie pozycje Musaeusa to druki ściśle reformacyjne; taki był też i nie znany dziś bliżej druk Wenzeliusa poświęcony analizie psalmu 91. Jakkolwiek w poetyckiej szacie, jednak z tym też nastawieniem była pisana *Historia czynów bohaterskiego księcia Gedeona* konkretnie Łukasza Schubboeusa, który we wstępie tego druku wyznaje, że wykończył poprzednio *Monomachię Dawida z Filistynem Gigantem*. Jako nauczyciel i poeta pisze też Schubbe piękne *Epithala-*

mion ku czci Daniela Swedera, również nauczyciela z Lęborka, ze stron, z którymi Schubbe być może jako Kaszub czuje się związany.

Piękna kursywa w drukach Schubbe, podobnie jak przy *Assertiones* Glicznera stawia tłocznię Worffschauffla od razu na równym niemal poziomie z innymi drukarniami współczesnymi, zwłaszcza gdańską i królewiecką, co szczególnie uwypukla się w cennym zbioru gdańskim, w którym unikaty Schubboeusa się znajdują.

Druki Musaeusa są obecnie dostępne w większej ilości egzemplarzy, tak że porównanie ich nasuwa ciekawe spostrzeżenia. Drukowany w 8° *Nützlicher Bericht* jako druk skromniejszy objętościowo nie wykazywał różnicy w zestawieniu dwu dostępnych egzemplarzy, natomiast *Catechistisch Examen* daje interesujące odmianki w każdym z trzech dostępnych egzemplarzy. Mocarskiemu znany był tylko egzemplarz Książnicy, cenny, jakkolwiek bez karty tytułowej — obecnie mamy również do porównania egzemplarz gdański, a na miejscu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika egzemplarz trzeci. Każdy z tych trzech egzemplarzy ma częściowe odmiany wewnątrz tekstu będące chyba dowodem korektury w czasie druku. Najbardziej poprawny jest egzemplarz gdański, w którym nawet jest korekta kolumny drukarskiej wokół drzeworytu, w innym zaś miejscu (sygn. G_{ij}) jeden z wierszy całkowicie jest cofnięty na stronę poprzednią, a na karcie Gg_{ij} dokonano korekty aż w czterech miejscach. Korekty tej nie ma przy dwu pozostałych egzemplarzach. Egzemplarz Książnicy Miejskiej różni się też nieco od toruńskiego uniwersyteckiego właśnie przy wspomnianym już drzeworycie (na s. Rr_v). Widać z tego, że drukarz stosował poprawki w trakcie tłoczenia poszczególnych arkuszy. Pozostały i tak corrigenda nie notowane w Erratach i nie poprawione w żadnym z trzech egzemplarzy jak CATEHISMUS pisane w nagłówku przez samo h czy Dacramentum zam. Sacramentum (k. Ee₍₄₎v, Ffv, Bbb_{ij}, w. 13); gdybyśmy znaleźli egzemplarz z tymi korektami, byłby niewątpliwie najpóźniejszy z wszystkich nam znanych.

W każdym razie druk *Catechistisch Examen* ozdobiony 20 drzeworytami jest najobszerniejszy i najbogatszy w opracowaniu graficznym. Kilka rodzajów wielkości fraktur stopniowanych w tekście, na marginaliach i w erratach jest dowodem dość pokaźnego zasobu czcionek. Worffschauffel stosuje dwubarwną kartę tytułową. Przy tekście *Assertiones*, tłoczonym kursywą, marginalny nadruk ma małą frakturę widocznie z braku odpowiedniej małej kursywy. Próby korekt estetycznych, stosowanie drzeworytów i w ogóle wykonanie druków świadczy o jak najlepszych chęciach naszego pierwszego drukarza, niestety nie popartych efektem materialnym. Zaczął się zmierzch jego drukarni; po

dwu terminach procesowych w dniach 23 września i 7 października Worffschauffel musiał odstąpić warsztat finansującemu go od czasów założenia drukarni Erazmowi Glicznerowi. Smutny to fakt, że istnienie stosunkowo aktywnej drukarni musiało być zależne od akcji finansowej osoby trzeciej, że Rada Miejska swoim wyrokiem przyczyniła się do zamknięcia oficyny Worffschauffla. Druki z tej prasy, jak wiemy, pojawiły się w latach 1572—1573 w Grodzisku, tłoczone przez brata Erazma, Jana Glicznera. Toruń musiał się obyć bez drukarni do roku 1581.

Nie wszyscy jednak kapitulują w czasie głuchej przerwy do czasu pojawienia się Melchiora Neringa. Rzucone ziarno akcji reformacyjnej rozwijało się dalej samodzielnie i podstawowe źródło do dziejów pieśni religijnej w Polsce, dzieło Efraima Oloffa *Polnische Liedergeschichte* z r. 1744 wspomina o *Kancjonale* Artomiusza, który rzekomo miał się ukazać drukiem w Toruniu w roku 1578, a więc właśnie w czasie tej przerwy. Dziwna rzecz, że Oloff nie wzmiankuje daty znanego nam i dostępnego wydania *Kancjonalu* z roku 1587, a poza kilkakrotnie powtórzoną datą 1578 wymienia późniejsze wydania dopiero z lat 1596—1620. Czyżby przestawienie cyfr 1587—1578 miało wywołać tę omyłkę? Nie mamy niestety żadnych innych druków, które by mogły być dowodem prób wydawniczych w Toruniu w czasie 11-letniej przerwy. Te jednak wzmiankowane, a nie uzasadnione pozycje chciałbym też tu zaznaczyć jako związane poniekąd z życiem kulturalnym Torunia.

I tak *Bibliografia* Wierzbowskiego, a za nią Estreicher (w t. XVI, s. 201), omawia już sporo wcześniejsze dzieło nuncjusza papieskiego Zachariasza Ferreriusa pt. *Vita Beati Casimiri Confessoris*, druk prawdopodobnie krakowski, przypisywany Toruniowi z racji umieszczonej na końcu notatki: Thorunii in Prussia VII Idus Aprilis MDXXI. Ferrerius opisuje bowiem swoją podróż z Torunia do Wilna w tym czasie.

Mocarski (*Książka w Toruniu*, s. 22) zbija też fałszywą sugestię J. E. Wernickego, że wydrukowano rzekomo w Toruniu *Confessio Augustana* w języku polskim w roku 1561. Bibliografia Estreichera podaje w t. XIV, s. 355, na ten rok aż dwa wydania, królewiecką *Confessio Augustana* tłumaczoną przez Jana Radomskiego oraz *Confessio Augustanae fidei* w przekładzie Marcina Kwiatkowskiego, druk zapewne też królewiecki Daubmanna, który jednak jako nie oznaczony typograficznie mógł być mylnie uznany za toruński.

Drukami toruńskimi XVI wieku zajął się już Mocarski w referacie wygłoszonym d. 19 lutego 1925 roku podczas obchodu 452 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. (Wykład ten został opublikowany w „Tygodniku Toruńskim” z r. 1925, nr 10 i 11.) Mocarski omawia w tym arty-

kule druki Worffschauffla ustalając ich ilość na dotychczas nie zmienioną cyfrę 6 pozycji, wysuwa z nich już wówczas na pierwsze miejsce *Assertiones*, ocenia też produkcję Neringa i Koteniusza, a w ogólnym podsumowaniu podaje, że: „Produkcja wydawnicza Torunia wynosiła w wieku XVI co najmniej 109 druków znanych bibliografom z uwzględnieniem nie znanych, a posiadanych przez Książnicę Miejską im. Kopernika w Toruniu”. Produkcję tę pod względem językowym ustalił Mocarski następująco: w języku łacińskim druków 64, w polskim 28, niemieckim 13, 1 grecko-łacińskim, 1 polsko-niemieckim i 2 łacińsko-polskie. „Liczby te świadczą dosadnie o intensywności kultury polskiej w drugiej połowie XVI wieku” — kończy Mocarski swój artykuł.

Okres powojenny dał nam możliwość nowego spojrzenia na problemy drukarstwa i bibliotek na naszych terenach. Stały się dostępne, choć rozproszone po części, zbiory elbląskie, wielkie bogactwo wykazują zbiory gdańskie, a Śląsk, jakkolwiek dość skrupulatnie notowany w Bibliografii Estreicherowskiej, dał też dowody silnej więzi z macierzą bogactwem druków polskich.

Nie odnalazł się wprawdzie jeszcze zagubiony druk Worffschauffla *Der 91 Psalm*, ilość jednak druków przyznawanych Neringowi czy Koteniuszowi stale wzrasta i gdy Wojciechowska w swej pracy *Z dziejów książki w Poznaniu* omawiając toruńską spuściznę Neringa wymienia i opisuje 31 druków, prof. Gryczowa w zestawieniu chronologicznym produkcji Neringa dochodzi do cyfry 46 pozycji, a więc o połowę wyższej od ustaleń poprzednich.

Obszerny artykuł prof. A. Gryczowej o Neringu w tomie 4 *Drukarzy dawnej Polski* (s. 272—291) ujmuje wyczerpująco aktywność tego drukarza tak w Poznaniu, jak w Grodzisku i Toruniu i omawia jego trudności w naszym mieście, jak też i rozkwit działalności pod opieką Henryka Strobanda. Omawia produkcję Neringa zarówno pozostającą w związku z działalnością szkoły, a więc z zakresem wydawnictw szkolnych i prac profesorów, jak też związaną z piśmiennictwem różnowierczym, które tak bardzo wpłynęło na ożywienie drukarstwa w Toruniu w języku polskim.

Atoli zebranie całości produkcji wydawniczej dla pracy porównawczej to sprawa niełatwa. Najrzadsze wprawdzie pozycje zostały już przez Stację Mikrofilmową Biblioteki Narodowej zmikrofilmowane, ustalone też zostały najcenniejsze warianty, jak np. *Kroniki Murinusa* czy wydania *Prawa chełmińskiego* z r. 1584, jednak niemal każda z pozycji jest rzadkością i to oczywiście utrudnia prace porównawcze. Unikatem jest *Consensus* przechowany w Bibliotece Uniwersyteckiej we

(*Gramatyka Goliusa* i *Alphabetum Graeco-Latinum*) unikaty ma Książnica Miejska (*Regulae XII Jo. Campensis ii.*), Biblioteka Gdańska PAN (*Comoedia Germanusa, Designatio lectionum* na r. 1586), Kórnik (warianty Muriniusa), podobnie jest z *Kancjonałem* Artomiusza, a niektóre opisy w zestawieniu Wojciechowskiej ocalały nam dane o egzemplarzach dziś zaginionych, jak Schobera *Elegia de felici emigratione ex hac vita Jo. Strobandi* (1586). Jeżeli do tego dodać pozycje znane tylko z not bibliograficznych, to fakt ten raczej zwiększa jeszcze trudności.

Po pierwszych efektownych wydawnictwach z lat 1581 i 1582, w których mamy już sporą ilość druków polskich (Neothebel, Murinius, Nie-mojewski, Warszewicki, *Consensus*) przychodzi znany kryzys Neringa, z którego wyciąga go Stroband. Rok 1583 przynosi nam już *Wiersze żalobliwe* Jana Rybińskiego, a 1584 daje największą roczną produkcję. Zainstalowano przecież drugą prasę i wprowadzono nowe czcionki, tak antykwę jak i kursywę i szwabachę, a nawet pismo greckie.

W roku 1584 sztandarowym wydaniem jest *Prawo chełmińskie* (*Das alte Cölmische Recht*), w następnym 1585 wysuwa się na czoło polskie tłumaczenie Nowego Testamentu, w 1586 obszerniejsze wydanie *Consensus* i tom pierwszy *Institutionis literatae*. Podręczniki szkolne, zainaugurowane już w roku 1584 sześcioma tomikami *Poeticum volumen* Sturma, *Bajkami* Ezopa i *Mowami* Cyserona, wzmacni w roku 1586 grecka gramatyka Goliusa, a w roku następnym *Alphabetum Graeco-Latinum*. Pięknym łabędzim śpiewem Neringa będzie na rok 1587 wydanie *Kancjonału* Artomiusza, zaczątek szeregu wydań tego zbioru. Wydany w tymże roku drugi tom wspaniałej *Institutionis literatae* jakkolwiek był tłoczony jeszcze w warsztacie Neringa i w większości zapewne za jego życia, był jednak składany raczej ręką jego czeladnika Koteniusza, który po śmierci Neringa przejął drukarnię na własność.

Czternastoletni okres działalności drukarskiej Andrzeja Koteniusza w XVI wieku daje największą ilość, bo ponad 90 pozycji. Najwcześniejszym z druków Koteniusza winno być *Epitafium* wystawiające życie i czyny Batorego. Jakkolwiek układ ramki wygląda przy tym druku na spowodowaną nagłą potrzebą chęć wykorzystania podręcznego materiału zdobniczego, gdyż pasy z ozdobników są zestawione dowolnie, to jednak — rzecz dziwna — mamy tu już winiety tekstowe, które dopiero wystąpią przy *Postylli* w roku 1594, a tak daleko chyba przesuwając *Epitafium* od czasów śmierci króla nie można. Nasuwa się raczej przypuszczenie, że Koteniusz pracując jeszcze u Neringa miał już parę klocków własnych przywiezionych z Zachodu, które wykorzystał przy pierwszym swoim druku.

Następne druki, jak przemówienie powitalne króla Zygmunta III, mają ramki tradycyjne — nie widać też różnic specjalnych w opracowaniu trzeciego tomu *Institutionis literatae*, choć są tu już ślady korekt i raczej zaniedbań, zauważalnych przy zestawieniu kilku egzemplarzy. Jednak druki mniejsze, okolicznościowe, wychodzą coraz bardziej ozdobnie. Widać to zwłaszcza przy zbiorze z okazji ślubu naszego drukarza w roku 1589 z Eufrozyną Butnerówną. Wywdzięczając się za piękną wiązaną wierszy tworzy z niej Koteniusz estetyczną, bardzo ozdobną publikację, w której nie wiadomo co bardziej podziwiać, czy duże, kwieciste inicjały, czy dobór i układ czcionek, czy odpowiednie dostosowanie winiety, jak choćby lekkiej arabeski do tekstu greckiego, czy, rzecz jasna, erudycję piszących poszczególne utwory poetyckie autorów. Jest tu i pochwała sztuki drukarskiej, którą kolejno wygłaszają w *Mythologiae gratiarum* Ulryk Schober i Hübner w końcowym Encomion.

Toruńskim drukiem szesnastowiecznym w czasach Koteniusza patronuje Ulryk Schober, którego zalecające wiersze znajdujemy raz po raz na początku publikacji. Szereg razy występuje Schober z Hübnerem, z Friesem, nieraz zbiera całe grono wielbicieli Muz, często sam zabiera głos w związku z aktualnymi problemami. Pisze elegię żałobną po śmierci Jana Strobanda (1586), przemówienie poświęcone życiu Jakuba Hübnera (1590), *Treny i epicedia* Janowi Sturmowi, zajmuje głos w sprawach szkolnych, w *Orationes X* trzykrotnie, w sprawach sporów religijnych. Wydaje też kilka zbiorów własnych, jak *Poematum libri III* (1592), *Paralipomena* (1594). Zwłaszcza ten ostatni, jak również w tym roku wydany z rękopisu utwór poetycki Naldiego *De laudibus Augustae Bibliothecae*, to druki prawdziwe bibliofilskie, ozdobione szeregiem winiety rollwerkowych i inicjałów, których ilość zwiększyła się od publikacji *Postylli* Kalksteina, która ukazała się „w samy dzień Nowego Lata Roku 1594”.

Drzeworyty stosuje Koteniusz już w roku 1591 w *Katechizmie* Lutra, mamy je też na karcie tytułowej *Kalendarza* Ruoffa (*Prognosticon* na R.P. 1593), a tych kalendarzy wyszło chyba więcej i wypłyną może jeszcze z czasem choćby we fragmentach, jak *Przestroga gwiazdarska na rok 1589*.

Postylla Kalksteina, pełna w przedmowie nienawiści do jezuitów papieżników, jakkolwiek nie jest dziełem oryginalnym i sprowadzone do niej drzeworyty też są zapewne pochodzenia niemieckiego, jest jednak największym, najpracowiciej i najozdobniej przygotowanym dziełem Koteniusza. Jej drzeworyty zostały wykorzystane przy siedemnastowiecznej *Postylli* Samuela Dambrowskiego, a winiety i klocki, sprowadzone przez Koteniusza, przez lata jeszcze będą służyły jego następcom.

Tak drukarz, jak i tłumacz zdawali sobie sprawę z tego, że „mową albo słowami... nie do końca doskonałego Polaka wydawaiają”, stąd przemowa Typografa do Czytelnika, której autor zwraca uwagę na „główniejsze errata”, jakie „Registr na końcu przydany okazuje”, a nie kryje się z tym, że może być ich więcej. Tłumaczenie się Homerem, który też czasem zwykł był coś „przesypiać”, i uzasadnienie, że doprawdy argusową trzeba by mieć bystrość, by nie przeoczyć czego „in tanto opere” tj. w tak wielkim dziele, to motywacja nie nowa. Podobnie zaczyna Koteniusz w księdze I *Gęśli różnorymym* Jana Rybińskiego wzmianką o Homerze i Argusie i z miejsca podaje poprawki w poszczególnych gęślach-pieśniach, „żeby się snadź sensowi co nie ubliżyło”.

Nie możemy negować zasług toruńskiej drukarni Koteniusza w popularyzacji nauki języka polskiego, jakkolwiek ten problem leżał głównie w interesie szkoły. *Nomenclator* Artomiusza i *Wokabularz rozmaitych i potrzebnych sentencji* „polskim i niemieckim młodzieńcom na pożytek zebrany” mówią same za siebie. *Nomenclator* spełniał raczej funkcję słownika wielojęzycznego, *Wokabularz*, drukowany w Toruniu dwukrotnie, zawiera też ćwiczenia, próbki listów i — rzecz dziwna — pisany jest jakby dla dziewcząt. Potrzebne były i jeden, i drugi na terenach dwujęzycznych i dlatego nie dziw, że zachowały się na Śląsku i stanowią dzisiaj również cenne unikaty, tym bardziej, że *Wokabularz* miał wydania i wcześniejsze, królewieckie, i późniejsze, a *Nomenclator* jeszcze Tyncowi przy pracy nad dziejami gimnazjum toruńskiego był dostępny zaledwie tylko w wydaniu gdańskim Hünefelda z roku 1642.

Najsilniejszy jednak wydzwitek ideologiczny w czasach Koteniusza przejawiał się nadal w akcji reformacji, której dowodem są liczne wzmianki o publikowanych, a dziś już nie uchwytnych katechizmach Lutra w polskim tłumaczeniu, szereg wydań kancjonałów Artomiusza, *Postylla* Kalksteina, kilkakrotne wydania *Consensus*, antyjezuicki *Respons na upominanie do Ewangelików*, *Podpora Konfederacyjej*, pisma kalwińskie Mikołajewskiego (pseud. Krzusky), Chrzastowskiego, Grzegorza z Żarnowca. Protestantom w tej akcji sekundują pastory niemieccy Morgenstern z Grudziądza, Lydicius z Brodnicy, a i Szober też zabiera głos w sprawie rozdzwieków religijnych (*De causis dissentiarum in religione*, 1596). Z tych polemicznych pism, w większości zresztą anonimowych i bez miejsca druku, zachowało się nieco więcej egzemplarzy, po trzy, po cztery, a *Respons w porywczą dany* notuje Estreicher aż w ilości siedmiu egzemplarzy. Gorzej nieco przedstawia się sprawa z późniejszymi wydaniem *Consensus*; większe biblioteki mają przeważnie wydania z adnotacją ręczną na końcu „purius excusum Anno Dn. 1592 mense Junio.”

Wydane z przywilejem królewskim na lat dziesięć *Jus terrestre nobilitatis Prussiae correctum* (1599) wykazuje dwie odmiany wydawnicze, *Kronika Glicznera* jakby trzy nawet, a jeden z jej egzemplarzy, przechowywany w Bibliotece Jagiellońskiej, ma dodrukowaną znacznie później kartę tytułową i 3 strony wstępne.

W zestawieniu bibliograficznym starych druków nie jest łatwą rzeczą ustalenie metody opracowania. Opisy katalogowe nie dają nieraz możliwości sprawdzenia identyczności karty tytułowej czy ustalenia wariantu wewnątrz tekstu. Najwłaściwszą metodą byłyby fotokopie tych kart — starałem się ich dostarczyć możliwie sporo — one zresztą przemawiają bardziej od suchego, choćby jak najbardziej drobiazgowego opisu. Tą też drogą niektóre unikaty in plano przedostały się do druku w całości.

Ostatnio ukazała się, niestety zbyt późno dla tej pracy, w odpowiadającej mi formie ujęta przez prof. M. Burbiankę *Produkcja typograficzna Szarffenbergów we Wrocławiu* (Wrocław 1968). Inny rodzaj opracowania stanowi M. Cytowskiej *Bibliografia druków urzędowych XVI wieku* (Wrocław 1961) — praca bardzo mozolna i mogąca stanowić wzór, jakkolwiek przykro nam, że całkowicie pominęła spory już wówczas materiał z tej dziedziny znajdujący się w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. O przeoczenia czy niedokładności zresztą nietrudno. Nawet „Nowy Korbut” zaskoczył mnie przy analizie pozycji Glicznera (tom 2, s. 193) dwoma błędnymi chyba ujęciami i miejsca druku, i daty. I tak figurująca pod pozycją 9 *Agenda szafunku Wieczerzy Pańskiej* powinna mieć miejsce druku nie Tor(uń) 1573, lecz chyba Grodzisk, pozycja trzecia *Taniec i rozmowa o nim...* nie Grodzisk 1563, lecz chyba 1573, bo Jan Gliczner drukarnię swoją miał po Worffschaufflu, a nie przed nim.

Zamierzeniem moim było możliwie dokładne opisanie tak pojedynczych pozycji, jak zwłaszcza opracowań zbiorowych w stylu *Institutio literata*, w których mimo interesujących opracowań naukowych brak było szczegółowego zestawienia autorów występujących i pozycji współwydanych. W krótkim zresztą czasie, w jakim zlecono mi oddanie tej pracy do druku na uroczystości 400-lecia drukarstwa w Toruniu, nie mogłem dokonać kompletnego zestawienia wszystkich egzemplarzy. Podawałem więc egzemplarz służący mi za wzór, pozostałe cytowałem w miarę dostępności i wykorzystania. Nie widziałem też powodu do cytowania bibliografii, które wchłonął Estreicher, jak Jochera czy Wisłockiego, jakkolwiek w niektórych wypadkach trzeba było i na nie się powołać, gdy opis u Estreichera nie dawał wystarczających danych, a oryginał był niedostępny.

Unikaty i ważniejsze druki staraliśmy się zmikrofilmować lub zdobyć reprodukcję mikrofilmów. Tą drogą uzyskaliśmy w naszej Bibliotece Głównej 63 pozycje w mikrofilmach, które mogą ułatwić badania dalsze, zwłaszcza że toruńska Książnica Miejska ma największy zbiór pozostałych druków w oryginale.

Gwiazdka przy numerze pozycji niniejszej bibliografii oznacza, że druk jest niesygnowany przez drukarza.

Dziękuję bardzo Pani Profesor Dr A. Gryczowej za udostępnienie orientacyjnych danych tak w Katalogu Centralnym, jak w Indeksie Drukarzy Instytutu Badań Literackich. Miło mi również podziękować Pani Dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika Dr Marii Puciatowej za życzliwą pomoc w gromadzeniu materiałów, jak też za umożliwienie dostarczenia obszerniejszego materiału ilustracyjnego, który oprócz walorów poznawczych stanowić będzie ozdobę tej publikacji, wydanej pod koniec czwartego wieku istnienia książki drukowanej w Toruniu.

LEONARD JARZĘBOWSKI

1870
The first of these was the
establishment of a
system of public
works in the
city of London.

The second was the
introduction of
the principle of
local self-government
in the form of
municipal corporations.
The third was the
introduction of
the principle of
local self-government
in the form of
municipal corporations.
The fourth was the
introduction of
the principle of
local self-government
in the form of
municipal corporations.

The fifth was the
introduction of
the principle of
local self-government
in the form of
municipal corporations.
The sixth was the
introduction of
the principle of
local self-government
in the form of
municipal corporations.

Tertia Antiqua Polnisch Gdzież jest o śmierci zbrodziec twoy i Gdzież jest piekło zwycięstwo twoye? Lecz bodziec śmierci jest grzech, a moc grzechu jest Zakon. Ale niech będzie Bogu dzięk, który nam dał zwycięstwo przez Pana naszego Jezuśa Chrystusa.

Tertia Cur. s. Polnisch *Badźcież tedy naśladowcami Bożymi, jako dzieci miłe. A chodźcie w miłości, jako y Chrystus umiłował nas, y wydał samego siebie na ofiarę y na zabicie Boga, ku namiętnej wrażliwości.*

Tertia Gratia Poln. *A uczyniwszy cięż powroćskom/ wszystkie wygnal z Kościoła / y otocz / y woty : a tych co pieniędzmi handlowali / pieniądze rozsypan / y stoly porzucił wracał. A tym co gołębnie przedawali / rzekł ; Wymieście to stad / a nie czynicie domu Ojca mego domem kupieckim.*

Mittel Cur. v. Polnisch *Abowiem pewniem tego, iż ani śmierci, ani żywot, ani Aniołowie, ani kłieśwa, ani miarśwa, ani trzęźniyste, ani przysię rzeczy: Ani wyśokość, ani głębość. ani kądże inśte stworzenie, nie będzie nas mogło odłączy od miłości Bożej, która jest w Jezuśie (Chrystusie) sam na, ym.*

Cicero Antiqua poln. *Tak powinniśmy znosić, my którzyśmy mocni, młodość słabych ; a nie podobna: być samym sobie. Przetwo każdy z nas niech się bliżnemu podoba ku dobremu, dla zbudowania. Ponieważ y Chrystus nie podobał się samemu sobie, ale jako napisano ; Wrażania urażających tobie, przypadli na mię.*

Cicero Cur. s. Polnisch *Tego tedy badźcie o sobie rozumienia, które było y w Chrystusie Jezuśie. Który będąc w kształcie Bożym, nie poczynał sobie tego za drapieżstwo równym być Bogu. Ale wyniszczył samego siebie, przylowżył kształt niewolnika, stał się podobny ludzom ; Y postawę znalazłszy jako człowieka, sam się poniżył, będąc posłusznym aż do śmierci, a to śmierci krzyżowej.*

Buchdrucker sind gewesen von Anfang der gestifteten Druckerey in Thorn bis 1709

Anno 1569	Stengel Weiffschaffen.
1581	Reichert Nehting
1592	Andreas Lotenus.
1609	Augustinus Ferder
1624	Franciscus Schnellberg.
1645	Michael Karnall
1662	Johann Edfelms.
	Jacob Best.
	Saltdorf Bestler.
1704	Johann Conrad Rügen.
1709	Johann Nicolai.

Samuel Jung

Ob aber oben berührte Jahre eben diese Person da die ersten Buchdrucker angekommen sein man ist nicht gewis.

Tabl. 1. Opis czcionek i najstarsze zestawienie toruńskich drukarzy w pracy Jana Nicolai: *Abriss der Thornischen Buchdruckerey*. (Tor. 1717, egz. Ks. M.).

LITERATURA

- Bibliografia Literatury Polskiej. Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie.* PIW (Warszawa) 1963—1965. T. 1—3.
- Bohonos Maria: *Katalog starych druków Biblioteki Zakładu Nar. im. Ossolińskich. Polonica wieku XVI.* Wrocław 1965. (BOss.)
- Burbianka Marta: *Produkcja typograficzna Scharffenbergów we Wrocławiu.* Wrocław 1968.
- Chojnacki Władysław: *Bibliografia polskich druków ewangelickich ziem zachodnich i północnych 1530—1939.* Warszawa 1966.
- Florczak Zofia: *Udział regionów w kształtowaniu się piśmiennictwa polskiego XVI wieku.* Wrocław 1967.
- Jarzębowski Leonard, Jurewicz Filomena: *Polonika nie umieszczone w Bibliografii Polskiej Estreicherów. Starodruki, wiek XVI. Ze zbiorów Bibl. Głównej UMK w Toruniu.* Toruń 1964.
- Kawecka-Gryczowa Alodia: *Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy. Cz. II: Polonica XVI w.* Warszawa 1957.
- Kawecka-Gryczowa Alodia, Korotajowa Krystyna: *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, tom 4, Pomorze.* Wrocław 1962.
- Mocarski Zygmunt: *Druki toruńskie XVI wieku.* „Tygodnik Toruński”, 1925, nr 10, 11.
- Mocarski Zygmunt: *Książka w Toruniu do roku 1793 — zarys dziejów.* Toruń 1934. (Moc. Ks. w T.).
- Mocarski Zygmunt: *Polskie kalendarze toruńskie XVI wieku.* „Pomerania”, 1928.
- Nadolski Bronisław: *Jana Rybińskiego „Hodoeporicorum liber” (Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pignonia)* Kraków 1961.
- Nadolski Bronisław: *„Institutio Literata” — toruńskie wydawnictwo pedagogiczne z czasów Batorego.* Zeszyty Naukowe UMK w Toruniu. Filologia Polska, III/1962).
- Nadolski Bronisław: *Mowy z okazji introdukcji rektora gimnazjum toruńskiego Kaspra Friesego (1584).* Zeszyty Naukowe UMK w Toruniu. Filologia Polska, IV (1963).
- Piekarski Kazimierz: *Katalog Biblioteki Kórnickiej. Tom I. Polonica XVI-go wieku.* Kraków 1929 (PK.)
- Szandorowska Eliza: *Tajemnicza oficyna drukarska XV wieku.* Rocznik Bibl. Narodowej, III. Warszawa 1967.
- Szandorowska Eliza: *Czy w Chełmnie nad Wisłą drukowano inkunabuły?* Rocznik Bibl. Narod., IV. Warszawa 1968.
- Tync Stanisław: *Dzieje gimnazjum toruńskiego.* T. 1. Toruń 1928.
- Tync Stanisław: *Ślązak Ulryk Szober.* Wrocław 1960.
- Wierzbowski Teodor: *Bibliographia polonica XV ac XVI ss. Vol. I—III.* Warszawa 1889—1894. (W.)
- Witkowski Leon: *Piotr Artomiusz — przyczynek do historii toruńskich kancjonałów ewangelickich.* Poznań 1933. Odb.

- Voisé-Mačkiewicz Irena: *Materiał graficzny pierwszego wydania Postylli Sam. Dambrowskiego z roku 1620*. Zesz. Naukowe UMK 1964.
- Wojciechowska Maria: *Z dziejów książki w Poznaniu w XVI w.* Poznań 1927. (Bibliografia Neringa — WN).
- Wiersze polskie Jana Rybińskiego*, oprac. Zbigniew Nowak i Anna Świdorska. Gdańsk 1968.

INDEKS ALFABETYCZNY

	Rok	Poz.	Tabl.
Acta et conclusiones Synodi Generalis			
Torunensis. Sprawy i uchwały	1596	119	—
Aesopus			
Fabellae quaedam Graecae	1584	32	—
zob. też Golius Gram. gr. p. 2	1586	50	—
Albinus [Weiss] Joannes			
Euodia gamike in hon. nuptiarum Danielis Esken et Annae Rudigerinae	1598	134	74
Alphabetum Graeco-Latinum zob. Crispinus Joannes			
Amores Henrici Stroband et Reginae	1600	148	80
Artomius Petrus			
Homilia albo kazania pogrzebne	1593	99	54
Kancjonał	1587	57	30—32
Kancjonał	1591 (?)	84	—
Kancjonał	1596	123	69, 70
Kancjonał	1597	131	—
Kazania pogrzebne nad ciałą Jana z Ostroroga i Ka- tarzyny z Olchowca	1583	25	18
Kazania o personie Syna Bożego	1588	63	—
Nomenclator	1591	82	42, 43
Nomenclator	1597	128	—
Sermon na dzień wniebowzięcia Panny czystey . .	1595	115	—
Thanatomachia to iest bój ze śmiercią	1600	149	81, 82
Beckmann Martinus			
Carmen gratulatorium in reditum Sigismundi III .	1598	135	—
Epithalamion in honorem nuptiarum Stephani Batho- rei atque Sophiae Kostka	1596	120	68
Precatio ad Deum in gratiam Sigismundi III . . .	1594	109	57
Vota euktika in totius Romani Imperii et Regni Po- loniae incrementum	1592	87	—
Biblia			
Evangelia und Episteln. Auf alle Sonntage und vor- nehmste Feste	1589	156	—
Ewanielie y Epistoły doroczne	[1600]	155	—
Nowy testament (trad. pol. Brestensis)	1585	43	20
Boccaccio Giovanni zob. Germanus Balthasar			
Bochmann (Buchmann) Ioannes			
Christus triumphans	1594	110	—
Bohemus Matthias, Neugebaur Daniel			

	Rok	Poz.	Tabl.
Epithalamia et vota in festivitatem nuptiarum Sim. Bohemi cum Agnete Rull	1596	121	—
Butelius Christophorus			
Hieronymi Cardini opinio hominem non esse animal	1600	150	—
Calvinus Joannes			
O zwierzchności świeckiej	1599	141	—
Campensis Joannes			
Regulae duodecim	1584	33	23
Carmina			
C. gratulatoria in nuptias A. Thobolii et Annae, A. Theodorici Filiae	1593	100	—
C. in festivitatem nuptiarum A. Cotenii typographi et Euphrosynes	1589	68	36—39
C. in honorem Matthiae Gretschii et Barbarae	1588	64	35
Chrzęstowski Andrzej			
Contradictionum in libro Roberti Bellarmini de purgatorio index	1593	101	—
Cicero M. Tullius			
Orationes quinque	1584	34	—
Cölmische Recht (Das alte)	1584	35	24, 25
Consensus			
Consensus abo ugoda w nabożęństwie krześcijańskim	1582	14	10, 11
C. in fide et religione Christiana	1586	48	26—28
C. in fide et religione Christiana	1592	89	—
C. in fide et religione Christiana	1596	122	—
Concentus hortensis musarum congratulantium solennitati nupt. H. Schoberi	1592	88	—
Crispinus Joannes			
Alphabetum Graeco-Latinum	1587	56	—
Cupius Joannes			
Concentus hortensis musarum	1592	88	—
Curicke Jacobus			
In solemnitatem nuptiarum Aeg. Leichtfus et Elis. Strobandinae epithalamion	1599	142	—
Designatio lectionum in Schola Thoruniensi	1586	49	22
Differentiarum iuris civilis et Saxonici libri III (Velmann Gerardus)	1583	31	—
Eber Paulus, Schober Huldericus •			
Naeniae de felici obitu Catharinae, coniugis Tobiae Pezelii	1593	102	—
Epigrammata gratulatoria in honorem nuptiarum S. Seidleri et Catharinae	1582	15	—
Epitaphium Stephani I zob. H. Schober			
Epithalamia in honorem nuptiarum M. Sellini et Gertr. Schultz	1591	83	—
Epithalamia in nuptiale festum Nic. Mochingeri et Elisabethae Kriger	1599	143	—

	Rok	Poz.	Tabl.
Eutropius Flavius			
Kronika... tłum. E. Gliczner	1581	8	—
Falk (Falco) Michael			
Sententia de salutifera adscensione Jesu Christi	1594	111	—
Fibingen Valentinus			
Votum pro novo anno ad... Ernest ab Rodtkierch filium Melchiorem	1600	151	—
Freitag Adam			
Epithalamia in hon. nuptiarum Chr. Strobandi et Bar- barae Oder	1598	136	—
Frisius C., Opper G., Usaes C			
Epicedia in obitum Jo. Strobandi	1585	44	—
Frisius C., Schober H., Huebner Jo.			
Carmina in festivitatem nuptiarum A Cotenii et Euphrosynae	1589	68	36—39
Germanus Balthasar			
Comoedia des gedultigen Graffens von Angiers	1584	36	—
Gesner Caspar			
Modlitwa nabożna ku P. Bogu	1593	103	—
Gigas Joannes zob. Mathesius Jo., Gigas Jo.			
Gliczner Erazm			
Assertiones aliquot breves pro baptismo infantium	1569	1	2
Chronicon regum Poloniae	1597	129	73
Consensus in fide et religione Chr.	1586	48	26—28
Consensus in fide et religione Chr.	1592	89	—
Consensus in fide et religione Chr.	1596	122	—
zob. Eutropius Flavius Kronika (tłum.)			
Golius Theophilus			
Grammaticae sive educationis puerilis linguae grae- cae pars altera	1586	50	—
Graser Conradus			
De amplissimo sanctae linguae usu	1595	116	—
Grzegorz z Zarnowca			
Nazwiska z objawienia Jana Świętego	1597	130	—
Gymnasii et oeconomiae scholasticae Thoruniensis insti- tutum et scopus	[s.a]	154	83
Hüebner Joannes			
zob. Frisius Casp., Schober Huld., Huebner Jo.	1589		
zob. Schober Huld., Huebner Jo.	1589		
Hyperius Andreas			
De publica erga pauperes beneficentia	1584	37	—
Institutionis literatae			
tomus I Sturmianus	1586	51	29
tomus II	1587	58	—
tomus III	1588	65	—
Ius Culmense zob. Cölmische Recht (Das alte)			
Ius terrestre Nobilitatis Prussiae correctum anno Domini 1598	1599	144	—

	Rok	Poz.	Tabl.
Kalkstein Jan			
Postilla	1594	113	59—64
Kancjonał zob. Artonius Petrus			
Kancjonał pieśni duchowych y psalmow	1591 (?)	84	—
Kittelius (Kitelius?) Joannes			
Carmen de causis et mirando incarnationis opere			
Fili Dei	1581	9	—
Krzuski Jan (pseud.) zob. Mikołajewski Daniel			
Kurzer Bericht, wie sich zur Zeit der regierenden Pestilenz... verhalten	1588	66	—
Lebelski Jerzy			
Descriptio ludorum, quae sunt Constantinopoli peracta	1582	16	—
Lidicius Paulus			
Gründliche Historia des stinckenden Turckischen Abgotts Mahometi	1598	137	75
Luther Martin			
Katechismik	1583	26	—
Katechizm	1585	45	—
Katechizm	1583	27	—
Katechismik	1591	85	50, 51
Madzinius Samuel			
In obitum Raphaelis Russinonii	1599/600	145	78
Mathesius Joannes, Gigas Joannes			
Zwo Predigten von Christlichen Schulen	1584	38	—
Zwo Predigten von Christlicher Einigkeit	[s.a.]	39	—
Miączyński [Mączyński] Jan			
Lament Matki Korony Polskiej z śmierci Stephana I-go	1586	52	—
Mikołajewski Daniel			
Disputatia wileńska, którą miał X. Marcin Śmiglecki S. J. z X.D.M. de primatu Petri	1599	146	79
O sakramencie ciała i krwie Pańskiey	1590	75	—
Vindiciae quibus Guilhelmi Philalethae ad Ministromachiam Rescii responsio contra refutaticnem Ponsnaniensem vindicatur Joanne Krzuski referente	1593	104	—
Morgenstern Benedictus			
Eine Predigt. Von dem trostreichen Artickel das unsere sterbliche Leibe aufferstehen werden	1593	105	—
Murinius Martinus			
Kronika mistrzów pruskich	1582	17	12—17
Musaeus Simon			
Catechistisch Examen	1569	2	5, 6
Nützlicher Bericht wider den melancholischen Teuffel	1569	3	—
Naeniae et carmina in obitum... Jacobi Hubeneri	1590	76	—
Naldi Naldus			
De laudibus Augustae Bibliothecae	1594	112	58
Neothebel Valentinus			

	Rok	Poz.	Tabl.
Acrostichis własnego wyobrażenia Kniazia wielkiego moskiewskiego	1581	10	7
Raphaelahi to iest lekarstwo boże Żydom, ich podobnym nowokrzczeńcom	1581	11	8
Neugebauer Daniel			
zob. Bohemus Matthias, Neugebauer Daniel			
Niemojewski Jakub			
Replika na książki Jezuitów poznańskich de Ecclesia catholica Christi	1582	18	—
Questia o kościele Bożym	1582	21	—
Nizolius Matthias			
De civilis scientiae cognitione	1594	116	—
De rectae institutionis itemque de studii politici necessitate	1595	116	—
Oratio de vita et morte H. Schoberi	1598	138	76, 77
„Nowiny”			
Prawdziwe i gruntowne Nowiny, jako J. M. Król Polski do tego jest poruszony, że wojnę przeciwko nieprzyjacielowi Moskwie zaczął	[p. 1580]	7	—
Oppel Georgius			
Elegia in honorem nuptiarum Sim. Seidleri et Catharinae	1582	19	—
Oppel Georgius, Sporerus David			
Gratulationes in honorem nuptiarum S. Seidleri et Catharinae	1582	20	—
Orationes X			
Orationes X, quarum aliae in actu examinis anniversarii, aliae in inauguratione novae Curiae habitae 1594	1595	116	67
Pancratius Balthasar			
Aphophoreta sacra Deo Opt. Max. manibusque Elisabethae Botgerinae	1597	132	—
Pancratius Joannes			
Strena Henrico Strobando consecrata	1598	139	—
Philalethes Wilhelmus			
Amica et succincta ad Stan. Rescii Ministromachiam responsio	1592	90	—
Podpora Confoederathey przeciw wierszom podanym w Rozmowie Ziemianina z księdzem			
	1595	117	—
Postilla to iest kazania (tł. Jan Kalkstein)	1594	113	59—64
Praetorius Georgius			
Carmen nuptiale in hon. Jo. Gretschie nec non Doctrotheae, G. Amandi filiae	1596	124	—
Prawdziwe i gruntowne Nowiny	[p. 1580]	7	—
Prażmowski Andrzej			
Rozmowa Jezuitów Poznańskich zwłaszcza Jana Canariusa o małżeństwie i bezżeństwie kapłańskim	1581	12	—

	Rok	Poz.	Tabl.
Pyrnes Melchior			
Cicero relegatus et Cicero revocatus	1583	28	—
Recht (Das alte Cölmische)	1584	45	24, 25
Respons w porywczą dany na upominania do ewangelików	1592—1595	91	52
Ribbius Nicolaus, zob.			
Schober H., Huebner Jo., Ribbius N.			
Rumpler Erasmus			
Oratio, qua examine finito functionem suam scholaris resignavit	1594	116	—
Runaw Dionysius			
Vom Wucher	1589	69	40, 41
Ruff (Ruoff) Martinus			
Prognosticon... na R. P. 1593	1592	92	53
Przestroga gwiazdarska na R. P. 1589	1588	67	—
Rybiński Jan			
Gęśli różnorodnych księga I	1593	106	55
Hodoeporicorum liber I	1592	93	—
Na wesele Ad. Toboliusa z Anną Ditrichówną (Carmina gratulatoria)	1593	100	—
Wiersze żalobliwe	1583	29	19
Wiosna	1599	147	—
Witanie	1600	152	—
Schober Huldericus			
De causis ac remediis dissensionum in religione	1596	126	—
Elegia de felici emigratione ex hac vita D. Joannis Strobandi	1586	53	—
Epitaphium Stephani I	[1586]	60	33
Epithalamium in nuptias Geor. Egneri	1590	77	—
Naeniae de felici obitu Catharinae, coniugis Tobiae Pezelii	1593	102	—
Oratio ante adventum Sigismundi III	1587	61	34
Oratio de vita Dn. Jacobi Hubneri	(1590)	78	—
Paraenesis de Schola Thoruniensi	1596	126	71, 72
Paralipomena, insignia, symbola, varia	1594	114	65, 66
Poematum libri III	1592	94	—
Precationes duae ad Spiritum s.	1589	70	—
Symbolum Jacobi Monavii veribus elegiacis expressum	1589	71	—
Threni et epicedia Joanni Sturmio	1589	72	—
De bibliothecis (Orationes X)	1594	116	—
De causis atque operis novae Curiae	1594	116	—
De studio politices (Orationes X)	1594	116	—
Schober Hulder., Huebner Joannes			
Carmina gratulatoria in nuptias Georgii Ackerbaum et Reginae	1590	79	—
Carmina nuptialia ad Georg. Siefert	1589	73	—

	Rok	Poz.	Tabl.
Carmina in hon. nuptiarum J. Corbachii et Catharinae Grinaviae	1589	74	—
Schober Hulder., Usaeus Casp., Opper Georgius Vota nuptialia Jacobo Wintero et Barbarae Scholtz	1586	54	—
Schober Huldericus, zob. też: Frisius Casp., Schober H., Huebner J., Tidicaeus Fr., Frisius C., Schober H.			
Schubbe (Schubboeus) Lucas Epithalamion in honorem Dan. Swederi.	1569	4	3
Historia rerum gestarum heroici ducis Gedeonis	1569	5	4
Sierakowski Marcin Oratio ad Sigismundum III	1587	62	—
Sobol Urbanus Oratio de tutelari praesidio sanctorum angelorum	1600	153	—
Sporerus David zob. Opper Georgius, Sporerus David Gratulationes	1582	20	—
Stefan Batory, król, zob.: Vivia imago Stephani I Schober Hulder.: Epitaphium Stephani I Warszewicki Krz.: Ad Steph. Regem Pol., oratio Do Stef. króla pol. oracja			
Stroband Henricus, iun., zob.: Amores Henrici Stroband et Reginae	1600	148	80
Stroband Henricus, Frisius Caspar Orationes duae in actu renunciationis	1585	46	—
Strychnus Albertus Epicedion Gregorio Schwigon	1593	107	56
Sturm Joannes Institutionis literatae tomus I	1586	51	29
Neanisci	1583	30	21
Poeticum volumen I—VI	1584	40	—
Thamnitius Andreas Traktat albo rospawa krótka na czas pamiątki przyścia Jezu Krysta	1597	133	—
Tidicaeus Franciscus De sapientiae disciplina quod Logicen dicunt (Orationes X)	1594	116	—
In Iatromastigas de recto et salutari usu artis medicinae libellus	1592	95	—
Prodromus et levis delineatio secuturae disputationis de summo hominis bono	1595	118	—
Trisner Martin De studio doctrinae caelestis (Orat. X)	1594	116	—
Eine Christliche Leichpredigt über dem Begrebniss Johann Hübners	1591	86	—
Leichenpredigt bey der Begrebniss Johann Stroband des Eltern	1586	55	—
Predigt von der Gewissheit	1593	108	—

	Rok	Poz.	Tabl.
Schulpredigt gehalten bey M. Caspari Frisii Renun- tiation zum Schulampt	1584	41	—
Von Ankunfft und End des Menschen	1584	42	—
Usaeus Caspar			
Die Historie unseres Herrn Jesu Christi gebets- weise verfasst	1585	47	—
zob. Frisius Casp., Ooppel Georg, Usaeus C.			
Valerius Cornelius			
Grammaticarum institutionum libri III	1590	80	—
Warszewicki Krzysztof			
Ad Stephanum Regem Poloniae oratio	1582	23	—
Do Stefana króla polskiego oracja o zgodzie w Za- błociu	1582	24	—
Welmann Gerardus			
Differantiarum iuris civilis et Saxonici libri III	1583	31	—
Wenzel (Wentzel) Joannes			
Der 91 Psalm Davids	1569	8	—
Verinus Michael			
Disticha de moribus	1582	22	—
Verepaeus Simon			
De epistolis latine conscribendis	1592	96	—
Viva Imago Stephani I	[s.a.]	59	—
Wokabularz rozmaitych sentencji polskim i niemieckim młodzieńcom na pożytek zebrany. Ein Vocabular mancherley Sentenzen	1590	81	44, 46, 47
Wokabularz j. w., wyd. 2	1596	127	45, 48, 49
Wolff Samuel			
Elegia in obitum Nicolai Czerny	1581	13	9
Vota			
V. nuptialia in festivitatem nuptiarum Nic. Poli et Apolloniae, Ernesti viduae	1598	140	—
V. nuptialia in festivitatem nuptiarum Joh. Hube- neri et Judithae, Melchioris Pyrnese filiae	1592	97	—
V. nuptialia M. Huldrico Schobero et Evae Pyr- nesiae scripta	1592	98	—
z Żarnowca Grzegorz zob. Grzegorz z Żarnowca			

Druki toruńskie XVI wieku

First Journal of J. W. Foster

Faded, illegible text, likely the beginning of a journal entry.

I. STANISŁAW WORFFSCHAUFFEL

1569

*1. Gliczner Erazm

Assertiones aliquot breves pro baptismo infantium.

4°. K. nlb. 60 (ost. czysta): sygn. x⁴+⁴ A-N⁴.

Tyt., ant.: ERASMI GLI- || CZNERI CHRISTI || *kurs.:* IESV SERVI: ET ECCLESI- || arum in Polonia Confessionis Augustanae Senioris. || *A*sser-
tiones aliquot breues ac dilucidae pro Ba- || ptismo Infantium testimoniis
veterum Pa || trum roboratae contra Catabapti- || mum in Polonia, iam
etiam || prôh dolor exor- || tum. || *Ozdobnik: listek.* || BASILIVS CONTRA
SABEL- || lianos et Arium Pagina 366.367. Vos hortamur ... 8 wierszy.
|| EXCVSVM TORONIAE ||. MD.LXIX. || *Linia.*

K. tyt. v.: Iudicium M. Lutheri, quid cum Anabaptistis factu opus sit — 9 ww.,
poniżej: EPIGRAMMA Nicolai Krigeri Patricii, Alumni Scholae Toronensis —
14 ww. K. 2: Ornatis ac prudentibus viris ... Johanni Strubando, Burgrabio ... Ber-
nardo Pulmanno ... Nicolao Lindano ... Henrico Krigero nec non aliis Senatorii
ordinis viris omnibus ... Erasmus Glicznerus. *Przedmowa s. 11, na ost. s. znany
cytat:* Et quaeso laborem hunc meum, qui hic in hac Urbe tanquam primus partus
huius recentis Typographiae prodit in lucem, pro vestra prudentia, boni et aequi
consulatis. *Przedmowę kończą wiersze konrektora Łukasza Schubboeusa i Leopolda
Preyssa na cześć autora.*

K. A₁ nagł., ant.: ASSERTIO- || NES BREVES AC DI- || *kurs.:* LVCIDAE, PRO BAP-
TISMO || Infantium.

E. XVII, 166—7. W. 2531. Moc. Ks. w T. s. 20—22.

Tabl. 2

Egz.: Toruń KM L. 4° 39 adl. Kraków B. Jag. Cim. 5279, def.

2. Musaeus Simon

Catechistisch Examen mit kurtzen Fragen und Antworten.

4°. K. nlb. 206; sygn. s-sss⁴ A-Z⁴ Aa-Zz⁴ Aaa⁴ Bbb⁶. tabl. 20.

29

Tyt., got., czer.: Catechistifch || *czar.:* Examen mit kurtzen || *czerw.:* Fragen uñ Antworten / von den aller not= || wendigsten und wichtigsten Artickeln Christ= || *czar.:* licher Lere / ſampt den fürnembſten Irrthumen || und Corruptelen / durch welche der Teuffel jeziger || zeit am allermeisten den Catechismum felſchet || die Kirche Gottes zuſtöret / unnd die Leu= || te mit groſſen hauffen in die Helle || führet / Für die Kinder und || einfeltigen geſtellet. || *czerw.:* Durch Simonem Musaeum / der Hei= || ligen Schrifft Doctor || Esaiæ XXX. || *czar.:* Diſs iſt der Weg / denſelbigen gehet / Sonst weder || zur Rechten noch zur Lincken. || *czerw.:* Pſalm CXXV, || *czar.:* Die aber abweichen auff ire krumme wege wird der || Herr wegtreiben mit den Ubelthetern. *Koloſon:* Gedruckt in der Königlichen Alten Stadt Thorn in Preussen, Bey Stenczel Worffſchauffel, Volendet am Dienstag vor Himmelfahrt Christi. Im 1569. Jar. *Winietta* 6,7 × 3,4 cm. (*plecionka*).

Ded.: Den Erbaren, Namhafftigen, Wolweisen Herren Bürgermeistern, Rathmännern, und Gerichtschöppen der ... Stadt Thorn ... — k. 2—11. K. 12 *errata*.

War. A K. S₂ w. 1g: von ewren henden / sintemaler ...

K. Rr₅ w. 12—14 g: et / vnd mit gottes wort verbunden (*wyrac* verbunden *obok drzeworytu*).

War. B K. S₂ w. 1 g = *war. A*.

K. Rr₅ w. 12—14 g: et / vnnd mit gottes wort verbunden (*wyrac* verbunden *pod drzeworytem*).

War. C K. S₂ w. 1 g: von ewren henden / sintemaler

K. Rr₅ w. 12—14 g = *war. B*

K. Gg₃: 4 *poprawki tekstu:* fürgestellet (*zam.* fürgestelleti), stliches Glaubens (*zam.* stlichens Glaubens), LUTHE (*zam.* LUERH), Ich gleube (*zam.* Ich gleibe).

E. —

Egz.: Gdańsk PAN XX Bq 236 (*war. C*). Toruń BU Pol. 6. II. 1607 (*war. B*), KM. k. 4°. 61 (*war. A*, *def.:* br. k. ty.). Tabl. 5, 6

3. Musaeus Simon

Nützlicher Bericht wider den melancholischen Teuffel.

8°. K. nlb. 64 (A₈ *czysta*); sygn. A-H⁸.

Tyt., got., czerw.: Nützlicher be= || *czar.:* richt uñ heilsamer rath, aus || *czerw.:* Gottes Wort, wider Melan= || cholischen Teuffel, *czar.:* allen schwer= || mütigen und trawrigen Her= || tzen zum sonderlichen be= || werthen *czer.:* Trost, Lab= || sal und Erczney || *czar.:* gestellet || Durch || *czerw.:* Simonem Musaeum, der || *czar.:* heiligen Schrifft Doctor. ||

czerw.: Syrach am XXX. || czar.: Mache dich selbs nicht trawrig ...
8 ww. ... vor der zeit. *Kolofon*: Gedruckt zu Thorn, bey Stenczel Worff-
schauffel.

Ded.: Dem ... Capar (*sic!* = Caspar) Göbel, Bürger in Dantzig ... Datum Thorn,
am andern Sontage Trinitatis ... im Jar 1569 *podp.* Simon Musaeus. *Na k. przedost.*
jedyny drzeworyt przedst. postać modlącą się: znajduje się on również wśród
drzeworytów poprzednio opisanej pozycji.

E. — PK 973 (tamże reprod. k. tyt. oraz k. H₇ z drzeworytem i kolofonem).

Egz.: Kórnik PAN Cim. O.262. Toruń BU Pol. 6. II. 147 adl. Wrocław BU 8. k.
1621, 1.

4. Schubbe Lucas

Epithalamion in honorem Danielis Swederi.

4°. K. nlb. 4; sygn. [A⁴].

Tyt., ant.: EPITHALAMION. || IN HONOREM || DOCTRINA ET VIRTU-
|| *kurs.*: TE PRAESTANTIS VIRI D. DA- || nielis Swederi felicis iuuentae
formatoris in Schola || Leoburgensi, et honestissimae pudicissimaeque
virginis Annae, optimi viri Valentini || Schulteti, eiusdem Reipub: Sca-
bini Filiae: || Scriptum || à || Luca Schubboeo Gymnasij Torunien-
|| Conrectore. || Hierocles in libro de Nuptijs. || Qui caret vxoris tenerae
complexibus, ille || vincula sincerae nescit amicitiae. || EXCVSVM TO-
RVNIAE, || à Stanislao Vuorffschauffel. || ANNO M.D.LXIX. ||

E. — Moc. Ks. w T. s. 22.

Tabl. 3

Egz.: Gdańsk PAN Qb. 10062.

5. Schubbe Lucas

Historia rerum gestarum heroici ducis Gedeonis.

4°. K. nlb. 16; sygn. A-D⁴.

Tyt., ant.: HISTORIA || RERVM GESTARVM || *kurs.*: HEROICI DVCIS
GEDEONIS, || ex 6.7. et 8. Capitibus libri Iudicum || Heroico Carmine
descripta || per || Lucam Schubboeum Torunien-
|| Conrectorem. || *Winieta* 6,8 × 3,2 cm. || *kurs.*: EXCVSA TORVNIAE, || a Sta-
nislao Vuorffschauffel. || ANNO M.D.LXIX. ||

Ded.: Ornatissimis ... Consulibus, Senatoribus et Scabinis incl. Reip. Leoburgensis in Pomerania, Patronis et Conterraneis suis fraterna fide colendis. *Zaznacza w niej m. in.*: Ego itaque, cum Monomachiam Daudis cum Philistino Gigante absoluisssem et paululum oculi nactus essem veterum exemplo hoc quoque carmen scripsi ... Toruniae Idibus Septemb[er]is, Anno 1569.

E. VIII, 59. Moc. Ks. w T. s. 22.

Tabl. 4

Egz.: Gdańsk PAN Qb. 10062.

***6. Wenzel Ioannes (Wentzel)**

Der 91 Psalm Davids sampt d. Gesang Simeonis.

8°.

E. XXXII, 340; VIII, 59. Moc. Ks. w T. s. 22.

Nb. Tyt. wg Katalog der Gymnasial Bibliothek zu Thorn, 1871, s. 227.

Tymi samymi czcionkami tłoczone wychodziły w latach 1572 i 1573 druki u Jana Glicznera w Grodzisku. Zestawienie tytułów zob. Moc. Ks. w T. s. 25.

ERASMI GLI
CZNERICHRISTI

IE SV SERVI: ET ECCLESIA
rum in Polonia Confessionis Augustana Senioris.

*Assertiones aliquot breues ac dilucide pro Bas
ptismo Infantium testimoniis veterum Pa
trum roboratae contra Catabaptis
mum in Polonia, iam etiam
pröh dolor exer
tum.*

BASILIVS CONTRA SABEL
ianos & Arium Pagina 366. 367.

*V*os hortamur Anabaptistae, ut non omni modo quod
vobis placet à nobis audire queratis, sed quod Do
mino complacet & consonum est scripturis, & non
contrarium Patribus: compescat vos traditio, Do
minus sic docuit. Apostoli predicauerunt, Pa
tres conseruauerunt, Martyres confirmauerunt
sitis contenti dicere velot
edocti estis.

EXCVSVM TORONIAE
M D. LXIX.

Tabl. 2. Pierwszy druk toruński Worffschauffla Assertiones
Erazma Glicznera. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 1.

14.
EPITHALAMION.
IN HONOREM
DOCTRINA ET VIRTU-

TE PRÆSTANTIS VIRI D. DA-

nielis Swederi felicis iuuentæ formatoris in Schola

Leoburgensi, & honestissimæ pudicissimæq̃

virginis Annæ, optimi viri Valentini

Schulteti, eiusdem Reipub:

Scabini Filie:

Scriptum

à

Luca Schubbeo Gymnasyj Toruniensis

Conrectore.

Hierocles in libro de Nuptijs.

Qui caret vxoris teneræ complexibus, ille

Vincula sincera nescit amicitie.

EXCVSVM TORVNIÆ,

à Stanislao Vorffschauffel.

ANNO M. D. LXIX.

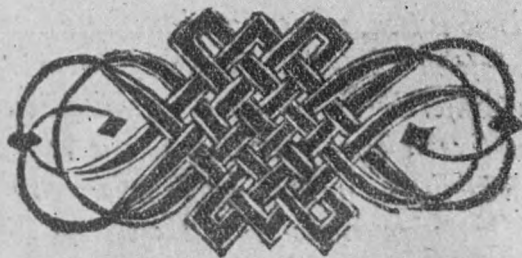
Tabl. 3. Utwór okolicznościowy konrektora Łukasza Schubbe z okazji ślubu nauczyciela w Łęborku Daniela Swedera. Egz. B-ki Gd. PAN. —

Poz. 4.

HISTORIA
RERVM GESTARVM
HEROICI DVCIS GEDEONIS,
ex 6. 7. & 8. Capitibus libri Iudicum
Heroico Carmine descripta

per

Lucam Schubbeum Toruniensis Gy-
nasij Conrectorem.

EXCVSA TORVNIAE,
a Stanislao Vuorffschauffel.

ANNO M. D. LXIX.

Tabl. 4. Biblijna historia Gedeona opisana wierszem przez konrektora gimn. tor. Łukasza Schubbe. Egz. Gd. PAN. — Poz. 5.

CATECHISMVS D.

doch hat sie widerumb diesen mangel/ das
sie kein ensfeltz zeichen hat.

Was ist das Sacrament der Hei-
ligen Tauffe?

Antwort.

Die Tauffe
ist nicht allei
schlecht Was
ser/ sondern ist
das Wasser
inn Gottes
gebott gefas
set/ vnd mit
gottes wort
verbunden.

Welchs ist dann solch wort Gottes?

Antwort.

DA vnser herr Christus spricht
Matthaei am letzten/ Gehet hin
in alle welt/ lehret alle Völker/ vnd
tauffet

CATECHISMVS D.

doch hat sie widerumb diesen mangel/ das
sie kein ensfeltz zeichen hat.

Was ist das Sacrament der Hei-
ligen Tauffe?

Antwort.

Die Tauffe
ist nicht allei
schlecht Was
ser/ sondern ist
das Wasser
inn Gottes
gebott gefas
set/ vnd mit
gottes wort
verbunden.

Welchs ist dann solch wort Gottes?

Antwort.

Antwort.

DA vnser herr Christus spricht
Matthaei am letzten/ Gehet hin
in alle welt/ lehret alle Völker/ vnd
tauffet

Tabl. 5. 6. Musaeus: *Catechistisch Examen*. Odmienny układ tekstu wokół klocka
świadczy o korekcie estetycznej. — Poz. 2.

1) Egz. Ks. M. w Toruniu. 2) Egz. B-ki Gd. PAN.

II. MELCHIOR NERING

Poznańskie i grodziskie druki M. Neringa zob. M. Wojciechowska Z dziejów książki w Poznaniu w XVI w. Poznań 1927, s. 137 i nn. Za druki już toruńskie wzgl. jeszcze grodziskie uchodzą dwie pierwsze pozycje Prawdziwe i gruntowne nowiny (Drukarze dawnej Polski t. 4 s. 282) oraz wariant B Kroniki Eutropiusza (tamże s. 284).

1581

*7. Prawdziwe i gruntowne nowiny.

[po 1580]. 4°. K. nlb. 12 (ost. czysta); sygn. A-C⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, w pasie górnym w dwu rzędach, w dolnym w trzech rzędach, got.: Prawdywe y gruntowne Nowiny / || iáko Jego Mość Krol Polſki do tego || ieſt poruſzony / że woynę prze-
ciwko Nieprzyiácie- || lowi Moſkwie zaczął / y iáko łońſkiego/ y te- ||
go 1580. Roku / w mieſiácu Sierp- || niu y Wrzeſzniu / za pomocą Bożą
zwycię- || ſtwo otrzymał / y czego ſię potym || trzeba ſpodziewać. || + ||
PSALM LX. || Zá pomocą Bożą zwiedziemy bitwę / á on po- || depce nie-
przyiácioły náſze. || *Winieta podłużna z szachownicą w ſrodku w ukła-
dzie romboidalnym.*

Od sygn. A₂ 10 stron opisu, poczem po winiecie identycznej jak na k. tyt.: List, kthory wielky Kniáz Moskiewsky, do Jego Moſci Krola POLskiego piſał. Z Ruſkiego ięzyká ná Polſky ięzyk przełożony. Tekst od B₃, po nim od B₄: Nowiny o wielkych Lukach stron 8 do K. C_{3v}. Tu uwaga końcowa The Nowiny są przełożone z Niemieckiego Exemplarza, na Polſkie, drukowanego w zacnym Mieſcie Náiaſniejszego Krolá Polſkiego Gdańſká. KONYEC.

E. XXIII, 194.

Egz.: Gdańsk PAN.

*8. Eutropius Flavius

Kronika. Tłum. pol.: Erazm Gliczner.
4°. K. nlb. 62; sygn. A-P⁴ Q².

War. A=WN 24.

War. B: *Tyt. w ramce drzew. z ozdobników, ant.: KRONIKA || got.: Eutropiusza zacnego Historyka / || Państwa ze wŹszach wielkiego / á || Monarchiey oney zacney y podziwney Lu- || du Rzymskiego: do czythania barzo || potrzebna á ucieŹzna wŹzem w || obec ludziom. || Teras nowo z LáćiŹskiego ná || Polskie / z wielką pilnoŹci przelo- || zon y wydrukowaną. || ozdobnik || winieta 3 × 3,5 cm.*

K. A₁ *ant.: KRONIKA || got.: Eutropiusza Kronikarza / Rzym- || Źkiej Monarchii KŹięgi || (:)* pierwŹze. (:)
A/P, B/cie, C/K, D/po.

E. XXII dod. VII. WN 58, tab. X ryc. 13 (reprod. k. tyt.).

Moc. Ks. w T. s. 34 (uznaje to za druk toruŹski).

Egz.: Warszawa BN XVI. 59 (egz. Baw., def.: brak koŹca).

*9. Kittelius Ioannes

Carmen de causis et mirando incarnationis opere Iesu Christi.

4° K. nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w ramce drzew. z ozdobników, ant.: CARMEN || DE CAVSIS ET MI- || RANDO INCARNATIONIS OPE- || RE FILII DEI, DOMINI, SALVA- || TORIS || ac Emanuelis noŹtri IESV CHRISTI. || Dedicatum || Ornatissimo ac prudentissimo viro, pietate, eru- || ditione, Źapientia et virtute prae- || Źtanti Domino || HENRICO STROBANDT, inclytae Rei- || publicae Toru- || niensis Scabino. ozdobnik EŹaiaie IX. || Paruulus natus eŹt nobis ... 4 ww. ... princeps pacis.

K. *tyt. v.: Ornatissimo ... Henrico Strobandt ... dedicat Iohannes Kittelius M. 5 dystychów. NiŹej winieta i data: Anno Domini MDLXXXI. Od sygn.: A_{ii} na 5 stronach: Natalis Christi carmine celebratus.*

E. — WN 25.

Egz.: ToruŹ KM k. 4° 33.

*10. Neothebel Valentinus

Acrostichis wŹsnego wyobraŹenia Kniazia wielkiego moskiewskiego.

38 4° K. nlb. 16; sygn. A-D⁴.

Tyt., ant.: ACROSTICHIS || *got.:* Właſnego wyobrazenia Kniaza wielkiego || Moſkiewskiego / y prawdziwe opiſania ſpoſo-|| bow / przyro-
dzenia / obyczaiow / wkładności / á oſſobliwych || cnoth á ſpraw Rycerz-
kych / z ktorých w obec každy ro- || zumny łąthwie obączyc może, jeſli
ſłuſzno álbo nie / iź || przeciw tákowemu możnemu Potentátowi / teráz-
|| nieyſze y przeſzłe nieprzyjacielſkie woyny były y ſą || podniesione y
przedſię wzięte. || *ozdobnik* || *drzew. przedst. Hermes na tle rzeki
i zamku (Dybów?)* || 1581. ||

K. tyt. v.: Staruchná Praktyká o Monársze Moskiewskym. A. T. P. 12 ww. tekstu,
ozdobnik, winieta.

Zawiera 15 kart wierszy opisujących cara mosk. Iwana Bazylego, zatyt. Moscus,
Genius alias Dusza, Conscientia alias sumnienie ... Na ost. str. sent. Syrach 11
podpis. I. T. B. A., Danielis 5. Trzy ww., poczem KONYEC i winieta.

E. XII, 24, dod. II. WN. 26. PK. 993.

Tabl. 7

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu 2462. Toruń KM K. IV. 33.

11. Neothebel Valentinus

Raphaelahi to jest lekarstwo Boże Żydom.

[po 1. VI.] 4°. K.nlb. 76 (ost. czysta); sygn. q-qq⁴ A-R⁴.

Tyt., ant.: RAPHAELAHI || *got.:* TO Jeſt: || Lekarſtwo Boze / Żydom /
thak daw- || nego iáko y dziſieyſzego wieku / ich po- || dobnym tho
ieſt Nowokrczeńcom / (Boże day by || przeyrzeli) baržo pozytheczne /
áby nędźni ludzie || od właſnych rácieyſwoich będąc záſlepieni / || ſtąd
mogli być oſwieceni áby Jezuſa Kry-|| ſtuſá nie ſzczyrego tylko człowie-
ká / ale z || Duchem S. w Oycu iednego y pra- || wdziwego / iſtotnego
á wiecznego Bo- || gá będącego / widzieć y poznać || mogli. Dziaťki teź
małe że maią || być okrczone. || W ieden ſnopek że ſta Kwiateczkow ||
Piſma S. zebrane / y z wielką || pilnością zwiáźane / || OD || Wálentego
Neothebelá z Lipſká / || Ministrá ſłowá Bożego. || *ant.:* SYRACH 39. ||
got.: ſłuchaycieſz mię ziołka Boſkie ... 6 ww. ... wdzie || czną wonią.
|| *Kolofon:* W Thoruniu || Drukował Málcher Neringk. || Roku Páńſkiego
1581. || winieta ||.

K. q_{ij} ded.: Wielmożnemu Panu ... Rapháelowi z Leſzná kasztelanowi szrem-
skiemu ... s. 11 do qq_{ij}, datowana: Datá w Modliboźcach przy Jego Moſci
Panie Sebaſtíanie Oſieckim, 1. dnia Czerwcá, Roku 1581. *Winieta.* Na odwr. tej
karty winieta więkſza oſmioramienna z listeczków. Na ost. k. wſtępnej Admo-
nitorium na 6 linii i dłuſza modlitwa Jana Chryzoſtoma. Tekst na kk. A -R₂.

K. R_{3v}. winieta oſmioramienna, jak po dedykacji. Inicjały przy poszcz. rozdzia-
łach.

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2732. Warszawa BN XVI. Qu. 93 (ze zb. Zamoj.).

12. Prażmowski Andrzej

Rozmowa Jezuitów Poznańskich.

8°. K.nlb. 34 (ost. czysta); sygn. A-B⁸ C-E⁴ G².

Tyt. ozdobnik listkowy, got.: ROZmowa Jezuithow || Poznańskich /
zwłaŝzcza R. || Jana Canariusu / Rektora Kollegium || Poznańskiego
/ którą mieli z Księdzem || Andrzejem Prąŝ-moviuŝzem || z Ra-
ldzieiowa / słowa Bożego mini- ||ŝtrem / o małżeństwie y bez- ||
żeńŝtwie Kapłań-
ŝkim. || *ozdobnik* || Przytym teŝ *Questiá* bárzo potrze- ||
bná o tym ieŝli
Koscielna zwierz- || chność obłądźić się może. || 1581 ||
Winieta. ||

K. A_{1j-ii} v.: Przedmowa do czytelnika, *podpis.* Andreas Prasmouius z Radzieiowa,
dalej do A₆ List do Księdza Jana Jezuity Rektora Kollegium Poznańskiego ...
Datá z Radzieiowa 20. Augusti A. D. 1581. *Od A₆* v.: Repliká ná ŝwiadecthwá ...
O Kapłańskim beżeńŝtwie y o Slubiech, *do B_{iii}*, *od B₄* v.: ŝwiadectwá Księdza
Andrzeia z Repliká od X. Jezuitów poslaná ... K. F₁ v.: Podanie niektórych
Artykułów beżeńŝtwu kościoła Rzymskiego słuŝące X. Jezuitom zwłaŝzcza X. Ja-
nowi Conário ... K. G₁ v.: KONYEC.

E. XXV, 227. WN 28.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 1458/I.

*13. Wolff Samuel

Elegia funebris in obitum Nicolai Czerny.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w ramce drzew., ant.: ELEGIA FVNEBRIS || IN OBITVM IM- ||
MATVRVM GENEROSI MAGNAE- || QVE SPEI ADOLESCENTIS, NI- ||
COLAI CZER- || NY, qui in oppugnaiotne Pleŝcouienŝi tormento || bom- ||
bardico traiectus, occubuit, & parenti- || bus ac amicis triŝte ŝui deŝide- ||
rium || reliquit, || SCRIPTA || A || M.: Samuele VVolfio Sileŝio, ŝcholae ||
|| Leuartouienŝis Rectore. || Anno M.D. LXXXI. || Winieta 3,5 × 3 cm. ||

K. A_{1j}: Elegia funebris *stron* cztery, *po niej* winieta Neringowska, *na ost. k. r.:*
Epigramma in tumulum — 4 *dystychy*, aliud in feretrum — dwa *dystychy* i u *dolu*
winieta 7,2 × 1,5 cm.

E. XXXIII, 267. WN 28a. PK 1586. Moc. Ks. w T. s. 26 uw. 116 o toruńskim papierze tego druku. Tabl. 9

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2461. Toruń BU Pol. 6. II. 347.

*14. Consensus

Consensus abo ugoda w nabożeństwie Krześcijańskim.

8°. K.nlb. 24 (B₈ i a₄ czyste); sygn. A⁴ B-C⁸ a⁴.

Tyt., ant.: C O N S E N S U S || *got.:* Abo Ugoda / w nabożen-ſtwie Krzeſcijańſkim / pra- || wdziwych wyznawcow Ewanyeliey || ſwiętey / y Wiary Powſzechney w ie- || dynego Bogá w Throycy błogoſtá- || wioney / w Koronie Polſkiej uczynio- || ná / á ſpiſaná Lácińſkim y Polſkim ięzykiem Roku Páńſkiego 1570. || Ktorá áż do dziś zá łaská Bo- || żá trwá á zoſtawá / wydru- || kowaná dlá poćiechy y || zbudowánia koſcioła || Bożego Roku || Páńſkiego || 1582. || *ozdobnik* || Do Koloſenſow 3. || Nad wſzytko mieyćieſz miłość / || ktorá ieſt zwiázká do- || ſkonołości. || *ozdobnik* ||.

Zawiera: od k. A₁₃: Consensus mutuus ... inter Ecclesias Maioris et Minoris Poloniae, Lithuaniae, Russiae et Samogitiae ... factus in Synodo Sendomiriensi Anno D. 1570, 14. Aprilis — s. 6, *poczem:* Táż ugoda po Polsku spisana ... : Ugoda zobopolna w przedniejszych częſciach Nabożeńſthwa Krześcijańſkiego ... — s. 9, *następnie cztery strony podpisów. Od sygn. C:* Ugoda Braci Czechów z Bráćimi Ewáyelikámi w Poznaniu uczyniona według Consensu abo Ugody Sędomiarskiej w Artykułach spisana po łácinie y po Polsku, Roku Bożego 1570. *Od s. nast. następuje tekst łac.:* Consignatio observationum necessarium — XX artykułów na pięciu stronach, *poczem:* Táż Ugoda po Polsku: Spisanie Artykułów potrzebnych ... — 7 stron, *na dalszych trzech stronach podpisy. Teksty łac. drukowane antykwą, polskie szwabachą.*

Ostatnie sześć stron (k. a₁-a₃) zajmuje przedrukowany kursywą: Consensus mutuus in religionis Christianae capitibus inter Ecclesias Maioris et Minoris Poloniae, Lituaniae et Samogitiae; quae iuxta confessionem Augustanam, Fratrum Valdensium ut vocant et Helueticam, aliquo modo à se dissentire videbantur. Factus in Synodo Sendomiriensi. Anno Domini 1570. 14. Aprilis.

E.—

Tabl. 10, 11

Egz.: Wrocław BU.

15. Epigrammata

Epigrammata gratulatoria in honorem nuptiarum Simonis Seidleri.

4°. K.nlb. 6; sygn. A⁶.

41

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: EPIGRAMMATA || *ant.:* GRATULATORIA. || IN HONOREM || NVPTIARVM ORNATISSIMI || VIRI, PIETATE, ERVDITIONE ET VIRTUTE || praestantis, DN. SIMONIS SEIDLERI Toruni- || enſis, illustris quondam Leuartouienſis Scho- || lae Rectoris: et honeſtiſſimae ac pudi- || ciſſimae foeminae CATHARINE, etc. || ozdobnik listkowy || SCRIPTA || Ab amicis et diuerſis Sponſi diſci- || pulis, gratitudinis ergo. || ANNO M.D. LXXXII. || ipſo die Concordiae. || TORVNIAE || Excudebat Melchior Neringk. ||

Od k. 2-jej najpierw trzy utwory dłuższe: Epigramma gratulatorium scriptum a M. Samuele Vvolſio Silesio, scholae Leuartouienſis Rectore, aliud ab Alberto à Crasnistavv, scholae Leu. Synergo, aliud ab Andrea Dzierzanowski scriptum. Pozostałe 23 to czterowersze (po 2 dystychy) pisane przez następujących autorów: Mikołaj Mniszek, Mikołaj Ponętowski, Hieronim Ossoliński, Prokop Osoliński, Piotr Osoliński, Jan Błotnicki, Samson Chlewicki, Marcin Sartorius, Jan Rozwadowski, Przeclaw Czerny, Walenty Podlodowski, Piotr Kloczowski, Jan Lutosławski, Jeremiasz Lutosławski, Andrzej Lipski, Andrzej Chlewicki, Andrzej Borkowski, Piotr Porudeński, Waclaw Kosowski, Mikołaj Brzostowski, Stanisław Grabia, Jerzy Orzeszko, Jan Grabia.

E. XXVII, 349. W. 2712. WN. 29. PK 398. BOss. 681.

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2464. Toruń BU Pol. 6. II. 354.
Wrocław Ossol. XVI. Qu. 1899 (def.).

16. Lebelſki Jerzy

Descriptio ludorum variorumque spectaculorum, quae sunt Constantinopoli peracta.

[po 4. XII.]. 4°. K.nlb. 16 (ost. czysta); sygn. A-D⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: DESCRIPTIO || *ant.:* LVDO- RVM || VARIORVMque SPECTA- || CVLORVM, QVAE SVNT || CON- STANTINOPOLI PERACTA, IN || CELEBRITATE CIRCVMCISIONIS || FILII TVRCICI IMPERATORIS, || AN. DNI. 1582. AEDITA || *ozdobnik* || Per GEORGIVM LEBELSKI, || Ecclesiae S. IOANNIS Toruniae || Vice- parochum, euulgata, et in || *ozdobnik*, lucem aedita, *ozdobnik* || *ozdobnik* || *winieta* ||.

K. tyt. v. herb Doliwa, nad herbem napis: Insignia eiusdem rev. ... Hieronymi Comitis à Rosrazovv, Episcopi Vladislaiuen. K. Aij r.-v. ded. do tegoż bp. Rozra- żewskiego, datowana Toruniae 4. Decemb. A.D. M.D. LXXXII. Inicjały: C, S. Tekst drukowany małą antykwą, na ost. k. errata obejmujące 25 ww.

E. XXI, 135. WN. 30. BOss. 1424.

17. Murinius Martinus

Kronika mistrzów pruskich.

4°. K.nlb. 88 (ost. czysta); sygn. A-Y⁴.

War. A: Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: KRONIKA || got.: Miŝtrzew Pruŝkich / || Nà Polŝkie z Niemieckiego prze- || łożonà / z przydaniem rzeczy || pamięci godnych / z rozmái- || tych Kronik zebranych. || ozdobnik || Przez X. MArcina || ant.: MVRINIVSA. || ozdobnik || winieta || Kolofon: got.: W Thoruniu / || Drukował Málcher Neringk. || Roku Pánŝkiego / 1582. || ant.: CVM GRATIA ET PRIVI- || LEGIO S.R.M. || winieta 7 × 3,2 cm. ||

K. g_{ij} ded.: Sławnie zacnym Panom: Doktorowi Muchingierowi Burgrabi, Franciszkowi Hestce Presydentowi, Janowi Strubantowi, Janowi Greczowi, Burmistrzom. Radzie też szlachetney Miasta krolewskiego Torunia.

E. XXII, 633. W. 415. WN. 31. PK. 968.

War.B: Tyt. w drzew. ramce jak w war. A, ant.: KRONIKA || got.: Miŝtrzew PRuŝkich || Na Polŝkie z Niemieckiego prze- || łożona / z Przydaniem rzeczy || pamięci godnych, z rozmái- || tych Kronik zebranych. || ozdobniki || winieta || W Toruniu || Drukował Málcher Neringk. || Roku Pánŝkiego / 1582. ||

K. A_{ij}: ded.: Ich Miłościám Pánom, Panu Janowi, Jakubowi y Jędrzeiowi z Krothoszyna wojewodzicom Inowłocławskim. Panom ku mnie osobliwie Mściwym ... Málcher Neringk Drukarz.

PK. 969.

Tabl. 12—17

*Exz.: Kórnik PAN Cim. Q. 2466 (war. A, def.); Cim. Qu. 2467 (war. B, def.)
Toruń KM (war. A, def.). Warszawa BU 28. 4. 4. 54. (war. A).*

18. Niemojewski Jakub

Replika na książki księży Jezuitów Poznańskich.

3. I. 8°. K.nlb. 92; sygn. A-Z⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: REPLICA || got.: Nà książki księży Jezu- || itow Poznańskich. || ant.: DE Ecclesia Catholica Chrisit. || got.: O Powszechnym kościele || Bożym / ktory w Kredzie || wierzymy. || Jakub Niemoiewski. || MATH. 18. || Gdziekolwiek dway albo thrzey || zgromádzeni są w imię mo- || ie / tam iesemt w poy- || szrodku ich. || 1581. || Kolofon: W Thoruniu || Drukował Málcher Ne- || ring / ROku Pańského || 1582. Dnia 3. || Sthycznia. || winieta ||

K. tyt. v herb Stefana Batorego. K. A_{1j}—B_{11j} ded.: Sacrae Serenissimae Regiae Maiestati, w jęz. łac., po niej: Do każdego Krześcijańskiego Czytelnika y Bratá — stron 5.

E. — WN. 32.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 710/I.

19. Ooppel Georgius

Elegia in honorem nuptiarum Simonis Seidleri et Catharinae.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: ELEGIA || IN HONOREM || NVPTIARVM DOCTIS: ET OR- || NATIS: VIRI D. SIMONIS SEI- || DLE- RI, ET HONESTAE AC CASTAE CA- || THARINAE, prudentis MAT- THIAE NEIS- || SERI, quondam Scabini Suburbij Toru- || nien: pié de- functi, relictæ || Viduae, || Composita || A || Georgio Ooppel Cantore. || winieta 7,2 × 1,5 cm. || Kolofon, ant.: TORVNIAE || Excudebat Melchior Neringk. || 1582. || winieta 6,7 × 2,7 cm. ||

Elegia od k. A_{1j} na 5 stronach.

E. —

Egz.: Toruń BU Pol. 6. II. 360.

20. Ooppel Georgius Sporerus David

Gratulationes in honorem nuptiarum Simonis Seidleri et Catharinae Iacobi Hubneri filiae.

18. II. 4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: GRATULATIONES || ant.: IN HONOREM || NVPTIARVM DOCTIS: || ET ORNATISS: VIRI SIMO- || NIS SEIDLERI, ET HONESTAE VI- || duae CATHARINAE, prudentis Domini || IACOBI Hubneri Scabini ſuburbij To- || runienſis filiae || SCRIPTAE || Boni ominis, auſpicijque nomine || ab amicis. || ANNO M.D. LXXXII. || XVij die Februarij. || TORVNIAE. ||

Zbiorek zaczyna elegia Ooppela identycznej treści jak poprzednia, z małymi odmiankami w tekście. K. A₃ v. utwór następny: Qvi Deus à primo rexit mortalia mundo ... — 50 ww. bez osobnego tytułu i nie podpisany, prawdopodobnie autorstwa Dawida Sporera, podpisanego pod następującym za nim 8-wierszowym Epi-

gramma: Daud Sporerus Goldbergen: [sis.]. Na ost. s. winieta identyczna jak na k. tyt. pozycji poprzedniej.

E. —

Egz.: BJ Cim. Qu. 5863.

21⁺. Prażmowski Andrzej

Questia o Kościele Bożym, iż błędzić nie może, a jeśli się też w części obłądzi, a zwłaszcza Zwierzchność Kościelna jeśli się godzi od takowego Kościoła odłączyć.

8°. K. 20.

E. XXV, 227 (cyt. egz. Czart., Kras.). WN 28: Druku tego obecnie we wspomnianych bibliotekach nie ma, nie znalazłam go też w przeszukiwanych zbiorach. Drukarze dawnej Polski t. 4, s. 287 — pozycję tę uważa się za kontaminację z Rozmową Jezuitów Poznańskich Prażmowskiego (por. poz. 12).

22. Verinus Michael

Disticha de moribus.

8°. K.nlb. 24; sygn. A-C⁸.

Tyt., ant.: MICHAELIS || VERINI HISPANI PO- || ETAE AC IVVENIS DOCTIS- || SIMI DISTICHA DE || MORIBVS. || Quo morbi genere Poeta mortuus || ſit, ſatis benè teſtatur Ang. || Pol. in libr. Epigram. || ita in-quiens || 4 *dystychy*: Verinus Michael florentibus occidit annis: || Moribus, ambiguum, maior, an ingenio. || Disticha composuit docto miranda parenti. || Quae claudunt gyro grandia ſenſa breui, || Sola Venus poterat lento ſuccurrere morbo. || Ne ſe pollueret, malluit ille mori. uetus: || Hic iacet, heu patri dolor & decus, vnde tu- || Exemplum, vates materiam capiant. || *winieta podłużna z inicjałem M. N.* || TORVNIAE Excudebat Melchior Neringk. || Anno Dñ. 1582. ||

K. tyt. v.: Poetae vita. K. A₂: Michaelis Verini Vgolini F. Distichorum liber, qui Sententiarum inscribitur ad Paulum Saxiam Roncilionem. K. C₇ v.: Varia Michaelis Verini poetae Epitaphia, autorzy: Nic. Seraticus, Bern. Michelotius, Ant. Geraldinus, Mart. Luara Cantabricus.

E. XXXII, 375. W. 2729. WN. 34. PK. 1558. Moc. Ks. w T. s. 37, ryc. 14 (reprod. k. tyt.).

Egz.: Kórnik PAN Cim. O. 330.

23. Warszawicki Krzysztof

Ad Stephanum regem Poloniae oratio.

[po 4. II.] 4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: CHRISTOPHORI VVAR- || SEVICII. || AD STEPHA- || NVM REGEM || POLONIAE || ORATIO || ozdobnik listkowy || QVA CVM IOANNE MA- || gno Moscorum Duce XV. Ianua- || rij ad Zapolsciam confectam pa- || cem gratulatur. || ozdobnik || TORVNIAE || Excudebat Melchior Nering || 1582. ||

K. tyt. v. ded. do króla datowana: Vilnae IIII Febr. 1582, poczem od k. A_{1j} Oratio, na ost. stronie winieta.

E. XXXII, 224. W. 2727. WN. 36. BOss. 2587.

Egz.: Kraków BJ Cim. 5080. Toruń KM E. 4°. 433 i 496.
Wrocław Ossol. XVI. Qu. 1885 def.

24. Warszawicki Krzysztof

Do Stefana króla polskiego oracja o zgodzie w Zabłociu. Tłum. pol.: Jerzy Lebbelski.

[po 4. II.] 4°. K.nlb. 14 (ost. czysta); sygn. A² A-C⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: CHRISTOPHORA VVAR- || SZEUVICKIEGO || *got.:* Do Wielmożnego oświeconego á || niezwyciężonego Steffana kro- || ła Polskiego. etc. || *ant.:* ORATIA. || *got.:* O Zgodzie / ktorá się stała z Jánem Wielkim Kniażem Mo- || skiewskim w Zabłociu 15. || dnia Stycznia || ozdobnik || Z Łacińskiego ná Polski ięzyk przełożóná / || przez Jerżego Lebbelskiego ze Wre- || sznie Kaznodzieie Kátolikow u || S. Wawrzyńca przy || Toruniu. || *ant.:* TORVNIAE || Excudebat Melchior Neringk, || 1582. ||

K. tyt. v.: Do Czytelnika łaskawego ... Jerzy Lebbelski. *Od k. 2-ej na 3 stronach ded.:* Jego Msczi Panu a Panu Krystoffowi Kostce z Szenbarku, wojewodzie Pomorskiemu. *K. A₂ ded. Warszawickiego do króla, dat.:* Vilnae IIII Febr. MDLXXXII. *Oracja od k. A₂ v. do C₃ v.*

E. XXXII, 224. W. 1584. WN. 35. PK. 1529. BOss. 2588.

Egz.: Gdańsk PAN Nl. 6. 8° 11 adl. Kórnik PAN Cim. Qu. 2676.
Wrocław Ossol. XVI. Qu. 1908 (def.).

25. Artomius Petrus

Kazania pogrzebne nad zacnemí ciały Jana Grabie z Ostroroga i Helszki z Olchowca Swierczowney.

4°. K.nlb. 16 (ost. czysta); sygn. A-D⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, got.: Kazania Pogrzebne || Nád zacnemí ciały / Jego Mści || Páná Janá Grabie z Ojstrorogá. Podczá- || szego Koronnego / Stároſty Stę- || ozdobnik || życkiego. etc. ozdobnik || Y Jey Mści Pani Helſzki z Ol- || chowca Swierczowney. Podczáſzyny Ko- || ronney / etc. Ktorzy Roku *ant.:* 1582. || *got.:* dnia *ant.:* 27. Aprilis, *got.:* w Panu || ozdobnik zaſnęły. || ozdobnik || gwiazda || *ant.:* CZYNIONE *got.:* Przez Kſiędzá Piotrá Arto- || miusá / Sługę Słowa BOżego || w Kryłowie. || ozdobnik || *ant.:* Apocal. 14. || *got.:* Błogosławieni vmárli / ktorzy || w Pánu vmieráią. || ozdobnik || *Kołofon:* W Toruniu. || Drukował Melchior Neringk. || Roku 1583 || winieta ||.

K. tyt. v.: Tetrastychon eivsdem, winieta. *K. A₂₋₃ ded. autora do Jana i Mikołaja Grabiów z Ostroroga, dat. w Kryłowie 30. VIII. 1582. Kazanie pierwsze w Stężycy d. 7 Junii (od k. A₃ v.), drugie w Ostrorogu d. 21. Junii (od k. C₂ do D₃ r.).*

E. XII, 242—243. (1582) WN. 37. PK. 46.

Tabl. 18

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2465. Toruń KM L. IV. 190.

26. Katechismik

Katechismik. Toruń, Melch. Nering.

E. VIII, 77. WN. 39⁺ (wzmianka). Por. E. XXI, 535: Katechismik . . . Marcina Lutera, r. 1591.

27. Luther Martin

Katechizm Marcina Lutera z iego prefacją katechizmowi należąca. Przytym też z pieśniami teraz nowo z rozmaitych autorów zebranymi, tego roku na iaśniań wydany. W Toruniu M. Nering. 1583. 8°.

E. XXI, 537 za Beyträge I 405 i Wiszn. VI. 519. WN 40*.

28. Pyrnes Melchior

Cicero relegatus et Cicero revocatus.

[po 12. V.]. 8°. K.nlb. 40 (ost. czysta); sygn. A-K⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: CICERO || RELEGA- || TVS. || ET || CICERO || REVOCA- || TVS. || Dialogi festiuissimi. || *Winieta odwrócona* ||.

K. tyt. v.: Pomponio Trivultio H. A. S. D. — 13 ww. prozq — *K. A₂-A₄:* Ad Paulum Pyrnesium, Reip. Cracouiensis Secretarium. Patruelem suum dilectum Epistola dedicatoria, dat. Ex Torunio, Anno 1583, die 12. Maij, *podpisana:* Melchior Pyrnes, Med. Doctor Physicus Torunen.

Od sygn. B- F₄ dialog pierwszy: Cicero relegatus, *od G₁ v. Cicero revocatus.* *Na ost. stronie winieta z inicjałami M.N. Na przedostatniej i ostatniej stronie przedmowy czytamy:* Dabantur Torunij patria Nicolai Copernici, absolutae subtilitatis Mathematici, in qua urbe ante annos LXXXII. Diuus Joannes Albertus Rex Poloniae, XX. April. anno aetatis XL. Apoplexia correptus, extremum Spiritum auctori suo reddidit

E. XXV, 427. W. 2741. WN. 41. PK. 1190.

Egz.: Kórnik PAN Cim. O. 331.

29. Rybiński Jan

Wiersze żałobliwe.

4°. K.nlb. 10; sygn. A-B⁴, C².

Tyt., got.: Wiersze żałobliwe / || A przytym śtatecznie ácz krotko opij-
iáce || żywot / y śprawy zacne / rychłomárłego známie- || nitego Panięciá
/ Pánã Janá Hrábie z Ośtro- rogá / etc. Korónnego Podczászego Krolá
|| J. M. Starośty Stężyckiego. etc. || *ozdobnik* || Przy końcu przydáne
ieśt zacnie Vro- || dzoney Pániey á Małżonki iego, tuż w kilká || godzin
po nim w nieznośnym żalu || zmárley / godne zálecenie. || *ozdobnik* ||
winieta || W Toruniu. || Drukował Melchior Neringk. || Roku Bożego /
1583. ||

K. tyt. v.: Wielmożnym Pániam ... Orszuli Krotoskiej, wojewodziney włocław-
skiej, Katarzynie Paniey Swidniny Számotulskiej etc., Paniey Helźbiecie Zelen-
skiej ... hrabiankam z Ostrorogá ... — *wiersz 16 ll., podpis.:* służebnik Jan
Rybiński. *K. A₂-B₄ r.:* Lament. Yakżeś prętko zacny Ostrorogu ... *K. B₄ v.:*
O Pániey á Małżonce iego kilká słow. *K. C₂:* Epitaphium ... *Johannis comitis*
ab Ostrorog, C₂ v. toż wierszem polskim, oraz uwaga końcowa: Umarł w prawey
wierze y pokucie za grzechy swe Roku Bożego 1582. 27. dnia Lutego. Tegoż

dnia za nim się wezbrała Pani Małżonka iego, koło szostey godziny po iego skonanu.

E. XXVI, 505 (obszerna bibliogr.). W. 1599. WN. 42. Jan Rybiński Wiersze polskie, Poznań 1968, s. 3 (reprod. k. tyt.), tamże s. 3—22 przedruk tekstu. Tabl. 19

Egz.: Toruń KM, Gdańsk PAN Nr 57.

30. Sturm Ioannes

Neanisci.

8°. K. 20 (ost. czysta): s. 1—37 [38], k.nlb. 1; sygn. A-B⁸ C⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: IOANNIS STVRMII || NEANISCI. || Quid das, et ô libelle, quid promittis? || Nugas: sed vtilis, et merè neaniscos. || Continentur autem hoc li- || bello ex Neaniscis || Sturmianis. || *kurs.:* DIALOGI V. || I. Corruptus. || II. Ebrietas. || III. Apparatus. || IIII. Conuiuium. || V. Tabellarius. || *ant.:* TORVNIAE Excudebat Melchior Nering. || M.D.LXXXIII. ||

S. 3—4 *ded.:* Praeceptores Scholae Torunensis ... Danieli et Francisco Eske fratribus germanis: Casparo Hauenschilt: Henrico Strobant: Henrico Mochinger: Georgio Grötsch: et Ludovico Amend: discipulis charissimis S.

E. XXIX, 368/369. W. 2746. WN. 43.

Tabl. 21

Egz.: d. Bawor. 5776 (nieodostępny).

31. Welmann Gerardus

Differentiarum iuris civilis et Saxonici libri III.

8°. K. 128: nlb. 14, s. 1—228; sygn. ?)⁸ (?)⁶ A-O⁸ P².

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: DIFFEREN- || TIARVM IVRIS CIVILIS ET SAXO- || NICI, LIBRI III. AVCTI || ET CORRECTI || *ozdobnik* || *winieta* 3,4 × 2,8 cm. || *ant.:* TORVNIAE || *kurs.:* Excudebat Melchior Neringk. || ANNO M.D. LXXXIII. ||

K. *tyt. v.:* Lectori S. *Wydawca podaje przypuszczalnych autorów ks. I:* D. Fachsium consulem Lipsensem *i ks. II:* D. Benedictum Reinhardum Cancellarium Schuarzburgensem. De authore libri tertii nihil adhuc cognoscere licuit. K. 2—5: Epistola dedicatoria Henrico archiep. Bremensi et ill. ... Principi Friderico, germanis fratribus ducibus Saxoniae, Angariae (sic) et Westphaliae ... *Podpis.* Gerardus Velmannus Geldriensis. Datum Coloniae è Musaeo nostro, Anno 1568, Pridie Cal. Sept.

49

E. XV, 207, WN. 38.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 555/l. Toruń BU Pol. 6. II. 7. Wrocław BU.

1584

32. Aesopus

Fabellae quaedam Graecae.

8°.

E. — WN. — Moc. Ks. w T. s. 29 uw. 134. Catalogus librorum ... publica auctionis ... distrahendorum. Thorunii in aedibus Elsnerianis 1722.

Zob. też GOLIIUS Theophilus Grammaticae Graecae pars ... 1586.

33. Campensis Ioannes

Regulae duodecim secundum quas debet dirigere vitam suam quilibet Christianus.

4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: REGVLAE || *ant.:* DVODECIM, || SECVNDVM QVAS || DEBET DIRIGERE VITAM || *kurs.:* SVAM QVILIBET CHRISTI- || anus, si vero salutis studio tangatur. || *ozdobnik z trzech listków* || Faciesque, quod rectum est et bonum in || oculis IEHOVAE, vt benè sit tibi. || Deuter. 6. ver. 18. || Nomen ille frustra soritur, qui || CHRISTVM minimè imitatur. || AVgustinus Tomo 9. lib. de vita || Chritia. etc. || *ozdobnik listkowy* || TORVNII excudebat Melchior || Neringk, Anno recuperatae || salutis, 1584. ||

K. A₂—A₃ *ded.:* Amplissimo viro ... Alberto Zaiackovio, Coenobij Wągrowicensis Abbati ... famulus Johan. Campensis.

Druk kursywą, marginalia antykwą.

E. — WN. 44.

Tabl. 23

Egz.: Toruń KM L. IV. 190.

34. Cicero Marcus Tullius

Orationes quinque.

50 8°.

E. — WN. — Moc. Ks. w T. s. 30, uw. 135. Catalogus librorum insignium qui in B. Joh. Christiani Laureri relictæ viduæ aedibus ... consveto auctionis more venales exponuntur. Thorunii 1732 s. 48.

35. Cölmische Recht

Das alte Cölmische Recht. (Prawo chełmińskie).

2°. K. 104; nlb. 8, s. 1—190, k.nlb. 1; sygn. q-qq⁴ A-Z⁴Aa⁴.

Tyt. w ramce linijnej, wewnątrz winiety got. czerw.: Das alte || Cölmische || Recht. || winieta || kurs. czar.: || CICERO. || ant.: Magna est vis vetustatis & con- || suetudinis. || listek || 1584. ||

K. tyt. v. 3 sentencje z Platona, jedna z Arystotelesą, u dołu winieta. Kk. g₂—gg₄ obejmują Register, po nim winieta. War. A = WN 47. Ost. k. r. cytaty z Platona, winieta, poczem kurs.: TYPOGRAPHVS || ant.: || Ex Plauti Curcul. || Nemo ire quenquam prohibet || publica via. || got.: Disz Cölmisch Recht ist aus einem Alten Buch/ || welchs im Jhar Christi 1394. geschrie- || ben ist / gedruckt zu Thorun im || 1584. Jare / durch || Melchior Nering. K. ost. v. ant.: FELIX CIVITAS || QVAE TEMPORE PACIS || TIMET BELLA. || ozdobnik || h. Torunia drzew. 6,6 × 10 cm. (Wojc. błędnie uznaje to za h. Chełmna), następnie znany 8-wiersz Schobera: Felix VRBS, tuto quae propugnacula muro || Firmat ... praelia Ciuis agit.

War. B: ost. k. verso czysta.

E. XXVI, 142. W. 1608. WN. 47. PK. 1198. BOss. 2021. Tabl. 24, 25

Egz.: Kórnik PAN Cim. F. 4036 (war. A). Toruń BU Pol. 6. IV. 2 (war. A, nierówny układ kolumn druku, b. duży format papieru 41 × 26,5 cm). Wrocław Ossol. XVI. F. 4020 Tor. Ks. M. 2 egz., BUT. Rps. 450 (war. B.)

36. Germanus Balthasar

Comoedia Des gedultigen ohne Schuld veriagten Graffens von Angiers und seiner zweyer Kinder. Genommen aus Iohanne Boccatio und gemacht für die Schule zu Thorn in Preussen.

[po 23. IV.]. 8°. K.nlb. 32; sygn. x⁶ A-C⁸ D².

*Tyt. ant.: COMOEDIA || got.: Des gedultigē / || ohne schuld Veriagten Graffens || von Angiers / und seiner zwey- || er Kinder || * * || Genomen aus den fürtrefflichen Wel- || chen Poeten / || ant.: Iohanne Boccatio, got.: und ge- || macht für die Schule zu Thorn || in Preußen || * || Von || ant.: M. Baldaßjare Germano, scholae || eiusdem Conrectore. || Autor*

ad Lectorem. || *Czterowiersz kurs.*: QVod labor in tenuis quoque fit, scis
candide Lector, || Carpere non igitur scripta pusilla velis. || At tu pro
libitu, rigido pete Zoile morsu: || Sat mihi, quando bonis res placas ista
viris. ||

*K.*₂₋₅*: Vorrede Dem Erborn Eduard Blemicken, Schöpffen der rechten Stadt
Dantzig ... Gegeben zu Thorn / am tage Gregorij, des Jahrs 1584. *Podpis.*:
M. Baldařsar Germanus Conrector der Schulen daselbst. *K. D₁ v. wiersz 12 ll.*
podpis.: Franciscus Gericcius, *k. D₂ wiersz 14 ll. podpis.*: Georgius Opiel Cantor,
niżej winieta neringowska ident. jak w poz. poprzedniej, 6,2 × 2,8 cm.

E. —

Egz.: Gdańsk PAN Cf. 828. 8° adl. 5.

37. Hyperius Andreas

De publica erga pauperes beneficentia.

8°. K.nlb. 72; sygn. A-I⁸.

Tyt., ant.: DE PVBLI- || CA ERGA PAV- || PERES BENEFI- || CENTIA. ||
kurs.: ANDREA HYPERIO || VIRO CLARIS- || simo Authore. || *ozdobnik*
listkowy || *winieta* || *ant.*: TORVNIAE || *kurs.*: Excudebat Melchior Ne-
ring. || linia || Anno M.D.LXXXIII. ||

E. XVIII, 330 (1534!). W. 2754 (1534!). WN. 45.

Egz.: Gdańsk PAN Oa 109. 8° adl. 2. Toruń KM. K. 8° 25.

38. Mathesius Ioannes, Gigas Ioannes

Zwo Predigten von Christlichen Schulen.

4°. K.nlb. 40; sygn. *4 A-J⁴.

Tyt., got.: Zwo Predigten / || Von Christlichen || Schulen. || *ozdobnik list-*
kowy || Die Erste || Des Herren Johannis Matheřij. || *dwa ozdobniki* ||
Die Ander || Des Herren Johannis / Gigantis. || *ozdobnik* || *winieta*
7,3 × 1,5 cm. || Gedruckt zu Thorun in Preuřssen / || bey Melchior Ne-
ring. || 1584. ||

Ded.: Einer Erborn löblichen Gemeine der Konigl. Stadt Thorun ... die S. Petri
et Pauli Ap. ... *podpis.*: St[roband]. *Od ark. F z dodatkowq k. tyt.*: Die Ander
Predigt Von Christlichen Schulmeistern un Schülern Johannis Gigantis.

K. F₂ ded.: Dem ... Casper von Nostitz, des ... Albrechten Marggraffen zu

Brandenburg und Hertzogen in Preussen etc. Radt meine lieben Förderer, *podpis.*:
Jo. Gigas, Prediger zur Freystadt. K. J₂: D. Mart. Luth[ers] iudicium von Schulen,
Schulmeistern und Schülern.

E. XXII, 231. WN. 46.

Egz.: Kraków Czart. 1325/II. Toruń: KM., BU Pol. 6. II. 278.

39. Mathesius Ioannes, Gigas Ioannes

Zwo Predigten von Christlicher Einigkeit.
[1584?]. 4°. K.nlb. 24 (ost. czysta); sygn. A-F⁴.

Tyt., got.: Zwo Predigten / || Von Christlicher || einigkeit. || *listek* || Die
Erste || Des Herren Johannis || Matheſij. || *ozdobnik listkowy* || Die
Ander || Des Herren Johannis || Gigantis. || *ozdobnik listkowy* || *winieta*
ident. jak w Prawie chełm. na k. tyt. v.

*Podobieństwo typograficzne druku do poz. poprz. przemawia za jednakowym cza-
sem powstania obydwu zbiorów kazań, jakkolwiek Wojciechowska zastrzega się,
że wykonawcą tego druku mógł być już następca Neringa Cotenius, który przejął
jego zasób czcionek.*

*Dokładniejszy tytuł pierwszego kazania brzmi: Von Christlicher und Brüderlicher
einigkeit ... Am tage Concordiae der heiligen Matron. K. C₁; kazanie drugie:
Von Christlicher einigkeit, ded. Den ... Bürgermeister und Rathmanen der Stadt
Sagan; Gigas był na ówczas kaznodzieją w Freistad.*

E. XXII, 231/232. W. 2751.

Egz.: Toruń: KM L. 4° 45 (współpr. z poz. poprz.), BU Pol. 6. II. 1766 (def.: k. tyt.
fotok.).

40. Sturm Ioannes

Poeticum volumen I—VI. 8°.

Vol. I K. 32: s. [1—2] 3—5[6] 7—64; sygn. A-D⁸.

Tyt. kurs.: POETICVM || *ant.*: PRIMVM || VOLVMEN || *kurs.*: Cum lem-
matibus Iohannis || Sturmij: || *listek, kurs.*: SEXTAE CVRIAE SCHOLA-
|| rum Argentinenſium. || *winieta* || *kurs.*: TORVNIAE || Excudebat Mel-
chior Neringius. || CIO IOXXCIV. *Kolofon, kurs.*: TORVNIAE || Excude-
bat Melchior || Nering. || *listek* || Anno M.D.LXXXIII.

Ded.: Io. Sturmius Friderico et Alberto Ganzijs. Argentorati tertio Idus Iulij
MDLXV.

Vol. II K. 32: s. [1—2] 3—63[64]; sygn. E-H⁸.

Tyt. kurs.: POETICVM || *ant.:* SECVNDVM || VOLUMEN... *Kurs.:* QVINTAE CVRIAE SCHOLA- || rum Argentinensium. || *dalej jak vol. I.*

Ded.: Ioanni Ludovico Grempio ... duodecimo Cal. Aug. 1565.

Vol. III K. 40 (ost. czysta): s. [1—2] 3—77[78], k.nlb. 1; sygn. I-N⁸.

Ded.: Joanni Iacobo Vuormsero ... Cal. Augusti 1565.

...TERTIVM VOLUMEN... QUARTAE CURIAE... *dalej j.w.*

Vol. IV K. 40 (2 ost. czyste): s. [1—2] 3—75 [76 cz.], k.nlb. 2; sygn. O-S⁸.

...QVARTVM VOLVMEN... TERTIAE CVRIAE... *dalej j.w.*

Vol. V K. 40 (3 ost. czyste): s. [1—2] 3—24, 52, 26—45, 47—69, 70, 71—74 [75 cz.], k.nlb. 3; sygn. T-Z⁸.

...QVINTVM VOLVMEN... SECVNDAE CVRIAE... *dalej j.w.*

Ded.: Ioanni Wilhelmo et Ioanni Bernardo Botzemijs.

Vol. VI K. 32: s. [1—2] 3—63, 46; sygn. Aa-Dd⁸.

...SEXTVM VOLVMEN... PRIMAE CVRIAE SCHOLA- rum Argentinensium. ... *Dalej jak vol. I.*

Ded. Karolewi Limerowi, dat. Argentorati 15. Calend. Septemb. M. D. LXV.

War. A: ost. s. num. błędnie: 46.

War. B: ost. s. num. popr.: 64.

Całość jest zbiorem sentencji i urywków z poezji łacińskiej autorów klasycznych, nieraz z greckim tytułem.

E. XXIX, 370. W. 1611—1616. WN. 48.

Egz.: Gdańsk PAN 165. 8° (war. P). Kraków J Cim. 1170 (war. B).

Toruń: KM K. 8° 83 (war. B); BU Pol. 6. II. 1428 (war. A).

Warszawa BN XVI. O. 816 (war. A).

41. Trisner Martin

Schulpredigt gehalten bey M. Caspari Frisii Renunciation.

[po 19. XII.] 4°. K.nlb. 16; sygn. A-D⁴.

Tyt., got.: Schulpredigt / || Gehalten bey M. Caspari Frisij Re- || nunciation zum Schulampt / inn || der Köñ: Stadt Thorun / || Durch || Martinum Trisnerum || Prediger daselbs. || XI Decemb: Anno M.D.LXXXIII. || *Confirma ant.:* DEVS, quod operatus || es in nobis. || *ozdobnik* || *winieta* || Gedruckt zu Thorun durch || Melchior Neringk. || 1584.

Ded.: Conrado Möller, Georgio Behr und Henrico Strobandt der Stadt Thorun Scholarchis, dat. 19. Dec. 1584.

Od k. D₁₁₃: Zugabe (Lutherus Tom II, fol. 421), na końcu winieta.
E. XXXI, 327. W. 2762. WN. 49.

Egz.: Toruń KM L. IV. 53.

42. Trisner Martin

Von Ankunfft und End des Menschen in dieser Welt.

4°. K.nlb. 12; sygn. A-C⁴.

Tyt., got.: Von || Ankunfft unnd End || des Menschen in dieſer Welt / kur- || tzer bericht / Aus dem 12. Capitel *ant.:* Eccleſiaſt. Salom. || *ozdobnik listkowy* || *got.:* Gepredigt unnd beſchrie= || ben / Durch || *kurs.:* Martinum Triſnerum. || PSALMO CIII. || *got.:* DER HERRE ge- denckt dran || das wir Staub ſind. || *ozdobnik listkowy* || *winieta geom.* 6,1 × 2,8 cm. || *got.:* Gedruckt zu Thorn in Preuſ- || ſen / bey Melchior Neringk. || 1584.

K. A₁₃ ded.: Den Ehrnvesten ... Johan Burggraffen unnd Bürgermeistern Kön: Stadt Dantzig Adrian und Nickeln von der Linden, Gebrüdern. *K. A_{3v}:* Leichpredigt bey der Begrebnus der ... Barbara, des ... Niclas von der Linde, Burgern. zu Thorn nachgel. Witwe, welche am 15. Sept. seliglich verschieden u. 19. Sept. zur erden bestattet worden Anno 1584.

E. XXXI, 327. WN. —

Egz.: Wrocław BU 524294.

1585

43. Biblia

Novum Testamentum. Trad. pol. „Brestensis”. P. 1—2.

4°.

P. I. K. 336 (ost. czysta): nlb. 4, s. 1—144, k.nlb. 260; sygn. (**)⁴ A-Z⁴ a-z⁴ Aa-Zz⁴ Aaa-Ooo⁴.

Tyt. w drzew. ramce, ant.: Domini noſtri || *kurs.:* JESV CHRISTI || *ant.:* NOVI TESTA- || MENTI || PARS PRIMA. || *linia z ozdobników listkowych* || *kurs.:* Páná nášzego Jezufa || Kryſtuſa || *got.:* Nowego Teſta- || mentu Część pierwsza. || Z Greckiego na Polſki język || z pilnością przełożony.

55

|| rączka (?) (?) rączka || kurs.: W TORVNIV przez Melchiorá || Neringá.
Roku 1585. ||

K. tyt. v.: Porządne spisanie Alphábetu drukowanego. K. 2—4 r.: Przedmowa do
Czytelnika krześcianskiego. K. 4 v.: Porządek ksiąg Nowego Testamentu.
K. Ooozv. sygnel Neringa 8,8×8,8 cm. oraz napis: W TORVNIV || got.: || W Dru-
kárniey Melchi- || orá Neringá. || Ozdobnik listkowy || 1585. || Wewnątrz ramki
drzew. górnej herb z inicjałem M N, w dolnej twarz aniołka.
Cz. 1 zaw. 4 Ewangelie i Dzieje apostołskie.

P. II. K.nlb. 220; sygn. A-Z⁴ AA-ZZ⁴ AAA-III⁴.

Tyt. w drzew. ramce, kurs.: D.N.J.C. ant.: NOVI TESTA-|| MENTI || PARS
ALTERA. || ozdobnik listkowy || got.: P.N.J.C. || NOwego Te- || stámentu
Część wtora. || Winieta 6 × 2,8 cm. ||

Cz. 2 zaw. Listy apostołskie i Apokalipsę św. Jana. Na końcu winieta z ornamentu
roślinnego trójkątna 5,8×4,3 cm. Po Rejestrze winieta z twarzą, 5×5,3 cm. Druk
gotycki, marginalia.

E. XIII, 30. W. 1637. WN. 52. PK. 101. BOss. 168.

Tabl. 20

Egz.: Kórník Cim. Qu. 2468. Toruń KM L 4° 90 (def.). Warszawa BN XVI.
Qu. 375 (def.), BU 28.20.2.672 (def.). Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2507 (def. —
prow.: Conventus Opatoviensis.).

44. Frisius Caspar, Oppel Georgius, Usaeus Caspar

Epicedia in obitum Joannis Strobandi.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce, ant.: Epicedia || IN OBITVM || AMPLISSIMI || VIRI
VIRTUTE AC PRV- || DENTIA PRAESTANTIS, DOMI- || NI IOANNIS
STROBANDI SENIORIS, || Reipub: Thoruniensium Consulis, qui || Vera
in CHRISTVM fide placidè ex- || piravit XVI. Cal. Decembr. || Anno
Christiano || M.D.LXXXV. || DEBITAE OBSERVANTIAE ERGO || Scripta
|| A || Rectore et Collegis Scholae, ibidem || recens constitutae.

K. tyt. v. w kartuszu obramowanym liśćmi dębowymi znak rodowy Strobandów
(róża w „nałęczowym” jakby wieńcu, przeplecionym u góry dwoma kłosa-
mi 83×65 mm), pod nim 6-wiersz łac. podpis.: M. Caspar Frisius F. rektor szkoły
toruńskiej, on też jest autorem pierwszego utworu. Drugi wiersz napisał „Georgius
Oppel Cantor”, trzeci „Caspar Vsaeus F.”. Druk antykwą, podpisy kursywą, wy-
stępują też czcionki greckie.

E. VIII, 80. WN. 50.

45. Luther Martin

Katechizm Doktora Marcina Lutra. Przytym też z Pieśniami teraz nowo z rozmaitych autorów zebranemi.

8°.

E. XIX, 92, za Oloff: Polnische Liedergeschichte s. 404.

Druk nieznanym. Por. poz. 26.

46. Stroband Henricus, Frisius Caspar

Orationes duae in actu renunciationis M. Caspari Frisii.

4°. K.nlb. 18; sygn. A-D⁴ E².

Tyt. kurs.: ORATIONES DUAE || *ant.:* IN ACTV RE- || NVNCIATIONIS M.CA- || SPARI FRISII, LVDIMODERA- || toris Thorunensis, habitae || *kurs.:* III Idus Decemb. Anno 1584. || *ant.:* HIS ADIVNCTA EST COM- MEN- || TATIO CHRISTOPHORI CORNERI ||, V.Cl. ad Epistolam I.M.T. Cic. || ad Q. Fratrem. || *kurs.:* Quod Magistratus instructus esse debeat doctrina || liberali, et digna homine nobili. || *ozdobnik listkowy* || CHRI- STO DUCE ET || AVSPICE CHRISTO. || *winieta* 6,2 × 2,9 cm. *Kolofon kurs.:* TORVNIAE || Imprimebat Melchior Nering. || 1585. ||

7 stron ded.: Ill. ... Stanislao de Látálice Comiti de Lábiszyn: Juniwladislaiuensi, Szlochouiensi etc. capitaneo ... dat. XIX Jan. Anno M.D.LXXXV. *Podpis.:* Melchior Pynesius. *K. B.₁:* Oratio I. Henrici Stroband Scholarchae Torunensis. *K. C_{4v}:* Oratio II. M. Casparis Frisii, Ludimoderatoris Thoruniensis. *K. D_{4v}.* *rozprawka:* Magistratus sit instructus doctrina liberali et digna homine nobili: Ex commentario Christophori Corneri ... in Epistolam I. M. T. Ciceronis ad Q. Fratrem. *K. E_{2v}.* *winieta.*

E. XXIX, 334 (wzmianka). B. Nadolski: Mowy z okazji introdukcji rektora gimn. toruńskiego Kaspra Friesego (1584). Zesz. Nauk. UMK, Filol. polska IV 1963.

Egz.: Gdańsk PAN Ma 3925 8° adl. 5. Wrocław BU.

47. Usaeus Caspar

Die Historie unseres Herrn Jesu Christi, gebetsweise verfasst.

E. XXXII, 79. Moc. Ks. w T. s. 32 za Lambeckiem.

Egz. nieznanym.

48. *Consensus in fide et religione Christiana*

8°. K.nlb. 60 (ost. czysta); sygn. A-H⁸ I⁴

Tyt. w drzew. ramce, listwa z kielichem || *ant.*: CONSENSVS || sygnet druk. || 2. Timoth. 2. || *kurs.*: Sectare iusticiam, fidem, chari- || tatem, pacem, cum ijs, qui inuocant || DOMINVM ex puro, corde. || *winieta z twarzą.* ||

K. tyt. v. pag. 1 kurs.: CONSENSVS || *ant.*: IN FIDE ET || RELIGIONE CHRI- || STIANA, INTER ECCLE- || sias Euangelicas Maioris et Mino- || ris Poloniae, Magnique Ducatus Lith- || uaniae & caeterarum eius Regni || prouinciarum, primo *kurs.*: SENDOMI- || RIAE *ant.*: Anno M.D.LXX. in Syno- || do generali sancitus & deinceps in || alijs, ac demum in Włodi- || słaiuensi || generali Synodo Año M.W.LXXXIII. || confirmatus & Serenijs- || simis Polo- || niae Regibus, *kurs.*: AVGVSTO, HENRI- || CO *ant.*: ac *kurs.*: STEPHANO *ant.*: oblatus, nunc || autem ex decreto Synodico in pu- || blicum typis editus. Anno || Christi M.D.LXXVI. || *kurs.*: Psal: 50. et 122. || *ant.*: Benigné fac Domine... 4 ww. ... palatijs eius. ||

K. A_{ij} pag. I tytuł polski; kurs.: Zgodne rozumienie. (W) *got.*: Wierze á || nabożeństwie Krześciańskim || Kościołow Ewangelickich wiel- || kiej y máley Poljski y wielkiego Księstwa || Litewskiego / y injszych tej Korony państw || naprzod w Sędomierzu Roku 1570. || ná Synodzie Generalnym postanowio- || ne / y potym ná injszych / aż ná ostantku ná || Włodziślawskim Generalnym Roku || 1583. potwierdzone, á Naiásnieysz- || ym || Krolom Poljskim Auguštowi / Henricho- || wi / y Stefanowi ofiaro- || wane / á teraz || według dekretu Synodowego || wobec podane / Roku Pań- || skiego. 1587. (*popr. ręcznie 7 na 6, por. tekst łac.*) || Psal: 50. y 122. || Czyń dobrotliwie Syonowi... 3 ww. ... Niechże będzie pokoy... w pała- || cách iego.

Tekst łaciński po stronie lewej, paginacja arabska, tekst polski po stronie prawej, paginacja rzymska.

K. A_{2v}—A₃: Przedmowa, którą podpisali Erasmus Gliczner, Jan Lorenc, Paweł Gilowski. *Do s. 20: Consensus Sandomiriensis, od s. 18 podpisy, s. XX czysta, następnie: Consignatio observationum necessarium ... Spisanie Artikułow potrzebnych ku potwierdzeniu y zachowaniu ugody ... w Poznaniu Roku 1570. dnia 20. Máijá uczyniona — s. 21—31.*

S. 32—48 tekst łac. kurs.: CRACOVIENSIS || Synodi Generalis Acta et Con- || clusiones seu Canones Anno Domini M.D.-LXXIII. Septembris die XXIX *etc. Tekst pol. got.*: Krakówskiego Synodu Generalnego spr- || wy y postanowienia albo Arti || kuły. Roku Pańskiego 1573. || Wrzesnia dnia 29, *etc.*

S. 49—55: PETRICOVIENSIS || Synodus Generalis, ANNO || Domini M. D. LXXVIII. ||

Iunij die I. II. || et III. || *Tekst pol. got.*: Piotrkowski || Synod Generalny / Roku || Panjskiego 1578. Czerw- || cá dnia 1. 2. y 3.

S. 56—66 *tekst łac. kurs.*: WLODISLAVIEN- || jis Synodus Generalis (A) NNO DOMINI || M. D. LXXXIII. Junij || die XIX. hora meridia- || na ... *tekst pol. got.*: Włodzifławski || Synod Generalny. (R) OKU Pánjskiego || 1583. Czerwcá Księ- || zyca dnia 19. w południe / ... *Od s. 66 podpisy*: Iohannes Lorentius, Paulus Gilovius, Erasmus Gliczner, Bartholomeus Crossius, Iohannes Rokita, Simeon Theophilus Turnovius, Iacobus Laszkowski. *Na s. ost. nlb. między dwoma winietami, górną z kielichem i dolną z twarzą z rogami*: Stanislaus Comes a Gorka, Palatinus Poŋnaniensis, manu propria subscribo.

E. XIV, 370 (pierwotna data 1587 została wyskrobana, w tekście polskim popr. 7 na 6); XXX, 163 (1586). PK 260 (może Cotenius?, 1587). BOss 451 (1587). Tabl. 26—28.

Egz.: Gdańsk PAN NI 16251. 8°, 16252. 8°. Kórnik PAN Cim. O. 318. Kraków: BJ Cim. O. 544, PAN Cim. 81. Wrocław: BU 8. K. 2235, Ossol. XVI. O. 349.

49. *Designatio* lectionum et exercitationum in Schola Thoruniensi, pro Anno M.D. LXXXVI.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. nagł., kurs.: DESIGNATIO || *ant.*: LECTIIONVM || ET EXERCITATIONVM IN || SCHOLA THORVNIENSI || *kurs.*: pro Anno || M.D. LXXXVI. || *ant.*: AD LECTOREM. || *elegia 18 dystychów kursywą. Kolofon; ant.*: THORVNII, Melchior Neringius.

K. A_{1v}—A_{2v}: Conrado Mollero, Georgio Behr, Henrico Stroband, Scholarchis Thoruniensibus, Patronis omni observantiae cultu honorandis S. ... Thorunij VI. Januarij, Anno M.D. LXXXVI Rector Prorektor et Collegae ludi literarij Thorunieñ.

K. A₃—A₄: Generalia capita, universum coetum Scholasticum concernentia (*zasady nauczania*). *Designatio specialis lectionum et exercitationum (plan zajęć na poszcz. klasy: VII et infima, VI, V, IIII, III, II, I)*. *Przy najwyższej uwaga*: Sed et hoc postremum publice indicandum est, propter exteros maxime, operam datum iri, ut pueri in lingua etiam Polonica horis succisiuis instituantur: ita tamen, ut ne studiis potioribus quidquam detrehatur.

E. — WN. —

Tabl. 22

Egz.: Gdańsk PAN CF 824, 8° 31 adl.

50. *Golius Theophilus*

Grammaticae sive educationis puerilis linguae Graecae p. 2.
8°. K.nlb. 180: s. 1—303 [304], k.nlb. 28; sygn. A-Y⁸ Z⁴.

Tyt. ant.: GRAMMATICAE || SIVE || EDVCATIONIS || PVERILIS LIN-
GVAE || GRAECAE Pars ALTERA, || pro Schola ARGENTINENSI || con-
ſcripta, & iam recogni- || ta atq̄ue aucta || PER THEOPHILVM GOLIVM:
|| Nunc verò in vſum Scholarum THORV- || NIENSIVM recuſa. || *ozdob-
nik listkowy* || Thorunij Boruſſorum || à || kurs.: Melchiore Neringo ||
ant.: Anno Chriſti Seruatoris || M.D.LXXXVI. ||

*K. A₂—A_{3r}.: Praeceptores Scholarum Thoruniensium discipulis suis K. A_{3v}.
(s. 6—303) gramatyka. Od skł. V: Index vocabulorum quae in hoc opere conti-
nentur.*

*Egz. toruński jest współopr. z cz. 1 tejże gramatyki, wyd. w Zerbst u Bonaw.
Fabra w r. 1589.*

E. — WN. — Moc. Ks. w T. s. 30, uw. 137.

Egz.: Toruń BU Pol. 6. II. 1469.

51. Institutionis literatae sive de discendi atque docendi ratione to-
mus primus.

4°. K. 356: nlb. 28, s. 1—648, k.nlb. 4; sygn.)(—)()()()()()()⁴ A-Z⁴
Aa-Zz⁴ Aaa-Zzz⁴ Aaaa-Nnnn⁴.

Tyt. ant.: INSTITVTIONIS || LITERATAE || Siue || DE DISCENDI ||
ATQVE DOCENDI || ratione || TOMVS PRIMVS, || STVRMIANVS. ||
winieta z ornam. rośl. 3,4 × 2,8 cm. || *kurs.:* Quae hoc primo Volumine
continentur, || ſequens pagella indicat. || *ant.:* Torunij Boruſſorum ||
linia || *kurs.:* ANNO DOMINI || *ant.:* CIO.IOLXXXVI. ||

K. tyt. v. spis zawartych w tym tomie rozpraw Jana Sturmiosa: 1. De literarum
ludis rectè aperiendis liber. 2. Claſſicarum epistolarum libri III, siue Scholae
Argentineses restituae. 3. Academicae Epistolae Urbanae: Liber 1. 4. Scholae
Lauinganae. 5. De educatione principum libellus. 6. Nobilitas literata: Liber I.
7. De exercitationibus Rhetoricis: Liber Academicus. 8. De amiſſa dicendi ratione
et quomodo ea recuperanda sit. Libri II. 9. Linguae latinae reſoluendae ratio.
*Rozprawy poprzedza wstęp do Autora na 6 stronach podpisany: Rector, Prorektor
et Collegae scholae Torunensis, oraz Praefatio ad lectorem de Scholis et libris
Sturmianis, qui hoc Primo Tomo continentur, podpis.: Schola Thoruniensis (s. 48).
Po rozprawach od s. 614: Index secundum ordinem capitum (treſciowy). Od s. 625:
Schola Argentinensis. Hoc est Epistolarum Joannis Sturmii classicarum et Aca-
demicarum schematismoi (grec.) confecti a Ioanne Ludovico Havvenreutero. Cum
praefatione Ioannis Sturmij. Linia ozdobna || Ad Lectorem — 9 ww., || *ozdobnik.* ||
Przedm.: Ioannes Sturmius Ioanni Ludovico Havvenreutero — s. 627—8, od
s. 629—646 tablice schematyczne z planami nauki poszczególnych dziedzin. Od
s. 647 *kurs.:* EPIGRAMMATA ALIQVOT COLLEGRARVM SCHOLAE THORV-
NIENSIS. *Utwór pierwszy Ad Ioannem Sturmium V. Cl. podpisał M. Caspar Frisius**

Thoruniensis. S. 468: Epigramma ainigmatodes (*grec.*) complectens amplissimas aliquot Scholarum utilitates, *podpis.*: M. Huldricus Schoberus Lubenensis, eiusdem Philomusi et Pietatis Literatae dislogismus (*oprócz Sturma wzmiankowani tam są Berus, Mollerus i Strobandus*). Następują kolejno: ośmiowersz Schobera: Vtilis est Ignis ... *poczem* Si te delicia capiunt ... *podpis.*: M. Iacobus Zölnerus Thoruniensis. Phalaecium na 3 str. *podpis.*: M. Ioannes Huebnerus Thoruniensis. Aliud: Ecce repubescunt Sturmii ... *scripta, podpis.*: Gregorius Vorbergius Laubensis. Aliud: Qui modo lub lucem ... *podpis.*: Georgius Oppelius Cantor. Aliud: Non reget armatas ... , *podpis.*: Martinus Rethelius Domnauensis. Na s. ost. Errata 10 ww., *po niej ant.*: Excusum TORUNII Borufforum || Anno Domini CIO CI LXXXVI, ||

E. XVIII, 582/3. W. 2792. WN. 53. B. Nadolski: Institutio literata toruńskie wydawnictwo pedagogiczne z czasów Batorego. Zesz. Nauk. UMK, Nauki Hum. społ. zesz. 6. Tabl. 29

Egz.: Toruń: BU Pol. 6. II. 267/1, KM K. 4° 20. (z ded. rps. burm. Strobanda) Kraków BJ (z ded. rps.: D. Jacobo Monauio... Henricus Stroband).

*52. Miączyński (Mączyński) Jan

Lament Matki Korony Polskiej z śmierci Stefana pierwszego, króla Polskiego dnia 23 grudnia r. 1586 uczyniony.

4°. K.nlb. 6; (ost. czysta); sygn. A⁶.

Winieta 9,5 × 3 cm., tyt., ant.: LAMENT || *got.*: Máthki KORony || Poljskiej / z śmierci Prześlawnego Pá- || ná / Páná STEphaná pierwszego / || Krolá Poljskiego / w Roku ninieyszym || 1586. zmarłego. || Przez Jáná Miączyńjskiego w Płocku / || dnia 23. Grudniá / Roku 1586. || uczyniony. || *ozdobnik listkowy* || *winieta 6,1 × 2,8 cm.* ||

Tekst zaczyna się na k. A_{1j}, pierwsza strofa brzmi: O zaraźliwe jędze z przyrodzenia / Jak frogie macie swoje przysiężenia / Nie znacie miary w swoim zagiewaniu Zewsząd w stroskaniu ... Na końcu winieta z twarzą 5×5,3 cm.

E. XXII, 321 (z błędem na k. tyt.: 1587 zmarłego). Drukarze dawnej Polski t. 4 s. 287 (przyznano druk M. Neringowi).

Egz.: Poznań BU S. D. 2061 I (prow.: piecz. Lubostroń). Warszawa BU.

53. Schober Huldericus

Elegia de felici emigratione ex hac vita Domini Ioannis Strobandi.

4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: ELEGIA || De felici emigratione ex || hac vita || DOMINI IOAN- || NIS STROBANDI || VIRI || AMPLISSIMI, COS. PRV- || DENTISS. ET DE CELEBRI TORONI- || ENSIVM REPUBLICA ANNOS AM- || PLIVS QVINQVAGINTA OPTIME || MERITI, QUI PLACIDE EXCES- || SIT XVI. CALEND. DECEMB. || ANNO M.D. LXXXV || AD HENRICVM STROBAND, || EIVSDEM F. IBIDEM SCHO- || LARCHAM || SCRIPTA || à || M. Hulderico Schobero Lubenensi Sile- || sio, Scholę Toroniensis Prorectore. Kolofon: THORVNII || EXCVDEBAT MELCHIOR NE- || RING. M.D. LXXXVI. || Winieta. ||

K. tyt. v. znak rodowy Strobanda, por. poz. 44., oraz 6-wiersz łac. K. A. 4 wiersz dedykacyjny autora, podpis.: Gregorius Vorbergius Laubensis F.

E. XXVII, 235. WN. 54.

Egz.: d. Bibl. Kras. zaginiony.

54. Schober Huldericus, Usaesus Caspar, Ooppel Georgius

Vota nuptialia Jacobo Wintero et Barbarae, Abrahami Scholtzii filiae. Scripta et nuncupata ab amicis.

[po 18. II.]. 4°. K.nlb. 4; sygn. 4⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: VOTA NVPTIALIA || ant.: VIRTUTE ET || DOCTRINA LITERARVM OR- || NATISSIMO VIRO DN. IACOBO || kurs.: WINTERO, SCHOLAE THORVNI- || ENSIS COLLEGAE, SPONSO. || et || ant.: HONESTISSIMAE VIRGINI || BARBARAE, HONESTI VIRI || ABRAHAMI SCHOLTZII, pię defuncti, filiae, Sponſae. || kurs.: scripta et nuncupata || AB || ant.: AMICIS. || kurs.: D.XVIII. M. FEBR. || A.M.D.LXXXVI. || winieta 6 × 2,7 cm. || Kolofon, ant.: THORVNII EXCVDEBAT MEL- || CHIOR NERING. 1586. ||

Zawierd trzy utwory, pierwszy podpis.: M. Huldricus Schoberus, drugi: Aliud — Caspar Usaesus, trzeci: Georgius Ooppel cantor. Na końcu winieta 7 × 3,4 cm. (plecionka).

E. —

Egz.: Kraków Czart. 71066/I.

55. Trisner Martin

Leichpredigt aus dem XXV. Capitel Genesis bey der Begrebis des Johann Stroband des Eltern.

62 4°. K.nlb. 16; sygn. A-D⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobnikóW, got., czerw.: Leichpredigt / || *czar.:* Aus dem XXV. Capitel Geneſis / || von des Patriarchen Abrahams || Alter uñ ſeligem abſchied. || *czerw.:* Bey der Begrebnis des Ehrnueſten / || *czar.:* Namhaſſten und Hochweiſen HErrn || *kurs. czerw.:* J *ant.:* OHANN STROBAND des Eltern / || *czar.:* ſeligen / Bürgermeiſters der Königlichen || Stadt Thorn / welcher Gottſelig ver- || ſchieden den 16. *kurs.:* Nouemb: *got.:* uñ her- || nach am tage Elizabeth / daſ iſt || den 19. *kurs.:* Nouemb: *got.:* Chriſtlich || zur erden beſtattet / *kurs.:* Anno || *czerw.:* 1585. || *ant. czar.:* Prouerbiorum 16. || *got.:* Grawe har ſind eine Krone der Ehrē / || die auff dem wege der gerechtigkeit fun- || den werden. || *Koloſon:* Gedruckt zu Thorn, im Jahr 1586.

K. A₂₋₄ ded.: Den Erbarñ ... Heinrich, Johann und Christian Stroband Gebrüderñ
ii. podpis. Martinus Trisnerus Budissinus, dat. Thorn, den 3. Januarij Anno 1586.

E. XXXI, 327. W. 2798. WN. 55.

Egz.: Kraków Czart. 1316/II. Toruń KM L. IV. 35.

1587

Alphabetum Graeco-Latinum zob. Crispinus Ioannes

Artomius Petrus zob. Kancjonał

Consensus in fide et religione Christiana zob. pod r. 1586

56. Crispinus Ioannes (Crispin Jean)

Alphabetum Graeco-Latinum.

8°. K. 44 (ost. czysta): s. 1—86, k.nlb. 1; sygn. Aa-Ee⁶ Ff⁴, tabl.¹ 1.

Tyt., ant.: ALPHABE= || TVM GRAECO= || LATINVM. || *kur.:* IN QVO DE LITE- || RIS AC GERMANA GRAE= || cae linguae pronuntiatione ex veterum ſcriptis diſſeritur. || *ant.:* CVI, PRAETER ALIA, ACCESSIT || Pythagoraea memoriae exercitatio, Dialogus cum || omnibus ſtudioſis, tum ludimagiſtris ad || exercendos adoleſcentes vtilis et || accommodatus. || *winieta* || *kurs.:* Torunij, || EXCVDEBAT MELCHIOR || NERING. || *linia* || *ant.:* M. D. LXXXVII. ||

K. tyt. v.: Ioan. Crisp[inus] Lectori. S. 3 (*k. Aa_{1j}*): Viginti qvatvor Graecorum

literae. S. 5 Annotationes De linguae Graecae vet[eris] pronunt[iatione]. S. 59—67: Pythagoraea memoriae exercitatio (Dialogus Praeceptor, Daniel). S. 68—86: Pre-cationes (modlitwy łac. i grec.). Na końcu tabl. 27×34,5 cm., kurs.: APPENDIX DE DITIONIBUS ENCLITICIS, ET || Synencliticis Graecorum, M. Michaelis Bořchij.

E. VIII, 83, WN. 56 (nie zna egz.). Moc. Ks. w T. s. 30 (wymienia egz. elbląski, obecnie własność BU w Toruniu).

Egz.: Toruń BU Pol. 6. II. 1470.

57. Kancjonał

Cantional albo Pieśni duchowne. Wyd. i oprac. Petrus Artomius.

8°. K. 432 (Ggg₃ czysta): nlb. 12, lb. A-V 1—20, X¹⁻¹², nlb. 10; syng.) : (1² A-Z⁸ Aa-Zz⁸ Aaa-Fff⁸ Ggg⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant., czar.: CANTIONAL: || got.: ALBO || czerw.: Pieśni Du= || chowne / z Piśma S. ku || czar.: Czći á chwale śámemu P. || Bogu w Troycy iedynemu: || Y też pomnożeniu kościoła iego ś. || porządkiem dobrym á śtáro= ||żytnym śporządzone. || ozdobnik czerw.: || Z więtszą pilnością niż przed || czar.: tym wyrobio-ne / z przydaniem Pie= || śni niektórych / y Piśalmow || nowotnych. || ant.: W TORVNIU || got., czerw.: Drukował Malcher Nering || czar.: Roku Pánjskiego / 1587.

K): (1_{2r}: INTROIT NA ADWENT. Rorate coeli desuper. Nuty, niżej tekst: Boże Oycze niebie- || ski ... verso: Wszyscy Panu Bogu chwałę ... K. A₁, lb. A 1: Poczynią się Piesni / A naprzod Adwentowe ... Wyspiewuymyż wszyscy z we-selem ... K. A_{1j} lb. A 2 tyt. łac. i niem.: Veni redemptor gentium. Nu kom der Heiden heiland, pod nutami tekst polski: Przydź zbawienie pogańskie ... K. A_{1j} lb. A 3 pieśń z nutami, bez tytułu: Nuż wszyscy krześcianie ... , następne tak samo, dalsze tyt. tylko w jęz. łac. K. C_{11j} v. j winietka w formie krzyża, na k. nast., lb. B 1: WIERSZYK. got.: Gotuyćie drogę Pánu wiecznemu. Resp. Ná-práwcie ścieszki ... COLLECTA. K. lb. B 2 — C 8: Piesni o Narodzeniu z Máryey Pánni. K. G₁ lb. C 9: Na dzień nowego Latá, k. lb. C 10 nuty bez tekstu z po-działem na discantus, bassus, tenor. K. M_{7v}. winieta z głowq, k. M₈ Wierszyk, collecta, verso: O sławnym á Rádosnym z martwychwstaniu, k. V_{7v}. lb. H 20: Piesni o ... Troycy Sw. K. Y_{11j} v. czysta, Y_v lb. J 13 got.: Tu się pocz- || na Wtóra część Pieśni krze- || ściańjskich: A napierwey o Ko- || sciele Świętym / y o dobrodzieystwach / ktoremi go Pan Bog z łájski śwey obdá- || rować ra-czył / Jáko Kościół / tho ieśt / wierni Pánjscy / w Krzyżu / w cięśzko- || sciaćh / ktore P. Bog ná nie przepu- || śzcza / karząc złości / á doswiad- || czáiąc ich / pośtępować á || cieśzyc się maia. || Na tejże stronie pieśń: Conterre Domine fortitudinem, Zetrzy mocną rę- || ká ... Dalej kolejno pieśni o Kościele świętym do k. Bb_{11j} lb. K 15; Przy obieraniu Ministrów 1 pieśń O Słowie Bożym wiecznym

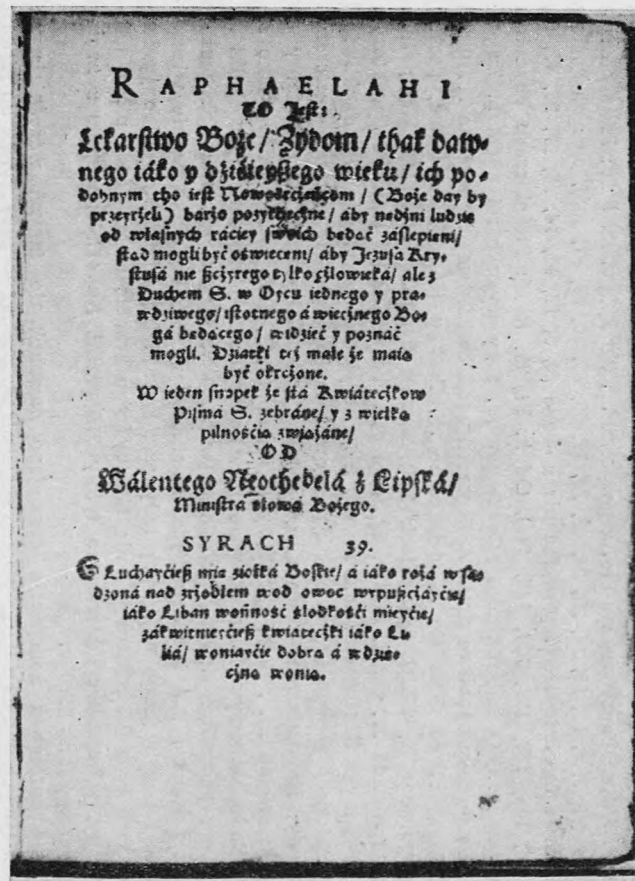
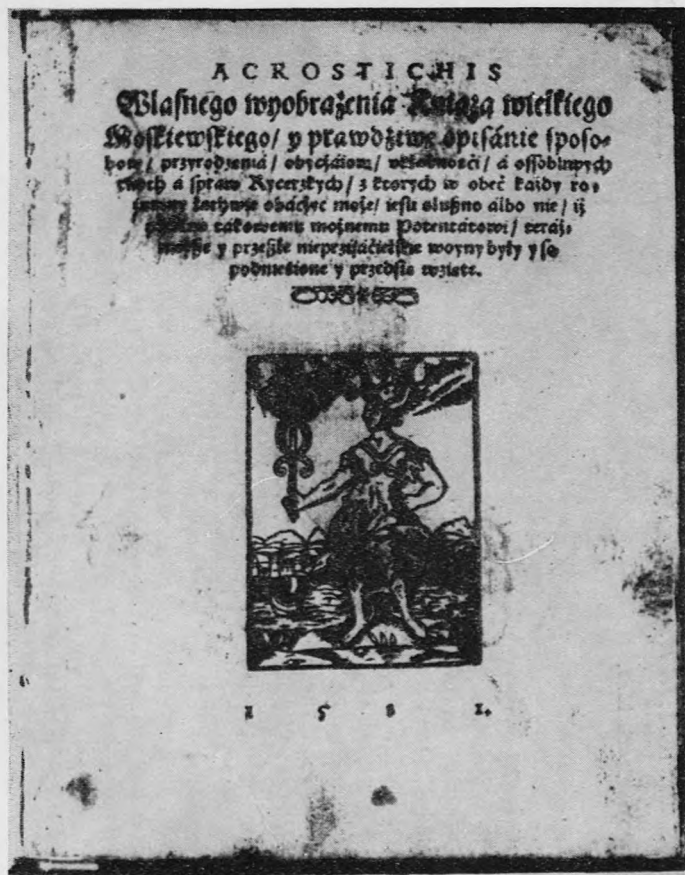
i i., O Pokucie ... 15 pieśni i psalmów, O dziesięciorgu przykazaniu, o wierze, itp. Od *Nn_{1v}*: Poczynają się Pieśni pospolite ... Od *Pp_{iiij v}*. lb. P 20: Psalmy Krola Dawida (1, 3, 8, 12, 13, 14, 23, 24, 42, 72, 62, 63, 75, 86, 90, 91, 103), po nich Psalmy Dawidowe terazniejszego przekładania nowego (4, 5, 12, 13, 14, 16, 27, 28, 42, 65, 67, 96, 104, 120, 127, 133, 146, 148). Od k. *Tt₈ lb. R 16*: Pieśni czasu Powietrza morowego ... O śmiertelności człowieczy ... Przy pogrzebie i i. Od k. *Zz_{iiij v}*: Pieśni na czasy osobliwe dnia: A naprzod przed Switaniem ... poranne ... przed Obiadem, ... po Obiedzie ... wieczorne ... Psalmy (95,1,2), Te Deum, Psalmy Nieszporne (CX, CXIII, Magnificat, 128). *Litania 6 stron nut z tekstem, potem: Kor odpowiada ... Od k. Ddd_{1v}. 10 stron got.*: Pásterstwo || domowe / w którym się zá- || myka Kátechizm / także nauki / || iáko się każdy człowiek / á oJbliwie || GOspodarz / w domu swym || spráwować może, dalej w ramach Pasterstwa 4 strony: Napominanie, ktore może y ma czynić GOspodarz do czeladzi y do dziątek swoich ... , dalej modlitwy m. i. Psalm 114, 117, Náuká krotka iáko się przy Stole záchowywác mamy, wieczorne napominanie Gospodarz do czeladki ... Modlitwy pospolite. K. *Ffi_{iiij v}*: winięta w kształcie krzyża, poczem: Dokonczenie Pieśni / Náuk / || á Modlitw Krześciańskich / || zá || co niech będzie wieczna chwałá PA- || nu Bogu w Troycy iedynemu || AMEN. || REIESTR, || Albo spráwá wšzytkich tych || Piošneczek / dla łączniejszego || ználeżenia. Układ pieśni alfabetyczny, w rejestrze zanotowano tytuły 318 pieśni. Na ost. s. winięta z twarzą identyczną jak na k. *M_{7v}*.

Problem autorstwa kancjonálu oraz jego stosunek do innych wcześniejszych i późniejszych wydań zob. L. Witkowski, Piotr Artomiusz — przyczynek do historii toruńskich kancjonálów ewangelickich. Poznań 1933 (odb. z Pomeranii t. IV, s. 44—64).

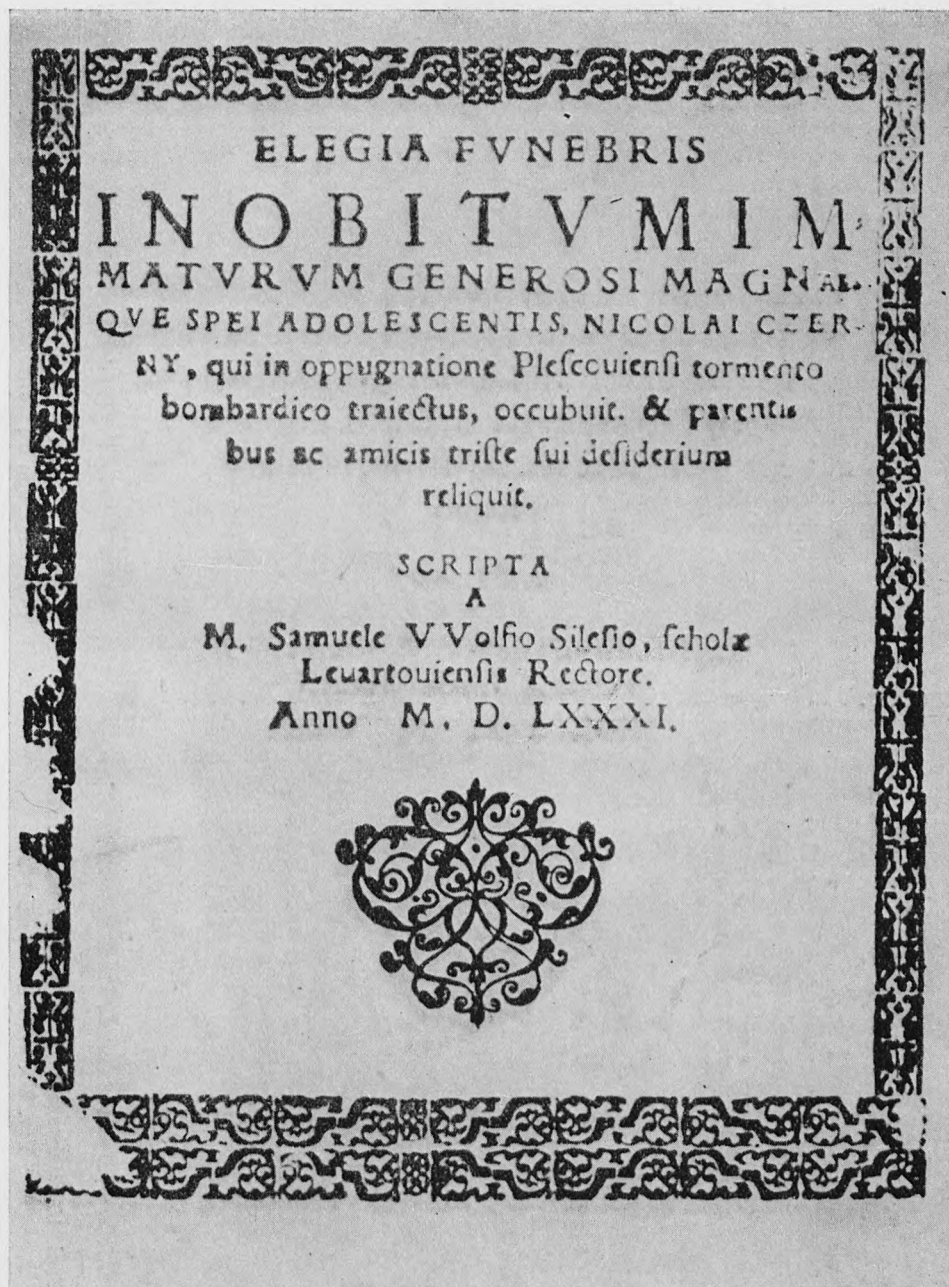
E. XIX, 92. W. 1661. WN. 57.

Tabl. 30—32

Egz.: Kraków Czart. 1579.

Tabl. 7. 8. Walentego Neothebela Acrostichis i Raphaelahi drukowane przez Neringa w r. 1581 w Toruniu po polsku. — Poz. 10, 11.

Tabl. 9. Elegia Samuela Wolfa na zgon Mikołaja Czernego pod Pskowem.
Egz. B-ki Gł. UMK. — Poz. 13.

CONSENSVS

Abo Ugoda/ w nabożeń-
stwie Krześcijańskim/ pra-
wdziwych wyznawców Ewangelicy
szwajcercy/ y Wiary Pomiechney w ies-
dynego Boga w Throicy błogosła-
wioney/ w Koronie Polskiej wczynie-
na/ a spisana Łacińskim y Polskim
użytkiem Roku Pańskiego 1570.

Która aż do dziś załaska Bo-
ża trwa a zostawa/ wybrus-
kowaną/ dla pociechy y
zbudowania Kościoła
Bożego Roku
Pańskiego
1582.

ll

De Consensu 3.

Nad wszystko mięcięż miłość/
która jest związka do-
brności.

lll

3

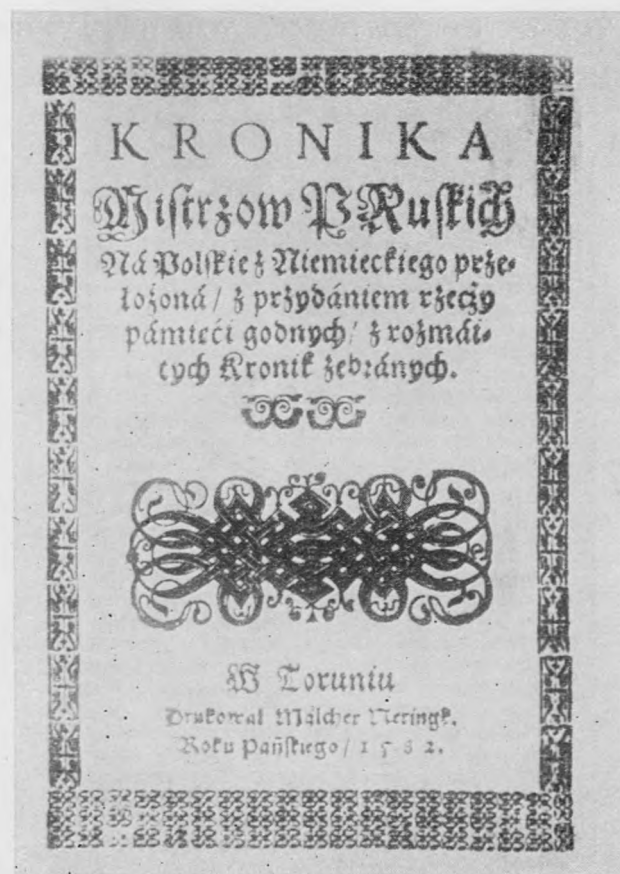
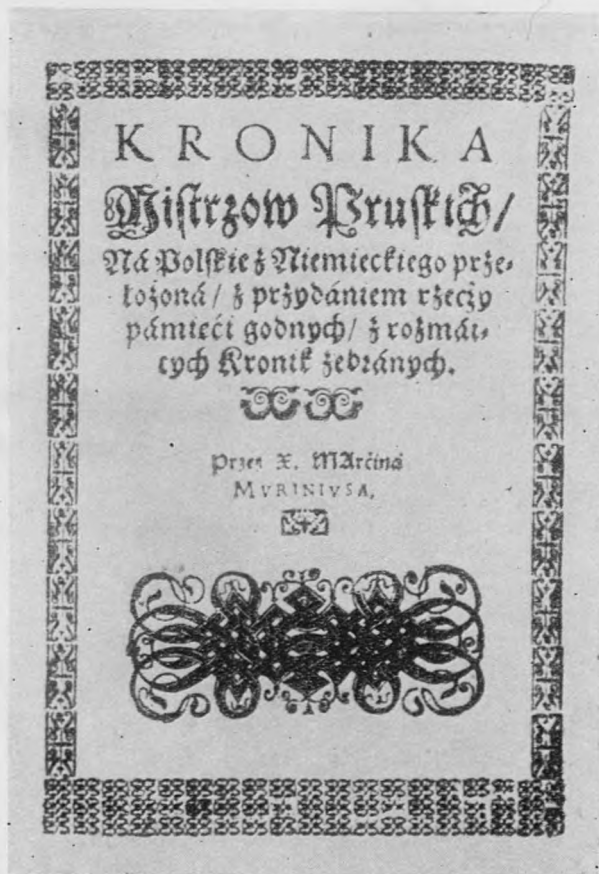
Tabl. 10. Pierwsze wydanie Consensus z roku 1582.
Egz. BU. Wrocł. — Poz. 14.

Ugoda Braci Czechow y
Braciami Ewangelickami w
Poznaniu wczyniona/ według Con-
sensu abo Ugody Sedmierskiej/
w Artykulach spisana/ po łaci-
nie y po polsku / Roku
Bożego 1570.

llll

Tabl. 11. Ugoda Ewangelików z Braciami Czeskimi
dołączona do Consensus z r. 1582. Poz. 14.

Tabl. 12. 13. Warianty kroniki Muriniusa. Obydwa egz. z B-ki Körn. — Poz. 17.

Szanowne Zacnym Panom: Doktoro-
wi M. Angierowi Burgrabi/ Franciszkowi Zetter-
Presbiterowi/ Janowi Sarubancowi/ Janowi
Greckowi/ Burmistrzom. Radzie też: Klacze-
tney Miasta Krolewskiego Torunia: Pa-
nom y dobrodziejcom swym lasz awymy
X. Martin Murinius,

Łaski Bożej/ długiego życia/ szczęśliwego na
wzrostach powodzenia/ ze wszystkich po-
ciachami od Pana B O G A
:) szczęśliwy. (

Szanowne zacni i łaskawi Panowie. Wiesz-
dzy naukami wyzwolonemi/ Ktora do-
broci wrodzoney/ a nieprzebranej ścio-
droty/ Bog wszystkich dobra/ zrodlo/
włomney naturze, y tepemu rozumowi
najemu/ ku ćwiczeniu wyćwic raciel:
nie podlejcie miejsce Historiya trzymi. Przetoż Bog
Moyzysza meja S. sluge swego/ ku spisaniu Historiy
stworzenia/ y biegu swiata/ pobudził: Za ktorzym y
inhi nam w thym posłużyli/ ciego wiecina pamiatka
w Biblij z naukami y pociechami mamy.

Pogani też dziełow przodkow swych nie zaniechali/
ale na piśmie w wspominku potomkom swym zo-
stawili/ z ktorych też y my wielkiej ich cześci nie bezpo-
żytku wzywamy. Bo iż opuścicie wrodzane ćwiczenie
we wicy czytaniu/ bez ktorogo być nie może/ Kto (pro-
fa) kiedy krom iakiego znacznego pożytku/ Kto
cital: Inley bleg czasow porządny/ baciny
poymie/ Ona odmiana/ wpadłi/ wywyższenie

S 4

7 Państw

y Państw/ y przyczyna tego pokoje. Ta wyolaga cno-
cy (Ktora nie na okraglym kole odmiennie idł fortuna/
ale na kwadratowym kamienia moste wyszko wystas-
wa) słusna chwala wynosi: a srogosc łasni niczydy
połaziac/ drugie od złości odwodzi/ ku dobrym sprá-
wám przykłady pobudza. Słusnie tedy od zacnego
Krasomowcy Lycrona/ Mistrzynia Cnoty iest nawsza-
na. Tiesmiertelney thej sławy/ ludzi dobrze w Ksz-
cypopolubey zasłużonych/ starbnica pewna rzecona
byc może: bo choć Trophza, słupy Miedziane y Mare-
murowe/ za odmiana czasow mejných mejow zgina/
Historiya im tego starbu nie wtraci/ lecz w cale zachowa.
Ale co sie bawie ta zálita Historiy/ Ktora od
innych doszć ozdobna rzecz/ podług godności zalecona
iest: a cho thym wiszeć/ je y W. M. wszystkich thej
go świadomych być wiem/ co bym tu w poszodeł przy-
moł. Nam też za to/ że nie lada pociecha W. M.
odnosicie/ z czytania Kronik Ziemie chey/ gdyż w nich
y przeważne dzieła Przodkow swych/ y wolności cni-
a wiernymi zasługami nabrze/ iako na ławie widyć.
O ktorych/ aby też i w Kł. Niemieckiego nie wniecieni
sprawa mielnietaka: Mistrzow Práskich Kronike Kraso-
fo/ od Jana Daubmana tezykiem Niemieckim wydane/
na Polskim przelożył: przysławny do tego Historie
niktoro/ z innych Kronik pamieci godne/ Ktoro W.
Mściám swym łaskawym Panom y dobrodziejcom o/
starwa/ wducień badac łaski/ Ktoram po W. Mściach
znał. Rozumiem temu/ że W. M. z wrodzonej sobie
ludzkości/ nie z zamartwiczenia twarza to edenie przy-
mieć/ czym muie y innym do ochotnych posług y
prac/ pobrzeć dać. Z tym sie łasie W. M. zalecam.

Tabl. 14. 15. Przedmowa Marcina Muriniusa do Radnych miasta Torunia. (War. A. Kroniki Muriniusa). — Poz. 17.

Wsch Wilościan Panom / Wam Jano
 a / Jakubowi / y Jędrzejowi / s Brochofyn / Wos-
 temodjicom Inowrocławskim. Panom ku-
 minie osobliwie Mściwym.

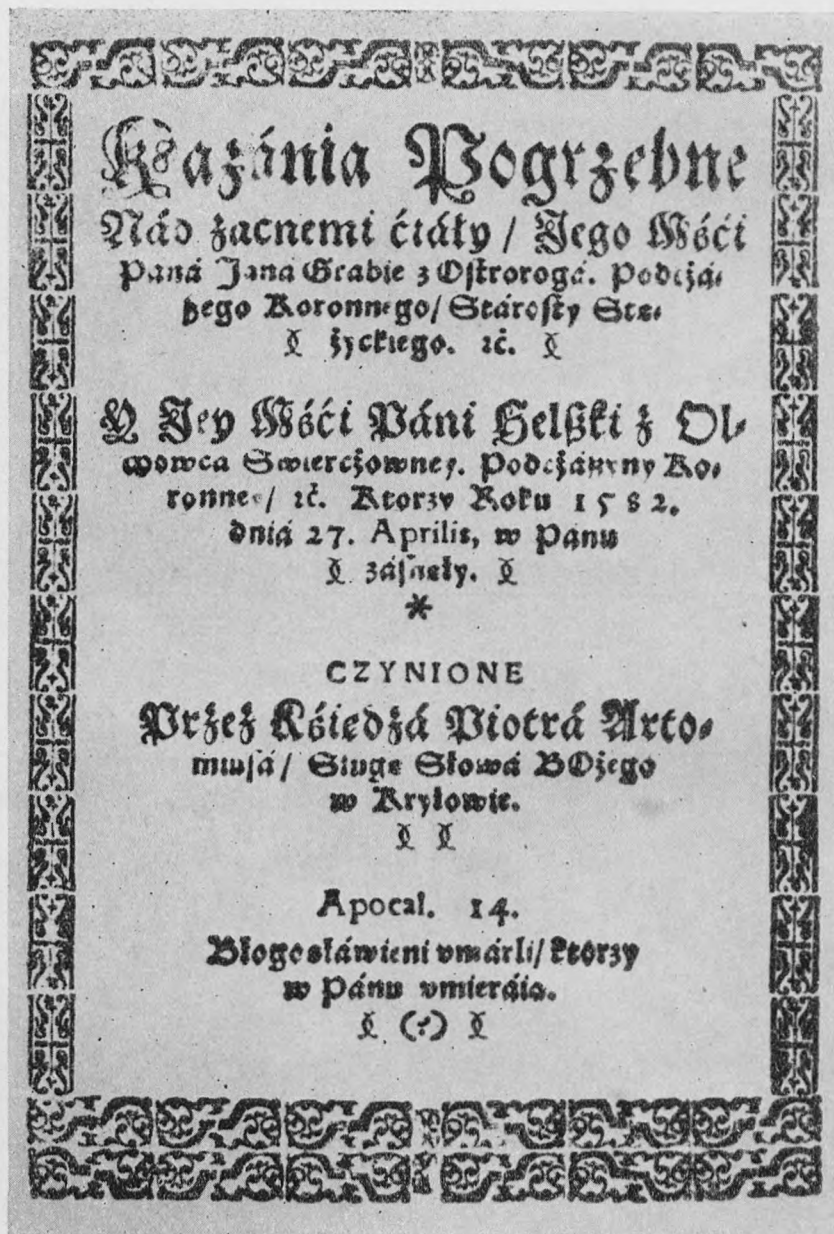
Vilmośni á minie Młostliwi Pánowie
 Jaka zacna á včiehnarzeć jest / prosto-
 mu Cizowielowi slucháć Historie tak
 Picholwiek / od tego powiadanych / tak
 to on prostał cho sobie rozważa y roz-
 mśla slucháiac: Thakie nie maiey wierzka á včiehná
 jest temu / co sie sam moie doctáć / á práwie iáć do-
 máćáć / cizáiac sławnych Historie / Ktory onem czy-
 tanieć serce swe včiehy y ochłodii. A zwláská iáć
 on Tacitus Cesár / tak sie w Historiach Kochá / jedle
 porzadku dobrego panowania Cornelijá Tántá / Kto
 storie roztáral dwesteć kroć ná každý Rok spisowáć / á
 to dla tego / aby snádi za takim zánedbanem Bstęgi
 á Historie tak potrzebne nie zginely: Co y on CEsar
 Valens, doć včion mne był / wsiáćie ná dworze swym
 Ktoré to ho nie á z wielkim nákladem chováł. A co
 ślad przychodzi / je gdy Ktorykwiéć Cizowiek w cho-
 robie

(?) 4

robie iáćiey bedacy / gdy slyhy albo sam czyta Historie
 onem zacnych starych Historiów / każdy moze barć /
 je sobie wieccy bolu vly onym czytaniu / nihy mu Do-
 ktor mogli zgoić tego choroba: Ho iáć czytamy o te-
 dnym Alphonsie Krolu Aragoštum / ten bedac w cho-
 robie / miał przed sie onego zacnego Historiá. Curcy
 wia / o dytáach Alexandra Wielkiego / Ktorego z včiehná-
 niem y z vłochaniem wielkim czytał / je mu ono czyta-
 nie tak ku wielkiemu zdrowiu sio / á zawaolá glosiem
 wielkim / moniac / je takiego lekarstwa nigdy Galenus
 ani Hippocrates w chorobie tego nie dawali / iáć one
 Historie byly temu ku zdrowiu včiehné. Tym niebrać
 sie ia bamié / wiele wymieniać Historiów zacnych / bo
 to wiadomo jest wieccy W. M. Panom moim Młos-
 cianym ná brach ich iá mogli W. M. wliczyć. Ofiaro-
 wa ia przeto W. M. Panom moim Młostliwym te Bro-
 murá Prusa / Krotce / Niemieckiego iáćka ná Polski
 wstojona: Za co próhe Panom moich Młostliwych /
 seby te prace vbohá / y náklad maly moy / za malúćki
 podarek racily ia á duestnie przyáć od slugi swego /
 W cym ia niewąpie w sáćie W. M. Panom moich
 Młostliwych.

W. M. Panom moich Młostliwych
 wenihy sluga
 Młostliwy
 Drukarz
 Kronik

Tab. 16. 17. Przedmowa drukarza Neringa w war. B. Kroniki mistrzów pruskich Muriniusa. — Poz. 17.

Tabl. 18. Kazania pogrzebne ks. Piotra Artomiusza. Druk Neringa z r. 1583.
Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 25.

Wiersze żalobliwe/

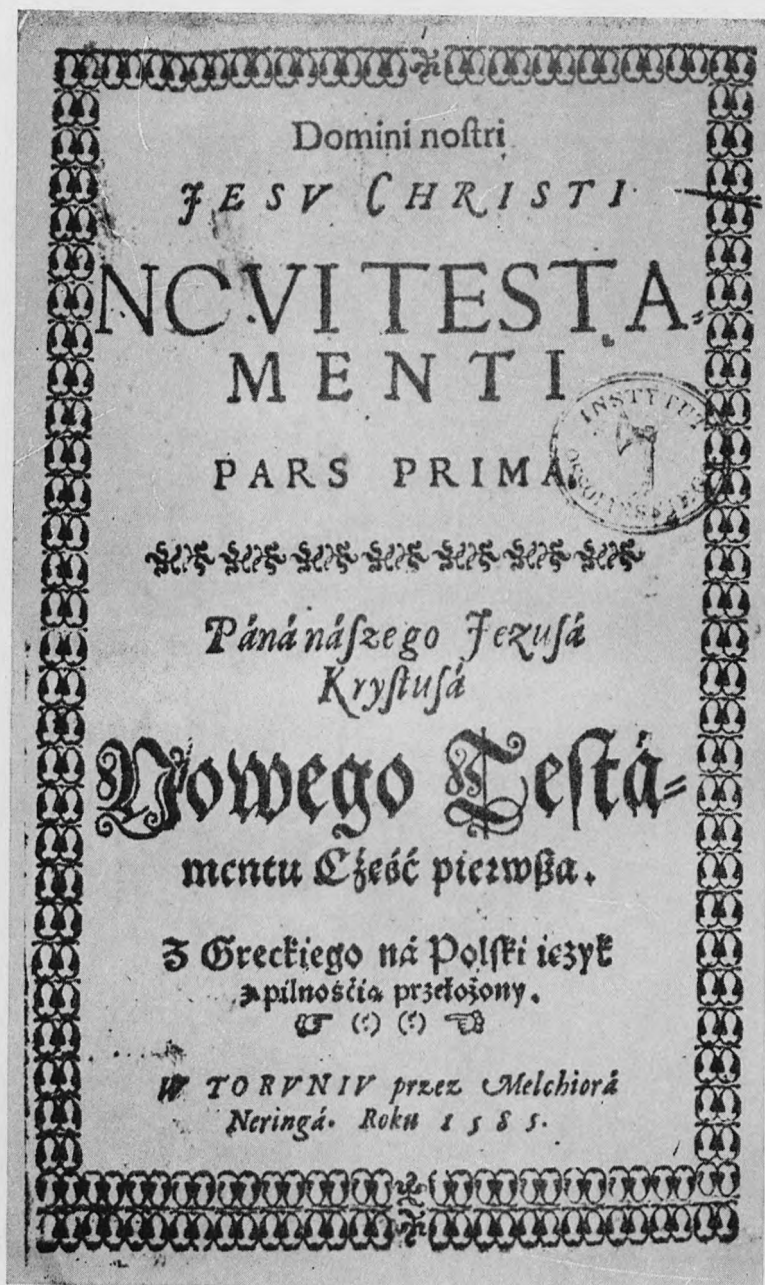
I przytym skatecznie acz krotko opisuiace
lywot / y sprawy zacne / rychlozmarlego znamie-
nitego paniecia/ Pana Jana hrabie z Ostro-
rogã / zc. Koronnego Podczajnego Krola
J. M. Starosty Stezyckiego. zc.
(?) X X (?)

Przy końcu przydane iest zacnie Dro-
dzoney Paniey a Malzonki iego/ tuż w kilka
godzin po nim w nieznośnym żalu
zmarley/ godne zalecenie.

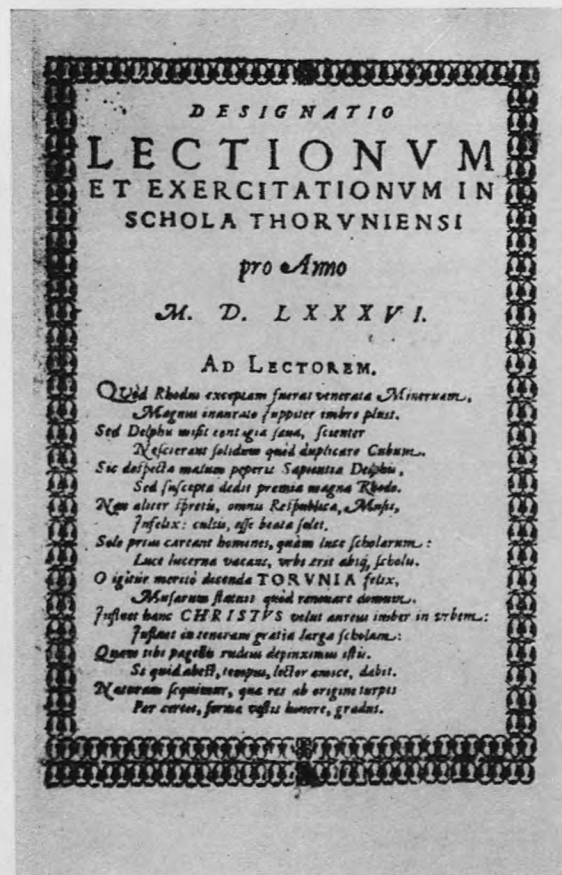
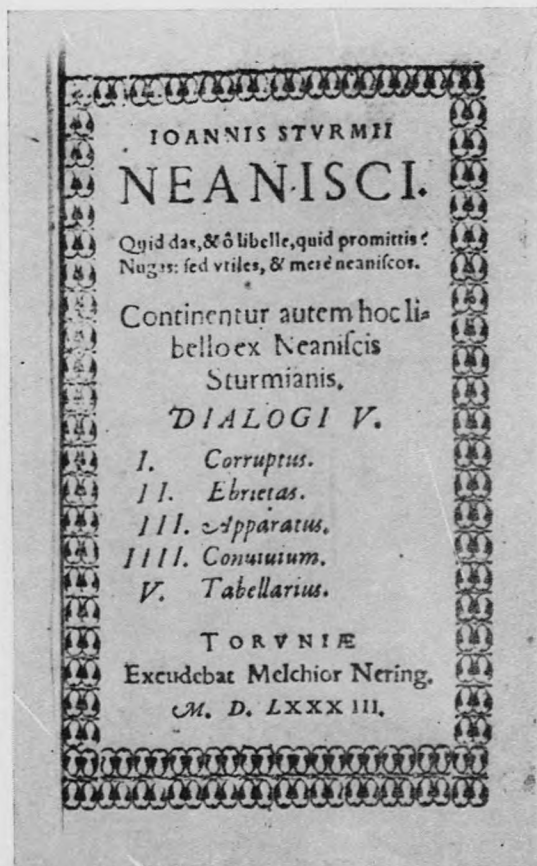

W Toruniu.
Drukował Melchior Neringl.
Roku Bojzego / 1583.

Tabl. 19. Pierwszy zbiorek poetycki Jana Rybińskiego drukowany w Toruniu u Neringa w r. 1583. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 29.

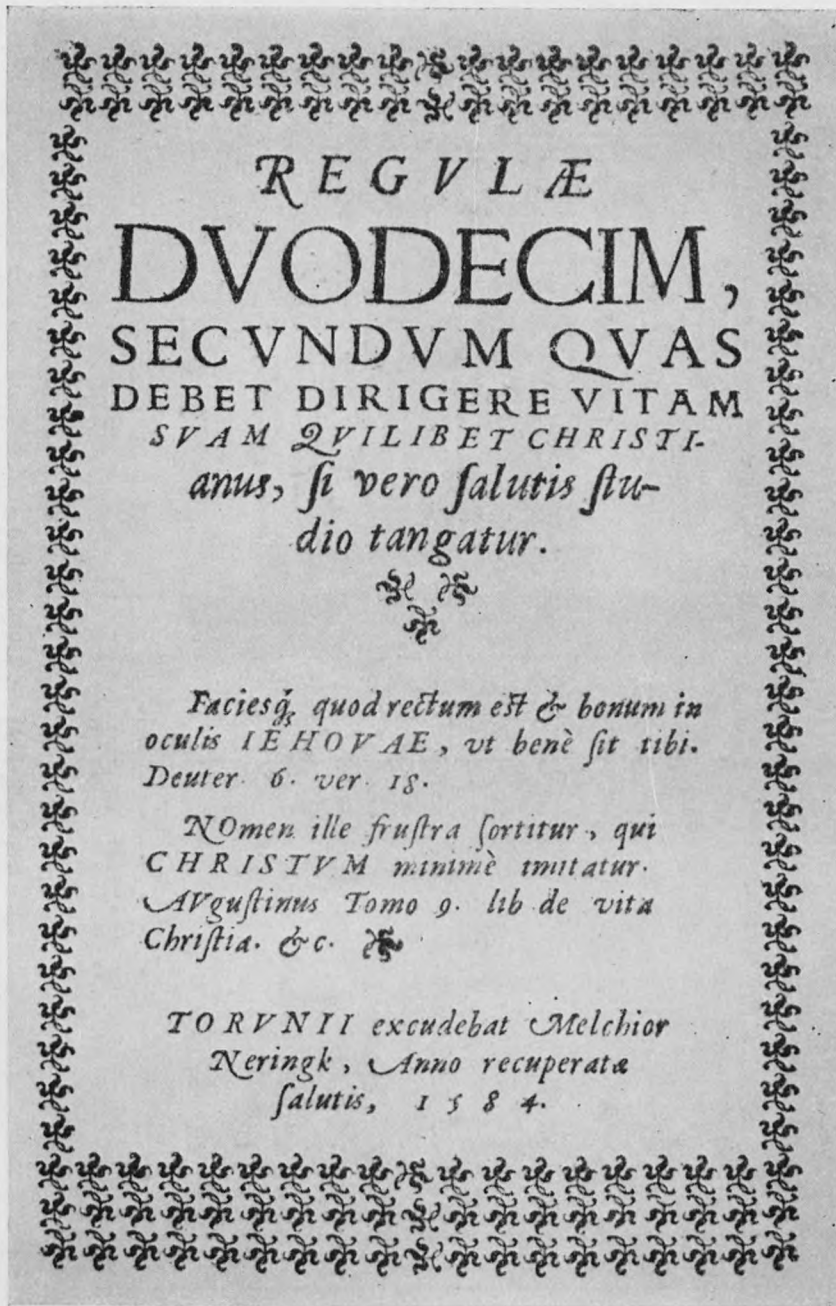

Tabl. 20. Przekład Nowego Testamentu, drukowany w 2 częściach.
K. tyt. części 1-szej egz. Ossolineum. — Poz. 43.

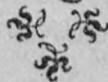

Tabl. 21. 22. Typowa dla druków Neringa ramka z ozdobników w ksiż. zamkniętego M
(po 2 „grzybki” w 1 ozdobniku)

- 1) Jana Sturma *Neanisci* Tor. 1583. — Poz. 30.
2) *Designatio lectionum* po Anno 1586. — Poz. 49.

REGVLÆ
DVODECIM,
SECVNDVM QVAS
DEBET DIRIGERE VITAM
SVAM QVILIBET CHRISTI-
anus, si vero salutis stu-
dio tangatur.

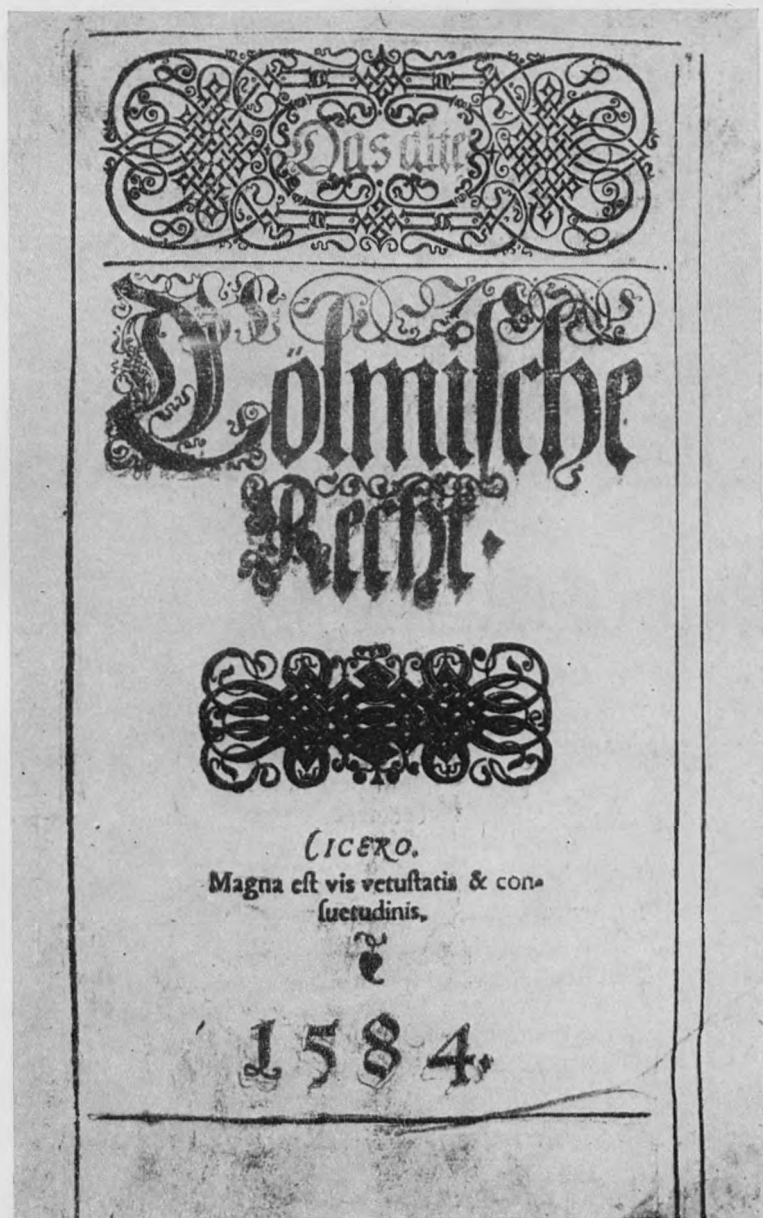

*Faciesq̄, quod rectum est & bonum in
oculis IEHOVAE, ut benè sit tibi.
Deuter. 6. ver. 18.*

*Nomen ille frustra sortitur, qui
CHRISTVM minimè imitatur.
Augustinus Tomo 9. lib. de vita
Christia. &c.*

*TORVNII excudebat Melchior
Neringk, Anno recuperata
salutis, 1584.*

Tabl. 23. Regulae duodecim Jana Campensis (ramka z trójlistków)
Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 33.

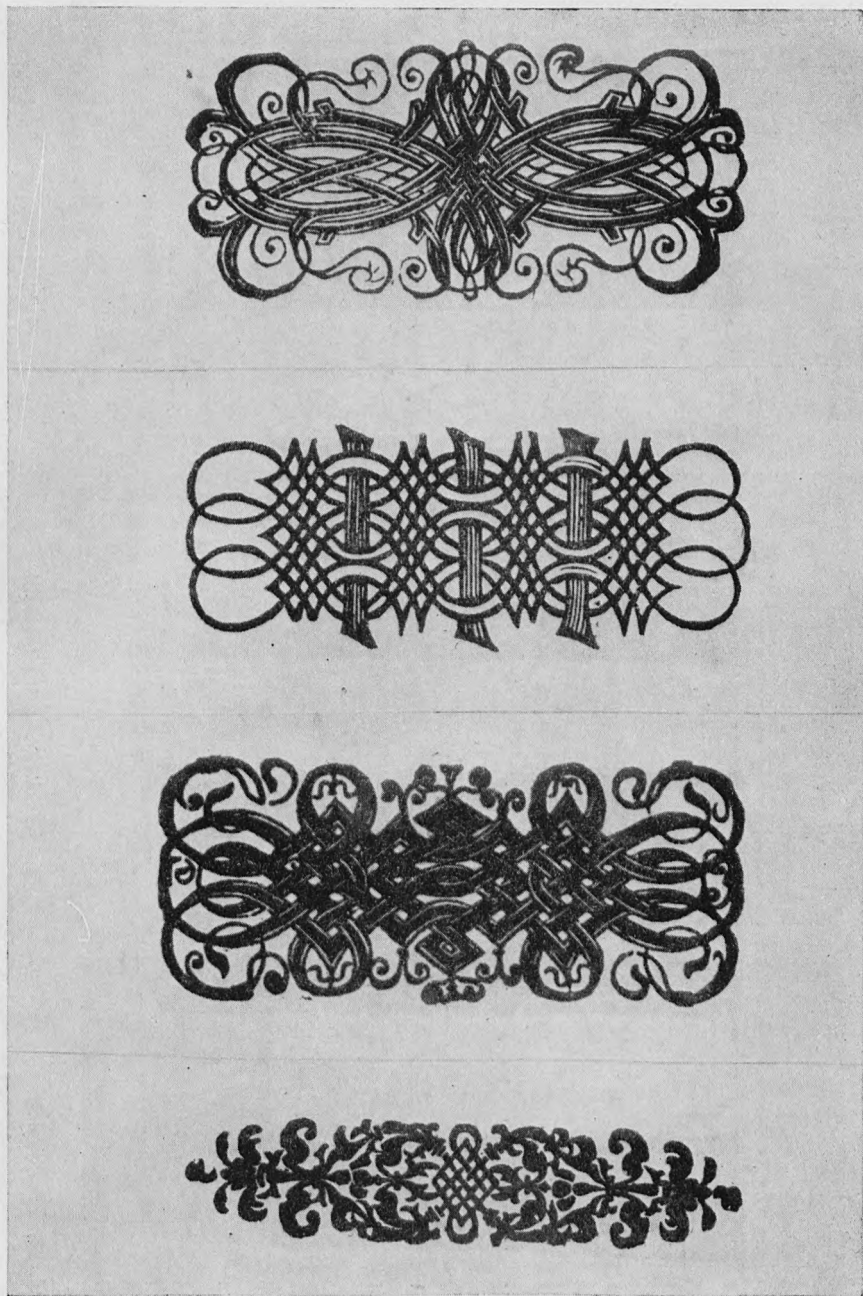

Tabl. 24. Druk Prawa chełmińskiego wydany staraniem i nakładem burmistrza Henryka Strobanda. Egz. B. Gł. UMK. — Poz. 35.

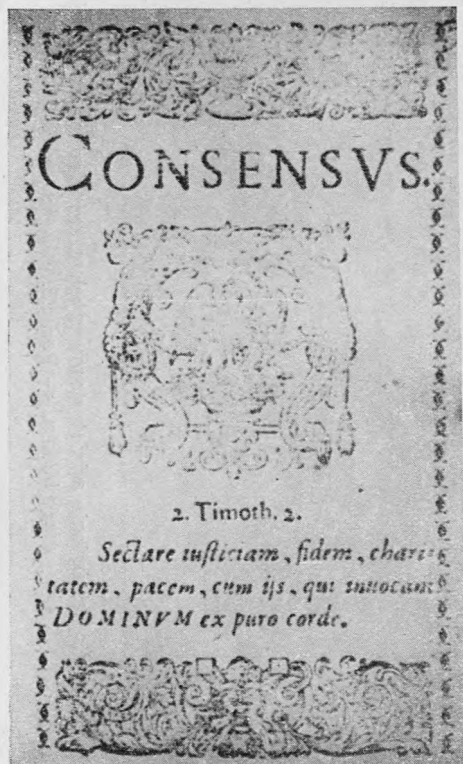
FELIX CIVITAS
 QUÆ TEMPORE PACIS
 TIMET BELLA.

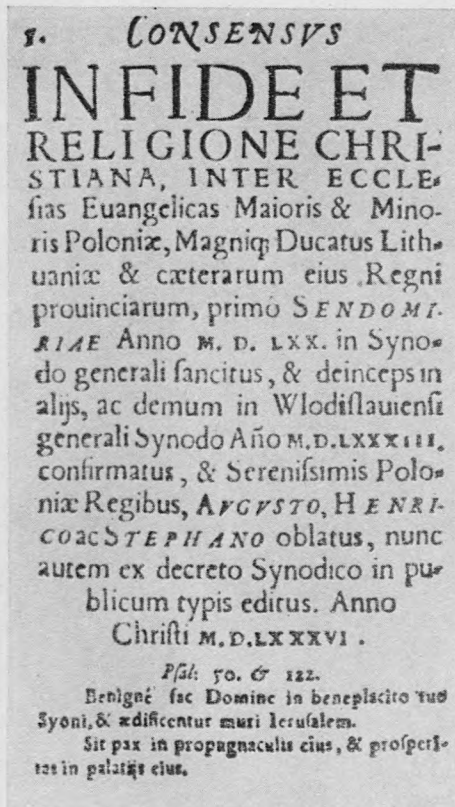
Felix VRS, tuto quæ propugnacula muro
 Firmat, dum laxis itur in Orbe togis:
 Atq; vbi subiecto concors cum ciue Senatus
 Iustitiam sancta cum pietate facit.
 Serum est semirutam circumdare turribus arcem,
 Ante fores cum iam MARS truculentus adest:
 Altaq; præcipiti nil profunt moenia vallo
 Intima dum ducors prælia Ciuis agit.

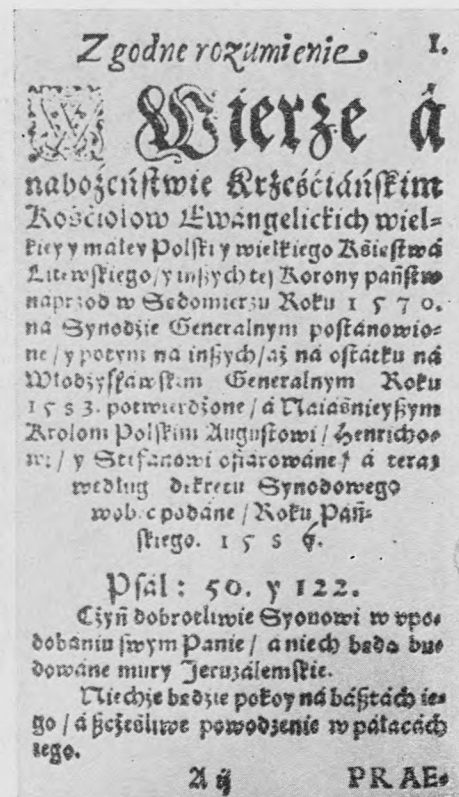
Tabl. 25a, b, c, d. Zestawienie winiet stosowanych przez Neringa w *Prawie chełmińskim*. — Poz. 35.

Tabl. 26. Frontispice

Tabl. 27. tytuł łaciński

Tabl. 28. tytuł polski

Bibliotheca Strobandi
Bibliotheca Thomarum

INSTITVTIONIS LITERATÆ

Siue

DE DISCENDI ATQVE DOCENDI
ratione

TOMVS PRIMVS,
STVRMIANVS.

*Quæ hoc primo Volumine continentur,
sequens pagella indicat.*

Torunij Borufforum

ANNO DOMINI

CIO. ID. LXXXVI.

XXIX, 3.

XVIII, 5.

Tabl. 29. Tom pierwszy *Institutionis literatae* zawierający prace znanego pedagoga Jana Sturma. Egz. Ks. M. w Tor. z dedykacją H. Strobanda Bibliotece toruńskiej. — Poz. 51.

CANTIONAL:
ALBO

**Pieśni Du-
chowne / ; Pisma S. su-
gęci á chwale sámemu B.
Bogu w Trojcy iedynemu:
Xtez pomnożeniu Kościółá tego s.
porządkiem dobrym á staro-
żytnym sporządzone.)*()*(**

Świateł pilnośćia niż przed-
tym wyrobione / ; przydaniem Pie-
śni niektórych / y Psalmow
nowotnych.

W TORVNIV
Drukował Málcher Wering.
Roku Páńskiego / 1557.

J. 12.

Lu sie poczy-

na Wtóra część Pieśni Krze-
ścińskich: A napierwey o Ko-
ściele Świotym / y o dobrodziejstwach /
ktoremigo Pan Bog ; łaski swey obda-
rować raczył / Jako Kościół / tho iust /
wierni Páńscy / w Krzyżu / w cief Ko-
ściół / Które P. Bog ná nie przepu-
ścił / Karząc złości / á doświadc-
czając ich / postępować á
cieżyć sie maia.
)*(

Sanctus Domine fortitudinem.

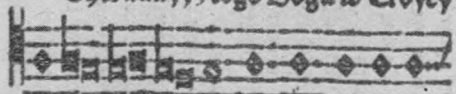

Trzyi mocna re-
R Pa swo

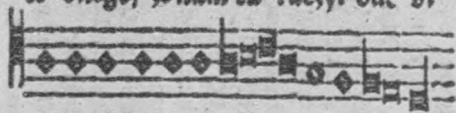
Tabl. 30. 31. Kancjonał Artomiusza z r. 1587. Egz. B-ki Czartor. w Kr. — Poz. 57.

1) K. tyt. 2) Początek cz. 2.

Wszystcy Państwu Bogu chwala
Chwalmy; i tego Boga w Troicy

dawamy / a we wszystkim czego nam
ie dnego / se nam tu raczył dać w.

potrzeba do niego się wcielamy.
pewnie zbawienia naszego.

Poczy-

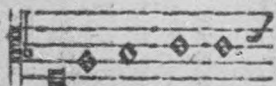
2 1.

Woczniaia

nie Pieśni / A naprzód Ad-
wentowe: to jest / O zstapie-
niu Syna Bożego z Nieba / y o
iego świętym wcieleniu przez Ducha
Świętego w żywocie czystej
Márcy Panny.

* *

Ecce concipies & paries.

Wspiewujemy z wsi-
s-
s-
s-

scy z weselem / wielce ciecąc przydzie
A Syna

MELCHIOR NERING LUB ANDREAS COTENIUS

**58. Institutionis literatae sive de discendi atque docendi ratione to-
mus secundus.**

4°. K. 472: nlb. 36, s. 1—318, 1—549 (550), k.nlb. 2; sygn. (:)⁴)(—
)()()()()()()⁴ A-Z⁴ Aa-Ss⁴ Aaa-Zzz⁴ Aaaa-Zzzz⁴ Aaaaa-Zzzzz⁴.

Tyt., ant.: INSTITVTIONIS || LITERATAE, || *kurs.:* SIVE || *ant.:* DE DI-
SCENDI ATQVE DO= || cendi ratione. || TOMVS || SECVNDVS, || *ozdob-
nik* || *kurs.:* Qui quorum autorum libellos com- || plectatur, pagina
auerſa in- || dicabit. || *winieta z ornamentów rośl.* || *kurs.:* THORVNII ||
BORVSSORVM || *linia.* || *ant.:* CIḶ. IḶ LXXXVII. *Kolofon, kurs.:* Excu-
ſum || THORUNII || BORVSSORVM || *ant.:* AN.CHR. || *linia* || CIḶ. IḶ.
XXCIIIX.

K. tyt. v. spis treści. Ded.: Pio Ecclesiae Christi Ministerio Schola Thoruniensis
s. d. p. — s. 7. *K.)(1v.:* Praefatio de Ministris Ecclesiae, cur scholas, politias
atque oeconomias sibi commendatas habere debeant, quaeque illis officia praestare
teneantur — s. 58. *K. Aij winieta z twarzą 5×5,3 cm. (powtórzona kilkakrotnie
wewnątrz tekstu). Dalej następują rozprawy:* 1. Actus tres Academiae reipublicae
Argentoratensis ... habiti sub decano M. Melchiore Junio et nunc partim ab
eodem, partim vero à M. Michaele Boschio Winshemio ... in lucem editi —
s. 187 + 5 s. *przedmowy Boscha. Na s. 89* II ACTVS BACCALAVREORUM *i na*
s. 132 III ACTVVS MAGISTRORVM : TORVNII BORVSSORVM ANNO DOMINI
CIḶ IḶ LXXXVI, *co jest dowodem że druk zaczęto już w tym roku. Tę samą datę*
ma k. tyt. następnej pozycji: 2. RENVNCIATIO MAGISTRORVM PHILOSOPHIAE,
IN ACADEMIA ARGENTORATENSI, IX. FEB. ANNO M.D.LXXIIII. à M. Va-
lentino Erythraeo, decano, facta: et in lucem emissa — s. 189—318. *Na pozycję tę*
składają się: Przedmowa Jana Sturmiosa dat. Calendis Martii 1574, Val. Erythr.
Praefatio i Oratio Decani, *jako Responsiones Oratio de peccato originis M. An-
dreae Waltheri, De Animi origine M. Ioannis Ludovici Havvenreuteri i De causis*
virtutum moralium M. Melchioris Iunii, dalej Programmata i Epigrammata, hoc
est Carmina gratulatoria (wiersze łac. i grec. wielu autorów) i wreszcie Valent.
Erythraei Declamatio de gradu magisterii philohophici, accomodata Epistolis
Ioannis Sturmij academicis. 3. *Tyt., ant.:* INTRODVCTIO || NOVAE SCHOLAE ||
ALDORFIANAЕ NORI- || BERGENSIVM, EXPOSITA || ALIQVOT DOCTORVM
VIRORVM || ORATIONIBVS. || *kurs.:* QVIBVS *ant.:* ACCESSERVNT QVAEDAM
PROLEGOMENA (*grec.*) PRAECEPTORVM || Claſſicorum, || et || TYPVS CLAS-
SIVM, || *kurs.:* ITEM || *ant.:* ORATIO FVNEBRIS || de obitu D. Rectoris. || *kurs.:*

ADIECTIS INSVPER LEGI- || bus Scholafticis. S. 2—12: Praefatio Typographi ad pium Lectorem ... dat. Noribergae 4 Maij 1576. S. 13—33: Ein Predigt ... gehalten zu Altdorff ... Anno 1573 durch M. Johan: Pickart Pabeberg. S. 34—39: Oratio ... Christophori Herdessiani habita in novae Scholae Altorffensis inauguratione. S. 40—52: Valentini Erythraei Lindauensis oratio ... cum introduceretur. S. 53—81: Oratio de magistratus officio, in erigendis scholis ... quae, propter temporis angustiam, recitari non potuit. S. 81—107: Praefatio in lectionem theologicam examinis Philippaei. S. 107: M. Mauricius Helingus praecedentem orationem fecit et hanc praefationem publice recitavit. S. 108—123: Valentini Erythraei, Rectoris, altera oratio, seu Prolegomena scholarum. de fine studiorum. S. 123—142: Oratio Georgi Glaciani, Vilseccensis ... cum susciperet munus docendi. S. 142—155: Commonefactiuncula, De necessitate studii literarum et utilitate ordinis in hoc ... à M. VVolfango Hegio Noribergensi. S. 155—162: Cohortatio, ad adolescentes ... à Casparo Odontio ... S. 162—181: Programma M. Iohannis Picarti, theologiae professoris. S. 181—198: Descriptio lectionum. S. 198—213: De exercitationibus ... De tempore et horis, Lectiones classis primae, secundae, tertiae (*w formie tabel*). S. 214—233: Oratio, recitata in funere ... Valentini Erythraei, Rectoris ... M. Mauricius Helingus. S. 234—336: Leges ac instituta Scholae Novae Aldorffianae Noribergensium (*lat., carmine iambico Graece a Adamo Sibero, Germanice od s. 273.*). S. 331: D. Mart. Luth[er]i Iudicium Von Schulen, Schulmeistern und Schülern. S. 337—362: Oratio Magistri Mauricii Helingi, De dignitate legum. S. 363—450: Augustani Gymnasii ad D. Annae constitutio, ac docendi discendique ratio (aliquot capitibus delineata, autore Hieronymo VVolfio).

Materiał ten podzielony jest w spisie treści na verso k. tyt. na punkty: 4.: Constitutio, S. 395 pkt. 5.: De expedita utriusque linguae, vel privato studio, discendae ratione, tum praeterea aliae quaedam eius generis commonefactiones, literarum studiosis oppido quam utiles, eodem autore. S. 421 pkt. 6.: De Augustani Gymnasii ad D. Annae instauratione deliberatio, ab eodem proposita Scholarchis. S. 422 pkt. 7.: Eiusdem Somnium de expedita in bonis autoribus interpretandis progressionem.

S. 451—503 pkt. 8.: Ioannis Rivii Atthendoriensis libellus De ratione docendi sive puerorum institutio. S. 504—548 pkt. 9: Ludi literarij Magdeburgensis ordo, leges ac statuta, autore Godescalco Praetorio. *Na k. przedost. wiersz: Paraenesis Scholae ad Ludimoderatores, na ost. k.: Series Chartarum (zestawienie sygnatur), Errata 4 ww., poczem kolofoń.*

Jak wynika z zestawienia 2-go tomu Institutio poważna część rozpraw w nim zawartych drukowana była już w roku 1586, a więc wszystkie w ramach pierwszej paginacji. Zapewne też przedmowa De Ministris Ecclesiae, w której m. i. znajdujemy pochwałę króla Stefana Batorego (zm. 12. XII. 1586). Większy jest więc wkład Neringa jako właściciela drukarni niż Coteniusa, jakkolwiek nazwisko żadnego z nich nie figuruje na druku.

E. XVIII, 582/3. WN. — W. 2805. PK. 694. B. Nadolski op. cit., S. Tync Dzieje gimn. tor. t. 1.

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2736. Toruń: KM i BU, Kraków B. Jag.

59. Viva Imago Stephani I

Tyt. nagł: (V)IVA Imago || got.: Naiasnieyszego Páná á Páná Stephaná pirwszego, z Bożey || łaski krolá Polskiego, wielkiego książećia Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Zmodz= || kiego, Mázowieckiego, Inflanckiego, Woiewody Siedmigrockiego, etc. Drzeworytowy portret Stefana Batorego.

Są to zlepki wydobyte z makulatury, składające się z 4 części, tak zachodzące na siebie, że głowa portretu pokrywa się dwukrotnie. Wymiar karty 23×25,2 cm., dół portretu obcięty. Górna część karty też obcięta. Portret kolorowany farbami wodnymi.

E. — WN. — Dr. d. Polski t. 4, s. 282 (Grodzisk?)

Egz.: Toruń KM K. fol. 143.

III. ANDREAS COTENIUS

B.r.

60. Schoberus Huldericus

Epitaphium Stephani I Poloniae regis numerum annorum continens.
2°. K. 1.

Tyt., nagł., kurs.: EPITAPHIVM || *ant.:* STEPHANI I. SERENISSIMI ATQVE || *kurs.:* JNVICTISSIMI POLONIAE REGIS, MAGNI DVCIS || Lithuaniae, Ruŝsiae, Pruŝsiae, Maŝouiae, Samogitiae, Liuoniae, Kyouiae, || Volhiniae, Podlachiae, etc. Principis Tranŝyluaniae etc. || Numerum annorum continens. || ozdobnik linijny || tabela chronol. || *ant.:* TORVNII BORVSSORVM EXCVDEBAT ANDREAS COTENIVS. || *Cała karta w ramce drzew. z ozdobników i listew, podzielona na trzy pola dwoma rzędami ozdobników linijnych.*

Epitaphium składa się z dziewięciu chronostychów, które dają łącznie trzykrotnie w układzie pionowym i dwukrotnie w układzie ukośnym imię króla: Stephanus. Każdy z nich podaje jakieś ważniejsze wydarzenie z czasów panowania i z życia królewskiego, wyjaśnione na lewym marginesie kursywą. Na końcu dystych zawierający datę 1586. Jest to data zgonu króla a może i druku dziełka.

E. XVI, 79. W. 3137. S. Tync: Słazak Ulryk Schober s. 259. Tabl. 33

Egz.: Warszawa BN XVI. 35 (ze zb. Czarneckiego).

1587

61. Schoberus Huldericus

Oratio ante adventum Sigismundi III.

4°. K.nlb. 22; sygn. A-D⁴ E⁶.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: ORATIO || *kurs.:* Ante aduentum, in urbem || TORUNIENSEM || *ant.:* SERENISSIMI || PRINCIPIS ET 87

DOMI- || NI Dn. SIGISMVNDI III. ELECTI || ET NOMINATI POLONIAE
ET SVE- || CIAE REGIS INCLYTI, &c. || Habita in || SCHOLA TORV-
NIENSI. || *kurs.*: CVI ADIVNCTA SVNT || CARMINA GRATVLA= ||
TORIA || De felici eiusdem Serenijs. Regis || JNGRESSV. || BONAE SPEI
AUGURIUM. || *ant.*: Non sine Pace venit Rex: non sine Rege venit Pax:
|| Non sine Pace Salus: non sine Rege Fides. || Ergo bonos meritò pertentant
gaudia Ciues, || Spes ait: & Plausu prospera signa dedit: || *kurs.*:
THORVNII || *linia ant.*: Anno M.D.LXXXVII. || *Kolofon*: TORVNII BO-
RVSSORVM Excudebat Andreas Cotenius. || *ant.*: ANNO CHRISTI ||
linia ant.: M.D. LXXXVII. ||

K. tyt. v. kurs.: Almae pacis epinicum — 14 ww. *K. A_{ij}*: Serenissimo ... Sigismundo III Schola Toruniensis. *K. A_{ijj}—C_{ij}*: Oratio zakończoną wierszem. *K. C_{ij} v.*: Gratulatio Reipublicae — *wiersz. Następnie*: Gratulatio virtutum: ... prudentia, temperantia, iustitia, fortitudo, clementia, pax ... Gratulatio Scholae. *K. E_{ij}*: Votum pro solenni inauguratione ... Sigismundi III ... *K. E_{ijj}*: Gratulatio Musarum de splendido adventu Ser. Dn. Dn. Annae ... regis filiae. *K. E_{ijj} v.* *wiersz ost.*: Illustri et Magnif. Domino Erico Sparre ...

E. XXIII, 388/9. W. 1662. PK. 1028. BOss. 1749. S. Tync: Słazak Ulryk
Schober s. 259. Tabl. 34

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2469. Kraków BJ Cim. 5083. Wrocław Ossol. XVI.
Qu. 2499.

62. Sierakowski Marcin

Oratio ad Sigismundum III nomine aliquot praecipuorum regni procerum et senatorum in campo prope Toruniam habita.

4°.

E. XXVIII, 61 (Bibl. Szembeka w Porębie).

Egz.: nieznanany.

1588

63. Artomius Petrus

Kazania bądź nauki krześcijańskie o Personie Syna Bożego.

8°. K.nlb. 24; sygn. A-C⁸.

88 *Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.*: KAZANIA || *got.*: bądź || *kurs.*:

NAUKI KRZE- || SCIANSKIE || *listek, got.*: O Perfo= || nie Syná Boże-
go / z Má= || ryey Pánny przed 1588. || .lat naródnego. || *ozdobnik* ||
ant.: IOAN. XVII. || *rączka, got.*: Ten ieſt żywot wieczny mówi || Kryſ-
tus aby cię poznali ſamego || prawdziwego Boga / y ktoregoſ || poſłał
Jezu Kryſtá. || *ozdobnik*. ||

Ded.: Jeich Miłoſciam Panom P. Jakubowi y Andrzeiowi z Krotoszyna Krotow-
skim, wojewodzicom Inowrocławskim etc. tudzież... Marcinowi Bukowieckiemu,
Stanisławowi Splawskiemu... *podpis*. Piotr Artomius. Kazanie 1-sze O Personie
Syna Bożego, *od k. 6-ej*. Kazanie drugie: O uczynkach y dobrodzieystwach Syna
Bożego, *od k. 17-ej (C1)*.

E. XII, 243 (wzm.). W. 2824. Moc. Ks. w T. s. 42 (reprod. k. tyt.).

Egz.: Toruń KM K. 8° 64.

Bericht zob. Kurtzer Bericht

64. Carmina in honorem Andreae Gretschii et Barbarae Andreae
Seydelii filiae.

4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: CARMINA || *ant.*: IN HONO-
REM || GENERE, LITERIS, AC || VIRTUTE PRAESTANTIS DN. || *kurs.*:
ANDREAE GRETSCHII JUNIORIS, || *ant.*: Dn. Matthiae Gretſchij Viri
ampliſſimi, Con= || ſulis quondam Reipublicae Thorunien= || ſis laudatiſ
simi, Filij, || SPONSI: || *kurs.*: et || PUDICISSIMAE AC CASTIS= || SIMAE
UIRGINIS BARBARAE, HO- || neſtiſſimi Viri Dn. Andreae Seydelij ciuis
Thoru- || nienſis, piè defuncti, relictæ Filiae, || SPONSAE: || *ant.*: Cele-
brantium nuptias Die IX. M. Febr. || *kurs.*: Anno M.D.LXXXVIII. || *ant.*:
Cum ſolenni votorum appreciatione no- || uis Coniugibus nuncupata. ||
ozdobnik || THORVNII || *kurs.*: excudebat Andreas Cotenius. ||

*Zawiera cztery utwory następujących autorów: K. A_{1j}: Mithridatis Alexiphar-
macum è nucibus contra pestem, podpis. Franciscus Tidicaeus. K. A_{1j} v.: Votum
podpis. Caspar Frisius. K. A_{4v}: Aliud podpis. Huldricus Schoberus. K. B_{1j} v.:
Aliud podpis. Johannes Hübnerus.*

E. XVII, 353 (wzm. s. v. Gretsius Andreas).

Tabl. 35

Egz.: Kraków Czart. XVI. 72/III.

65. Institutionis literatae sive de discendi atque docendi ratione to-
mus tertius.

4°. K. 450: nlb. 38, s. 1—822, k.nlb. 1; sygn.)⁴]:⁴ §⁴)—) () () ()⁴
) () () () ()⁶ A-Z⁴ Aa-Zz⁴ Aaa-Zzz⁴ Aaaa-Zzzz⁴ Aaaaa-Lllll⁴.

Tyt., ant.: INSTITVTIONIS || LITERATAE, || *kurs.:* Siue || DE DISCENDI ATQVE || DOCENDI RATIONE, || *ant.:* TOMVS || TERTIVS, || *ozdobnik listkowy* || *kurs.:* Quo qui libelli contineantur, proximè || sequens pagella docebit. || *winieta ident. jak w tomach 1 i 2.* || *kurs.:* TORUNII BORVS-SORVM || *ant.:* EXCVDEBAT ANDREAS || COTENIVS. || Anno Aerae Christianae CI. I. XXCIIX.

K. tyt. v.: Tomo Tertio haec exhibentur (*wykaz treści — poz. 16.* *K.*)₍₁₃₎: Pio ac Literato Magistratui politico — 4 *k. przedmowy, podpis.:* Thorunij Boruſſorum, Anno 1588 Schola Toruniensis. *K. j:*₍₁₃₎: In III. tomum praefatio. De Magistratus politici titulis, et officiis in reliqua tria vitae genera conferendis- 32 *k., na końcu:* Perscripta Thorunij ipso die Georgij, Anno virginei partus 1588. *Na ost. k. nlb.:* Carmen de scholarum utilitate — *autor podkreśla w nim m. in. zasługi Henryka Strobanda.*

S. 1: De formando studio in quolibet artium et sacrarum et prophanarum genere consilium. Autore D. Iodoco VVillich Reselliano. *Do s. 7 przedmowa i ded. Willicha Iacobo Zituwitz kanclerzowi ks. Filipa Szczecińskiego, dalej kolejno rozprawy:* De verborum copia comparanda — *do s. 56.* Posterior commentarius De rerum copia comparanda — *do s. 140.* *Po krótkim wierszu Christoph. Cornera od s. 141:* Harmonia de ratione Institutionis scholasticae Ioannis Garcae iunioris dedyk. Consulibus et Senatoribus Reipub. Brandenburgensis. *Od s. 196:* Institutio Iohannis Friderici, incltyi Ducis Pomeraniae &c. scripta per D. Philippum Melanthonem. *S. 203:* Ratio studendi generalis, Scholasticis olim praescripta, per... Paulum Eberum. *S. 214:* De ratione discendi katolika theoremata (*grec.*) autore D. Victorino Strigelio. *S. 228—273:* Disciplina et doctrina Gymnasii Gorlicensis, olim edita a Petro Vincentio Vratislaviensi. *S. 274—294:* Curriculum hibernum studiorum Scholae Gorlicensis, exhibitum ampl. Senatui et Scholarchis Cal. Octob. An. 1584. *Na ost. str. podpisy:* Doctrinae pietatis, literarum et disciplinae puerilis curatores in Schola Gorlicensi. 1585. *S. 295—333:* Instauratio Exercitiorum scholasticorum in Schola Gorlicensi post pestem. Anno 1586. *S. 333 winieta z twarzą 5x5,3 cm.* *S. 334—381:* Oratio Laurentii Ludovici de ratione docendi discendique puerilia Grammatices elementa recitata in Gymnasio Gorlicensi ab Alexandro Gisio Dantiscano, XVII. Calend. Jul. 1569, ded. Alberto et Alexandro Gisiis. *S. 382—432:* Ratio ministrandi scholas triviales, proposita à Friderico VVidebramo, Ioan. Stosselio, Maximiliano Mörlino, Martino Miro, Laurentio Lindemano, Luca Tangel visitatoribus Ecclesiarum et Scholarum sub Ducatu Iuniorum Principum Saxoniae. *S. 433—462:* Ordo studiorum qualem sibi adolescentes... praescribi, expetere soleant, autore M. Stephano Praetorio. *Ded.:* adolescentibus, civibus Luneburgae. *S. 463—546:* Skiagraphia (*grec.*) Scholae trivialis recte aperiendae, conscripta pro Gymnasio Jutrebocensi et edita à M. Johanne Grunio Noribergensi, eius gymnasii rectore (*zaw.:* Epigramma Wilh. Axtius, Prima oratio recitata a... Ioach. Lotho, Secunda oratio Ioh. Grunii, *s. 500:* Exercitia et distributio temporis w formie tablic, *s. 512:* Officia Gymnasiarcharum et praeceptorum, officia scholasticorum). *S. 547—602:* Scholae Cremsensis in Austria descripta formula. edita à Johanne Matthaeo Smalcaldensi theologo et professore Witebergensi (*zaw.:* *s. 590:* Carmen De extructione et incremento Scholae Cremsensis... publice declamatum à Vito Cunis eiusdem Scholae conrectore). *S. 603—755:* Paedagogii illustris Gandershemii inauguratio, constitutio, classes, leges. *Ded.* Henrico Iulio, duci Brunswicensi... Nicolaus Selneccerus. Oratio Nic. Seln. Leges scholasticae scriptae

à Nic. Seln. Anno 1555 (*jambi, trimetri, comici*). Legum recitatio in Paedagogio G. S. 705; Oratio M. Adami Byssandri rectoris De scholarum dignitate, 19 Martii 1571. S. 725; Oratio M. Esaiae Preiseri professoris Graecae linguae De studio Graecae linguae. S. 743; De septem artibus liberalibus... autore Nicol. Selneccero. S. 756—803; De optima studiorum ratione, idque in omni facultatum genere methodus, Leopoldo Dickio J. C. autore. S. 804—822; Eiusdem Christianae et civilis vitae compendium.

Na s. ost. Series Chartarum (wykaz sygnatur) w 12 rzędach. Ost. k. nlb. Errata — 2 ww., niżej kurs.: TORVNII BORVSSORVM || AN. CHR. JESV. || ant.: CIJ. IO. XXCIIX.

War. A: s. 213 sygnowana Dd_{ij}
s. 242 kustosz: tect
s. 283 kustosz „secunda” (islingus)
s. 480 paginacja poprawna
s. 807 kustosz: em- pre

War. B: s. 213 sygnowana Di_{ij}
s. 242 kustosz: tecta
s. 283 kustosz „secunda”) Kislingus
s. 480 paginacja błędna: 084
s. 807 kustosz: em- per

E. XVIII, 583. W. 2836. PK. 694. S. Tync Dzieje gimn. tor. B. Nadolski Institutio literata.

Egz.: Kórnik PAN. Kraków BJ (war. B). Toruń BU Pol. 6. II. 268 (war. A), Pol. 6. II. 267/3 (war. B).

66. Kurtzer Bericht

Kurtzer und einseltiger Bericht, wie sich ein jeder zur Zeit der regierenden pestilenz, in allerley Leibes Wartung, verhalten soll. Für die Einwoner der königlichen Stadt Thorn, gestellet durch derselben Stadt verordnete Doctores der Artzeneyen. Gedruckt zu Thorun, durch Andreas Koten, Anno MDLXXXVIII.

W przedm. podpis.: Torunij Borussorum Anno 1588 mense Martio physici ordinari Reipubl. Torunensis.

E. XII, 487, wg Poliński: Wizer. i roztrząs. nauk. 1840.

Egz.: nieznan.

67. Ruff Marcin (Ruoff)

Przestroga gwiazdarska na Rok Pański 1589.

7,5 × 10 cm.

Tyt. got.: Przewaga || Gwiazdarska. || Na ROK PAŃSKI || 1589. || Przez MARCINA RUOFFA z || WELCA, Medyka y ChirurgA || Lomzeńskiego, z pilnością || napisana. || *drzeworyt*, 5,4 × 1,5 cm. *księżyc, smok, dwie rybie głowy i ogony wystające spoza księżyca* || + Wenus y Mars są przednieszcy? Pánowie roku tego, Jowisz z Saturnem pomocnicy iego.

K. tyt. v.: In arma R-ndiss. D. Stanislai Gembart de Kamienica, divina prouidentia Abbatis Plocen, *Herb Gembarta i 6-wiersz łac. podpis.:* Jo V. Pod mies. Marcem wiad. o Zawichoście.

E. — Z. Mocarski: Polskie kalendarze tor. XVI w. „Pomeńania” 1928.

Egz.: Toruń KM (wydobyty z opr. egz. Bibl. gimn. tor. L 4° 39. jest k. tyt., A_{iiii}, A₅ i ost. A₈. Z samego kalendarza jest 6 kartek: dwukrotnie marzec i kwiecień.

1589

68. Frisius Caspar, Schoberus Huldericus, Hübner Ioannes

Carmina in festiuitatem nuptiarum Andreae Cotenii et Euphrosynes.
4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników jak w poz. 43, kurs.: CARMINA || in festiuitatem Nuptiarum || *ant.:* ORNATISSIMI || VIRTUTE VIRI DN. AN.- || DREAЕ COTENII HALBERSTA= || DENSI, TYPOGRAPHI SOLERTIS || ATQVE INDVSTRII || et || *kurs.:* PVDICISSIMAE VIRGINIS || EVPHROSYNES, RELICTAE FILIAE || PRVDENTIA AC VIRTUTE PRAESTANTIS || *ant.:* Viri Dn. BARTHOLOMAEI BVTNERI, Conſulis || quondam LILIOBVRGENSIS in || Boruſſia. || *kurs.:* Cum ſolenni Uotorum appreciatione nouis Sponſis || nuncupata ab Amicis. || *ant.:* D. IV. M. Quintilis. || *winieta mała trójkątna* 2 × 4 cm. || AN. CHR. || *linia* || CIO. IO. XXCIX. || *ozdobnik liniyjny* || *ant.:* Torunij Boruſſorum, Typis Cotenianis. ||

K. A_{1j}: Votum ad novos Sponsos, *podpis.:* M. Caspar Frisius Toruniensis. *K. A₃* w jęz. grec. Epos gamikon *podpis.:* Huldricus Schober. Od k. A₄ na 6 stronach: Mythologia Gratiarum primum communiter explicata, deinde ad bonas litteras, ad typographiam, ad coniugum, in gratiam Dn. Andreae Cotenii, et Euphrosynes Butnerae novorum sponsorum accommodata a M. Hulderico Schobero. *Ostatnie 4 strony od k. B₃ zajmuje Enkomion (grec.) artis typographicae ad Andream Cotenium sponsum, podpis.:* M. Iohannes Hübnerus Toruniensis. Na k. A₂ *winieta z twarzą, oraz inicjał I. Na k. A₄ po wierszu greckim winieta w kształcie rombu i inicjał D, na k. B₃ inicjał I mniejszy.*

E. XII, 88; XIV, 432 (s. v. Cotenius z datą 1649!). S. Tync: Słazak Ulryk Schober s. 259, poz. 9.

Tabl. 36—39

69. Runaw Dionysius

Vom Wucher. Eine notwendige Unterrichtung an alle Handelsleute Lehrer und Borger.

8°. K. 160 (ost. czysta?): nlb. 18, s. 1—273 (274), k.nlb. 5; sygn. A-V⁸.

Tyt. got., czar.: Vom Wucher. || *czew.:* Eine notwen= || dige Vnterrichtung / an alle || *czar.:* Handelsleute / Leiher || vnd Borger. || *czew.:* Jetzt auffs neue vbersehen / || *czar.:* auch vielfeltig vermehret vnd ge= || beffert / sampt einer nützlichen Vorrede / || darin des gantzen Buchs inhalt || kurtz verfaßset. || Durch *ant., czer.:* M. Dionysium Runavv. || *kurs., czer.:* PROVERB. 28. || *got., czar.:* Wer sein gut mehret mit wucher vnd || vbersatz / der samlet es zu nutz der armen. || *kurs., czerw.:* I. TIMOTH. 6. *got., czar.:* Der geitz ist ein wurtzel alles vbels. || *kurs.:* Foenus grande malum, toto mala pestis in orbe. || Foenore nil peius Daemon et Orcus habent. *Czterowiersz:* O Wucher wer hat dich gestiftt? || In aller Welt du ergfste giftt: || Der Teuffel vnd der hellen schlundt / || Kein ergers nicht erdencken kundt. || Linia. || M.D.LXXXIX. || *Kolofon:* Gedruckt in der || Königlichen Stadt Thorun / || in Preußen / || Durch || Andreas Koten. || MD. LXXXIX. || *winieta w kształcie rombu.* ||

K. A₁—C₂ przedmowa. Na k. C_{11j}—V₃ wiersze: In Apogtheigma Aristotelis... (tekst niem.) D. Runavius. M. Cato De re rustica (sentencje łac.) oraz łac. epigramy autorów: Casp. Frisius, Dion. Runavius I, II, III. Aliud ad lectorem — Io. Hübnerus, M. Huld. Schoberus, G. Vorberg.

E. XXVI, 483 (inne wyd.).

Tabl. 40, 41

Egz.: Gdańsk PAN Uph. O 301 i.

70. Schober Huldericus

Precationes duae ad Spiritum sanctum carmine elegiaco.

E. — S. Tync: Słazak Ulryk Schober s. 259.

71. Schober Huldericus

Symbolum Jacobi Monavii.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników listkowych, ant.: SYMBOLVM || V. CL. || DN. IACOBI MONAVII. || VERSIBUS ELEGIA= || CIS, BENEVOLENTIAE CAUSSA, || ALIQVOTIES EX= || PRESSVM || *kurs.:* A ||

M. HULDRICO SCHOBERO. || *ant.*: IPSE FACIET || 4 dystychy: CVM tua mens errat... fisa Deo. || *winieta* || *kurs.*: TORVNII BORVSSORVM, || EXCVDEBAT. ANDREAS CO= || TENIVS. || *ant.*: Anno M.D.LXXXIX. ||

K. tyt. v.: V. Cl. D. Jacobo Monavio S. D. ... Torunij 6 Id. Junij 1589. M. Huldricus Schoberus. *K. A₂—A₃*: Symbolum. *K. A₃v.*: Ad V. Cl. D. Jacobum Monavium (*wiersz*). *K. A₄r.—v.*: Encomium... Abrahami Bucholceri.

Istniało też wydanie w Zgorzelcu z r. 1595, obecnie w posiadaniu Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie.

E. XXVII, 236.

Egz.: Kraków: Czart. XVI. 73/III. Toruń KM K, 4° 33 poz. 2.

72. Schober Huldericus

Threni et epicedia Ioanni Sturmio communi litterarum parenti.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: THRENI ET EPICEDIA || *ant.*: DN. IOANNI STVR= || MIO COMMUNI LITTE- || RARVM PARENTI, ET STVDIORVM || ELOQUENTIAE AC POLITIORIS DO- || CTRINAE IN GERMANIA INSTAV- || RATORI CLARIS- || SIMO || Qui piè decessit 3. die Martij, Anno || M.D.LXXXIX. || *Scripta à* || *kurs.*: HVLDRICO SCHOBERO. || JN ZOILVM || Zoile, tu Cynicus non vis audire, quid ergo || More canis mordes, et canis ore vomis? || *winieta trójkątna z ornam. listkowego* 3 × 1,8 cm. || *kurs.*: TORVNII BORVSSORVM, EXCVDEBAT ANDREAS CO; || TENIVS, || *linia* || Anno M.D. LXXXIX. ||

Przedmowa i ded.: V. Cl. Bartholomaeo Waltero ill. Gymnasii portensis Rectori — 3 strony, dat. 1589, podpis.: M. Huldricus Schoberus. *K. A₃*: Epicedium in obitum... — 3 elegie, każda nast. z tyt. Aliud. Na końcu Epigramma de obitu Dn. Sturmii — 6 ww. i *winieta* 3,8 × 2,7 cm.

Druk niedbały, prawdopodobnie wykonany pośpiesznie, odbicie stron zbyt wczesnie złożonych: na k. tyt. odbicie ost. strony poprzedniego egz., na str. ost. odbicie k. tyt. egz. następnego!

E. XXVII, 236.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 74/III.

73. Schober Huldericus, Hübner Ioannes

Carmina nuptialia ad Georgium Siefert celebrantem nuptias cum Anna Iohannis Gretschie filia.

94 [po 9. V.] 4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników listkowych, kurs.: Carmina Nuptialia, || *ant.:* AD VIRVM PRV= || DENTI VIRTUTE, MORVM= || QVE INTEGRITATE ET SVAVI= || TATE PRAESTANTISS. DN. GEORGIVM || SIEFERT, SPONSVM, CELEBRAN= || TEM NVPTIAS, || *cum kurs.:* LECTISSIMA ET CASTIS- || SIMA VIRGINE ANNA, AM= || PLISSIMI PRVDENTISSIMIQVE VIRI, || Dn. IOHANNIS GRETSCHII, Burggrauj et || Consulis Torunienſis, beatae memoriae, relictæ || filia SPONSA. || *ant.:* Scripta ab Amicis. || Die IX. Menſ. Maij. Anno M.D.LXXXIX. || *Gwiazda ośmioboczna 4 × 2,8 cm. kurs.:* TORVNII *ant.:* TYPIS ANDREAE KOTENII. ||

K. tyt. v.: Epithalamion — *stron 5, podpis.* Ulr. Schober. *Na tejże stronie* Eiusdem distichon annum nuptiarum item nomina sponsorum referens. *Na k. ost.:* Aliud de Sponsa, quae olim... ad Aram adducebatur, *podpis.* M. Joannes Hubnerus, oraz analogiczne Distichon jak Schobera... exhibens... nomina, annum... *podpis.* M. I. H[ubnerus].

E. XXVIII, 12 (wzm. s.v. Siefert).

Egz.: Kraków Czart. 76/III.

74. Schober Huldericus, Hübner Ioannes, Ribbius Nicolaus

Carmina in honorem nuptiarum J. Corbachii et Catharinae Grunaviae. 4°. K.nlb. 6; sygn. A⁶.

Tyt. kurs.: CARMINA || *ant.:* IN HONOREM || NVPTIARVM RE- || VERENDI ET ERVDITA, PIE- || tate ornatissimi viri, Dn. IOANNIS CORBA= || CHII, Verbi diuini apud Torunienſes miniſtri || vigilantissimi, ſponſi: et pudiciſsimae virginis || Catharinae, honeſtiſſimi viri Wenceſlai || Grunauj, ciuis Torunienſis || filiae, ſponſae. || *kurs.:* Conſcripta ab amicis. || *ant.:* Nuptiae celebrabantur XVIII, die Aprilis. || *winieta z twarzq 3 × 3 cm. || kurs.:* TORVNII || Jn Officina Typographica An- || dreae Cotenij. || M.D. LXXXIX. ||

K. tyt. v.: Epithalamion — *stron 4. K. A₃ r.:* Ad sponsum — 10 ww., *verso:* Eidem — 8 ww., *podpis.:* M. Huldricus Schoberus. *Dalej* Eiusdem ad litteratos et candidos convivas profonesis (*grec.*). *K. A₄ r.—v.:* Aenigmata eiusdem — 9 zagadek, *pierwsza* — 14 ww., *reszta w większości dystychy.* *K. A₅ r.—v.:* Dn. Joanni Corbachio et Catharinae Grunaviae sponsis... M. Joannes Hubnerus. *K. ost. r.—v.:* Aliud, *podpis.:* Nicolaus Ribbius.

E. XIV, 407 (wzm. z datą 1393!).

Egz.: Kraków Czart. 75/III.

***75. Mikołajewski Daniel**

O Sakramencie Ciała i Krwie pańskiej księgi wydane naprzeciwko disceptacji węgrowskiej spisanej od X. Jezuity poznańskiego.

[po 1. IX.] 4°. K.nlb. 64?; sygn. A-Q⁴?

E. XXII, 378 (pod tyt. nieco zmienionym:... naprzeciwko disputatiew Theolickiej!). PK 929.

Egz.: Kórnik Cim. Qu. 2470 (def.: br. k. tyt. i końca).

Warszawa BU — (egz. zaginiony).

76+. Naeniae

Naeniae et carmina in obitum Jacobi Hubeneri.

E. — S. Tync: Dzieje gimn. tor. t. I s. 224 notuje, że wydrukowano tu epitalamia i epicedia uczniów primy.

Wiad. o wydaniu z Indeksu Drukarzy IBL.

77. Schober Huldericus

Epithalamium in nuptias et epicedion in obitum Dn. Georgii Egneri Thoruniensis et. Annae Michaelis Siefridi filiae.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: EPITHALAMIVM ant.: in Nuptias || & || kurs.: EPICEDION || ant.: in Obitum || DN. GEORGII EGNERI THORV= || nienśis, qui Sponsus ipso Die Nuptiarum, qui fuit || XX. Nouembris, subita et insperata morte || extinctus est. || DE TRAGICOMOEDIA AMORIS ET MORTIS. || E kurs.: Xhibiturum erat sumto nous histrio socco || Ludens Amor Comoediam. || Atra superueniens Tragico Mors vincta cothurno || Mutauit in Tragoediam. || Victus Amor luget: Mors imperiosa triumphat: || O asperum spectaculum. || winieta z twarzą 4 × 4 cm kurs.: || TORVNII Borujsorum Ex Offi- || cina Typographica Andreae Cotenij. || ant.: ANNO MDXC.

* K. tyt. v. winieta podłużna z twarzą, poczem: Epitaphium Sponsi Defuncti ad Famam — 10 ww., winieta w kształcie rombu. Kolejno następują: Epithalamion —

stron 3, Epicedion Georgii Egneri — stron 3, Epitaphium Sponsi loquentis —
12 ww. Na końcu cytat z Joba XXX.

E. XVI, 22 (s.v. Egner).

Egz.: Wrocław BU.

78. Schober Huldericus

Oratio de vita Dn. Jacobi Hubneri, assessoris Iudicii Toruniensis.
[ca 1590]. 4°. K.nlb. 26; sygn. A-E⁴ F⁶.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: ORATIO || DE VITA || DN.
IACOBI HVBNERI, || ASSESSORIS, IVDICII TO= || RVNIENS. VIRI DE
OMNI || VITAE GENERE IN HAC CELE- || BRI REPUBLICA PRAECLA- ||
RE MERITI. Trzy czterowiersze: In Momum Argotyphlum, In Zoilum
eiusdem Fratrem, In Calumniam utriusque sororem, podpisane H. S.

K. tyt. v. ded.: Simoni Seidlero, assessori Iudicii civilis et Johanni Hübnero
scholae Toruniensis collegae, poczem 3 strony przedmowy, podpis.: Huldricus
Schoberus. K. A₃: Oratio de vita Jacobi Hubneri. K. F₄: Sequuntur eiusdem
autoris carmina defuncto scripta — 5 stron.

E. XXVII, 235 (opis szczegółowy ze wzmianką o zasługach Hübnera dla
drukarni toruńskiego, podanych przez Schobera). Moc. Ks. w T. s. 24.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 267/I. Toruń KM K. IV. 28 adl. 1.

79. Schober Huldericus, Hübner Iannes

Carmina gratulatoria in nuptias Georgii Ackerbaum et Reginae Ulrici
Havenburg civis Toruniensis relictæ filiae.

4°. K.nlb. 4; sygn. [a]⁴.

Tyt., kurs.: Carmina Gratulatoria || IN NVPVTIAS (sic!) || ant.: ORNA-
TISSIMI || VIRI DN. GEORGII || ACKERBAUM, SPONSI, ET || PVDI-
CISSIMAE VIRGINIS REGINAE, || honestissimi viri VLRICI HAVEN-
BVRG ciuis || Torunienſis relictæ filiae, Sponſæ. kurs.: Scripta || AB
AMICIS. || ant.: N. CELEBRABANTVR || D. XV. M. MAII. || winieta
romboidalna 4,6 × 4,6 cm. kurs.: TORVNII || Excudebat Andreas Cote-
nius. Anno XC.

Tekst od k. (a)₂: Dialogismus Autoris et Sponsi, Eiusdem Rosa inter spinas, 97

na k. (a)_{3v}. podpis.: M. Huldricus Schoberus. Na ost. k.: Aliud... podpis. M. Joannes Hübnerus.

E. XII, 23 (s.v. Ackerbaum).

Egz.: Kraków Czart. 79/III.

80. Valerius Cornelius

Grammaticarum institutionum libri IV.

8°. K.nlb. 152; sygn. A-T⁸.

Tyt., ant.?: Corneliū || Valerii Vltraie- || ctini gramatic || arvm institutionum || libri IIII. || I. De primis Grammatices Latinae Rudimentis. || II. De Etymologia, || III. De Syntaxi, || IIII. De Carminum ratione. || Nunc ab Auctore postremum diligentissime || recogniti multisque passim adiectis nouis || annotationibus aucti, & multò quàm ante= || hac emendatius excusi. || Torunii || Excudebat Andreas Cotenius. || Anno, M.D.LXXXX. || E. XXXII, 167. Barwiński, Birkenmajer, Łoś: Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji s. 284, nr 40 (prow.: Collegii Brunsbergensis Soc. Jesu). Drukarze dawnej Polski t. 4, s. 209.

81. Wokabularz

Wokabularz rozmaitych sentencji polskim i niemieckim młodzieńcom na pożytek teraz zebrany. Ein Vocabular.

8°. K.nlb. 144; sygn. A-S⁸.

Tyt. got.: Wokábularz || rozmaitych y potrzebnych ſen= || tencyi / Polskim y Niemieckim || Młodzieńcom ná poży= || tek teraz zebrany. || Ein Vocabu= || lar mancherley ſchönen vnd || notwendigen Sententien / der || Polniſchen und Deutſchen Jugent zu nutz zuſa= || men getra= || gen || w Toruniu w Drukárni Andrze- || iá Koteniuſá / Roku Pańſkiego || 1590. ||

K. A₂—A₆ r.: Przedmowa drukarza królewieckiego Jana Daubmanna z r. 1566 „Wiernemu Czytelnikowi”, w jęz. pol. i niem. Pierwsza część — Das Erste Theil w formie zdań na przemian polskich i niemieckich do k. E_{5v}., dat. 1577. 23. Martij. Wtóra Część. Das ander Theil. K. F_{4v}.: Declinatio verborum una cum Germanico et Polonico, odmiana pisana jednym ciągiem. K. H₂: Poczyna się Liczba. Folget die Zal. Jeden grosz Ein grosche itd.

K. P_{2v}.: Koniec wyrwany z Salomona / godny dzieweczkom ku polszczyźnie (tekst polski, po nim niemiecki i znowu zdania i sentencje moralne z rozmowy

króla Salomona). K. Q₄v. kilka wzorów listów, jako pierwszy niewieści: Łaskawa y przyjazliwa miła Pani siostrze... w zakończeniu: Dano kiedy za Wasze zdrowie pełno pijano. Lata Bożego 1566. Inne daty listów: 1571, 1566 i odwrócona data 1599. Zawiera też krótkie modlitwy: jak dzieci stół mają żegnać, ranne i wieczorne, gdy się dzieci poczynają uczyć. Ostatnie zdanie na k. S₇v. po pol. i niem.: A ia tobie wysoce á barzo dziękuję, iżeś mię tego nauczyła / czegom pierwey nie umiała... nicht geköngt hab. FINIS.

Inicjałów nie wiele. N, J gotyckie w przedmowie, pod polską przedmową winieta podłużna z twarzą.

E. XXXIII, 237 (wzm.).

Tabl. 44, 46, 47

Egz.: Wrocław BU 8 v 472.

1591

82. Artomius Petrus

Nomenclator selectissimas rerum appellationes tribus linguis Latina, Germanica, Polonica explicatas indicans. In usum scholarum Borussicarum et Polonicarum.

8°. K.nlb. 56. sygn. A-O⁴.

Tyt., ant.: NOMENCLATOR, || SELECTISSIMAS || RERVM APPELLATIONES || tribus linguis, Latina, Germanica, Po- || Ionica, explicatas in- || dicans. kurs.: IN USVM SCHOLARVM || Boruſsicarum et Polonicarum || ant.: NOMENCLATOR || ad Lectorem || kurs.: Lector eme, inuenies iſto Germana Latinis || Nomina, Germanis iuncta Polona, libro. || Saepè Boruſſorum ſum veſtigatus in ora, || Nondum natus eram, nunc ero, Lector eme. || winieta z twarzą 3 × 3 cm. || kurs.: Cum Sereniſſimi Regis Poloniae Gratia || et Priuilegio ad decennium. || Linia || ant.: Anno M.D.XCI. || Kolofon; ant.: TORVNII BORVSSORVM || ex Officina Typographica Andreae Cotenij, || Menſe Auguſto. ||

K. tyt. v. ozdobnik liniyny, poczem: M. Huldericus Schoberus Ad iuventutem — utwór poetycki 20 ww. K. A₁₃r.—v.: Privilegium. Sigismundus III... Nomenclatorem trium linguarum... Iohanni Huebnero, tum Consortibus eius... Datum VVarsaviae in Comitij Regni generalibus Die VII. Mensis Ianuarij A.D.M.D.XCI., podpis.: Sigismundus Rex Rein. Heidenstein SRM, Secretarius. K. A₃₋₄ Index locorum (spis 50 rozdziałów: De Deo et Spiritibus, De Mundo, Coelo et Elementis, De Temporibus, Aquis, Locis, Homine, Morbis, Cibis itd., w trzech językach, poszczególne rozdziały w trzech kolumnach, np.: Conservator Erhalter Záchowyciel itd. Po nazwach związanych z przyrodą, wsią, rolnictwem, miastem i jego osobliwościami, przechodzi autor do nazw krajów i narodów, zajęć. Rozdz. 31 mówi o szkole, księgach i zajęciach a tym związanych. 34-ty o urzędach. W dziale 35

o subtelnych rzemieślnikach, znajdujemy sporo o muzyce, astrologii, szermierce. Rozdz. 38 o pokrewieństwie, dalsze o odzieży, farbach, wojnie, żeglarstwie. Rozdz. 46—48 o monetach, miarach, wagach, liczbach. W rozdz. 49: Quaedam adiectiva, na 7 stronach zebrano ponad 200 przymiotników. Ostatni rozdział 50: Quaedam exempla coniugationum daje w układzie 4 łacińskich koniugacji wzory czasowników na 4 stronach. Na końcu od sygn. O_{3v}. idą wiersze Huld. Schobera: Ad R. V. Dn. Petrum Artomium, Ad M. Casparum Frisium bez podpisu autora, określające kład pracy Artomiusa w stos. do Bybera i Myliususa. Na ost. str. Ad iuventutem — wiersz 10 ll., podpis. M. C. F[risius]. Na końcu winieta romboidalna i ozdobnik linijny.

E. XII, 243 (wyrazy polskie wyłożył Artomiusz). S. Tync: Słazak Ulryk Schober s. 116—117 (dzieło oparte na pracy Marcina Myliususa: Nomenclatura in usum scholae Gorlicensis, Gorlicii 1572. Tenże Dzieje gimn. tor. t. 1 s. 206 i n. (analiza Nomenclatora Artomiusa w oparciu o późniejsze wydania gdańskie). Tabl. 42, 43

Egz.: Wrocław BU 381816.

83. Epithalamia in honorem nupitarum Matthiae Sellini et Gertrudis Schultz.

4°. K. 6.

E. XXVII, 369 (s.v. Sellinus).

Egz.: Kraków Czart. 121/II — niedostępny.

84⁺. Kancyonał pieśni duchownych y psalmów świętych, na wieczną wielkiego boga oica, y syna y ducha świętego chwałę.

E. XIX, 92 (druk wydany rzekomo w Toruniu u Ferbera (!?) w r. 1591 w 4-ce. Wydaje się być pozycją fikcyjną, skontaminowaną z drukiem Ferbera z r. 1611 opartym na tym egz. Wł. Chojnacki: Bibliogr. pol. dr. ewang. 881 (uważa ten druk za drugie wyd. Kancyonału Artomiusa z r. 1587).

85. Luther Martin

Katechismik albo nauka krześcijańska dla dziatek y prostych ludzi z niemieckiego na polskie przełożony.

100 8°. K.nlb. 44; sygn. A-E⁸ F⁴.

Tyt., ant.: KATECHISMIK || *got.:* Albo || Náuká Krze= || ściańskáa / Przez D. Marciná || Lutherá, zacnego Theologá nápisá= || ny / á teraz z nowu dla dziełek y pro= || stych ludzi, z Niemieckiego ná || Polskie / przelozony y w || druk podany. || Ktemu kunſzt Morowy, To ieſt / || Jako się chory Człowiek cieſzyć / y || przeciw pokusam szátáńskim, czym= || by ſię zaſtawić miał / na końcu || przedaliſmy. || *ant.:* PSAL. 34. || *got.:* Chodźcie ſám dziełki á ſłuchaycie mie || boiaźni pańſkiej nauczę was. || Drukowano w Toruniu || v Andrzeiá || Koteniuſzá. Anno 1591. ||

K. tyt. v. trzy cytaty: Esai. 8, Ioan. 8, Esai. 40. *K. A₂:* Do Czytelnika łaskawego — *wiersz, którego pierwsze litery czytane od góry do dołu dają tekst:* CASPARVS GESNERVS LVBAVIENSIS PRVTENVS CONCIONATOR TORVNENSIS.

Drzeworyty: *k. A₆v.* Mojżesz, *B₂v.* Adam i Ewa, *B₄v.* Chrystus nauczający, *B₈r.* Chrzest, *C₅v.* rozd. Komunii św. pod dwoma postaciami. *Winiety. K. C₇:* Przykuta albo Przydatek niektórych modlitw świętych. *K. D:* Oeconomia... na ktorey spisane są reguły wszech stanów. *K. D₅:* Morowy kunst. To iest rozmowa człowieka chorego y kusiciela iego... *K. F₂:* Piosneczká nadobná czasu morowego powietrza: Ach smętny stanie... *i cztery inne:* Och wierni ludzie, Ach wspomni na to, O żaloszny nasz żywocie i Panie Jezuu, tyś człowiek...

E. XXI, 535.

Tabl. 50, 51

Egz.: BN. XVI. O. 6041 (ze zb. Branickich).

Mylius Martinus

Nomenclator selectissimas appellationes indicans *zob.* Artomius Petrus

Sellinus Matthias *zob.* Epithalamia in honorem nuptiarum...

86. Trisner Martin

Eine Christliche Leichpredigt über dem Begrebniss des Jacob Hübener des Eltern.

4°. K.nlb. 14; sygn. A-C⁴ D².

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, got.: Eine Christliche Leichpredigt, auss den || Worten der Epistel S. Pauli || I. Timoth. 4. || Vbe dich selbst in der Gott= || seligkeit, etc. || Uber der Begreb= || niss des Erbarñ, Wolweisen Herrn || Jacob Hübener, des Eltern, etc. || gehalten. || Durch Martinum Trisnerum des || Göttlichen Worts Prediger in der || Christlichen

Gemeine der Königlichen || Stadt Thoren in Preussen. || Anno 1590. ||
Accesserunt praeterea Epicedia et Epitaphia, par= || tim à collegis, par-
tim à discipulis Scholae Torunien= || sis, in eiusdem obitum conscripta. ||
Gedruckt zu Thoren durch Andreas || Koten, Anno 91.
E. XXXI, 327.

Egz.: Toruń, KM. K 4° 28 abl. 2.

1592

87. Beckmann Martin

Vota euktika (grec.) in totius Romani Imperii et Regni Poloniae incre-
mentum. Cum pro invictissimi Caesaris Rodolphi II, tum pro Sigismundi
III regis Poloniae salute.

4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

Tyt., kurs.: VOTA EVKTIKA (grec.) || *ant.:* In totius Romani Imperij, et
Regni Poloniae || incrementum. || CVM PRO || *kurs.:* INVICTISSIMI
CAESARIS, || DN. RODOLPHI II. ROM. HUNG. BOHEMIAE, etc. || RE-
GIS / ARCHIDVCIS AVSTRIAE, etc. || *ant.:* TVM PRO || SERENISSIMI
SIGIS- || MVNDI III. DEI GRATIA REGIS PO= || loniae etc. Regnique
kurs.: SVECIAE *ant.:* proximi || *kurs.:* HAEREDIS & *ant.:* futuri *kurs.:*
RE= || GIS & c. *ant.:* Salute. || NEC NON || *kurs.:* UT DEVS OPT. MAX.
PRAESENS IN || REGNI POLONIAE COMITIIS ET OMNIBVS || alijs
temporibus Christiano Coetui clementer adsit... 10 ww. *kurs. ...* propi- ||
tius flectat prosperet, et gubernet. || SCRIPTA A || *ant.:* MARTINO
BECKMANNO PROTONO= || tario Publ. ex Prussia || *kurs.:* ANNO
MDXCII. || *Kolofon, ant.:* Thorunij Borussorum || *kurs.:* EXCVDEBAT
ANDREAS COTENIVS.

K. tyt. v.: Epigramma Authore Martino Beckmanno Borusso — 24 ww., *incip.:*
Debita Principibus... *K. A₂:* Sigismundo III... — elegia, *incip.:* Inclite Rex...
K. A₃: Rudolpho caesari, *verso:* Votum pro Divo Rodolpho — *akrostych. K. A₄:*
Precatio ad Thronum gratiae... Sigismundi III [et] Reginae Annae — *akrostych:*
po lewej: SIGISMUNDUS RPS, *po prawej:* ANNA AVSTRIACA S. *Dalej:* Para-
enesis, *k, B₁:* Preces, na końcu winieta.

E. —

Egz.: Gdańsk PAN Cf. 2713.

88. Conventus hortensis musarum congratulantium solennitati nuptiarum Hulderici Schoberi et Evae, Melchioris Pyrnesii filiae, conscriptus a Ioanne Cupio.

4°. K.nlb. 18; sygn. A⁶ B-D⁴.

Tyt. kurs.: CONCENTVS HORTENSIS || *ant.:* MV SARVM CONGRATV-
LANTIVM || solennitati Nuptiarum || CL. VIRI DOMINI M. || HVLDERICI
SCHOBERI, SCHO= || lae ciuilis Turonienſis Conrectoris, || Sponſi: || ET
|| *kurs.:* PVDICISSIMAE LECTISSI- || MAEQVE VIRGINIS EVAE, NO- ||
bilis et CL. U. Dn. Doctoris Melchioris Pyrneſij, || B. M. Medici et Phyſici
Turonienſis, relictæ || filiae, Sponſæ: || *ant.:* Conſcriptus à Ioanne
Cupio, Ph. et || Med. Doctore, ex Inſula || Mariana. || *Winieta trójkątna*
z twarzą 3,8 × 3,5 cm. || *kurs.:* TORVNII BORVSSORVM || Excudebat
Andreas Cotenius An. M.D.XCII. ||

K. tyt. v. dwa wiersze, jeden podpisany: Joh. Rybinus Schobero Suo amoris et honoris ergo. *Drugi — rozmowę muz,* podpisał Joannes Cupius. *K. A₄v.:* Epithalamion; *autor:* Joannes Timaeus. *Od skl. B* Prosopopoeia in qua Melchior Pyrnesius introducitur gratulaturus novis sponsis, *podpis.* Gregorius Vorbergius. Aliud eiusdem. *K. B₂₋₃:* Aliud — Georgius Oppelius cantor. *K. B₃v.:* Interlocutio Phoebi et Musarum *podpis.* Daniel Escius. Votum nuptiale *podpis.* Erasmus Rumplerus Toruniensis. *K. C—C₂* Aliud *podpis.* Georgius Guntherus, Aliud — 4 *ww. podpisal* Adamus Freitagius. *Od k. C₂v.* Sequuntur Carmina gratulatoria discipulorum primae classis (*wiersze grec. i lac. autorów:*) Zacharias Otto, Georgius Vorbergius Laubensis, Johannes Schroderus, Christianus Burchardus, Vitus Ziſius Kittingensis Francus, Matthias Schutz Anclamensis Pom., Henricus Strobandus, Johannes Schoberus, Lubensis fr. Sponsi. *Następuje ETEOSTICHON i dalsze wiersze lac. autorów:* Michael Falco Thor, Elias Teuchlerus Boleslaviensis, Jacobus Glavius Rugenwaldensis, Jacobus Fabricius Lubiaemolensis, Jacobus Rhodus Gedanensis, Simon Buchholtz Crucibergensis, Laurentius Vogt Toruniensis, Johannes Haberkampf Torun.

Na końcu winieta ident. jak na k. tyt., poczem Eteostichon: AVgVſti LVX ſeXta, Vater LVcebał aMICIs, VVLtIbVs, VLRICO IVngItVr EVA ſVo. — *podpis.:* M.C.F.F.

E. XIV, 462.

Egz.: Kraków Czart. 1898/I. Toruń KM (def.: tylko 4 k. pierwszej składki).

89. Consensus in fide et religione Christiana. Ed. S. T. Turnovius.

8°.

Tyt. ident. z wyd. z r. 1587. Kolofon: Torunij Borussorum in officina typographica Andreae Cotenij, purius excusum An. Dn. 1592 mense Junio.

Większość egz. ma kolofon wpisany ręcznie.

E. XIV, 370. Jocher 9536b. W. 2893.

Egz.: Gdańsk PAN. Kraków Czart. Toruń KM. Wrocław BU.

Cupius Ioannes

Concentus hortensis musarum *zob.* Concentus

90. Philalethes Wilhelmus

Amica et succincta ad Stanislai Rescii Ministromachiam Responsio Philalethae Oxoniensis.

(1592?). 8°. s. 87.

E. XXIV, 219. Jocher 3168. Drukarze dawnej Polski t. 4 s. 211.

Egz.: zaginiony.

91. Respons w porywczą dany na upominanie do ewangelików o zburzeniu zboru krakowskiego.

[m. 1592—1595]. 4°. K.nlb. 56; sygn. A-O⁴.

Tyt., ant.: RESPONS || *got.:* W porywczą dany ná || Vpominanie do Ewangelików / o zburze= || niu Zboru Krákovského: y ná przestroęę do || Kátholikow od kogoś wczynioną / w || Roku 1592 || *kurs.:* Ian Kochanowski. || *Psal:* 120. || *got.:* Twoje słowá są strzáły, iádem nápełnione || Smiertelnym / twoie słowá węgle rospalone. || Miedzy zboycy nie jest tyśz iest mieszkanie moie / || Miedzy ludem nie ludzkim trawię látá swoje. || Mnie mił pokoy / á oni w zwádzie się kocháią / || A gdy zgodę wspomionę / mieczow pomykáią. ||

Jest to odpis Skardze na Upominanie do ewangelików.

K. A_{1j}—A₄: Przedmowa. *K. B₁—L_{1r}:* Respons. *Od k. L_{1v}:* Na przestroęę do kátholikow uczynioną kátholik odpowiada. *Na ost. s. cytat z Psal. 78:* Da pacem Domine in diebus nostris... — 6 ww. oraz winieta 3,8×3,5 cm.

E. XXVI, 256/7 (notuje 7 egz., za Tretiakiem podaje jako autora M. Broniewskiego). W. 1747. PK. 1211. BOss. 2044. Tabl. 52

Egz.: Gdańsk PAN NI 78 8°. Kórnik PAN Cim. Qu. 2472.

Kraków Czart. 889/II. Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2471.

92. Ruff Marcin (Ruoff)

Prognosticon albo przestroga na rok Pański 1593.

104 4°. K.nlb. 22; sygn. A-E⁴ F².

Tyt., ant.: PROGNOTICON || *got.:* Albo || Przejstroga w wŹelkich || przygod y przypadkow / z nauki gwiazd y || biegow niebieŹkich n rok PnŹki 1593. w || którym będzie Przybycień. A od || początku Źwiat 5555. || Przez || *kurs.:* Marcina Ruffa z Wielca, Medyka y Chi- || rurga, Capit: Plockiego pil- || nie napisane. Dwa drzeworyty przedst. Marsa i Saturna 3 × 5 cm., przedzielone dwoma listwami drzew., || *got.:* Mrs Źprawc dorocznem / Sturnus || towarzyszem. || *Kolofon:* w Toruniu || Drukowano u Andrzejá KoteniuŹ / Roku || PnŹkiego 1592. ||

K. tyt. v. winieta z puttim 8,8×1,7 cm., niŹej: In insignia Venerabilis Capituli Ecclesiae Plocensis. Insignia w medalionie owalnym 5,8×3,7 cm., po bokach dwie listwy drzew. 6,5×1,4 cm., z ornamentem roŹl., u doŹu, szeŹciowiersz. *K. A₁₋₃—B₄r. ded. kapitule koŹciola w Plocku, dat. z Plocka dnia 28. Augusta roku 1592, oraz przedmowa. K. B₄v.—C₁v.:* Pia ad Deum precatio Martini Ruffi, poczem: O prawdziwym zaczeniu Roku ninieyszego (*m. in. dane o powietrzu, chorobach i zaćmieniu sŹoca*). Od *k. D₁* wiciwe Prognosticon do poszczegŹlnych konstelacji, o porach roku, kończy się wskazŹwkami o początku zimy.

E. XXVI, 480.

Tab. 53

Egz.: KrakŹw BJ Cim. Qu. 5079.

93. Rybiński Jan

Hodoeporicorum liber I.

4°. K.nlb. 20; sygn. A-E⁴.

Tyt. w drzew. ramce, kurs.: Johan. Rybinij Pol. || *ant.:* HODOEPO= || RICORVM. || *kurs.:* LIBER. 1 || Sygnet || *ant.:* TORVNII || Typis Andreae Kotenij || *kurs.:* Anno M.D.XCII. ||

K. tyt. v.: Insignia urbis Toruniensis — *herb miasta, pod nim czterowiersz:* Portam urbis Torunae pie protege, Christe triturrim... *podpis.:* J. R[ybiski]. *K. A₂₋₃ ded. autora:* Inclytae civitatis Senatui... *K. A₃v.:* winieta, niŹej: Typographus legentibus — 9 ww., u doŹu winieta romboidalna. *K. A₄:* Gratulatio ad Dn. Joannem Rybinium... scripta a M. Huldrico Schobero, poczem winieta trŹjktna. *Skł. B:* Ad clariss. Joan. Jacobum Grynaeum Elegia I. Od *skł. C:* Ad eundem Elegia II, In discessum Tubinga Davidis Heliconij Liuoni Elegia III. Elegia IV: Jeremiae Kuncio Poetae laur., Elegia V ad amicos Aulae..., Elegia VIII ad Adamum Roski equitem Litvanum, Elegia X ad Joan. Lasicium, Elegia XI ad illustres Ostroroganos discipulos suos, Elegia XII ad rev. antistitem Chr. Sonium, Elegia XIII ad Joannem et Casparum Cirenbergios, Elegia XIV ad Matthiam Maium.

Kustosz: Ad Dn. na k. ost. Źwiadczy, Źe druk miaŹ cig dalszy.

E. XXVI, 504. B. Nadolski: Jana Rybiskiego „Hodoeporicorum liber”.

Egz.: KrakŹw BJ Cim. Qu. 5960 (prow.: Ex Bibl. Joach. Com. Chreptowicz),

105

94. Schober Huldericus

Poematum libri III, hoc est Charisteriorum, cum Propempticis Autori scriptis. Sacrorum. Genethliacorum.

8°. K.nlb. 84; sygn. α - β^8 A-H⁸ I⁴.

Tyt. ant.: POEMATVM || M. HVLDRICI || SCHOBERI || LIBRI III. || hoc est, || *kurs.:* CHARISTERIORVM, || cum Propempticis Autori scriptis. || SACRORVM. || GENETHLIACORVM. || *ant.:* Quibus || PRAEMISSA SVNT ELO= || GIA TORVNIAE BORVS- || forum, & Senatus eiusdem || Urbis. || *winieta z twarzq* 3 × 3 cm. || *ant.:* Torunij Excudebat Andreas Cotenius || *kurs.:* ANNO M.D.XCII. ||

K. tyt. v. miedz. herb miasta z napisami: Provida Turrigeris sapientia moenibus urbes firmat et in media classica pace timet. *Owalny napis:* Porta Borussorum etc., u dołu data 1592 jak w druku Schobera Olbiopolis. Zawiera wiersze na cześć H. Strobanda, K. Möllera, Stan. Sulliusa, And. Baumgartu, do Mik. Liszki, na cześć Sturmiosa, ostatni: De pelecano ad Stan. Popovium. Szereg ozdorników, winiet, inicjałów iloraturowych.

E. XXVII, 236. W. 1750.

Egz.: Toruń KM A. 1; k. 8° 40.

95. Tidicaeus Franciscus

In Jatromastigas de recto et salutari usu artis medicinae.

8°. K. 200; nlb. 16, s. 1—360, k.nlb. 4; sygn.)(8)(8 A-Z⁸.

Tyt. ant.: In Jatromastigas, || DE RECTO ET SA- || LUTARI VSV, || *kurs.:* DE ABVSV ITEM MVL= || TIPLICI ATQVE NEFARIO, || nobilissimae ac salutiferae artis || MEDICINAE. || *ant.:* LIBELLVS, || Omnibus cum suae suorumque sanitatis || amantibus, tum ope medica dextre || vti volentibus, lectu appri- || me vtilis: || EDITVS || *kurs.:* AVTORE FRANCISCO TIDI= || caeo Dantiſcano, Ph. ac Med. Doct. rei= || publicae(ue) Torunienſis Physico, || poliatro (*grec.*) || *winieta z ornam. listkowego* 3 × 1,8 cm. || *ant.:* Torunij Boruſforum EXCVDEBAT ANDREAS CO= || TENIVS *kurs.:* Anno 1592. ||

K. tyt. v.: Autor ad libellum — *utwór* 22 ww. K.)(2-7: Epistola dedicatoria consulibus ac senatoribus Reip. Toruniensis, dat. mense Martio 1592, *poczem* 1 k. Ad Lectorem. *Po obszernym spisie treści epigramaty* Ulr. Schobera. S. 1—360: De abusu medicinae dialogus (cytowany Palingenius). *Na końcu:* Epistola Joh. Langii Lembergii. *Na k. przedost, pod ozdornikiem liniynym:* Cum gratia et Privilegio Ser. Regis Poloniae ad decennium, *winieta trójkątna z listków* 3,8 × 2,5 cm. *Na k. ost. herb Torunia.*

E. XXXI, 161/2. W. 2905. PK. 1488.

Egz.: Kórnik PAN Cim. O. 263. Toruń KM 11070; 111043 (ded. rkp. autora dla Piotra Artomiusza).

96. Verepaeus Simon

De epistolis Latine scribendis.

8°. K. 104: s. [1] 2—195, 169, 197—201, [202], 203—207; sygn. A-N^s.

Tyt. ant.: SIMONIS VERREPAEI || DE EPISTO= || LIS LATINE CON= || SCRIBENDIS || Libri V. || *kurs.:* Nunc recens meliori Methodo, || Schematiformis & Scholijs illustrati || *ant.:* ET ACCESSIONE ALI= || qua noua postremum aucti. || *Sygn. ant.:* THORVNIAE || *kurs.:* Excudebat Andreas Cotenius || *ant.:* Anno *kurs.:* M.D.XCII.

K. tyt. v.: Generalis artis epistolicae Librorum V. Schematismus, u dołu ozdobnik listkowy. S. 1—6 (k. A₂₋₄): Praefatio dat. Helmondæ, Anno partae salutis M.D.LXXX. XV. Kal. Sept. U dołu winieta z twarzą 6×6 cm. Tekst druk. kursywą, tytuły ant. i kurs., marginalia antykwą. Na s. ost. winieta z twarzą 3×3 cm.

E. XXXII, 345 (inne wyd.).

Egz.: Gdańsk PAN Cb. 7254. 8° adl. 1.

97. Vota nuptialia in festiuitatem nuptiarum Johannis Hubeneri et Iudithae Melchioris Pynesii relictæ filiae.

4°. K.nlb. 22; sygn. A-B⁴ C⁶ D-E⁴.

Tyt. ant.: Vota Nuptialia || IN FESTIUITA- || TEM NVPTIARVM, VIRI || LITERATA SAPIENTIA, VIRTUTE ET || moribus spectatissimi, Dn. M. Iohannis Hu- || beneri, Iudicij ciuilis in veteri op- || pido affessoris, Sponsi: || ET || *kurs.:* PVDICISSIMAE LE- || CTISSIMAEQVE VIRGINIS IV- || dithae Nobilis et Cl. V. Dn. Doctoris Melchioris || Pynesij B. M. Medici et Physici Torunien. || relictæ filiae, Sponsæ, || *ant.:* Concepta et nuncupata ab amicis. || *winieta z twarzą 3 × 3 cm.* || *kurs.:* || TORVNII BORVSSORVM || Excudebat Andreas Cotenius, Anno M.D.XCII.||

Zawiera utwory nast. autorów: Ioannes Cupius, Georgius Neisser, Georgius Opper, Huldr. Schober, Gregorius Vofbergius i in. *K. tyt. v.:* Distichon chronologicum podpis. [Georgius] N[eisserus], oraz wiersz grecki: Neogamois chairein — 20 ww. podpis M. H[uldericus] S[chober]. *K. A₂-v.:* Epithalamium podpis. Johannes Cupius D. medicinae. *K. A₃:* Acrostichis Georgii Neisseri, eiusdem Distichon chronologicum, Prosopopoeia, qua vir... Melchior Pynesius... inducitur gratula-

turum — 5 stron, podpis. M. Huldr. Schoberus. Eiusdem Lusus Poeticus seu Donatus Nuptialis. K. B₃: Halcyon nuptialis — 5 stron, podpis. M. Huld. Schoberus. Aliud — Gregorius Vorbergius. Aliud — 5 stron, podpis. Georgius Opper. Następnie Interlocutio Musarum et Phoebi — Nic. Ribbius, Enkomion... — Georgius Guntherus. Aliud... Albertus Strychnus Praeceptor Polonicus. *Kilka krótszych utworów podpisałi*: Christ. Burchardus, Georgius Vorbergius, Vitus Zisius, Matthias Schütz Anklam. Pomer., Henricus Strobandus Thorun., Johan. Schoberus, Michael Falco, Jacobus Fabricius Lubiaemolensis, Tomas Vulpius, Jacob. Glabba, Johan. Strobandus, Basilius Zölnerus.

E. XVIII, 306. (wzm. s.v. Hubener Jo.). W. 1759.

Egz.: Kraków Czart. III, 55 (ded. rkp.: Dn. Petro Artomio Ecclesiae Torunensis praeconi dignissimo, Dno et amico suo plur. honorando missit M. Johannes Hubnerus.)

98. Vota nuptialia M. Huldrico Schobero et Evae Pyrnesiae scripta ab amicis et discipulis.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: VOTA NVPTIALIA || *ant.:* M. HVLDRICO || SCHOBERO || *kurs.:* ET || EVAE PYRNESIAE || SCRIPTA || Ab amicis et discipulis. || *Sygn.:* DISTICHON || Annum et Diem nuptiarum continens. || BarthoLoMaeae tVos reLegIt pIa tVrba Labores: || ECCE fIt EVa JVi ConIVnX Pirnaea SCHoberI. || G.N.F. || *kurs.:* TORVNII || Excudebat Andreas Cotenius Anno M.D.XCII. ||

Zawiera: k. tyt. v.: Ad filium Dei Sp[onsae] F[rater], (*tn. Pyrnesius*). K. A₂: Apollo ad musas, Chorus musarum ad Apollinem — 4 strony, podpis. Franciscus Tidicaeus. Ad Sponsum — 10 ww. podpis. Ge[orgius] Nei[ss]er[us]. K. ost. r.: Votum — M. Caspar Frisius, verso: Eidyllion — M. Joannes Hübnerus.

E. XXVII, 236 (s.v. Schoberus). S. Tync: Słazak Ulryk Schober, 152.

Egz.: Kraków Czart. 56/III.

1593

99. Artomius Petrus

Homilia albo kazanie pogrzebne nad szlachetnym ciałem Senatora Korony Polskiej (Stanisława Górki wojewody poznańskiego).

4°. K.nlb. 20; sygn. A-E⁴.

108 *Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.:* HOMILIA || *got.:* Albo ||

Kazanie pogrze= || bne / Nád ſzlachetnym ciałem Sena- || torá Korony
Polſkiey niepoſledniego || 25. Ianuarij / Roku 1593. w || Kurniku czynio-
ne. || *winieta* 4 × 6 cm. || *kurs.*: Auguſtinus. || *ant.*: Omnis homo aduena
naſcendo, incola ma= || nendo, quia migrare cogitur moriendo. || *got.*:
W Toruniu || Z Drukárniey Andrzejá Koteniuſa Roku || Páńſkiego /
1593.

K. tyt. v.: Annus, mensis, dies pii et placidi obitus... Stanislai, Comitis a Gorka
Palatini Poſnaniensis &c. &c., *niżej chronostych*: Vt Coelo octobris VICesIMA
nona refVLsIt || LVX, à GorCa Heros trIstla fata ſVbIt. *K. A_{1j}*: Przemovva do...
Jana ze Zborowa, kasztelana gnieźnińskiego. *Na k. B_{1v}*. *data*: W Toruniu 6. Mar-
cij. 1593. *podpis*. X. Piotr Artomius Kaznodzieia tamże. *K. B_{1j}—E_{1j}* v.: Kazanie.
Na k₁ ost. winieta z kielichem, niżej: Modlitwa do P. Boga o szczęśliwe skona-
nie — 4 ww. *łac. i tłum. polskie wierszem.*

E. XII, 242. W. 2909.

Tabl. 54

Egz.: Kraków Czart. XVI 2088/I.

100. Carmina gratulatoria in nuptias Adami Thobolii et Annae An-
dreae Theodorici filiae, scripta ab amicis.

4°. K.nlb. 6; sygn. A⁶.

Tyt. ant.: CARMINA || GRATVLATORIA || *kurs.*: IN NVPTIAS || *ant.*:
ORNATISSIMI || ET DOCTISSIMI VIRI || DN. ADAMI THOBOLII, ||
PVDICISSIMAEQVE VIRGINIS || ANNAE, || *kuřs.*: PRVDENTISS. VIRI
|| *ant.*: DN. ANDREAЕ THEODORICI, || CIVIS ET PHARMACOPOLAE ||
THORVNENSIS || EIVSDEMQUE || IVDICII SVBVRBANI || ASSESSORIS
PRIMARIИ || FILIAE, || SCRIPTA || AB AMICIS. || CELEBRABANTVR ||
THORVNII || VII. JD. VII BR || ANNO || AEREAЕ CHRISTIANAE || CIŃ
IŃ XCIII. || *Kolofon; ant.*: EXCVDEBAT || THORVNII BORVSSORVM ||
ANDREAS COTENIVS HALBERSTADIENSIS || ANNO VLTIMI TEM-
PORIS || CIŃ IŃ XCIIIV. *Sygnat druk.*

*K. tyt. v. drzew. 11×7,5 cm. przedst. ucztę w Kanie Galilejskiej, nad nim dwu-
wiersz*: Christe Cananaeos non dedignate iugales, Vini commutans nectare fontis
aquam. Pod drzeworytem: Coepta tuo clemens sacrosancta favore secunda, praesto
sis sponsis propitiusque piis — *podpis.*: M.C.F.T. *Na k. A₂*: Carmen gratulatorium
podpis. Franciscus Tidicaeus medicus. *K. A_{3r}*. *winieta z twarzą, pod nią*: Ad
amicos poetas profonesis — 12 ww. *łac.*, *poczem*: Ad Sponsum — 12 ww. *bez
podpisu autora. Na k. A_{3v}*: Ad clarissimum virum D. Adamum Thobolium LL.
Cand. Sponsum — *wiersz łac. podpis.*: Albertus Soltanus pastor in oppido Garnsee.
K. A₄: Na Wesele Godnego y Uczonego męża / Pana Adama Toboliusa winszo-
wany hymn. *Na verso podpis*: Joannes Rybiński Spectab. Senat. Torun. Secreta-
rius amico veteri egrapse (*grec.*). — Aliud, *wiersz M. Caspara Frisiusa.*

K. A_{5v}.—A_{6r}. następny wiersz: Aliud, podpis. M. Huldricus Schoberus, pod jego podpisem winieta z twarzą 5,6×3,6 cm.

E. XXVI, 505; XXXI, 182. Jan Rybiński Wiersze polskie. Gdańsk 1968 s. 86 ryc. 6 (reprod. wiersza Rybińskiego).

Egz.: Kraków: BJ Cim. Qu. 5494 (frg.). Czart. Cim. 66/III.

101. Chrzastowski Andrzej

Contradictionum in libro Roberti Bellarmini de purgatorio index.
4°. K.nlb. 60 (ost. czysta); sygn.)⁴ A-O⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: CONTRADICTIONVM || IN LIBRO || ant.: ROBERTI || BELLARMINI || DE PURGATORIO. || kurs.: Index. || COLLECTVS || ant.: Per Andream Chrząstouium VER. DIV. || in Mag: Duc: Lit: Ministrum || winieta z twarzą 5,6 × 3,6 cm., kurs.: August. Tom. 2. Epist: 235. || ant.: Nolite in scandalum mittere Ecclesiam, le= || gendo in populis scripturas, quas Canon Eccle= || siasticus non recipit. His enim Haeretici & ma= || ximè Manichaei solent imperitos euertere. || Anno M.D.XCIII. ||

K.)(2-4: Testimonia Scripturae S. et Patrum, purgatorium euerterentia. Skł. A—M — rozprawa, poczem: Conclusio, Loca quae Bellarminus pro purgatorio affert. K. O_{ii}v.: Finis i cytat: Veni, Domine Iesu, veni, veni cito. Pod cytatem sygnat druk. Coteniusa — pelikan.

E. XIV, 226 (sugeruje za Jochemem, że to druk wileński). W. 2910. PK. 208 (Toruń, A. Cotenius). BOss. 342 (Toruń, A. Cotenius). Drukarze d. Polski t. 4 s. 211 (Toruń, A. Cotenius).

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2473. Kraków: BJ Cim. Qu. 5085 frg. Czart. 974/I. Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2244.

102. Eber Paulus, Schober Huldericus

Naeniae de felici obitu Catharinae, coniugis Tobiae Pezelii.
4°. K.nlb. 4; sygn. [a]⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: NAENIAE || kurs.: De Felici obitu || LECTISSIMAE FOEMINAE || ant.: CATHARINAE || kurs.: CONIVGIS DESIDERATISS. || ant.: Optimi atque spectatissimi viri || DN. 110 TOBIAE PEZELII || CIVIS GEDANENSIS, || kurs.: quibus addita est oda

Germanica || *ant.*: D. PAVLI EBERI || LATINIS VERSIBVS || expreſſa
à || *kurs.*: M. HVLDERICO SCHOBERO. || *sygnet druk.* 4,5 × 4,5 cm. ||
ant.: Torunij Boruſſorum || *kurs.*: EXCVDEBAT ANDREAS COTENIVS.
|| *ant.*: Anno M.D.XCIII. ||

K. tyt. v.: Epitaphium Catharinae Pezeliae — 14 ww. *K. (a)₂—(a)₃*: Oda Germanica,
w tłum. łac. Ulr. Schobera. *Winieta z twarzą* 4×3,5 cm. *K. ost. r.*: Ad... Tobiam
Pezelium — *elegia łac.* Ulr. Schobera.

E. XXVII, 235.

Egz.: Toruń KM. 103302.

103. Gesner Kaspar

Modlitwa nabożna ku P. Bogu, aby nieprzyjacioły kościoła swego potłu-
mić raczył, z piosneczkami chrześcijańskimi. Rom. VIII. Si deus pro
nobis, quis contra nos.

E. XII, 122 (w oparciu o Oloffa i Jochera). Moc. Ks. w T. s. 42 i uw.
189 (wspomina też o XVIII-w. wydaniu tej modlitwy).

Egz. nieznanym.

104. Mikołajewski Daniel

Vindiciae quibus Guilhelmi Philalethae ad Ministromachiam Rescii
responsio contra Refutationem Posnaniensem vindicatur.

4°. K.nlb. 40; sygn. A-K⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: UNIDICIAE || *ant.*: QVIBVS
GVIL= || HELMI PHILAETHAE || ad Ministromachiam Rescij || Respon-
sio || *kurs.*: CONTRA || *ant.*: REFVTA= || *kurs.*: TIONEM POSNA- ||
NIENSEM A CRIMINATIONE || et Sophismatis vindi- || catur. *ant.*:
IOANNE KRZVSKY || referente. || *winieta* 3,7 × 2,5 cm. || *kurs.*: ANNO
M.D.XCIII. ||

K. A₁, *winieta* 9×3 cm., *ded.*: Magnifico et Praestantissimo... Svventoslaio Orzelsky
ab Orle, Capitaneo Radzieiouiensi... Ioannes Krzusky.

Inicjały: M, T. *Druk antykwa i kursywa, marginalia kursywa.*

E. XX, 327/8, XXII, 379. W. 2921. PK. 930. BOss. 1576.

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2474. Toruń BU Pol. 6. II. 792; 277 def.

Wrocław Ossol. XVI. Q. 2346.

105. Morgenstern Benedictus

Eine Predigt. Von dem trostreichen Artickel unsers Christlichen Glaubens. Das unsere sterbliche Leibe von den Todten gewisslich Aufferstehen werden. Uber das Evang. Lucae XXIV.

4°. K.nlb. 22; sygn. A-E⁴ F².

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, got.: Eine Predigt / || Von dem trostreichen Artickel unsers Christlichen Glaubens / || Das unsere sterbliche Leibe von den Todten gewisslich || Aufferstehen werden, Uber das || Euangelium *ant.:* Lucae XXIII. || *got.:* Gethan am Osterdienstage, dieses || 93. Jahrs zu Graudentz, Durch den Ehr- || wirdigen Herrn Benedictum Morgenstern || Pfarherrn daselbst. || *Winieta z głową 5,8 × 4,7 cm.* || Gedruckt zu Thoren, durch Andreas Koten. Anno 1593.

K. A₂ ded.: Dem Erleuchten... Johan Zborowsky von Rytzwian, Gnesischen Castellan auss Odolanowa, Graudentz, Wolpe, Dubin etc. *Od k. B Kazanie.*

E. XXII, 561.

Egz.: Toruń KM L. 4° 190 adl. 8.

106. Rybiński Jan

Gęśli różnorymymch księga I.

[po 4. VII.] 4°. K.nlb. 16; sygn. A-D⁴.

Tyt. w drzew. ramce, kurs.: Janá Rybińskiego || *got.:* Gęśli || *ant.:* ROZNORYMYCH. || *got.:* Księga I. || *winieta* || W Toruniu || Drukował Andreas Kotenius || Roku Pánjskiego || 1593. ||

K. tyt. v.: Sub Generosiss. Sierakowianae de Bogusławice Familiae auitum Stemma. *Herb, pod nim sześciowiersz podpis. J. R[ybiński]. K. A₂₋₃ ded.:* Jego Mości Stanisławowi Sierakowskiemu z Bogusławic, kastelanowi Łędzkiemu... Dat. Torunij ex Musaeo nostro IIII. Nonas Julij. Anno 1593, *podpis. Jan Rybiński. K. A_{4r.}:* Typograf do czytelnika (*errata*). *K. A_{4v.}:* Joannis Gliczneri de Skrzetusz Epigramma ad lectorem — 16 ww. *Od sygn. B:* Gęśl pirwsza do dwudziestej. *Na końcu winieta w kształcie rombu.*

E. XXVI, 504. W. 2922. PK. 1258. BOss. 2164. Jan Rybiński Wiersze polskie, oprac. Zb. Nowak i Anna Swiderska. Gdańsk 1968 (reprod. k. tyt. i przedruk tekstu). Tabl. 55

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2475. Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2740.

107. Strychnus Albertus

Epicedion ornatissimo Gregorio Schwigon nec non Georgio fratri dilecto.
pl.° K. 1

Tyt. nagł.; kurs.: EPICEDION || ORNATISSIMO ET INTEGERRIMO VI-
RO || DOMINO GREGORIO SCHVVIGON INCOLAE ET SCABINO CRU-
CIBERGENSI || Silesiorum, Patri suo percharo XCVII: Nec non et
GEORGIO Fratri dilecto XX AEtatis anno piè ex || hoc mundi ergastulo
excedentibus, faciebat maestus || ALBERTVS STRYCHNUS CRUCIBER-
GENSIS F. || TORUNII || EXCVDEBAT ANDREAS KOTENIVS || ANNO
CIO. IO. XCIII. ||

*Druk jednostronny. Tekst druk. w trzech kolumnach. 1. Ultimum colloquium
Georgii et Parentum. 2. Querela Alberti Strychni. 3. Distichon indicans annum
et diem obitus Parentis... Fratris.*

E. XXIX, 347/8.

Tabl. 56

Egz.: Wrocław BU 2 W 19. 450.

108. Trisner Martin

Predigt von der Gewissheit.

4°.

E. XXXI, 327.

Egz. nieznanym.

1594

109. Beckmann Martin

Precatio ad Deum ter Opt. Maximum, Dominum Dominantium in gratiam
et emolumentum Sigismundi III Dei gratia regis Poloniae suppliciter ex
intimo cordis affectu prolata.

pl.° K. 1

Cały tekst w drzew. ramce. Tyt. nagł. ant.: PRECATIO || AD DEVM TER
OPT. MAXIMVM, DOMI- || *kurs.:* NVM DOMINANTIVM, CORDIVM
ET RENVM SCRVTATOREM, ET VI- || *tae atq[ue]* omnium bonorum
saluberrimum fontem. || *ant.:* IN GRATIAM ET EMOLVMENTVM || SE-

113

RENISSIMI, ET POTENTISS. PRINCIPIS, AC DO- || MINI, DOMINI SI-
GISMVNDI III. DEI GRATIA REGIS POLONIAE, MAGNI DVCIS ||
Lituaniae, Ruſſiae, Pruſſiae, Maſouiae, Samogitiae, Kyouiae, Podla-
chiae, Liuoniae&[ue] &c. atq[ue] REGNI || SVECIAE Haereditarij REGIS
HEROIS omni virtutum laude digniſſimi, || SVPPPLICITER EX INTIMO
CORDIS AFFECTV PROLATA ET HVMILITER DEDICATA || *kurs.*: EIV-
SDEM SAC. REGIAE MAIESTATIS, A FIDELIBVS CONSILIIIS, REVE-
REN- || *ant.*: DISSIMO DOMINO, D. IOANNI THARNOWSKI, REGNI
POLONIAE VICECANCELLARIO. PRAEPOSITO || Cracouienſi, Lenci-
cienſi, Vladislaiuenſi, Cruſuiceniſi, &c. Nec non Magnifico, & Generoſo
Domino Dn. STANISLAO KOSTKA, || à Stangenberg, S.R.M. Poloniae
Aulico, Terrarumq[ue] Pruſſiae Theſaurario, et Oeconomiae Mariae-
burgen. || Adminiſtratori, &c Dominis & Mecoenatibus ſuis plurimum
obſeruandis, || A MARTINO BECKMANNO *kurs.*: Protonotario Publ.
ex Pruſſia || *Następuje tekst.* || *ant.*: TORVNII Excvdebat Andreas Kote-
nius, Anno M.D.XCIII. ||

Druk w trzech kolumnach przedzielonych dwoma pionowymi listwami drzew.

E. —

Tabl. 57

Egz.: Gdańsk PAN Nl 65. 4° adl. 3.

110. Bochmann Ioannes Elbingensis (Buchmann)

Christus triumphans. Scriptus in honorem prudentissimi et spect. viri
Dni Bernhardi Habercamii, Judicij Torunensis assessoris.

4°. S. 12.

E. XIII 188 (za: Seyler Elbinga litter. 1742 s. 112. Praetorius Athenae 1713.
s. 228).

Egz. nieznaný.

111. Falk Michael (Falco, Falck)

Sententia de salutifera adscensione Dn. nostri Jesu Christi.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: SENTENTIA || DE || SALVTI-
FERA AD- || SCENSIONE DN. NOSTRI IE- || SV CHRISTI, PER OMNES
TROPOS || & Figuras Rhetoricas || variata. || AD || AMPLISSIMVM ||

kurs.: || PRVDENTISSIMVMQVE || Uirum Dn. G *ant.*: EORGIVM *kurs.*:
A *ant.*: MANDVM, || *kurs.*: Burggrabium et Coſ: Reipub. Toruni- || enſis,
Patrimonium meum ſumma ob- || ſeruantia colendum, || *ant.*: A || MICHAEL
LE FALCONE TORVNIENSI. || *winieta*, *ant.*: || TORVNII || Excvdebat
Andreas Cotenius, Anno || CIŒ IO XCIV. ||

K. tyt. v.: Elegia de coronis Filii Dei... *K. 2—4*: Christus triumphans ascendit in
coelum. Metaphora, metalepsis, synecdoche i inne *figury retoryczne* primi, secundi,
tertii ordinis. *Na ost. s. oſmiowersz*: Transitio ad Dn. Amandum, *zakończony*:
VIVE & VALE FELICITER, *nizej winieta z ornam. rośl. w kształcie rombu*.

E. XVI, 162.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 1280/II.

Kalkstein Joannes (Kalcksten) zob. Postilla

112. Naldi Naldus

De laudibus augustae bibliothecae .

8°. K.nlb. 32; sygn. A-D⁸.

Def.: brak skł. A zaw. tyt. i wstęp. *Tyt. nagł., winieta z twarzą, kurs.*:
NALDI NALDII || *ant.*: FLORENTINI || DE LAVDIBVS || AVGVSTAE
BILIOTHECAE || LIBER PRIMVS. || *Kolofon*: TORVNII || EXCVDEBAT
ANDREAS || COTENIVS || ANNO CHRISTI || CIŒ, IO XCIV. || *winieta*. ||

K. E₇v.: Finis librorum quatuor NALDI NALDII, ad MATTHIAM ſereniſſimum
Pannoniae Regem. *K. ost. r. winieta z twarzą AD LECTOREM*. || De Bibliotheca
MATTHIAE RE- || gis Vngariae — 6 ww. utw. *lac. podpis*. M. H[ulder.] S[choberus].
sygnet. ||

Druk b. ozdobny, winiety na końcu i pocz. każdej księgi, inicjały. Przedruk
w: Meletemata, Thorunii [1726], t. 3, s. 110—185.

E. XXIII, 28. BOss. 1672. Drukarze d. Polski t. 4 s. 210.

Tabl. 58

Egz.: Wrocław Ossol. XVI. O. 620 (ze zb. Branickich w Sucheju).

Orationes X quarum aliae in actu examinis anniversarii, aliae in inau-
guratione novae curiae habitae in Gymnasio Thoruniensi. 1594—1595.

zob. pod r. 1595.

113. Postilla to iest Kazania albo wykłady Ewangellii ſwiętych przez
Jana Kalckstena z niemieckiego na polskie przełożona.

115

2°. Cz. 1 K. 164: nlb. 6, lb. fol. 1—158; sygn.):⁶ A-Z⁶ a-b⁶ c-d⁴.

Cz. 2 K. 112: lb. fol. 1—112; sygn. Aa-Ff⁶, Tt⁴.

Cz. 3 K. 66: lb. fol. 1—65, nlb. 1, sygn. Aaa-Lll⁶.

Tyt. got. czerw.: Postilla || czar.: To ieſt / || czerw.: Kazania albo wykłady Ewan- || czar.: gelij Świętych / ktore przez cały Rok w Niedziele y przed- || nieyſze Święta w Kościele Krześciánſkim czy- || tane bywają. || Przez || czerw.: Janá Kalckſtená z Niemieckiego ná Polſkie przełożóná. *Sygnel drukarski czarny — pelikan, po lewej stronie pionowo ant.:* SYMBOLVM || PIETATIS, *po prawej:* IMAGO || MAGISTRATVS. || *ant. czerw. pod sygnetem:* Eſſaiae 30. || *got. czar.:* Tác ieſt Droga / tą idźcie / á nie indzie ná práwo áni || ná lewo. || *ant. czerw.:* Pſal: 125. || *got. czar.:* A ktorzy vſtąpią ná ſwe krzywe Drogi / popędzi PAN || precz / ze złočyńcy. || *czerw.:* W Toruniu V Andrzeiá Koteniuſzá / Roku || *kurs. czerw.:* M.D.XCIII.

Wg Estreichera źródła z których Kalkstein czerpał materiał do swojej Postylli stanowią: M. Luther, Sim. Pauli, J. Gigas, Mencil, Walther, Pamarius.

Cz. 1 zaw. ewangelie i kazania od 1-ej niedz. Adwentu do wtorku po Zesł. Ducha św., cz. 2 od niedz. Trójcy św. do niedz. 27-ej po S. Trójcy, cz. 3 uroczystości świętych, zwłaszcza apostołów, kilka uroczystości Panny Marii i Wszystkich Świętych.

Postylla jest bogato ilustrowana. W cz. 1-ej drzew. większych 77×119 mm jest 31, mniejszych, przeważnie zestawionych parami — 7.

W cz. 2-ej drzeworytów większych — 28, w cz. 3-ej — 11. Występują cztery rodzaje ramek drzeworytowych. 19 drzeworytów jest sygnowanych MI, pięć HH, jeden MG, reszta niesygnowana. Pod koniec każdego „wykładu” spotykamy bądź trójkątną winietę (3 rodzaje), bądź linię z ozdobników (2 rodzaje) + winieta, bądź 2 linie ozdobnikowe i 2 winiety. Inicjały z ornam. floraturowym. Tekst druk. gotykiem, tytułiki kursywą, marginalia gotykiem. Te ostatnie zaw. bądź określenie treści, bądź lokalizację cytatów biblijnych.

K. ost. v. obejmuje Errata druk. w 2 kolumnach: in prima, in secunda, in tertia parte.

War. A = PK. 714. Na k. 2-ej przedmowa „Typograff do Czytelnika” dat. w Toruniu w samy dzień Nowego Látá Roku 1494 (zam. 1594).

War. B = PK. 715. zach. irg. 2 k. nlb. z odm. przedmową: Przedmowa Sławnie uczciwym... Panom Burgrabi i burmistrzom... miasta Gdańska”.

E. XXV, 117. PK. 714, 715. Moc. Ks. w T. (reprod. k. tyt. oraz k. VIII, ryc. 22, 23). Irena Voisé-Mačkiewicz: *Materiał graficzny pierwszego wydania Postylli Sam. Dambrowskiego z r. 1620. Zesz. Nauk. UMK. 1964, z. 11, s. 3—59 (reprod. k. XL z cz. 3-ej oraz części materiału graf. zaczerpniętego z Postylli Kalksteina).* Tabl. 59—64

Egz.: Kórnik PAN Cim. F. 4086^a (war. A), Cim. Qu. 4086^b (war. B).

Kraków B. Jag. Cim. F. 8298: def., br. k. tyt., k. wstępne część. zniszczone.

114. Schober Huldericus

Paralipomena, Insignia, Symbola Varia ad Magnificum Dn. Constantinum Gisium Burggrabium et Cos. Dantiscanum.

8°. K.nlb. 52; sygn. A-F⁸ G⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: M. HVLDERICI SCHOBერი || PARALIPOMENA: || INSIGNIA: SYMBOLA: VARIA: || AD MAGNIFICVM || DN. CONSTANTINVM GISIVM || kurs.: Burggrabium et Coſ. Dantiſcanum. || Herb: lew nad rzeką, w tarczy, i w jej zwieńczeniu, 6 × 8 cm. || ant.: ANNO M.D. XCIV. || Kolofon: ant.: TORVNII || EXCV-DEBAT ANDREAS || COTENIVS || ANNO CHRISTI || CIO IO XCIII. || winieta ||.

K. tyt. v. powtórzony spis treści, sześciowersz: Ad Const. Gisium, podpis. M.H.S., winieta 5,7×3,5 cm. K. Atj winieta z kielichem, pod nią ośmiowersz: Insignia Familiae Gisiae, podpis. M.H.S. Po 4 stronach: Epistolae dedicatariae ad C. G., elegia: Ad Magnif. Dn. Constant. Gisium — 3 str., INSIGNIA (2 utwory) — 6 stron. Od skl. B PARALIPOMENA SACRORVM (8 utworów + 9 epigramatów). K. B7: Sequuntur INSIGNIA, a w nich utwór: in ins. Electoris Sax. — 4 ww, Adami de Chomiąza Balinsky, castell. Bidgostiensis, in ins. Civitatis Toruniensis, Gentis Strobandinae, Georgii Amandi, fam. Pynesiorum, Abr. Bucholzeri, Jo. Cupii, Henr. et Conr. Molleri i i. K. C8: SYMBOLA, m. in. 4 dłuższe Jac. Monavii, dalej Martini Trisneri, Petri Artomii, Conr. Graseri i dwa dla autora. Na końcu sygnet. D8v.: VARIA, m. in.: ad Salom. Goldnerum et Georg. Neisserum, Halcyon ad Jo. Hubnerum. K. E3v.: AENIGMATA I—IX: Ad Academicos Lipsenses, Gratulatio ad M. Sam. Reinhardum — 6 str. Ad Thomam Goediccum — 3 strony, Epitaphia et Eulogia Jo. Sturmii, Jo. Strobandi i i.

E. XXVII, 285 (na egz. Zamoj. ded. autora Fabb. Hippiu, praeceptoru suo). W. 2933. BOss. 2216. Tabl. 65, 66

Egz.: Gdańsk PAN Cf. 836, 3 adl. Wrocław: BU (3 egz.), Ossol. XVI. O. 669.

1595

115. Artomius Petrus

Sermon to jest kazanie na dzień Wniebowzięcia Panny Czystej. [po 20. VIII.] 4°. K.nlb. 18; sygn.)(4 A-C⁴ D².

Tyt. ant.: SERMON || got.: To ieſt || kazanie na Dzień || Wniebowzięcia Panny czyſtſtey / || ktory ſie co Rok 15. ant.: Auguſti got.: wraca. || winieta 3,7 × 5,6 cm. || kurs.: Epiphan. Lib. 3. Tomo 5. Haereſi 79. || ant.: Etſi pulchrum eſt lignum, ſed tamen non ad || cibum. Etſi pulchra

117

est Maria, et sancta et ho- || norata, sed non ad adorationem data: ||
got.: W Toruniu || Drukował Andreas Kottenius / Roku || 1595.

K.)(2-4 ded.: Wielmożnemu Pánu Sędziwoiowi Hrábi z Ostroroga etc. etc...
w Toruniu, 20. August, 1595... X. Piotr Artomius. *Kazania od k. A4-D2.*

E. XII, 243. W. 2958.

Egz.: Warszawa BN XVI, 56 (ze zb., Bawor. — Prow.: Bibl. X. J. Biergiela, piecz.
na k. tyt.).

116. Orationes X. Quarum aliae in actu examinis anniversarii, aliae
in inauguratione novae curiae habitae in Gymnasio Thoruniensi.

4°. K.nlb. 96 (ost. czysta); sygn.)(4 A-Z4.

Tyt. kurs.: ORATIONES X. || ant.: Quarum aliae || IN ACTV EXA- ||
kurs.: || MINIS ANNIVER- || Sarii: || ant.: ALIAE || IN INAVGURATIO- ||
|| NE NOVAE CURIAE, EIVS- || demq[ue] Operarum inchoatione. || HA-
BITAE || kurs.: in Gymnasio Thoruniensi. || CHRISTO DVCE ET || AV-
SPICE CHRISTO. || ant.: ANNO || CIO IO XCIV. *Kolofon:* THORVNII ||
Excudebat Andreas Cottenius CIO IO XCV.

K. tyt. v.: Elenchus et series orationum. K.)(2 ded.: Amplissimis viris Reipubl.
Thoruniensis, Elbingensis, Gedanensis et reliquarum Prussiae civitatum Coss. et
Senatoribus S... Schola Thoruniensis. *Ded. druga na 2 kk.:* Henrico Strobando
cos., Conrado Mollero sen., Georgio Neissero secr., Scholarchis Thoruniensibus
s. , *podpis.* również Schola Thoruniensis. *Autorzy nawiązują tu do trzytomowego
wydawnictwa Institutio Literata.*

K. A-B3: Oratio I. De Scholis et instauratione earundem M. CASPARI FRISII
Gymnasii Rectoris.

K. B4-D3r.: II. De Bibliothecis M. HULDERICI SCHOBERI.

K. D3v.-F3: III. De rectae institutionis itemque de studii Politici necessitate et
utilitate MATTHIAE NIZOLII.

K. F3r.-G2r.: IV. ERASMI RVMLERI Collegae, qua, Examine finito, gratiis actis,
functionem suam Scholarchis resignavit.

Po czwartej mowie linia oddzielająca spis dalszych.

K. G2v.-I2v.: V. De caussis atque operis Nouae Curiae M. HVLDERICI SCHO-
BERI.

K. I3-K4: VI. De studio doctrinae coelestis MARTINI TRISNERI Ecclesiastae.

K. L-O2r.: VII. De amplissimo Sanctae Linguae usu CONRADI GRASERI Eccle-
siastae.

K. O2v.-T: VIII. De sapientiae disciplina, quam literae profitentur: in eaque
recte versandi Organo Organorum, quod Logicen dicunt FRANCISCI TYDICAEL
Philosophiae et Medicae artis Doctoris.

K. T-X: IX. De Studio Politices itemque de Caussis et Methodo susceptae expla-
nationis Politicorum Iusti Lipsij M. HULDERICI SCHOBERI.

K. X2-Z2: X. De civilis scientiae cognitione, cum iuris studio necessario coniun-

genda deque Iurispudentiae principiis dextre tradendis MATTHIAE NIZOLII Collegae.

K. Z₃: LECTORI S. — *zachęta do studiów, także do ćwiczenia się w języku polskim, zakończona sentencją: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Koloton.*

E. XXIII, 395/6. W. 2974. S. Tync: Dzieje Gimn. Tor. t. 1 cz. 3 s. 174 i n. Tabl. 67

Egz.: Gdańsk PAN Qb. 9435 8° 6 adl. Toruń KM 102816.

117. Podpora Konfederacji przeciw wierszom podanym w Rozmowie Ziemiianina z Księdzem o jej zniszczeniu.

4°. K.nlb. 22; sygn. A-E⁴ F².

Tyt. ant.: PODPORA || CONFOEDERACIEY || got.: Przeciw || Wierszom podanym || w Rozmowie Ziemiianina z księ- || dzem / o iey zniszczeniu. || winieta 5,8 × 4,9 cm. || ant.: ANNO || 1595. ||

K. A₂r. winieta podłużna z twarzą, poczem wiersz: Do składacza Rozmowy o Confoederaciey. K. A₃—F₁r. tekst Podpory prozą zakończony cytatem z Ezechiela: 20 ver. 18.19. K. F₁v.: Persona Ziemiianina tak kończy rozmowę Confoderaciey — czterowiersz, poczem: Antygramma ziemiianinowej Perſonie, na końcu znów winieta z ornam. rośl. 3,8×2,5 cm.

E. XXIV, 414 (bibliogr.). PK. 1129. BOss. 1904.

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2476. Kraków Czart. 849/II.
Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2253.

118. Tidicaeus Franciscus

Prodromus et levis delineatio secuturæ disputationis fusioris et plenioris de summo hominis bono.

[przed 15. II.] 4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. ant.: PRODROMVS || ET LEVIS DELINEA- || TIO SECVTVRAE DISPVTATIONIS FVSIO- || ris et plenioris de Summo hominis Bono, vero illo, || quatenus à Philosopho confideratur, in has inte- || rim coniecta Theſes, de quibus ad proximè || ſequentem D. Mercurij. qui eſt || XV. Febr. H. VIII. || Matut. || kurs.: Jn Gymnaſio Thorunienſi loco conſueto || publicè conferetur: || Praeſide || ant.: FRANCISCO TIDICAEO DANTISCANO || Philosophiae ac Medicinae D. || kurs.: CHRISTO DVCE ET || AVSPICE CHRISTO. || ant.: THORVNII || excudebat Andreas Cotenius || ANNO CIO IO XCV. ||

K. tyt. v. ded.: Ampliss. ... Henrico Strobando Consuli Conrado Mollero Senatori et Georgio Neyssero Secretario, Scholarchis Thoruniensibus. K. A₂₋₄: Thesis I—XXVIII, Problema I—V. Winieta 5,6×4,8 cm.

E. XXXI, 162/3.

Egz.: Wrocław BU.

1596

119. Acta et Conclusiones Synodi Generalis Toruniensis.

8°. K.nlb. 48; sygn. A-F⁸.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: ACTA ET CON- || CLVSIONES || SYNODI || GENERALIS || TORVNIENSIS. || got.: Sprawy y || Uchwały || ant.: SYNODV GE- || NERALNEGO TO- || RVNSKIEGO || kurs.: An. Dn. 1595. Męse August. || ant.: MICHEAE 4. ver. 5. || kurs.: Omnes populi ambulat, quiſque in nomi- || ne ant.: DEI kurs.: ſui: nos autem ambulabimus in no- || mine IEHOUE ant.: DEI kurs.: noſtri in ſeculum et in || aeternum. Kolofon: kurs.: TORVNII || Excudebat Andreas Cotenius ANNO || DOMINI || linia || M.D.XCVI. || winieta 3 × 3 cm. ||

K. tyt. v. ant.: TORVNI- || ENSIS SYNODI || GENERALIS ACTA || ET CONCLV- || SIONES. Tekst łac., inicjał A.K. druga sygn. błędnie B₂, got.: Torunskiego || Synodu Generalnego || Sprawy y U- || chwały. || Inicjał R. K. C₂v. ant.: TORVNI || ENSIS SYNODI || GENERALIS ANNO || DOMINI M.D.XCV. XXI. || AVGVSTI CELEBRA- || TAE CANONES. K. C₃ tekst pol. got.: Toruńskiego || Synodu Generalnego || który był mian Roku Pan- || skiego 1595. dnia 21. || Sierpniá poſtano- || wienia. Tekst łac. i pol. idą na przemian do k. E₄. K. E₄v. podpisy do F₇r. Winieta z twarzą 5,8×5 cm. K. F₇v.: Errata. K. F₈ między dwoma winietami kolofon.

E. XII, 29. XXX, 165. W. 1816. BOss. 6.

Egz.: Gdańsk PAN (4 egz.). Toruń KM K. 8° 922.

Wrocław Ossol. XVI. O. 668, XVI. O. 934.

Artomius Petrus Kancjonał zob. Kancjonał

120. Beckmann Martin

Epithalamion in honorem nupitarum ill. Principis Domini D. Stephani Bathorei atque Sophiae, olim Christoph. Kostka filiae.

120 4°. K.nlb. 4; sygn. [a]⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: Epithalamion || *ant.:* IN HONOREM NVPTIARVM || ILLVSTRIS- || SIMI PRINCIPIS DOMI- || NI D. STEPHANI BATHOREI, || de Somlio &c. SPONSI, || *kurs.:* Atque || *ant.:* NOBILISSIMAE ET || PVDICISSIMAE VIRGI- || NIS SOPHIAE, OLIM MAGNI- || fici, & generoſi Dn. Dn. CHRISTOPHORI KOSTKA, à Stan- || genbergk, PALATINI Pomeraniae, || atque Capitanei Golubenſis &c. || piè defuncti relictæ || filiae. || Scriptum à || MARTINO BECKMANNO, || S.R.M: Auth. Protonot: Publ. || ex Pruſſia: || TORVNII || ANNO M.D. XCVI. ||

K. tyt. v. winieta, poczem wiersz ded.: Ill. Principi Stephano, sponso. *K. a₂r.:* Andreae Bathoreo cardinali. *K. [a]₂v.:* Insignia familiae Costkorum (*drzew. herb.*). *K. [a]₃r.:* Stanislaw Costka, Palatino Pomeran., *verso:* Epigramma de insignibus familiae Costkorum. *K. [a]₄:* Stanislaw Makovvieczki, canonico Warmiensi. *Na trzech ost. stronach utwory 6-wierszowe: na luk triumfalny w Malborku, na przyjazd pary i goſci, autorstwa M. Beckmanna.*

E. XII, 430.

Tabl. 68

Egz.: Warszawa BN XVI. Qu. 451 (prow.: Ex Bibl. Joach. Chreptowicz — piecz.).

121. Bohemus Matthias, Neugebauer Daniel

Epithalamia et vota in festivitatem nuptiarum Simonis Bohemi cum Agnete Rüll.

4°. K.nlb. 4; sygn. [a]⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: Epithalamia et Vota in festiuitate || *ant.:* NVPTIARVM || ORNATISSIMI, || *kurs.:* PIETATE, VIRTVTE || *ant.:* SPECTATAQVE FIDE PRAE- || STANTIS Iuuenis Dn. SIMONIS BO- || HEMI Thorun: Boruſs: || *kurs.:* Fauſtis auſpicijs matrimonium ineuntis || *ant.:* CVM || *kurs.:* VIRGINE, EXIMIA HO- || NESTATIS ET PVDICITIAE || LAVDE ORNATISSIMA AGNETE, || prudentiſs: et ſpectatiſs: Viri Dn. DAVIDIS || RÜLL, Iudicij Neopolitani apud Torun: || Boruſs: Aſſe soris digniſs: P. M. || relictæ FILIA. || CELEBRATARVM || 10. Septemb. || Scripta et Nuncupata ab amicis. || THORVNIAE. || EXCV-DEAT (!) ANDREAS COTENIVS. || Anno XCVI. ||

Tekst zaczyna się na k. tyt. v.: Musa meae vires... — 5 stron. *Następnie:* Eidem Simoni Boemo Fratri... SIMON BOEMVS TORVNIIENSIS BORVSSVS anagrammatiotheis NEMO BONVS SINE SVSVRRIS... — 10 ww., *podpis.* Matthias BOEMVS frater. *Na k. ost.:* ALIVD... scriptum a Daniele Neugebauer Graud. Boruss.

E. XIII, 222 (wzm.).

Egz.: Kraków Czart. 60/III.

122. Consensus

Consensus in fide et religione Christiana.

8°.

E. XIV, 370 (wzm.) Notowany przez Estr. egz. Bibl. Uniw. War. okazał się podobno wyd. z XVII w. Notatka u Jochera 9536c, oparta na Friesem: *Beyträge zu der Reformationsgeschichte in Polen u. Litthauen*, II. Bd. I s. 463. Za istnieniem wydania przemawia jednak wyd. *Acta et Conclusiones* — por. poz. 119.

123. Kancjonał to jest Pieśni chrześcijańskie, ku chwale Boga w Trojcy iedynego i pociesze wiernych iego, porządkiem nie tylko słusznym ale i z pilnością wielką nad pierwsze wydania nie bez korektury znaczney wypuszczone, z przydatkiem piosneczek pewnych i Psalmów niektórych, więc i modlitew nie mało.

8°. K. 25 (przedmowa), kart 2 i str. 800. Rejestr albo sprawa wszystkich pism kart 8.

Opis wg Estreichera, tytuł wg Olofia, taki też wpisany ręcznie na egz. Bibl. Nar. (ze zb. Ord. Zamoj.). Zachowany egzemplarz zaczyna się od k. sygn. Bb₂ (s. 387), kończy na s. 746. Wg Estreichera pod przedmową dat. w Toruniu 15. Nov. 1595 podpisany był P.A.G. (Piotr Artomius Grodicensis). Z przedmowy wynikało, że istniała przed r. 1596 inna edycja, bo Artomius w niej tak mówi: iż znowu a coś auctius i nie bez korektury znaczney Kancjonał ten się między ludzie podawa.

Po przedmowie idą wiersze: Cancjonał do Polaka (incip.: Nie wstydał się swey żaden własney nigdy mowy). Kancjonał ten dzieli się na dwie części. Cz. II od s. 323. Pieśni nie numerowane. Na s. 716 pieśń: Panie pókiż wždy swey sprawiedliwości... Inicjały wiersza tego dają nazwisko autora: Piotr Artomiusz. Pod nim data 1574, skąd wniosek, że wtedy pieśń ta powstała. Egz. BN. zawiera nast. psalmy: s. 411 Ps. LI, od s. 559: Ps. 1, 2, 3, 53, 12, 13, 14, 23, 24, 52, 53, 67, 72, 75, 86, 90, 91, 92, 95, 103. Od s. 609: Psalmy Dawidowe nowego przekładania: (4, 65, 67, 96, 104, 120, 127, 146, 148). Na s. 707: Psalmy nieszporne pospolite: (110, 113, 128). Zapewne też przez Artomiusza opracowany jest Ps. XCII na s. 601—2: Coż wždy jest nad chwałę twą Panie... na końcu mamy bowiem też inicjały P. A. i datę 1576 (por. wyżej pieśń na s. 716 z datą 1574).

Ost. k. sygn. Aaa) godneg . Koniec tekstu na s. 746: COLLECTA. Por. opisy wydań z r. 1587 i 1597.

E. XIX, 92/3. Oloff: *Polnische Liedergeschichte* s. 415. Tabl. 69, 70

Egz.: Warszawa BN XVI. O. 37 def.

124. Praetorius Georgius, Schober Huldericus

Carmen nuptiale in honorem Ioannis Gretchii sponsi, nec non Dorotheae Georgii Amandi, consulis Thoruniensie filiae.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: CARMEN NVPTIALE; || IN HONOREM || GENERE ET VIRTUTE || PRAESTANTIS IVVENIS, IOAN- || NIS GRETSHII Sponſi, || *kurs.:* Nec non || LECTISS. PVDICIS- || SIMAEQVE VIRGINIS || *ant.:* DOROTHEAE, AMPLISSIMI PRVDEN- || TISSIMIQVE VIRI, DOMINI GEOR- || GII AMANDI Conſulis Thoruni- || enſis Filiae, SPONSAE. || *kurs.:* Scriptum à || *ant.:* GEORGIO PRAETO- RIO Prauſnicenſi. S. || *grec.:* Eteostichon || DiſſoLVIſe poteſt nll praeter fata, faVore QVos neXV et pLaCIDo VInCVLa Caſta LIgant. || THORVNII || EXCVDEBAT ANDREAS COTENIVS || ANNO CHRIS. XCVI. ||

K. tyt. v. podłużna winieta z kielichem, Sponsis lectissimis — 12 ww. podpis. M. HVLDR. SCHOBERSVS. Od k. A₂: Elegia gratulatoria Praetoriusa w której jako interlokutorzy występują Viator et Spectatores. Na końcu winieta trójkątna z ornam. rośl. 2x4 cm.

E. XXV, 209.

Egz.: Kraków Czart. XVI. 1879/I.

125. Schober Huldericus

De causis ac remediis dissensionum et turbarum in religione scripta duo cum praefatione ad Proceres Regni Poloniae.

8°. K.nlb. 40; sygn. g⁸, A-D⁸.

Tyt. ant.: DE CAVSIS AC || REMEDIIS DISSEN- || SIONVM ET TVRBA- RVM || *kurs.:* in Religione || SCRIPTA DVO: || *ant.:* HISCE TEMPORI- BVS || LECTV NON INDIGNA: || *cvm* Praefatione || *kurs.:* AD PROCE- RES REGNI || POLONIAE. || *winieta* || AN. CHR. M.D.XCVI. ||

Po przedmowie zakończonej modlitwą, od sygn. A rozprawa pierwsza: De praecipiti iudicio quorundam in contemnendo et detestando proximos, propter diuersitatem religionis. K. B₃: Scriptum de praesentibus turbis inter litigantes de quibusdam religionis capitibus deque causis et remediis earundem.

E. XIV, 103; XXVII, 234/5 (autorstwo Schobera hipotetyczne). S. Tync: Słazak Ulryk Schober s. 208 w rozdz. Walka o zgodę i tolerancję między wyznaniem podaje treść tej broszury.

Egz.: Gdańsk PAN Uph. o. 4949. Kraków Czart. 1102/I.

126. Schober Huldericus

Paraenesis ad amplissimum Senatam De Schola Thoruniensi.

8°. K.nlb. 18; sygn. A⁸ B¹⁰.

Tyt. ant.: PARAENESIS || AD AMPLISS: || *kurs.:* SENATVM, || DE SCHOLA || *ant.:* THORVNIENSI: || *kurs.:* et || *ant.:* CALVMNIIS IN EAM ET DE EA, || *kurs.:* cum breuiusculis || *ant.:* APOLOGIIS, || *kurs.:* et || nonnullis *ant.:* SYMBOLIS, *kurs.:* atq[ue] || *ant.:* ANAGRAMMATISMIS || *kurs.:* AD PATRONOS ET || Scholarchas. || *ant.:* AVTORE M. HVLDRICO SCHOBERO. || *winieta* 3 × 3 cm. || AN. CHR. CIJ IO. XCVI. ||

K. A₂₋₆ przedmowa druk. piękną antykwą ded.: Georgio Amando, Henrico Strobando, burgr et coss. Cvnrado Mollero, Andreae Gretschio, senatoribus: Georgio Neissero secret. patronis et scholarchis colendis — *podpisał* M. Huldricus Schoberus Collegarum et suo nomine. *Następuje* Paraenesis *wierszem:* De novo Gymnasio — s. 5. *K. B_{1v}*: Sequuntur Apologiae — 5 wierszy. *K. B_{3v}*: Symbolum I—IV, *od B₆*: Sequuntur anagrammatismi: Georgius Amandus, Honericus Stroebandus (*sic*) ad Cunradum Mollerum, ad Stanislaum Sulphium, Andreas Groetschius (*sic*), Georgius Neisser, często po dwa na jedno nazwisko. *Wiersze* druk. kursywą, *tyt. antykwą. Bogate* inicjały, 6 rodzajów winiet.

E. XXVII, 235. Por. też prace S. Tynca i B. Nadolskiego. Tabl. 71, 72

Egz.: Wrocław BU 1. 304068.

127. Wokabularz rozmaitych i potrzebnych sentencyj polskim i niemieckim młodzieńcom na pożytek teraz zebrany.

8°. K.nlb. 144; sygn. A-S⁸.

Tyt. got.: Wokábularz || rozmáitych y potrzebnych ſen- || tencyi / Polſkim y Niemieckim || Młodzieńcom ná poży- || tek teraz zebrány. || Ein Vocabu- || lar mancherley ſchönen vnnd || notwendigen Sententien / der || Polniſchen und Deutſchen || Jugent zu nutz zuſa- || men getra- || gen. || *winieta* z ozdobników 3 × 4 cm. || W Toruniu w Drukarni || Andrzeiá Koteniuſä / Roku || Pańſkiego 1596. ||

K. A_{2-6r}. Przedmowa Jana Daubmanna z r. 1566 jak w wyd. z r. 1590. Układ treści też taki sam. Odmiany w pisowni, jak np. na k. H₂: Poczyna się lidźbá. Zamiast daty 1599 jest 1595 itp. drobne zmiany. *K. S_{8r}*. herb Torunia, pod nim kolofon niem., got.: Gedruckt zu Tohren / (*sic*) durch || Andreas Koten. Im || Jar. 1596.

E. XXXIII, 237. W. 3019.

Tabl. 45, 48, 49

Artomius Petrus Kancjonał *zob.* Kancjonał

128. Artomius Petrus

Nomenclator.

8°.

E. XII, 243 (wyd. 2).

Następne wydanie wg Estreichera wyszło w r. 1603 (egz. Bibl. Ewangel. w Wilnie). W Sprawozdaniu z poszukiwań w Szwecji z r. 1911 autorzy tegoż cytują wyd. 3 z r. 1618 (s. 272): Ponieważ jednak wydania 1597 nie zna Estr. ani jednego egzemplarza, w związku z tytułem niniejszej książki, oznaczonej jako „Editio tertia” można przypuszczać, że wydanie z r. 1597 wcale nie istniało.

Wyd. 1 por. poz. 82.

129. Gliczner Erazm

Chronicon regum Poloniae, una cum origine gentis Regnique Polonici, provinciarum, districtuum familiarumque.

4°. K.nlb. 78; sygn. a⁶ A-S⁴.

War. A. *Tyt. kurs.*: CHRONICON || *ant.*: REGVM POLO- || NIAE, VNA CVM ORIGI- || NE GENTIS REGNIQVE POLONICI, || Provinciarum, districtuum, familiarumq[ue] praeci- || puarum, ciuitatum, arcium, nec non in his aliquo- || rum euentuum ac gestorum, Rempub. tam Ec- || clesiaſticam, quàm politicam concernentium: á || LECHO gentis Rege, vſq[ue] ad SIGISMVNDVM || III. Regem, hac tempeſtate, DEO volente & || benedicente, regnantem, ſuccinctè com- || pendioſeq[ue] deſcriptum || PER || *kurs.*: ERASMVM GLICZNERVM || Chriſti Domini ſeruum indignum. || *sygnet* || *ant.*: THORVNII || EXCVDEBAT ANDREAS COTENIVS || Anno M.D.XCVII. || Linia . ||

K. *tyt. v.*: Ad Autorem — 14 ww., Ad Lectorem — 6 ww., *podpis.* M. Huldr. Schob.[erus]. *Od k. Aij*: Illuſtri ac Magnifico Dno Dno Johanni de Rozdrazewo Rozdrazewsky — *ded. i przedm.* 5 kart. *Na k. ost. powtarza się podobnie jak na k. tyt. v.*: Ad Autorem i Ad Lectorem.

War. B. *Tyt. ant.*: CHRONICON || REGVM POLO- || *kurs.*: NIAE, UNA CVM ORIGINE || gentis Regnique Polonici, Prouinciarum, di- || ſtrictuum, familiarumque praecipuarum, ciui- || tatum, arcium, nec non in his aliquorum euen- || tuum ac gestorum, Rempub. tam Ecclesiaſti- || cam,

quàm politicam concernentium: à || *ant.*: LE- || *kurs.*: cho gentis Rege,
uſque ad SIGISMVN- || DVM III. Regem, hac tempeſtate, DEO || volente
et benedicente, regnantem, || ſuccinctè compendioſeque deſcri- || ptum
per || *ant.*: ERASMVM GLICZNERVM CHRISTI || Dominiſeruum indi-
gnum. || SVIDAS Pag. 201. || *kurs.*: Atramentum et calamus immortales
faciunt. || THORVNII || *ant.*: EXCVDEBAT ANDREAS COTENIVS ||
Anno M.D.XCVII.

K. tyt. v.: Ad Magnificum D. Johannem a Rozdrazewo, in Krotossyn etc. hae-
redem... proſonema — 12 ww., *niżej*: In tres rosas Herois eiusdem stemma.
Tu zostawione miejsce prawdopodobnie na herb. Niżej dystych: Trina rosa a trino
virtuti numine donum est: Palladis una, Almi Iovis altera, tertia Martis. Iohan
Rybiński egrapse (*grec.*). *Przedmowa do Rozdrażewskiego, na ost. k. pod winieta*:
Ad Rev. virum Dn. Erasmum Glicznerum — *utwór 12 ww., niżej Ad Lectorem* —
6 ww. *podpis.*: M. Huldr. Schob.[erus].

K. C₂₋₃ zestawienie królów polskich od Lecha do Zygmunta III.

Tekst kroniki druk. kursywą, marginalia antykwą. Szereg inicjałów, m.in. M
4,5×4,5 cm, A 4×4 cm. i mniejsze. *Ozdobniki, winieta z twarzą 5,8×5 cm.*

E. XVII, 167. W. 642. PK. 472. BOss. 848.

Tabl. 73, war. A

Egz.: Gdańsk PAN NL 3778, 8°, NL 582, 8° (oba war. A). Kórnik Cim. Qu. 2701
(war. B). Kraków BJ Cim. 5463 (war. B), Cim. 5082 (def.: k. tyt. i 3 pierwsze
strony facsim.). Toruń KM (war. B), BU Pol. 6. II. 229 (war. B). Warszawa:
BN (3 egz. war. B), BU (3 egz. war. B). Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2628
(war. B), XVI. Qu. 2629 (def.).

130. Grzegorz z Żarnowca

Nazwiska z objawienia Jana Świętego, Krystusowi, Zborom Pańskim,
prawdziwym i fałszywym nauczycielom służące.

4°. K.nlb. 72; sygn. A-S⁴.

Tyt. ant.: NAZVVISKA || *got.*: Z obiawienia Janá || Świętego / Kryſtu-
ſowi / Zborom Páńſkim || Prawdziwym y fałſzywym náuczycielom /
ſłużą- || ce: także y zwierzchności Rzymſkiey / y temu || który ná niey
siedzi / też / Dyiabłu y ludziom wo- || bec poſpolitym / y co ktore na-
zwiſko znaczy / z wyrozumieniem słów táiemnych: Przy- || tym o po-
żytkách káżdey ſtrony || także y o ſzkodách. || *Ozdobnik linijny w dwóch*
nierównych rzędach (6 i 2,3 cm.) ||, *kurs.*: Esaiae VI, *got.*: Słuchayćie
á nie zrozumieycie itd. — 6 ww. ... aby był uzdrowion || *ant.*: Anno M.D.
XCVII. ||

K. tyt. v. cytat: Jerem. V. — 2 ww. *Utwór 12-wierszowy, pod nim cytat*: Matt:
XIII — 2 ww. *K. A₂: winieta, ded.*: Wielmożnym Panom Januszowi, Marcinowi
staroście Przedeckiemu, Łukaszowi Sirakowskim z Bogusławic... *podpis.* G.[rzegorz]

K.[oszariski?]. Rzecz do katolika. K. A₄: A tu iusz masz nazwiska... K. E₂: Tu iusz zaczyna rzecz Duch Boży o Smoku, który iest Szatan — 6 str., poczem O zwierchności Rzymskiej — cap. XIII—XX. K. N₄: Do czytelnika i cap. XXI—XXII. K. P_{3v}: Przednieysze a Zacnieysze mieysca ze wszystkiego Proctwa Ozeaszowego. Na końcu 5 stron wyjaśnień: Kto iest Antykrystem. Na k. przedost. v.: Do czytelnika — wiersz podpis. A.T. K. ost. r.: Omyłki — 17 ww.

E. XIX, 1 (uznaje to za druk wileński, notuje egz. Czart. i Kras.). Drukarze d. Polski t. IV s. 211 (zaliczony do druków toruńskich innowierczych).

Egz.: Kraków Czart. 970/I.

131. Kancjonał

Cantional to iest Pieśni Krześciańskie ku chwale Boga w Trójcy Jedynego i pociesze wiernych jego zebrane.

8°. K. 376 (ost. czysta?) (?); sygn. B-Z⁸ Aa-Zz⁸ Aaa-Bbb⁸.

Egzemplarz zdefektowany, zach. od skl. B. K.B.₁: Na Adwent. IX. O Duchownym Przyściu Pańskim. *Inicjał W, obok nuty* — jerna duszo z radością Przyimi Krola... *Na verso pieśń X.*: Nuż wszyscy krześcianie zaśpiewaymy. *K.S₇*: Skończenie Piośnek Pier- || wśzey części. *K.S₈ winieta* || *ant.*: CANTIONALU, || *got.*: to iest: || Pieśni Krześci- || ańskich: ku chwale Bogá || w Troycy Jedynego / || y poćiefze Wiernych iego || zebranych: || Część Wtora. || *winieta trójkątna z twarzą 3 × 3 cm.*

W oparciu o tytuł cz. 2 Estreicher rekonstruuje tytuł dzieła podkreślając zgodność z tytułem Kancjonału z r. 1596.

K. S_{8v}: Pieśni o kościele Bożym y o Dobrodzieystwach... CXLVIII Contere Domine fortitudinem, 3 linie nut, pod nimi tekst łac. i pol.: Zetrzy mocną ręką swoją, wieczny Boże... *K. S₇ got.*: Pasterstwo Do- || mowe, w którym się zamyka katechizm także Nauki... *Po k. Xx₄ winieta* z twarzą 4,5×3,5 cm. *Od sygn. Yy ant.*: PRZYDATEK *got.*: Pśalmow Da- || widowych niektorych || *kurs.*: Przekładania Janá Kochanowskiego: || *got.*: y Pieśni kilka. *K. Bbb_{7v}*: Ostatnia pieśń CCCLXXV: pieśń Poranna y Wieczorna do || Pána Boga || M. A. F. || Dziękując Oycze... Przez wśzy- || ſtek wiek.

E. XIX, 93. BOss. 1257.

Egz.: Wrocław Ossol. XVI. O. 948 (def.).

132. Pancratius Balthasar

Apophoreta sacra Deo Opt. Max. manibusque Elisabethae Botgerinae Georgii Wideri, senatoris Elbingensis coniugis.

[po 14. XII.] 4°. K.nlb. 6; sygn. A⁴ B².

Tyt. kurs.: Apophoreta || *ant.:* SACRA || *kurs.:* DEO OPT. MAX. || MANIBVSQVE || *ant.:* SPECTATISSI- || MAE AC PATRICIAE FOEMINAE || ELISABETHAE BOTGERINAE. || AMPLISSIMI ET SPE- || *kurs.:* CTABILIS DN. GEORGJ || Wideri, ſenatoris Elbingenſis digniſſ: ami- || ciſſi-
mae coniugis, piè Chriſto mortuae || Elbingae, ad XIX. Cal: Ianua: || Anni M.D.XCVII. || *ant.:* AVTORE || Balthaſaro Pancratio Boruſſo. ||
2 linie z ozdobników || *kurs.:* THORVNII || Excudebat Andreas Cotenius || Anno M.D.XCVII. ||

K. tyt. v.: Johanni Botgero et Andreae Mornbergio discipulis carissimis, Polonicae linguae nunc studiosis — *wiersz. K. A₂₋₃:* Ode ad Jehouam. *K. A₄-B₁:* Ode paramythetica ad Georgium Widerum. *K. B_{1v}-B₂:* Ad Henricum Ritterum, civem toruniensem — 2 *utwory. Na ost. stronie 2 linie z ozdobników, pod nimi:* paramythia (*grec.*) funebris... ad Johannem Botgerum — 4 *ww., podpis. B.[althasar] P.[ancratius]. Winieta z kielichem nad odq do G. Widera. Inicjały.*

E. XXIV, 44 (wzm.).

Egz.: Kraków Czart. 116/II.

133. Thamnitius Andreas

Traktat albo rozprawa krótka na czas pamiątki pierwszego przyſcia na ſwiat to jeſt narodzenia Syna Bożego Pana Jezu Kryſta.

4°. K.nlb. 28; sygn.)(6 A-D⁴ E⁶.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: TRACTAT || *got.:* Albo || Roſprawa krotka / || ná czas pámiątki pierwfzego Przyſcia || ná ſwiat / to ieſt / Národzenia Syná Bo- || zego Pana Jezu Kryſtá. || W którym wywodzi ſię nakrotce / to / || że Kryſtus Pan / ſyn Máriey Pánny / choć / u- || bogo /uniżenie przyſzedł na ſwiat / ieſt Me- || ſiaſzem / ſynem Bożym / Zbáwicielem ludu ſwe- || go prawdziwym. A niewiernikom zwłaſzczá || Zydom / ktorzy ſię oſobą Paná tego gor- || ſzą / to y owo zárzucáią / inſzego czekáią / || z Piſm S. iako y inſzych ludzi za || cnych / y ich własných od- || por dawa. || *ant.:* THORVNII || Excudebat Andreas Cotenius. || Anno M.D.XCVII. ||

K. tyt. v. winieta z kielichem, poczem: Ad... Joannem Rusinowski, Palatinatus InoWladislauiensis. D. Johannem Ostromiecki. D. Albertum Dorpowski, Scabinos terrestres Culmenses profonema (*grec.*) — *utwór łac. 10 ww. podpis. M. Huldr. Schob[erus]. Do wyżej wspomnianych przedmowa w jęz. pol. na 10 stron, dat. 23. Dec. Anno 97, podpis. X. Andrzej Tamnitius. Traktat mógł ukazać się zatem dopiero w r. 1598.*

Winiety, 3 inicjały, na s. ost. winieta z twarzą 5,7×4,8 cm.

E. XXXI, 122 (podkreśla czystość polszczyzny).

Egz.: Kraków Czart. 1418/I (dużo gloss w jęz. niem.).

134. Albinus Ioannes (Weiss)

Euodia gamike (*grec.*) in honorem nuptiarum Danielis Esken et Annae Rudigerinae.

21. IX. 4°. K.nlb. 4; sygn. [a]⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, grec.: EUODIA GAMIKE ant.: in honorem nuptiarum || NOBILISSIMI ET DO- || CTISSIMI VIRI Dñ. DANIELIS ES- || KEN, MAGNIFICI ET SPECTABILIS || viri Dñ FRANCISCI ESKEN, Regij Burg- || grabij & Confulis Torunienſis filij, || SPONSI, || kurs.: ET || PVDICISSIMAE AC VE- || nuſti ſimae virginis ANNAE RVDI- || GERINAE, Ampliſimi Dn. JACOBI || Rudigeri Confularis Torunienſis filiae, Sponſae. || SCRIPTA à || IOANNE ALBINO HIERENSI || Tyrigeta. || 2 linie z ozdobników || kurs.: Torunij Boruſſorum || ant.: EXCVDEBAT ANDREAS || COTENIVS. || XI. Kal. VIIIbris. Anno CIŒ IO XCVIII.

Zawiera: Anagrammatismi, Ode Dicolos Tetrastrophos, Aenigmata nuptialia i na ost. stronie: De eodem ad Convivas.

E. —

Tabl. 74

Egz.: Toruń BU Pol. 6. II. 513.

135. Beckmann Martinus

Carmen gratulatorium in felicem ex Suecia in Regnum Poloniae reditum Sigismundi III Dei gratia Regis Poloniae.

4°. K.nlb. 6;

Tyt.: Carmen Gratvlato- || rium || in felicem ex Svecia in Regnum Poloniae || reditum || Serenissimi Et Po- || tentissimi Principis, Ac || Domini Domini Sigismvndi III. || Dei gratia Regis Poloniae, magni Ducis || Lituaniae, Russiae, Prussiae Masouiae, Samogitiae, Kyouiae, Podlachiae, Liou- || niaeque, etc. etc. nec non Regni Sue- || ciae haereditarij Regis, Domini || sui clementissimi. || Scriptum à || Martino Beckmanno Protonot: Publi. || Torunii || Typis Andreae Cotenij. || Anno CIŒ IO IIC.

E. XII, 429 (w oparciu o opis Wierzbowskiego II. 861!, z egzemplarza petersburskiego). W. 1861 (w. 9 dwukrotnie powtórzony wyraz: Russiae).

Egz. niedostępny.

129

136. Freitag Adam

Epithalamia (*grec.*) in honorem nuptiarum Christiani Strobandi et Barbarae, Wilhelmi Oder filiae.

[po 10. XI.] pl°. 1 k. 28,5 × 18 cm.

Cały tekst w ramce drzew. z ozdobników, tyt. nagł., grec.: EPITHALAMIA || *ant.:* IN HONOREM NV- || *kurs.:* PTIARVM GENERIS EXCELLEN- || *ant.:* TIA, ET VITAE HONESTATE PRESTAN- || *tjśimi viri,* Domini CHRISTIANI STROBANDI, || *civis Thorunienſis primarij,* || *Sponſi:* et || *kurs.:* CASTITATIS ATQVE PIETATIS || *ant.:* LAVDE CONSPICVAE VIRGINIS BARBARAE || *Honeſti Viri Domini Wilhelmi Oder,* *civis Thorunienſis pri-* || *marij filiae, Sponſae; Celebrantium nuptias die* 10 || *Novēb. Anno Chriſti Ieſu M.D.IIC. || kurs.:* Scripta obſervantiae et benevolentiae ergò, à || *ant.:* M. ADAMO FREITAGIO THOR. SCHOLAE COLLEGA. || *grec.:* EUCHE GAMIKE ||

Następuje utwór łac. w 10 ww.: Christe, fave... poczem w jęz. greckim: Epidor-pismata gamika ainigmatode. Wstęp i 6 zagadek greckich w 2 kolumnach przedzielonych pionowym ozdobnikiem liniowym. Pod tekstem ant.: TORVNII TYPIS ANDREAE COTENII. Druk jednostronny.

E. —

Egz.: Toruń KM. K. 2° 12 1 adl.

137. Lidicius Paulus

Gründliche Historia des Stinckenden Türckischen Abgotts Mahometi.

4°. K. 96; nlb. 17, lb. 1—79, sygn. (:)⁴):(⁴)(⁴ A-X⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, got.: Gründliche Historia || *czerw.:* des Stinckenden || *Türckischen Abgotts Ma-* || *czar.:* hometi. || *czerw.:* Zu disen Gefehrlichen und betrübe- || *ten Zeiten,* da der Türcke aus Gottes || *czar.:* verhengnüs vnd zulass vmb vnser Sünden || *willen / mit erschrecklicher grawsamkeit Ty-* || *ranniſirt / wüet vnd tobet / Nicht al-* || *lein Luſtig und Kurtzweilig / ſon-* || *dern auch ſehr nützlich || zu leſen: || czerw.:* Sampt Etlichen nötigen Verma- || *czar.:* nungen und Gebetlein, in feine || *Reim gebracht / || Durch || kurs., czerw.:* PAVLVM LIDICIVM || *got.:* Deutſchen Predigern zu || *Straßburg in Preuſſen. || Wewnątrz dwóch ozdobników liniowych kurs. czerw.:* Anno M.D.XCVIII. || *Kolofon:* Gedruckt zu Thoren bey Andreas Kothen, Im Jahr D.M. (sic)

130 XCVIII.

*Ded. Radzie miasta Gdańska.
Winiety i ozdobniki.*

E. — Moc. Ks. w T. s. 43/44 i uw. 206.

Tabl. 75

Egz.: Toruń KM. G 4° 5.

138. Nizolius Matthias

Oratio de vita et morte Hulderici Schoberi Lubenensis Silesii, prorectoris Gymnasii Thoruniensis.

4°. K.nlb. 18; sygn. A-D⁴ E².

Tyt. ant.: ORATIO || kurs.: DE VITA ET MORTE || CLARISSIMI VIRI || ant.: M. HVLDERICI || SCHOBერი LV kurs.: B ant.: ENENSIS || SILESII, PRORECTORIS GYMNA- || SII THORVNIENSIS, & Poetae elegantissimi, || qui Anno Salutis Humanae CIŃ. IO. IIC. Die II. || Octob. placidè & piè in CHRISTO || obdormiuit: || kurs.: Scripta et Recitata publicè Die XXII || M.eiuſdem, || à || ant.: MATTHIA NIZOLIO THORVNIENSI || Scholae Patriae Collega. || winieta z twarzą 3 × 3 cm. kurs.: || Thorunij Borusorum || ant.: EXCVDEBAT ANDR. COTENIVS || Anno M.DIIC.

K. A₂: Docentibus in Gymnasio Thoruniensi s... Scholarchae Thorun. Od k. A₃ zaczyna się Oratio w której pod koniec cytaty z wierszy Schobera, kończy ją modlitwa. Wstęp druk. antykwą, tekst właśc. kursywą, cytaty antykwą. Dwie winiety.

E. XXIII, 165 (wzm.).

Tab. 76, 77

Egz.: Warszawa BN XVI. Qu. 1887. Wrocław BU (Brzeg) 401539.

139. Pancratius Ioannes

Strena amplissimo Henrico Strobando, inclytæ Reipub. Thoruniensis consuli dignissimo Scholaeque praesidi.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: STRENA || AMPLISSIMO || kurs.: ET CONSVLTISSIMO || VIRO, DOMINO HENRICO || ant.: STROBANDO, INCLYTAE REIPVB. || THORVNIENSIS CONSVLI DIGNIS- || SIMO, SCHOLAEQVE PRAESIDI || PIENISSIMO || Conſecrata || à || IOANNE PANCRATIO, Starg. || Boruſso. || winieta z twarzą, 3,5 × 3,8 cm. || THORVNII || Excudebat Andreas Cotenius. Anno || M.D.XCVIII ||

131

K. tyt. v.: Ad... Henricum Strobandum elegia — 26 ww. podpis. I.P. K. A₂ linia z ozdobników, poczem Ode łac. — s. 4. K. A_{3v}. linia ozdobna, niżej: Parodia odae III Lib. 4. Carm. Horatij: Quem tu, summe Deus... podpis. Ioannes Pancratius. Na końcu winieta romboidalna.

E. XXIX, 334 (wzm.).

Egz.: Warszawa BN XVI. Qu. 1867 adl.

140. Vota nuptialia in festiuitatem nuptiarum Nicolai Poli Sponsi et Apolloniae, Christophori Ernesti relictæ viduæ, Sponsæ.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: VOTA NVPTIALIA || ant.: IN FESTIVI- || kurs.: TATEM NVPTIARVM || ant.: PIETATE, VIRTUTE, ERVDITIO- || ne & candore animi præstantis viri, Domi- || ni NICOLAI POLI SPONSI, || et || kurs.: Lectissimæ foeminae APOLLONIAE, || honesti et optimi viri CHRISTO- || PHORI ERNESTI, CIVIS THORV- || nienſis relictæ viduæ, Sponsæ. || 2 linie z ozdobników o orn. rośl. || między nimi ant.: Celebratarum kal VII bris. Concepta et nuncupata ab AMICIS || kurs.: || Torunij Boruſſorum || ant.: EXCVDEBAT ANDREAS || COTENIVS. || Anno M.D.XCVIII. ||

Zawiera utwory wielu autorów, m.in.: Ulr. Schobera, Macieja Nizoliusa, Christiana Burcharda.

K. A₂: Dn. Nicolao Polo et Apolloniae Ernestinae neogamois (grec.) elegia — 16 ww. podpis. M. Huldericus Schoberus. K. A_{2v}.: Epigramma faciebat Matth. Nizolius. Aliud po grecku — 30 ww. podpis. Christianus Burchardi. K. A₃: Aliud eiusdem po łac. K. A_{3v}.: Aliud — tekst nieskończony, kustosz Viuite wskazuje na ciąg dalszy. Inicjały, ozdobniki.

E. —

Egz.: Toruń KM. K. 4° 33 adl. 4 (def.).

1599

141. Calvinus Ioannes

O zwierzchności Swieckiej, porządne, według sznuru Pisma Świętego opisanie.

Ded. Andrzejowi Sztrańcowi z Pieskowej Skąły, staroście łelowskiemu.

E. VIII 107 (Toruń), XIX, 72 (wzm. za Mac. Piśm. III 56).

Egz. nieznan.

142. Curicke Iacobus

In solennitatem nuptiarum Aegidii Leichtfus et Elisabethae Strobandinae epithalamion.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. ant.: IN SOLEN- || *kurs.:* NITATEM NVPTI- || *ant.:* ARVM IUVENIS PRAE- || STANTISS. Dn. AEGIDII LEICHT- || FVS, Sponſi, et Sponſae, pudiciſſimae || Virginis, ELISABETHAE STRO- || BANDINAE, DN. HENRICI || STROBANDI Conſulis Tho- || runienſis filiae || *kurs.:* EPITHALAMION || Jacobi Curiken || *ant.:* 2. FEB. ANNO 1599. || *winieta trójkątna z ornam. rośl., 3,7 × 2,3 cm.* || *ant.:* THORVNIAE || *kurs.:* Excudebat Andreas Cotenius.

K. A₂ linia z ozdobników, akrostych, winieta romboidalna. K. A₃: Ad lectorem.

K. ost.: Matrimonium — *wiersz podpisany J. C. Ost, strona czysta.*

Liczne ozdobniki, inicjały: S. V.

E. XIV, 468.

Egz.: Kraków Czart. 1936/I.

143. Epithalamia in nuptiale festum Nicolai Mochingeri et Elisabethae Kriger.

[po 9. XI.]. 4°. K.nlb. 6; sygn. A⁶.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: EPITHALAMIA || *kurs.:* IN NVPTIALE FESTVM || *ant.:* PRAESTANTISSIMI HONESTIS || SIMIQVE IUVENIS || DN. NICOLAI MO- || CHINGERI Sponſi, || et *kurs.:* Plae pudiciſſimaeque Virginis || ELISABETHAE, Ampliſſi- || mi Prudentiſſimique Viri, Dn. LVCAE || *ant.:* KRIGERI, *kurs.:* Senatoris olim Thorunienſis, || relictæ Filiae, Sponſae, || *ant.:* Celebrantium nuptias die IX. Novemb. || ANNO CHRISTI IESV || M.D.XCIX. || *kurs.:* Scripta ab amicis || *linia z ozdobników* || *ant.:* THORVNII *kurs.:* Apud Andream Cotenium. ||

Zawiera: K. A₂: Votum ad novos Sponſos — M. Caspar Frisius. Aliud — M. Adamus Freitagius. Aliud eiusdem (*anagrammata*). *K. A₃v.:* Aliud — *akrostych podpis.* Andreas Hustius Nico: Col: Scholae Torune. *Od k. A₅v.:* Aenigma, *poczem Aliud i znów Aliud. Na k. ost. podpis.* Christianus Malchin: Megapolitanus F. FINIS *i winieta z twarzą, 3,7 × 3,5 cm.*

Inicjały.

E. XXII, 477 (wzm.).

Egz.: Czart. 86/III.

144. Ius terrestre nobilitatis Prussiae correctum Anno Domini 1598.
4°. K.nlb. 36 (ost. czysta); sygn. A-I⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: IVS TERRESTRE || kurs.: NOBILITATIS || ant.: PRVSSIAE || CORRECTVM || ANNO DOMINI || CIO IO XCVIII. || kurs.: De klamra obejmująca wykaz treści, poz. 1—7. 1. Successionibus. 2. Donationibus et Testamenten- || (tis. || 3. Tutelis. || 4. Praescriptionibus. || 5. Magistratibus et Judicijs. || 6. Processu in Causis Ciuilibus. || 7. De finibus regundis. || winieta 7 × 1,7 cm. || ant.: Cum Gratia & Priuilegio S.R.M. Kolofon; ant.: Cum kurs.: GRATIA ET PRIVILEGIO || Serenissimi Regis Poloniae || ant.: ad Annos Decem || kurs.: excudebat || ant.: THORVNII || ANREAS COTENIVS || kurs.: Anno DOMINI || ant.: CIO IO XCIX. ||

K. A₂ (błędnie sygn. A₁₁₃)—A₃ odezwa Zygmunta III. Druk odezwy kurs., tekst w ramce drzew. identycznej jak k. tyt. Tekst ustaw druk. antykwą, biegnie od k. A₄. War. A: sygn. E₁/ it. W. 2 g: vice poenam Centum Aureorum; secunda refusi- || Tekst. popr. rkp. na: Quinquaginta Ungaricalium, co wskazuje na wariant wcześniejszy. W. 9g: ... consuetudine sua (oddzielnie) E_{1v}. w.3d: soluentur . E_{4r}. w.4g: valuas, w.7d: id in termino...

War. B: sygn. E₁/ ap. W.2g: ce poenam Quinquaginta Aureorum Ungarica- || lium secunda...

W. 9g: Consuetudine sua (łącznie).

E_{1v}. w.3d: soluentur . E_{4r}. w.4g: valvas, w.7d: in termino...

E.XVIII, 686 (uważa, że poprawy tekstu — Ius correctum — z ramienia sejmu pruskiego dokonali Reinhold Heidenstein i Mikołaj Niewieszczyński, sekretarze królewscy). W. 674. PK. 709. BOss. 1249.

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2479^b (z notatkami Hartknocha). Kraków Czart. II/109 (war. B), BJ (2 egz.). Poznań BU 22980, I (war. B). Toruń KM. 108106 O. IV. 23 (war. A), 465—14/2 (war. B), BU Pol. 6. II. 344 (war. B). Warszawa BN XVI. Qu. 553 adl. (Dzik. VIII. 90), XVI. Qu. 936 (Rapp.). Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2435. I wiele innych.

145. Madzinius Samuel

In obitum Raphaelis Russinonii, Ioannis Russinonii, vexilliferi Inowladslaviensis filii, elegia.

[1599/1600.]. 4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: IN OBITVM || NOBILISSIMI || ADOLESCENTIS, RA- || PHAELIS RVSSINOVII, GENE- || rofi & antiqua nobilitate praestantissimi Do- || mini, Dn. IOANNIS RVSSINOVII, ||

vexilliferi Inovvladislavienſis &c. filij, in || ipſo flore è complexu expectationis & ſpei ſuorum, praematura morte erepti, die || feſto Nativitatis IESV || CHRISTI, ANNO 1599. || *kurs.*: ELEGIA. || *ant.*: SAMVELIS MADZINII. || *linia z ozdobników || dystych kurs.*: Praeteritos quicunq[ue] dies ſine labe peregit. || Non timet horrendae ſpicula dira necis. || *linia ozdobna || kurs.*: THORVNII || *ant.*: TYPIS COTENIANIS. ||

Elegia od k. A₂. Na ost. stronie winieta z twarzą. Tekst druk. antykwą.

E. XXII, 29. W. 3083. PK. 889.

Tabl. 78

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2477.

146. Mikołajewski Daniel

Dysputacja wileńska, którą miał X. Marcin Smiglecki z X. D. Mikołajewskim de primatun Petri dnia 2 czerwca 1599 r.

[po 26. VIII.]. 4°. K.nlb. 74; sygn. A-S⁴ T².

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, kurs.: DISPVTATIA || *ant.*: VVILENSKA, || *got.*: Ktorą miał || X. Marcin Smigleczki *kurs.*: Soc. JESV: || *got.*: z X. Dánielem Mikołáiewskim || Sługą Słowa BOżego: || *kurs.*: De primatu Petri, *got.*: á o iedney widomey || Głowie Kościoła BOżego. || Dnia 2. Czerwca w Roku 1599. || Od ſamego *ant.*: Autora *got.*: cále y ſzczyrze || wydána. || Nie zaniecháły ſie y przyſadki X. Smigleczkiego / z odpowiedzią ná nie tegoſz X. || Dánielá Mikołáiewſkiego. || *kurs.*: Psal. 18. V. 32. || *ant.*: Quis DEVS praeter IEHOVAM? & quis PETRA || praeter DEVM noſtrum? *Koloſon; kurs.*: Thorunij Boruſſorum, || *ant.*: APVD ANDREAM COTENIVM || ANNO DOMINI || 1599. ||

K. A₂₋₃: Jaśnie Wielm. Panu Andrzejowi Leszczyńskiemu, wojewodzie Brzeskiemu kuiawskiemu... dat. z Radzieiowa 1599 r., *podpis.* X. Daniel Mikołajewski.

K. A₄-C₂: Przedmowa do czytelnika oraz Artykuły Ministrom Ewangelickim podane na Disputatią.

K. C₃-O₁: Disputatia wileńska. *K. O₂-S₃*: Excerpta z Przydatków X. Smigleckiego y na nie responsa X. Mikołajewskiego. *K. S₄*: Summa Disputathey... od iednego z Auditorów spisana — wiersz na 6 stron, *podpis.* A.P. Omyłki tak poprawisz — *errata* 33 ww. *Koloſon*.

E. XXII, 378. W. 1900. PK. 928. BOss. 1575.

Tabl. 79

Egz.: Kórnik PAN Cim. Qu. 2478. Kraków: Czap. XVI. 901. Czart. 966/I.

Wrocław Ossol. XVI. Qu. 2619.

147. Rybiński Jan

Wiosna.

4°. K.nlb. 4; sygn. A⁴.

Tyt. got.: Wioŝná || kurs.: JANA RYBIN- || SKIEGO. winieta || kurs.: Vere nitent terrae, redeunt laeta || omnia Vere. winieta trójkątna z ornam. roślin. kurs.: ANNO || M.D.IC. ||

K. A₂ ded. Janowi z Dąbrówki Dąbrowskiemu, radzyńskiemu staroście.

E. XXVI, 505. (16 k.). Jan Rybiński Wiersze polskie. Poznań 1968, s. 53—60, opis bibliogr. s. XCII.

Egz.: B. Nar. XVI. 69.

1600

148. Amores Henrici Stroband iuvenis, Henrici cons. et scholarchae Reipub. Thorun. filii et Reginae, Dn. Antonii Trost filiae.

[przed 12. IX.]. 4°. K.nlb. 16; sygn. A-D⁴.

Tyt. ant.: AMORES || HENRICI || STROBAND, || IVVENIS || kurs.: Genere, Doctrina, Virtute, Nobilis: || ant.: HENRICI, || kurs.: CONS. ET SCHOLARCHAE || Reipub. Thorun. Primarij, || FILII: || et || ant.: REGINAE, || DN. ANTONII TROST, || Senatoris quondam Inŝulo Mariani, || FILIAE VNICAE, || Virginis Lectiŝŝimae, || SPONSORVM || kurs.: ad || D. XII. VIIIBR. ST. GREG. || kurs.: Decantati ab || ant.: AMICIS || bene precantibus. || linia || ant.: TYPIS COTENIANIS. || CIO IO C. ||

K. tyt. v.: In Insignia Gentilicia antiquae domus Strobandinae ex Marchia oriundae — sześciowiersz podpis. M. Caspar Frisius. K. A₂: Sponsus ad Filium Dei Paranympum, verso: Ad convivas literatos et candidos profonesis. K. A₃ anonimowe Aenigma I, II — po 4 ww., poczem Antidotum theriacale diatessaron adversus Coniugij grauamina — Franciscus Tidicaeus faciebat. Od k. B wiersz w jęz. włoskim zaczynający się akrostychem HENRICO REGINA podpisany: Franciscus Potenza. Następnie liczne utwory łac., 1 włoski, 1 grecki anonimowe, oraz podpisane przez autorów: Caspar Frisius, Cvnradus Bavarus, Urbanus Sobolus conrector, Matthias Nizolius, Iohannes Eccardus, Adamus Freitagius, Zacharias Otto, Andreas Dasius, Christianus Burchardi, Matthias Sellin (Wollin. Pom.), Ambrosius Ocrasius (Welunensis P. Scholae Polon. Cantor). Ostatni podpisany: Charitatis ergo F, F. F.

Większość wierszy druk. antykwą, dłuższe drobną kursywą. Inicjały; wiersze oddzielane poziomą linią.

E. —

Tabl. 80

149. Artomius Petrus

Thanatomachia to jest bój z śmiercią.

[po 1. I.]. 8°. K. 84; nlb. 12, s. 1—142, k.nlb. 1; sygn. A⁸ a⁴ B-K⁸.

Tyt. ant.: THANATOMACHIA: || *got.:* To ieſt / || Boy z śmiercią. || Traktáćik káždemu / kto ſię ie- || dno ſmiertelnym czuie / zá- || wſze przygodny. || 1. Tim. 1. || Boiuy dobry boy / záchowuiąc || wiárę y dobre ſumnienie. || *winieta z twarzą* || W Toruniu || V Andrzeiá Koteniuszá / || *ant.:* ANNO 1600. ||

K. tyt. v. linia z ozdobników, niżej: 2. Tim. 2. Nemo coronabitur, nisi qui || legitimè certauerit. || *winieta z twarzą.* K. A₂: Przemowa. Wielm. Panu Mikołaiowi hrabi z Ostroroga... dat. W Toruniu w dzień Nowego lata, Roku 1600, X. Piotr Artomius. *Skł. A⁶ i a⁴ zaw. przedmowę zakończoną pod podpisem winietą. Od skł. B Thanatomachii część pierwsza, s. 1—53, część druga s. 54—116, potem idą psalmy, od s. 134—142 modlitwy. Na ost. k. nlb. winiety, wewnątrz nich cytaty z Apoc. 22. Na ost. stronie między winietami: Errata tak popraw — 7 ww., poczem got.: Oſtatka baczną á Krześci- || ańſki Czytelnik ſie do- ||); myſli. :(.*

E. XII, 243. W. 3097.

Tabl. 81, 82

Egz.: Kraków Czart. 2192/I.

150. Butelius Christophorus

Hieronymi Cardani opinio hominem non esse animal, perspicue explicata et ad disputandum publice proposita. Respondente Petro Goedicco. [po 12. X.]. 8°. K.nlb. 12; sygn. A¹².

Tyt. grec.: Syn theo te kai ño. || *ant.:* HIERONYMI CARDANI || Opinio || HOMINEM || *kurs.:* NON ESSE || ANIMAL, || Perſpicuè explicata et Philoſophicè exa- || minata, Doctiſſimoque Philoſophantium confeſſui || in *ant.:* GYMNASIO THORVNI- || ENSI *kurs.:* ad disputandum *ant.:* PV- || BLICE *kurs.:* propoſita || *ant.:* á || M. CHRISTOPHORO BVTE- || LIO Marchico, ejuſdem Gy- || mnaſij Collega. || *kurs.:* Reſpondente || *ant.:* PETRO GOEDICCO WAL- || denbergenſi: || *kurs.:* in Auditorio magno hora 7. matut. || D. 12. Octob. an. 1600. || *linia* || *kurs.:* Thorunae Boruſſorum || *ant.:* PRELO COTENIANO. ||

K. tyt. v. ded.: Ad Georgium Neyſſerum... Gymnasiarcham. *Rozprawka obejmuje LXII rozdz., od rozdz. XVIII zaczyna się pars posterior.*

E. — BOss. 261.

Egz.: Wrocław Ossol. XVI O. 671.

151. Fibingen Valentinus

Votum pro Novo Anno ad Magnifici et Nobilis Viri, D. Ernesti Ab Rodtkierch, in Sprötichen, Gäbitz, Brawn etc. Maecenatis, et Patroni inter magnos maximi filium Melchiorem Ab Rodtkierch, generosa indole adolescentem id temporis Lubenae Silesiorum, literis humanioribus vocatis, incumbentem Strenae Loco Missum A Valentino Fibigenio Aurimontano Silesio. Sub ingressum Anni Oomini M.D.C. Thorunii Typis Cotenianis. 4°. K. 4.

E. XVI 205 (notuje egz. Wrocł. sygn. 4 Gen.)

Egz. zaginiony.

152. Rybiński Jan

Witanie.

4°. K.nlb. 10; sygn. A-B⁴ C².

Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: VVITANIE || kurs.: JANA RYBIN- || SKIEGO. || winieta romboidalna z ornam. roślin. || got.: Já k to vmie wítay z drogi Páná / || Niech y ant.: Mušae got.: Šklaniáią koláná. || linia ozdobna z listków || ant.: W TORVNIV || got.: U Andrzejá Koteńiuszáz. || Roku 1600 ||.

Ded.: Andrzejowi Krotoskiemu, wojewodzie inowrocławskiemu... dat. w Toruniu, Cal. Febr. Anno 1600. Witanie podane przed Jego Mością na teatrum w Łobżenicy przy wielkim gości zgromadzeniu. Chóry po łac. i po polsku. Występują: Pallas, studiosus cum clerico, Venus, civis, Iuno, villicus cum hortulano.

E. XXVI, 505 (data ded. 1599). W. 3112. Jan Rybiński Wiersze polskie, Poznań 1968, s. 61—75, opis bibliogr. s. XCII.

Egz.: Warszawa BNXVI. 125.

153. Sobol Urbanus

Oratio de tutelari praesidio Sanctorum Angelorum.

[po 29. IX.] 4°. K.nlb. 24; sygn. A-F⁴.

*Tyt. kurs.: ORATIO || ant.: DE TVTELARI || PRAESIDIO SANCTO- || RVM ANGELORVM || RECITATA || Ad diem Michaelis Archangeli
138 hora I. post meridiem || in templo Mariano Scholae THORVNIENSI*

conti- || guo, in Jolemni conventu Amplissimi Senatus || Civium, Ecclesiae Doctorum, omni- || umque Scholaſticorum kurs.: à M. URBANO SOBOLO || ibidem ProRectore. || Sygnet || ant.: THORVNII TYPIS CO-TENIANIS || linia || ant.: ANNO CIO IO C.

K. tyt. v. ded.: Henrico Mochingero patricio Thoruniensi. Od k. A₂—F₃ Oratio zakończona wierszem. Na końcu Analysis (grec.) orationis propter discentes adjecta.

E. XXVIII, 375.

Egz.: Kraków Czart. 1423/I.

154. Gymnasii et Oeconomiae Scholasticae Thoruniensis Institutum et Scopus.

4°. K.nlb. 8; sygn. A-B⁴.

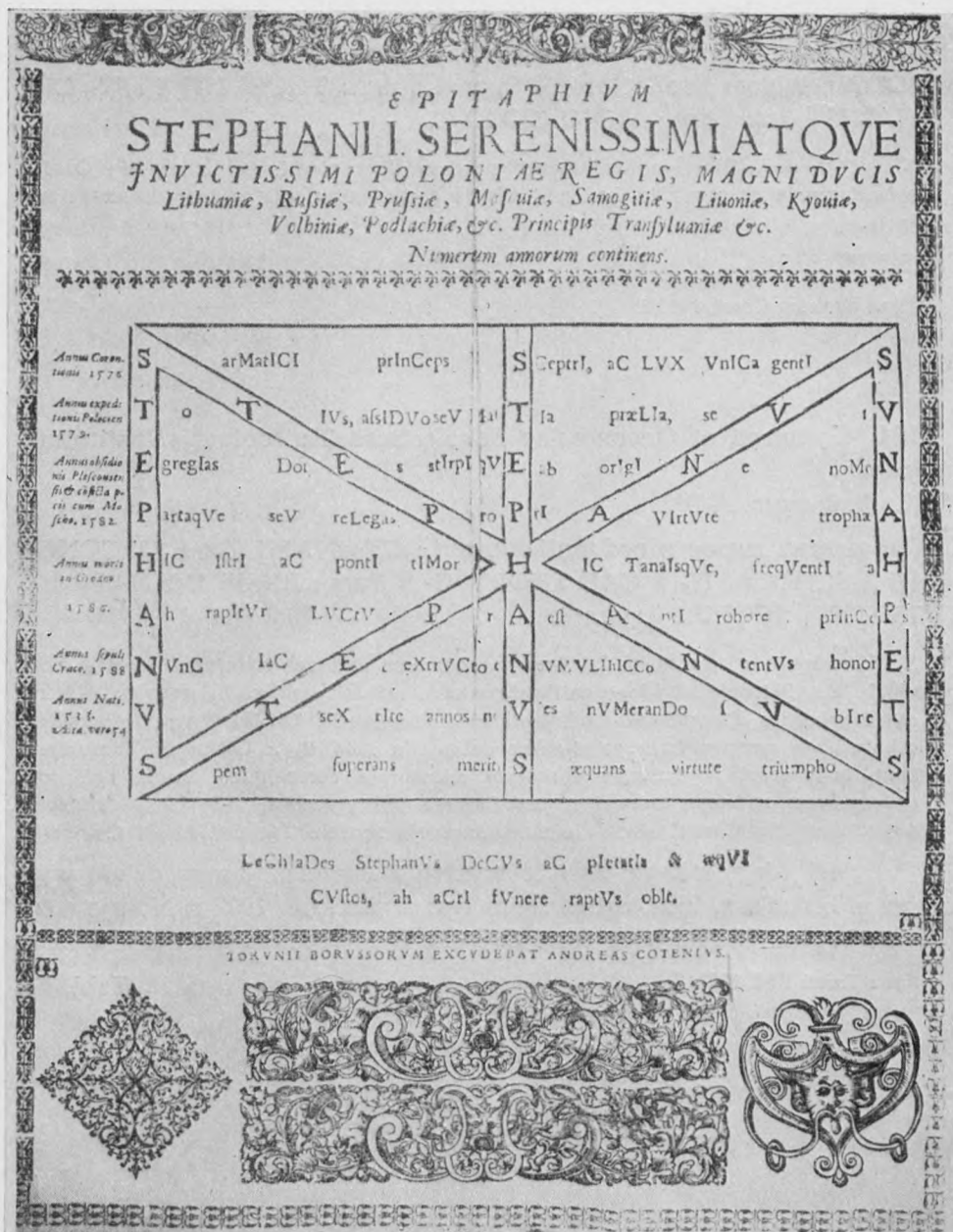
Tyt. w drzew. ramce z ozdobników, ant.: GYMNASII || & || OECONOMIAE || SCHOLASTI- || CAE THORVNI- || kurs.: ENSIS INSTI- || ant.: TVTVMET || SCOPVS. || sygnet.

K. A₂ winieta z twarzą, ded.: Omnibus omnium ordinum religiosae pietatis Studiosis et... Patronis et Moecenatibus nostris... salutem, na k. B₁ podpis.: Alumni et Conuictores Oeconomiae Scholasticae Thoruniensis. Od k. B₁v.: Oeconomiae scholasticae compendiaria et simplex delineatio, od B₂v.: Gymnasii Thoruniensium in Borussia constitutio verborum adumbrata compendio. Na k. ost. pod ozdobnikiem z trzech żółędzi napis: Caetera vel praesens, vel postera corriget aetas. Auspicio Christi etc. Winieta. Adnotacja ręczna: Toruń 1595 A. Cotenius.

E. XVII, 487 (daje uwagę: Jest to wyciąg z obszerniejszego dzieła wyszłego w Toruniu r. 1601, zatem może być druk około 1602 r. Notuje egz. Czart. i Wrocł. Uniw., poza tor.). S. Tync Dzieje Gimn. Tor. t. I, s. 226.

Egz.: Toruń KM. 102817.

Tabl. 83

Tabl. 33. Przygotowane zapewne przez U. Schobera jako ćwiczenie szkolne Epitafium ku czci króla Stefana orientuje nas w życiu i działalności króla, a równocześnie zaznająamia z posiadanym przez Koteniusza materiałem zdobniczym w czasie przejścia drukarni. — Poz. 60.

ORATIO

Ante aduentum, in urbem
TORUNIENSEM

SERENISSIMI
PRINCIPIS ET DOMINI
Dn. SIGISMUNDI III. ELECTI
ET NOMINATI POLONIAE ET SVE-
CIAE REGIS INCLYTI, &c.

Habita in
SCHOLA TORUNIENSI.

CVI ADIUNCTA SVNT
CARMINA GRATVLA-
TORIA

De felici eiusdem Sereniss. Regis
INGRESSV.

136821

BONAE SPEI AVGVRIVM.

Non sine Pace venit Rex: non sine Rege venit Pax:
Non sine Pace Salus: non sine Rege Fides.
Ergo bonos merito pertentant gaudia Ciues,
Spes ait: & plausu prospera signa dedit.

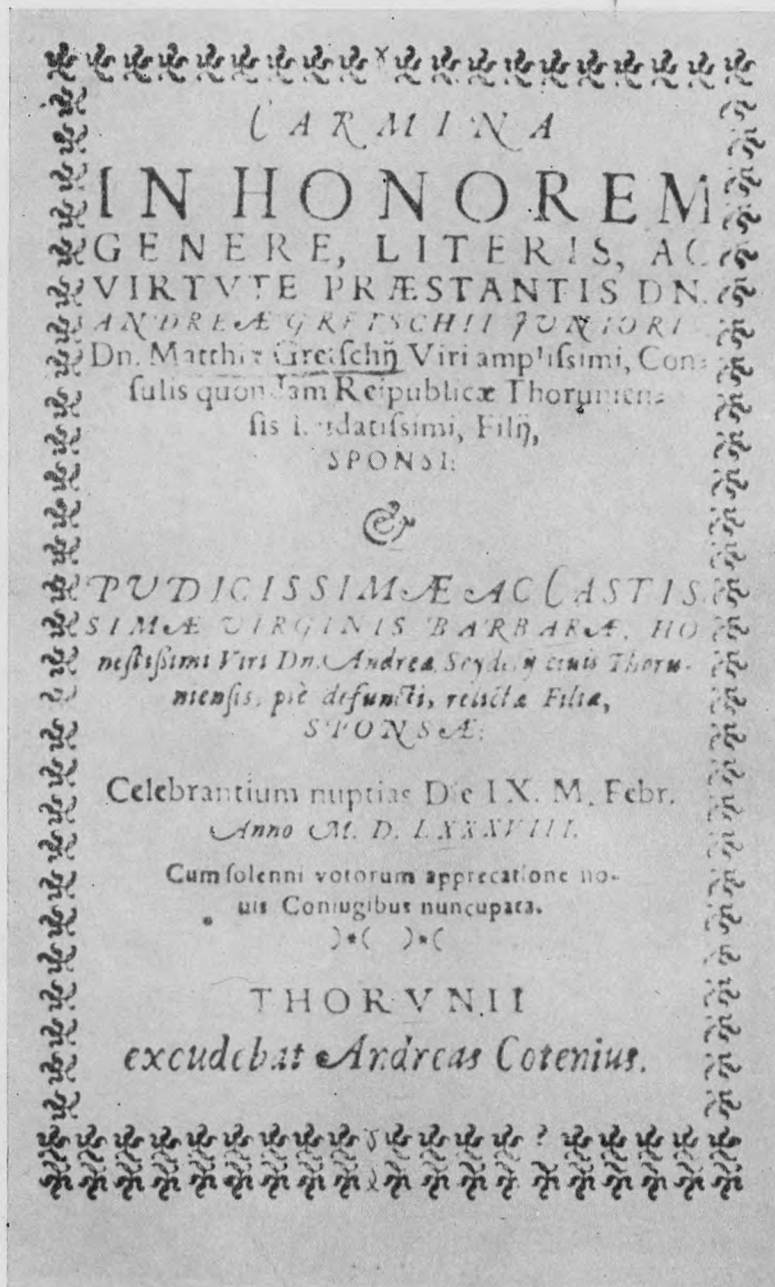
THORVNII.

Anno M. D. LXXXVII.

136821

Tabl. 34. Zbiór utworów powitalnych przygotowany na przyjęcie króla Zygmunta III-go. K. tyt. egz. Ossol. — Poz. 61.

Tabl. 35. Tradycyjna ramka z trójlistków przy druku ślubnym
And. Gretscha i Barbary z r. 1588. — Poz. 64.

VOTVM
AD NOVOS SPONSOS.

Vngitur EUPHROSYNE
Andræ Butneræ Cotenæ:
Coniugium Felix hoc ve-
lit esse DEVS,
Ille DEVS, casti certissimus
autor amoris,
Qui matrimonij fœdera
sancta probat.

Quæq; probat, solita pariter bonitate tuetur,
Ac iugi clemens prosperitate beat,
Hos si beat SPONSOS traducere molliter ævum,
Et placidæ niueo Pacis honore frui,
Horrida compositum benè par ne turbet Erinys,
Neu focium infestet Læs rabiosa torum,
Ille velit (fnis quando hæc est prima iugalis
Viræ) multiplici crescere prole domum,
Hæc precor eueniant Vobis, duo pectora, binis
Vnus corporibus quæ benè vinxit amor.

A 2 Eucntum

MYTHOLOGIA GRATIARVM

PRIMVM COMMUNI-
TER EXPLICATA, DEINDE AD
BONAS LITTERAS, AD TYPOGRAPHIAM, AD
CONIUGIUM, IN GRATIAM DN. ANDRÆ
COTENI, ET EUPHROSYNES BUTNERÆ
NOVORVM SPONSORVM AC
COMMODATA

M. Hulderico Schobero,

Deus! quæcunq; optata cubilis, Musis
Auspiciis, teas per celebrato tuas.
Et quoniam stabili Charitatem sibi fœdere iungis,
De Charitate Gratia jam dare dona veni.
Ergo gemis primæ, contractæ, castra pandam,
Post ea Dinarum frons referre libos.
Sponte sane capis, ac tu quæq; candida Musis
Circumspice meli, quæq; Carmina fœne. (dis,
Carmina, quæ dabimus, dabimus dignissima ten
Quæcumq; illa parū frise niveri habeat.

Tempori innidat Musis angustia letam,
Multa politura, si lacus sit, erant.
Eurytomæ pulchram sibolem, magnæ, Tamantiæ
Reginæ Charitæ Musæ vetusta vocat.
Sunt, qui Iunonem, sunt, qui Iunone rellia
Antonæ memorent has peperisse Ioni.
Faler? an inuicem alios, qui Sola & Egla
Semine maluerunt esse puaræ fati.
Sola fatas scire, nihil est formosum illi,
Fibulas & Egla arguit esse nitor.
Unde Deabus atrox certamen habentibus olim,
Affertis comitis has sibi blanda Verum.

De numero

Tabl. 36. 37. Inicjały, zdobnictwo w druku gratulacyjnym na ślub drukarza Andrzeja Kotteniusza z Eufrozyną Butnerówną. — Poz. 68.

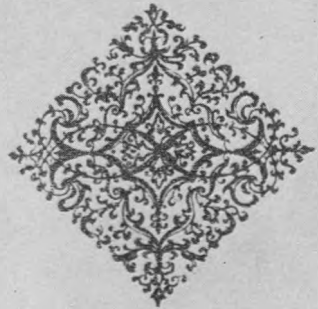
ΕΠΟΣ ΓΑΜΙΚΟΝ.

 εὔτε, φίλοι χάριτες, Διὸς ἀγίοχοιο βίγατρης
 καὶ τῆς Εὐφροσύνης ἐπιλοκάμοιο θίγας
 ἢ εἰς Εὐφροσύνην χαριτώμεσθε, ἀφ' ἧς
 ἠδ' ἰκασίγηται ἐματίεσσι χόρου,
 Πατρός ἐφημοσάνωι μεγάλῃ κρείοντι δ' ἄλυμπε,
 σιληθῆνός μετ' ἐπιθεσμάσδε σά γάμου.
 Διὸτ' ὦ Πηλεΐδες, μελιθεΐα ἴσον ἴσσαι,
 Διὸτ' ὦ Πηλεΐων ἰότης ἴσα φίλοι.
 Νυμφίον Αἰδρίας κατόπιος ἕσθ' ἐμύμων,
 Εὐφροσύνης μεμναὺς ἐμμεταί ἀψα πόσιος,
 Εὐφροσύνης, τέκνου, πεινησάσσο ἰσάνει,
 ἴσ' φῶς ἐγγυθῶμων, ὀπίσθε ἴσσαι, ἐσθ',
 τίμιον ἄσσοισιν σφιτέρους, καὶ ἀσπίδ' ἰσάνει,
 Αἰθρῶσι σφιτέρους ἴσσαι καὶ ἴσσαι.
 Τοιοῦτο παρακοίτην ἔχθ' ἐπὶ δώμασι κοίτης,
 Νυμφίον, Ἀσπίδων σφίβ' ὀπίσθε ἴσσαι,
 τίμιον γὰρ χάριτες, χ' ἄσσοις πρέπει, ἰσάνει μῦσαι,
 Χαίρει, καὶ δόματα ἄσσαι γάμου.
 Ἐματίεσσι ἐπὶ πύλαται μετ' ὀπίσθε ἴσσαι,
 καὶ λήρ μετ' ὀπίσθε πᾶσι ὀπίσθε ἴσσαι,
 Εὐφροσύνην πολλῶν ἀστ' ἴσσαι ἄγγελοῦ ἴσσαι,
 οἱ δ' ἄσσοις σφίβ' ὀπίσθε πᾶσι.
 ὅστις ἄσσοις δ' ἴσσαι, σφίβ' ἄσσοις ἴσσαι,
 ἴσσαι ἄσσοις δ' ἴσσαι, λήρ ἴσσαι σφίβ' ἴσσαι,
 ἴσσαι ἄσσοις, ἴσσαι πᾶσι, ἀγαλλοῦ ἴσσαι,
 κοίτης ἄσσοις τοῖς φρεσίν ἴσσαι.
 Τῶ δ' ἄσσοις λαμπρῶν δ' ἴσσαι θεοῖς,
 ἴσσαι τυποῦ ἴσσαι πλεθῶσα πᾶσι.
 ἠδ' ἴσσαι ἴσσαι ἄσσοις ἀσσοις πολλῶν,
 παντοῦ ταμί καὶ χάριτες ἀσσοις.

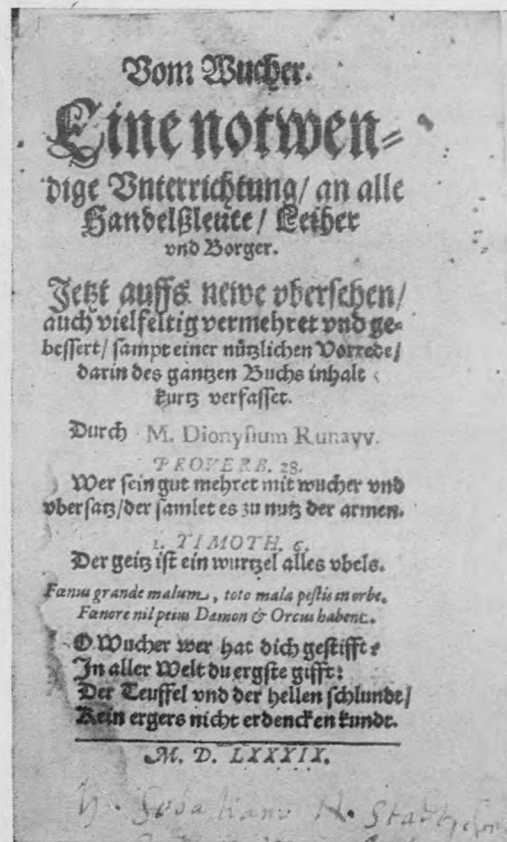
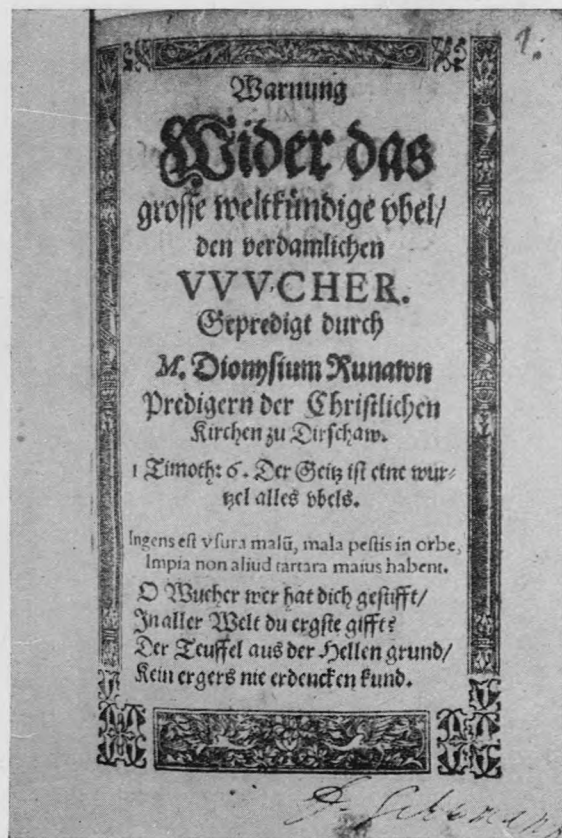
Α Ι οἱ ἴσσαι

οἱ τῶσθ' ἴσσαι ἴσσαι, ὅς σφ' ἴσσαι κῆλυθρον
 ἴσσαι, ἴσσαι ἴσσαι δ' ἴσσαι, μίμμη πολλῶν.
 ἴσσαι ἴσσαι ἴσσαι ἴσσαι πᾶσι ἴσσαι ἴσσαι,
 ἴσσαι ἴσσαι ἴσσαι θαυματοποιός ἴσσαι.
 ὅς κῆλυθρον ἴσσαι ἴσσαι ἴσσαι μάλ' ἴσσαι χαράσαι,
 χαλκίους τε βροτοῖς πᾶσι ἴσσαι ἴσσαι τύπος.
 ἴσσαι ἴσσαι πολλῶν χάριτες ἴσσαι ἴσσαι.
 ἴσσαι καὶ πολλῶν χαλκογράφοις χάριτες.
 ἴσσαι σοί, ἴσσαι πεφιλῆται πᾶσι φοῖσαι,
 Νυμφίους ὅς κῆλυθρον τῶν κατὰ κόσμον ἴσσαι.
 Τοιοῦτο χάριτες καὶ σοί, καὶ σφ' ἴσσαι θαλερώσις ἴσσαι,
 ὅσσαι ἴσσαι, δ' ἴσσαι, ἀπᾶσι, θεῖς,
 ἴσσαι ἴσσαι Εὐφροσύνης διάγοις κῆλυθρον ἴσσαι,
 ἴσσαι ἴσσαι ἴσσαι δ' ἴσσαι λήρ ἴσσαι γάμου.

ἴσσαι ἴσσαι ἴσσαι.

Tabl. 38. 39. Greckie epos ślubne pisane przez U. Schobera dla drukarza A. Koteniusza i jego przyszłej małżonki. — Poz. 68.

Tabl. 40. 41. Zestawienie gdańskiego i toruńskiego wydania Dion. Runaw'a Vom Wucher (O lichwie). Oba wyd. nieznanne Estr. — Poz. 69.

Mich. Art. 170. 0. 17.
NOMENCLATOR,
SELECTISSIMAS
RERVM APPELLATIONES
 tribus linguis, Latina, Germanica, Polonica, explicatas indicans.

IN USVM SCHOLARVM
Berusicarum & Polonicarum.
NOMENCLATOR
 ad Lectorem

*Lector eme, annuesi isto Germana Latina
 Nomina, Germana usinilla Polona, libro,
 Sapi Dorsifsum sum vestigatu in ora,
 Dondam naturam, nunc ero, Lector eme.*

**Cum Serenissimi Regis Poloniae Gratia
 & Priuilegio ad decennium.**

Anno M. D. XCI. 1716

Dolor	Schmerz	Boleść.
Cephalalgia	} Hauptwehe	Bol głowy.
Dolor capitis		Bol pultgowy.
Hemicrania	} Hauptwehe auff einer seiten	(wy. Ból głowy z pie jąstwą.
Vertigo	Schwindel	Zawracanie głow.
Crapula	} Hauptwehe von trunckheit	Ból głowy z pie jąstwą.
Torpor	das schlaffen der Glieder	Cierpienie ciałem cow.
Lethargus	} schlaffende suchte	Sindberh/Spica coroba.
Verternus		der ganze schlag/ Tropff
Apoplexia	} der ganze schlag/ Tropff	Powietrze rus fony.
Sideratio		den der schlag geschlagen hat
Apoplecticus	der halbe schlag/ Tropff	Paraliż.
Hemiplexia	die Lame/ Gicht bruch	Paraliżem zard zony.
Paralytis	Lame/ Gicht chig	S. Valente go do S. Valens trakt, bo wielka niemoc heit
Paralyticus	} die fallende suchte/ S. Valens trakt,	Kurz
Morb' comi- tialis		Krampff
Epilepsia	} Halb od schickel/ das nachemanis	
Morbus ca- ducus		
Spasmus		
Incubus		
Ephialtes		

Tabl. 42. 43. Karta tytułowa i jedna ze stron opisujących choroby w *Nomenclatorze* Artomiusza. Egz. BU. Wrocł. — Poz. 82.

Misc. 1. no. 5, 23

Wokabularz
 rozmaitych y potrzebnych sen-
 tencyi/ Polskim y Niemiec-
 kim
 Milodziencom na poży-
 tek teraz zebrany.

Ein Vocabu-
 lar mancherley schönen vnd
 notwendigen Sententien/ der
 Polnischen vnd Deutschen
 Jugent zu nutz zusam-
 men getra-
 gen.

W Toruniu w Drukarni Andrze-
 ja Koteniusa/ Roku Pańskiego
 1 5 9 0.

Wokabularz
 rozmaitych y potrzebnych sen-
 tencyi/ Polskim y Niemiec-
 kim
 Milodziencom na poży-
 tek teraz zebrany.

Ein Vocabu-
 lar mancherley schönen vnd
 notwendigen Sententien/ der
 Polnischen vnd Deutschen
 Jugent zu nutz zusam-
 men getra-
 gen.

W Toruniu w Drukarni
 Andrzeja Koteniusa / Roku
 Pańskiego 1 5 9 6.

Tabl. 44. 45. Zestawienie dwu wydań Wokabularza z r. 1590 i 1596. — Poz. 81 i 127.

mieć. Prosie cie tedy moy mily
 Towarzysiu/ abyś nakład moy y
 praca takim przyiał vmyselem/ iá-
 kimia tobie te ksiaſki wydawani.
 Z tym cie Panu Bogu polecam.
 Z Krolewca dwunastego dnia
 Kwieczca Listopada/ Ko-
 tu od narodzenia
 Pańskiego.
 1566.

Dem

Dem Freund-

lichen vnd getrewe Leser/ wünscht
 Johan Daubman Buch-
 drucker zu Königsberg
 alles gutes.

Der zweifel nicht da-
 ran/ das dir wol be-
 wußt ist/ freundlicher
 lieber Leser/ das
 Gott der Herr an-
 fenglich einen einigen Menschen/
 Nemlich den Adam geschaffen ha-
 be/ Im auch eine Zunge vnd einige
 Sprache gegeben/ vnd ist in der
 warheit genugsam gewesen/ Vnd
 habē auch viel Leute ein lange zeit
 (nach de Adam aus dem Paradis
 verstoßen ist) dieselbige einige Spr-
 che immerdar gebraucht/ bis zu der

A 4 Ende.

mieć. Proszę cie tedy moy mily
 Cowarzystu / abyś nakład moy y
 praca takim przyiał vnystem / iá-
 kim ja tobie te Książki wydawam.
 S tym cie Panu B Ogu polecam.
 S Krolewcá dwunastego dnia
 Ksiezyca Listopada / Ko-
 fu od Narodzenia
 PAnskiego/
 1566.

Dem

Dem Freund-
 lichen vnd Secretwen Leser/
 wünscht Johan Daubman Buch-
 drucker zu Königsberg
 alles gutes.

Ich zweifel nicht dar-
 in / das dir wol bewust
 ist / freundscher lieber
 Leser / das GOTT der
 HERR anfänglich einen einigen
 Menschen / Nemlich den Adam ge-
 schaffen habe / Im auch eine Zunge
 vnd einige Sprache gegeben / vnd
 ist in der warheit genugsam ge-
 wesen / Vnd haben auch viel Leu-
 te eine lange zeit (nach dem A-
 DAM aus dem Paradies ver-
 stossen ist) dieselbige einige sprá-
 che immer dar gebraucht / bis zu den
 4 Edt

Tabl. 48. 49. Te same strony w wyd. z r. 1596 (różnica w zdobnictwie). — Poz. 127.

KATECHISMİK
Albo
**Nauka Krze-
ścińska / Przez D. Marcina
Luthera / zacnego Theologa napisana
ny / a teraz z nowu dla dziatek y pro-
stych ludzi / z Niemieckiego na
Polskie / przelożony y w
druk podany.**

**Ktemu kunszt Morowu / To jest /
Jakosie chory Czlowiek cieszyc / y
przeciw pokusam Szataniskim / czyni-
by sie zastawic / miał / na koniec
przydajemy.**

PSAL. 34.
Chodźcie sam dziatek a słuchajcie mna
bożajni pańskiey nauce was.

Druckowano w Toruniu / v Andziewic
Kotenińsk. Anno 1591.

**Ktore jest pier-
wsze Boże przykazanie?**

Odpowiedz.

**Tie bedziesz miał Bogow innych prócz
mnie / ani sobie bedziesz czynił / Obrazu rzeza-
nego / ani żadnego podobienstwa tych rzeczy /
ktore sa w zgora na Niebie / y ktore na ziemi
niesto / ani tych ktore sa w wodzie pod ziemi
nie bedziesz sie im klaniał / ani pocztwość
wyrządzał.**

Jako to rozumiesz?

Odpoc:

Tabl. 50. 51. Katechismik Marcina Lutra z r. 1591. Egz. B. Nar.

1) Karta tyt. 2) K. A.6v z drzeworytem. — Poz. 85.

RESPONS.

Wporzywca dány ná

Upominanie do Ewangelikow / o zburze-
niu Zboru Krákovského: yná přestroge do
Kátholikow od kogos vczyniona / w
Roku 1592.

Ian Kochanowski.

Psal: 120.

Tvoje stová sa strzály iádem náplnioné
Smiertelnym / tvoje stová wegle rospalone.
Miedzy zboyce (niestetyš) iest mieskánie moie /
Miedzy ludem nie ludzkim trawie látá swoje.
Mnie mil pókoj / á oni w zwádzie sie kocháia /
A gdy z gode wspomioné / mieczow pomykáia.

14.174

Tabl. 52. Karta tytułowa „Responsu” protestantów na Upominanie do ewangelików
ks. Piotra Skargi. — Poz. 91.

6. 98.

PROGNOSTICON

Albo

1583. VI. 39.

Przewidywania wszelkich

przygod y przypadkow / i nakuł gwiazd y
biegow niebieskich na rok Pański 1593. w
którym będzie Przybycień. *Matem*
początku świata. 5555.

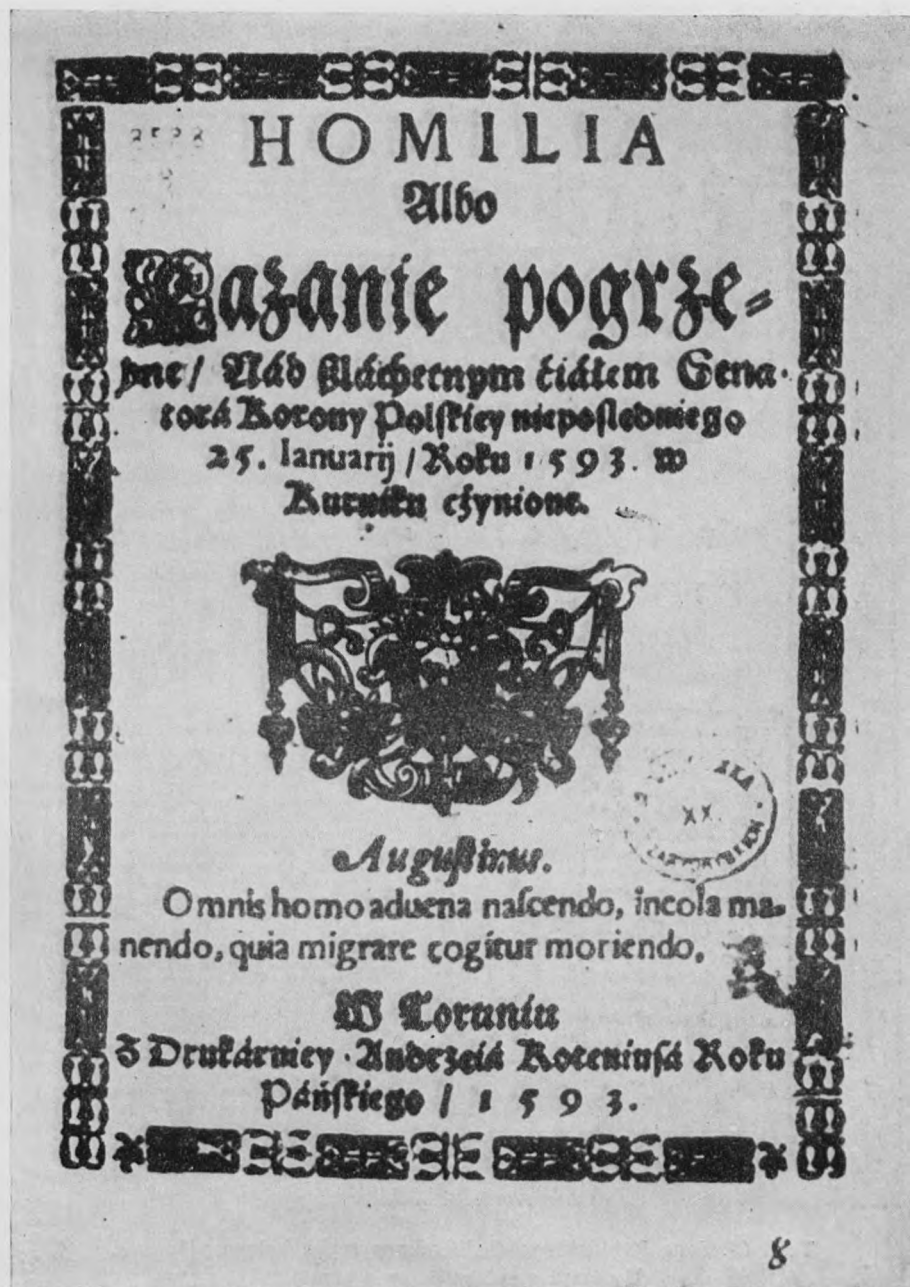
Przez

Marcina Ruffa z Wielca, Medyka y Chi-
rurga, Capit: Plockiego pil-
nie napisane.

Mars sprawca dorocznem / Saturnus
towarzystem.

Tabl. 53. Prognosticon Marcina Ruffa na rok 1593 z drzeworytami zaczerpniętymi z krak. drukarni Siebeneychera, Egz. B. Jag. — Poz. 92.

Tabl. 54. Kazanie Artomiusza nad ciałem wojewody pozn. Stanisława Górki.
 Egz. B-ki Czart. — Poz. 99.

sczy chęci W. 111 y 3 innymi potowstaniem / y
powinnymi W. 111. zachowaniu scenemu pro
wili bogadzi. y przydy. cęciu sic zarysę go
towa. Dat. Torunę ex Museo nostro 1111.
Nonas Julij. Anno 1 5 9 3.

W. 111 swemu Męsztemu
Panupowolny y słuszye we
wsem gotowy

Jan Rybiński sławney
Kády Mlásta Torun.
K. S. M. Sekretarz.

Typograf do Cytelnicz.

Co Gomerowi w tego Kópsobliach / albo onem flos
t. emu Argowi w tego straj sie przygadalo / be
nam cel w try mislicności charecerow nalsich nie
diew se sie chajem potznał przyerassi. A co y cu w
erch Rymich ná nie Korych muzykach inst omylet eroi
facile / Kere daj niegwaltowne / idnal leby sie snabi
sensem co nterubliyls / przyskryd: tu strony ich zara: i
pocztak sie nam zbala.

W Pierwszej Gęśli Káre przewróc w sy w pierw slym
wierzu nie bolosono rogo slowba Kóte.

W Siodmiej Gęśli 13 wiersz. sloy oddal / cęcy bodawól.

W Gęśli dziejstajey Káre: 2 wiersz 11: sloy Chamy / cęst
Themis.

W Gęśli iedenasty w 3. wiersz. sloy przelamuloc / cęst
3 gruntu psulac. Tamże w 25. wiersz. jest strota / cęst. sta-

W Gęśli dwudnasty w 2. wiersz. sloy chęci cęstaj chęcy.

W Gęśli trzynasty w 15. wiersz. sloy nie groj ubno dá
ry / cęstaj nie groj ubno dáry /

W Gęśli siednasty na drugiej Káre. w 7. wiersz. sloy su
gotowne / cęst. dusiolowne.

W Gęśli dwunasty Káre przewróciny w 1. wiersz.
sloy imgo / cęstaj 3 niggo.

W Gęśli dwudziesty w 7. wiersz. sloy Mlucno / cęstaj
Mlucno.

Tomel chiał Cytelnicz kástény w cías opom / ca
stiel / leby wtedzial tak: tu w dólje cęstanie postapnasy
sic spráwować.

JOHANNES GLICZNERI DE
SKRZETYSZ KSIĘGA PIERWSZA
L. C. L. C. L. E. M.

Affatu Phœbum Musæ ambidere cementem
Fôrs per Bructenicam cum graduentur humis.
Dicentes: teneris solers araxis ab annis
Ribinus Cynthæ sacra sibi tanta colit.
Munere da digno, digno ut fruatur honore,
Eius constantem Phœbe repende fidem.
Orare Dez: voti facit esse potentes
Phœbus, & huic Cyntharam commodat ipse sua.
Addit & Aglaia illi, Siquid leporesq;
Et Coni & Themidis donat habere bona.
Inter Sauromas vatem insuper esse, (Latina
Attica seu scribat sine Polonia) facit:
Tu quicumq; soles de carmine quætere fructum
Nubila seu menti demere terra tuæ.
Pellæ seu curas animæ, lege scripta R. I. I. I. I.
Proxima Appollinea veribus ille facit.

Gęśl pierwsza.

Credula vitam

Spes fouet, & melius cras fore semper ait.

N Jarszy cęst chęc zbył / lec duffitca dęst
Ladziej / sępoc w odz intro dołie lepy
Ladziej / sępoc w odz intro dołie lepy
Głomia murej by stardó bala plod sędostny.
Lády sędla ná prafit / y ná ryby woby
Kucal obrywby brády bat idóla w sędy /
Ladziej / wiesná dęst chęc us lewe siema)
Lancudy brima Kóla sęg / wby dęw gatac sępowa.
Gby inne / bledny siemé w Tęba pokly Cnozy /
Láste nam wby wstymála wówał / miedy plowy /
Ję / spramo grabara wesał w padich rozlac tacit /
Lohac se Kędy tych bliin / sęgmo y znacit.
Ję spramo / bity Bęglar: i Tędy wó plównym dęgu /
Prędstárádómni Kęstaj chęc sę mól od bręgu /
Gby chęrgo oddit / Doktor des ná dęst /
On sam w / drowia nie wópti pózi póló dęch lele.
Lády / sędlicie trzymá gdy aj móló w męce /
Láste om co 3 nim ná diab wó sęfność w móló roce /
Duffitca / sęm podpór / duffitca / Kórwia móló /
Wó sęstém doł / co sę mól / chęc smiercia / sędł.
Láste m by tłumne sęst / sęgo / cęc smiercio /
Dędy / sędlicie sęca wó dęst / móló /
Láste móló / cęc / sęst / sęst / sęst /
Dy / sęst / sęst / sęst / sęst / sęst /
Láste móló / cęc / sęst / sęst / sęst / sęst /
Gby / sęst / sęst / sęst / sęst / sęst /

Tabl. 55. Jana Rybińskiego Gęśli różnorodnych księga pierwsza.
U góry Koteniusz omawia errata.
U dołu wiersz J. Glicznera i tekst Gęśli 1-sej. — Poz. 106.

EPICE.

ORNATISSIMO ET INTEGERRIMO VIRO
DOMINO GREGORIO SCHWIGON INCOLE ET SCABINO CRVCIBERGENSI.
Silesiorum Patri suo gerchiro XCVII: Nec non & Gregorio Fratri dilecto XX Aetate anno p̄ ex
hoc mundi ergastulo excedentibus, faciebat mastrus

ALBERTVS STRYCHNVS CRVCIBERGENSIS

Ultimum colloquium Geor gij & Parentum.

P. Care pater, cum fata iudicet me linquere misisti,
 iam dilecte vale, syletes celsa peto.
P. Cur me, nate, prius non mittis reddere vitam,
 Quæ mihi tot menses tædia acerba dedit?
M. Et me, nate, cupis miseram quocumque linquere matrem,
 Quæ te gestans sub pectore, multa tulit
P. Non est arbitrij, dilecti credite, nestri,
 Vt placeat vitam ducere casig suam.
P. Ah me primim sentio duroq; labore
 Consecum, decuit claudere morte diem.
M. Hercle decet plures autumno vivere verumq;
 Tu sapiens vir, hos est velut ille nouit.
P. Flos certe fragilis præti sum nomine reij:
 Quem mors immittit sceler putare cupit.
P. Nec me grandævum sapientia credo iuuabit,
 Vitima cum veniet funeris hora mihi
M. Cur, precor, extremam nato sibiq; occipis horam?
 Num tibi sunt vitæ tempora longa tuæ?
P. Vixi & quem dederas mihi cursum, Christe, petegij,
 Terra vale, salve vindictis aulis Iouis.
P. Vnus præcessit, sequar hunc ad limina coeli,
 Hæc mea erit requies, licet nihil sudor iners.
M. Me miseram, spectans toe casus & mala vitæ,
 Iam mortem & morbum deinde, marite, tuum
M. Quid mihi vita seni prodest, quid deniq; mortis?
 Morde nihil certe lyxius esse potest.
P. Sed quid ego misera in ipsam dilecte marite
 Quam liquit natus, deseris ipse quocumque?
M. Maior adhuc natus solamen dulce fruetur
 ALBERTVS vivit, rura Borussa colens,
P. Littore in incerto hic errat, nec sede moratur
 Cætra, nec spes est illa reposta sui.
M. Regnat & in caelis viduarum Tutor & vitor,
 Hic te suscipiet, sis modò firma fide.
P. Hæc sola orbata sustentet, sola referret,
 Post abitum vestrum, donec ad altra ferat.
M. Cuncta p̄ se profers, studeas his claudere vitam,
 Iamq; vale, nec nota CRVCIBERGA simul.
P. Hic me certa quies, nec gaudia vera manebunt,
 Omnia cum lachrymis vrbisq; domusq; sciant.
 Verbis, edax flammis Vulcanus fraude Lachorum,
 Limina consumit, tum bona cunctis simul.
 Post iuveni nato celebraui funera mortis,
 Nunc respicit & charum ferrea Clotho virum.
 Vnam post mundi tutorem cerno leuamen
 ALBERTVM in terris, anxia corde parens.
 Hic me solent, dum spiritus hos reperit ætus,
 P̄ se sequar & Natum teq; Marite, breui,
 Qui licet ex hacten recubant & celsipitæcti,
 Antonom illorum spiritus astræ colit.

Querela Alberti Strychni.

A. Iam bene cessat crudelia præda Lachorum,
 Cuius Quadorum gens meminisse potest.
 Necdum etiam lachrymæ & lacerantes pe-
 ctora luctus
 Exciderant animo, SLESA mortis, tuo:
 Osisbus agri alibent Bicimenles, compita telis,
 Dant gæulium turres, sanguine terra madet.
 Et tu huius fueras fortis CRVCIBERGA dolisq;
 Para, vt sunt telles, mœnia, templa, scholæ.
 Cuncta sed haud noui num Marte vel ære parauit
 Miles, plus credo vixi dolosq; ferox.
 Vix hoc contulit, lachrymæq; abstergere corpi,
 Iniecit fratri mox fera Clotho manum.
 Qui nec bis denos vixit compleuerat annos,
 Reliquit planctus morte repente nouos,
 Nescis adhuc Lachellis mortali parcere carni,
 Nec vultus placidos sumere quando potis,
 Quin prius exitu per mortalia corpora flagris,
 Hic velut ad vltimum cernere cuiq; licet.
 Occidit illarum, flos, arte, GEORGIVS scilicet,
 Occidit & ardens proles amore pater,
 Qui dignus fuerat plures traducere soles,
 Et plures natos progenisse pios.
 Moribus antiquis vt eos formare valeret,
 Eius ad exemplum vt viveret anne genus.
 Aureus ad nondum Phœbeus duodena peregit
 Signis, sed Herculei terga leonis adiit:
 Ecce patens natum sectatur nocte silentis,
 Committens animam, Christe benigne, tibi
 Qui genus ex Villa traxit, de stemmate KV SCHI,
 VRATISLAVIA, sub præfite, celsa, tuo.
 Oclioni fratres, sed nate quattuor, omnes
 Sings CHOZANOPITTI rure creata quidq;
 Sed cunctis vitam cum mitia fata dedissent,
 Vrbem, deserto rure, abiire simul.
 Artibus incomptis querebant singuli honeste
 Vctum, sectantes dogmata puta DELI.
 (dere iunxit,
 GEORGIVS viduam SCHWYIGONIS loc,
 Cui nomen p̄ficus viriq; domusq; dedit:
 Quæ duo progenit duntaxat pignora, nato
 VRAN erat nomē, nata sed HESSA minor.
 Stamina adhuc parca fatalis pollice nentes
 GEORGIUS sciam furtipue rethori,
 Qui recubans viduo priusq; coniuge lecto,
 Exta semel fertur PROSZNIA dura gelu.
 Post vbi tauri at sorgebant cornua frontis,
 Herbibus HQGK corpit luxuriare nouis:
 Sub trabibus culas, olucres nidoq; parabant,
 Quicquid in mpti tenet deinde fouer, quantant,

Es SCHWIGON sociam cepit conquirere lecto,
 Vt conculle esset fida columna domus.
 Non longè à proprio se recto credidit assis,
 CZOSNEKI errando Amjna forte subit.
 Moribus hinc cultam CATHARINAM orēdit honesta,
 Quæ sacri confore est sibi facta thori.
 Atq; loco dotis genuit dein bis duo pulchra
 Pignora coniugij, dulcia membra domus.
 Nec satis emeritis exiuit cursibus annus
 IOHANNI, parca quem rapuere citò:
 ANNULA bis violas vernantes vidit, & illam
 Inuida detrahit sub sus Clotho iuga.
 Quattuor infelix heu lustra GEORGIJS scilicet
 Vixit, & hunc tellus clauit avara sinu.
 Vnus adhuc supesest ALBERTVS nomine STRYCHNVS,
 Srenuus in castis miles, Apollo, tuus.
 Sed quid progeniem celebret, quid stemmata paruat
 Virtutes potius me numerare decet.
 Hunc mirata virum sepe est CRVCIBERGA loquentē,
 Qui licet attis erat nescius Adlyri
 Artamen eloquio nec non grauitate valebat,
 Bis septem vt melleis vrbe Scabinus erat,
 P̄ si nimium pigra vexatus sepe senectis,
 Non adeo poterat munus obire senex.
 Consul excellens tum munus forte gerabat
 IOHAN SPINKOFFICZ vir pietate grauis.
 Hunc hunc (crede mihi) miratur SLESA multumq;
 Nam surgent in eo munera, Phœbe, tuas
 Eloquium, virtus, grauitas, prudentis, candor,
 Integritas, vtra cum pietate fides.
 Hoc, turbata diu, gaudet CRVCIBERGA triturris
 Consule, quam grata iuuic & auxil ope.
 Illius ad nutum grandævus SCHWYIGON ab illo
 Officio liber factus in vrbe fuit.
 Culus in hæc vrna recubant placide ossa sepulta:
 Spiritus in oculis inbilla læta canit.

Disicibon indicans annum & diem
ebitus Parentis.
 ClrCVLo In HerCVLeo LVstrans sol terga LE
 onis,
 EX tenVI orbe pater Morde repente IVgit,
FRATRIS.
 Littore Hira Vb CVrens Vb braChia CanCro,
 ParCa rVofVafV Morde GEORG Vb abit.

TORVNII
 EXCVDEBAT ANDREAE DE TENIVS
 ANNO MDLXXCII

Tabl. 56. Śląski unikat żalobnych trenów Strychnusa wykazuje polskość rodziny Jerzego Śwignonia. — Poz. 107.

PRECATIO
AD DEVM TER OPT. MAXIMUM, DOMI-
NVM DOMINANTIVM, CORDIVM ET RENVM SCRVTATOREM, ET VI-
ta atq omnium bonorum saluberrimum fontem.

IN GRATIAM ET EMOLVMENTVM
SERENISSIMI, ET POTENTISS. PRINCIPIS AC DO-
MINI DOMINI SIGISMVNDI III. DEI GRATIA REGIS POLONIE, MAGNI DVCS
Lituanie, Ruffie, Pruffie, Mafouie, Samogitie, Kyouie, Podlachie, Liouonieq; &c. atq; REGNI
SVECIAE Hereditarij REGIS, HEROIS omni virtutum laude digniffimi.

SVPPLICITER EX INTIMO CORDIS AFFECTV PROLATA ET HVMLITER DEDICATA,
EIVSDEM SAC. REGIAE MAIESTATIS, AFIDELIBVS CONSILIIIS, REVEREN-
DISSIMO DOMINO, D. IOANNI THARNOWSKI, REGNI POLONIE VICECANCELLARIO, PRÆPOSITO
Cracouitensi, Lenciciensi, Vladislauitensi, Crufuiceni, &c. Nec non Magnifico, & Generoso Domino Dn. STANISLAO KOSTKA,
à Stangenberg, S. R. M. Poloniz Aulico, Terrarumq; Pruffie Thesaurario, & Oeconomiz Mariburgien,
Administratori, &c. Dominis & Meritisq; suis plurimum obferuandis,

A MARTINO BECKMANNO Protoscriba Pals, ex Pruffia.

Maxime REX REGVM, totius Conditor orbis.
Vna falus hominum, nostraq; sum. DEVS.
Omnem vocem clementiamq; asinus audi.
Pectus et illius. Lumenq; opte tui.
Vt fas mollesq; fatis sacra manna uolui.
Et peragere feno, quò tas iussa, gena.
Zonas atq; fregit quomuis amplexu, quodiam.
Pro nobis fando REGE potente, precor.
Pro celebri nostro siglanti Ecclesia REGE.
Orat enim, quo te perpete laude, colat.
Te mandante DEO nunquam oro fideliter, et quid
Addo precor precibus corde genuente, iussu.
Exigit ut nobis pro Regibus amplexu omni
Te caro, siluente memore decore, DEVM.
Hinc carissime tuum venererem nomen aloro,
Atq; precor magnam potius habere fiam.
Imbat scilicet faschi nos flouent autu.
Claruit ut nomen semper donare tuum.
Tu mihi sis presens tena modulum CHRISTE,
Debiti quo tibi nunc reddere non potam.
EIDEVS orandis longos tuaceris in annos,
Vt celebres REGES, nuncupatq; DVCES.
Qui sine in mundo uerget uirtutibus aschi.
Et qui dogma tuum, tempa, Lycei, uasant.
Nec non quo digno gratiam prebere fauere.
Iustitiam Moltis cum bonitate saluta.
Nos DEVS excelsi ubi quis mitem sympo
Heroes, et sunt organa gram tua.
Atq; tuum celibram uenerandum nomen in orbe.
Et sunt finitimo dona colenda solo.
Nam uelut umbrosa porfuae sub ardore frigus
Defuge capsum, atq; leuamen habere.
Demulcet gratia Zephyro fua uice salutaris
Corda fuppositum, leuifitq; uentis.
Sic tuum quodlibet umbra uenerare salubri.
Magnanimum Reges cum piente sole.
Omnibus et precibus datus sub regimine uicium.
Defudatq; hanc, fubfidio, leuam.
Scutibus et meritis decoremq; deniq; parat.
Ter uiam DOMINVM, tempus in omne DEVM.

Commiffum nunquam tenent de gloriare, piam
Sed peten esse suum uellere ipone finam.
Cui bona gemit: ouans infanem mater in alio.
Et regit in proprio, feruat, aliq; flum.
Non aliter celebres clemente pectore REGE S.
Rej, filio, tuamq; fubdit membra fe
Ergo pro nobis tota DEVS illic celebra.
Fregit Magiftrata fuppositi uocis, uolui
Hi sunt perpetuo digni final orbi honoris.
Et nequens illo tempore laude uolui.
CARE SIGISMVNDO donasti Sceptra Monarcha,
In fidet ac diuerno fatena magna, DEVS.
In fidet, suo Patri succedere Regem.
Atq; uoluntatem prociuit illi tuam.
Atq; legellimo falus est le sanguine Regum.
Et Mafu aliq; et Tempa, Scholafq; ficut.
Et uita traimat cantho examine casu.
Comprimat et praesens, fubditat atq; bones.
Eti jura illudro uolui uentibus uirtus,
Lacry, Sacerdotum REX regi eras pi.
Inter semelcui est Lux clariffima Regis,
Et fauit officium dextere fua.
Sed quid mampia laudes extendo Monarche.
Tu DEVS es Tebs, te Duce, falus agit.
Nunc fiat pro uolito fupplex oratio REGE.
Tuja, fit et nota uaria apertu mon.
Vt tibi potestum quo uolui fuit CHRISTE uicij.
Vandat ad impetium leuam cantho, tuam.
Vt ubi quo pofit foli uoluerit CHRISTO,
Nunc sine te coti iama claufa manet.
Et fua propatit pariter delicta uentis,
Expertis peccati malis habetatur homo.
Saluam in amera falus hoc tempore grauit
Rex uoluit, fac tercepit, autq; Duce.
Illius ingenij femp uirtutibus augu.
Dices, et fit et mitem fano, DEVS.
Sic modo Rex filix, fit fuma deitior aris,
Et meritis erijcat, uolui habereq; melam.
Scepteriffi anuillam uolui fuit uoluiq; rebus,
Rex et fit patre potius et uolui, dno.

Nellorū et uincet falus felicitate uocis,
Et falu pax de floret uocis ager.
Arme atq; tuas fuppositi uoluerit uoluerit,
Et fuppositi Tarca uoluerit potente caput.
Da requiem fua dno falu pectore, REGE.
Atq; SIGISMVNDI porriget quoq; uoluerit
Hinc alio dno, falu quoq; flamine uoluerit
In fuppositi, bono uoluerit uoluerit.
Atq; fuppositi fuppositi uoluerit uoluerit.
O Principi REGE, fit et orgobom.
Sarmatiz, de celeberrim, Sarmatiz, uoluerit.
Oro SIGISMVNDVM, non sine laude, tege.
Hanc, legellimo Regem uoluerit uoluerit.
Ne crecet Regum prole, uoluerit uoluerit.
Et largire DEVS REGINAE comoda uoluerit.
Natrix Amy facy fit ANNA grega.
Et fit modica Regni, falubriter INFANS,
ANNA fit et Lachici mater amica foli.
Sic falus Regni quoq; CANCELLARIVS Heros,
Et Procram coti uoluerit uoluerit.
Et falus celeberrim VICECANCELLARIE uoluerit.
Proferat tibi fupplite uoluerit precor.
Proferat uoluerit bene THESAURARIE uoluerit.
Nomen et extendit uoluerit laude tuam.
CHRISTE uoluerit uoluerit uoluerit uoluerit.
Sic precat atq; fames, uoluerit, et uoluerit.
Et fuppositi uoluerit uoluerit uoluerit uoluerit.
Et fuppositi uoluerit uoluerit uoluerit uoluerit.
College fuppositi uoluerit uoluerit uoluerit.
Ergo, da requiem, CHRISTE uoluerit uoluerit.
Me iolui impetium fuppositi uoluerit, fac uoluerit.
Vt uoluerit uoluerit uoluerit uoluerit.
Opam fit open Vater, et uoluerit precantit,
Et uoluerit uoluerit uoluerit uoluerit.
Et gens Chriftidam fubite dno triumphet.
Vna fuppositi uoluerit uoluerit uoluerit.
Sic te laudabim uoluerit uoluerit uoluerit.
Et dicam gratas orde deceter, A MEN.

TRAOZ
koi ty uoluerit uoluerit uoluerit uoluerit

TORVNII Excudebat Andreas Kotenius, Anno M. D. XCIIII.

Tabl. 57. Elegia Marcina Beckmanna ku czci króla Zygmunta III, wicekanclerza Jana Tarnowskiego i podskarbiego Stanisława Górki. Egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 109.

NALDI NALDII
FLORENTINI
DE LAVDIBVS
AVGVSTÆ BIBLIOTHECÆ
LIBER PRIMVS,

AD MATTHIAM
CORVINVM
PANNONIÆ REGEM
SERENISSIMVM, &c.

Cum mihi CORVINUS cœlesti è sorte cecidisset
Sit ratione datus, cum sit Rex maximus horum
MATTHIAS Regum, latus qui ex ordine factus
Arte regunt terras: cum pace insignis, & armis
Ille sit, atq; parem partes se præstet in ambas:
Me dubitare facit, quæ prima exordia sumam.
Aut quod principium tantis modò rebus habendum
Esse putem, reframne prius, quam fortia bella
Cesserit, & victor quotiens superauerit acer
Non modò, sed duros iuga ferre cœperit hostes!

B

XVI. O. 620

Tabl. 58. Florentyńczyka Nalda Pochwała biblioteki króla Macieja Korwina zachowała się niestety bez k. tyt. i wstępu. Egz. Oss. — Poz. 112.

Postilla

Co test /
Kazania albo wykłady Ewan-
gelij Swiatych / ktore przez cały Rok w Niedziela y przed-
niecye Swiat w Kościele Katedralnym czy-
cane bywają.

Przez
Hana Kalksteina z Niemieckiego na Wolffe przelożona.

SIBOLVM
PIETATIS

MAGIS-
TRATVM

Etate 30.

Kac test Droga / ca idzie / ante indziej na prawo ani
na lewo.

Pal: 125.

A koczky wstapia na swe krzywe Drogi / popadzi WNI
precz / do klochyty.

W Toruniu

W Andrzeja Kocentusa / Roku

M. D. XCIII. 116

1507

Typograft do Czytel- nika.

Możebyż nas / nadržyszyko o chwale B^Og
ja y pomnozenie iey sie starać / a ony szukać powin
nien / Czytelniku mily: Tym względem y ten
Druk albo Pisanie ninieysze / między ludzkie sie po
dawa y wychodzi / Pisanie w prawdziwe proste /
y według słow niewystawne / nie okazałe / ale
według rzeczy śaculac / znamiętne y ważne.

Powiada Apostol Piotr **S.** iż y Aniołowie ^{1. Pet.}

Świeci pragna slyść / pragna sie przypatrować temu co o **XXV**
stusie **PAN** w Ewangelicy **S.** opowiedziano / a prawie z Niebá
przyniesiono jest.

Tey Ewangelicy cząstki pewne á glowne
iáko w Postylli tu masz / masz według zwyczaju y porzadku staroda
wnego / iáko ná Niebziele / iáko y ná dni Świecie Apostolskie / masz z
wykładem prostym Krześcianskim: w ktorym nie iáko dálece wynio
siońc mowy sie vpátrowała / ale ráczey rzecz która sie prostemi slo
wy prostałowi podawa / szuru Słowa Bożego we wszystkich sie trzy
mając / á iáko Apostol mowi / Formam sanorum verborum zá dárem ^{2. Tym}
mitego **BOGA** nie obstepuiac. ^{1.}

Ten y taki Script poda
wać sie do reku teraz Czytelniku mily / tásze je nie bez pożytku twego /
chybábyś sie mowa albo słowy podejás obrazáć miał / które nie do
końca doskonałego Polaka wydawáia. Ale ná to pomniac iż y przez ^{1. Pál.}
niemowiać **PAN** sobie chwale jedná / spodziewam sie ze nie do
końca iniquus będziesz.

Jesli też co w Druku przyrza
no / y temu proste niedziwuy. Wpáć też interdum bonus dormitat

Homerus. Ktemu bázdo ostrooki / náwet y sam Argos by musiał
być / któryby in tanto opere przeżyżać y chybić czego niechciał. Ale
sie y temu dogodziło / gdyś wiotke á glownieysze errata Register ná
końcu przydány okładnie!

Scym iuż bądź łaskaw / á prace násey
wdsięcny będąc **PAN**á **BOG**á wespół z námi pros / aby temu co sie
dla chwały iego dzieie / błogosławić / á nas wszystkich przy prawdziwe
Słowa swego świętego chować y wnim pomnázáć do końca raczyłś
AMEN. W Toruniu / w śamy dzień Nowego Lata.

Roku 1 4 9 4.

Tabl. 60. Przedmowa drukarza A. Koteniusza do czytelnika. — Poz. 113.

W Niedziele Trojce S.

1.

Nad Niedziele Trojce S.

Ewangelia vó Janá w 1. kápce:

Błedy cłowiek z Karykeuszow imieniem Nikodem / Ksiazę Żydowski. Ten przyszedł do Jezusa w noc / przelł do niego: Rábbi / wiemy żeś przyszedł od Boga Wistrzem / abowiem żaden nie może tych znakow czynić / ktore ty czynisz / ażby był Bog z nim. Odpowiedział Jezus przelł mu: Żáprawde żáprawde powiedam tobie: Jeśli się kto nie obrodzi znowu / nie może ogladát Krolestwá Bożego. Żelł do niego Nikodem: Żátoż się cłowiek może znowu rodzić / gdy bedzie Kárp? żáż może w żywot mácti swej żáste wniść / y národzić się? Odpowiedział Jezus: Żáprawde żáprawde powiedam tobie: Jeśli się kto nie obrodzi z wody y z Duchá świętego / nie może wniść do Krolestwá Bożego. Co się z ciáta národziło / ciáto jest / á co się národziło z Duchá / Duch jest. Nie dziwuy się iżem ci powiedziát / iż potrzebá się wam znowu rodzić. Wiatr gdzie chce wiecie / á ktos tego słyszy / ále nie wież / żáż przypodzi albo dokáż idzie / ták ci káżdy ktory národzicn

2.

W Dzień S.

W Dzień S. Thomaśa Ew-

angella v. s. Janá we 20. kápít.

A Thomaś jeden ze dwunastie / kory rzezon jest
Blizniat / nie byl z nimi kiedy przyšedł Jezus.
Dowiedzieli mu tedy brudzy Żwolenicy. Widzie-
liśmy Pana. A on imi rzekł: Nie wprzeżli w tego
reku przebiecia gwoździowego / a nie wypuście pál-
ca mego eam / gdzie byty gwoździe / a nie u łosie ra-
ki mey w bok tego / nie wierzcie. A po ósmi dn!ach
byli ceż jaś Żwolenicy tego wewnątrz Thomaś z nimi. Przyšedł
tedy Jezus drzewiámi zamknionemi / y stánat we árodku / y rzekł im z
Dobrym. Potym rzekł Thomaśowi: Wloz tu palec twoy / a o-
gladay ruce moje / y wytlagni ruce swoje / wypuść je w bok moy / a nie
bady niedowiadkiem / ale wiernym. Odpowiedział Thomaś / y
rzekł mu: Pan moy y Bog moy. Rzekł mu Jezus: Bied mis widział
Thomaśu / wierzyles: **Błogosławieni ktorzy nie widzieli a w-
wierzyli.**

Byład.

W d. s. f. p.

Piatek. C.

Na Wielki Piątek / Ewangelia
 lia v 6. Jana w 19. kapitule.

Rozym widzac Jezus / iż sie wszystko wykonało / aby sie wypelnily pisma / rzekł : Wrażę. Stało tedy tam naczynie pełno octu. Także oni napotawszy gołębce octem y obłożwszy ia Szopem / przytulili do ości tego. A gdy Jezus wziął octu / rzekł : Spelnilo sie. Skłoniwszy głowę podał Ducha.

Wyklad.

Daleko/daleko mowie nad wszech Aniolow y ludzi rozum / jest to wielkie Cudo / iż Syn Boży Pan nasz Jezus Krystus / w przyietey człowieczej naturze / wiele boleści wragania / bluźnienia / rązow / bicia y na koniec nahaniebnieysza stroga śmierć Krzyżowa na sie przysiał / cierpiał y wystal. Bo iako moga y Aniolowie y ludzie swym rozumem ogárnać / y swym przemożeniem ku mowieniu / wypowiedzieć / iż Pan y Bóawiciel nasz Jezus Krystus prawdziwy Bog / od y z Bogiem Oycem wiecżnym / ktory onim slowi: Toć jest Syn moy miły / w ktorzym sie ia Kocham / w Ogroycu takowa boleść cierpi / iż mowi : Smutna jest Dusza moja aż do śmierci. A zartym pośleknawszy padł na oblicze swoje

K. iiii

W Niedziele XXI. po

Naszymy **PAN**BÓG / rácz nas Duchem swoim Świtym ezo-
dźić / abyśmy niedośłactki y śmiertelność naszą uznali / á do Syná tego
Jezu **K**rystusa práwego **L**ekárza **I**sráelskiego o pomoc się wcieliłi / z
tego **B**Ostich **E**ndow / że on práwym **M**esiášem jest tego po-
znali / á w práwdsinoy wierze wtwierdzeni y zó-
chowáni / **B**Ostie dobrodziejstwa
wiecznie stáwili /

2
M E
A.

111712

Tabl. 64. Winiety tekstowe i końcowe wypełniające puste miejsca stron
Postylli. — Poz. 113.

Tabl. 65. Karta tyt. zbiorku poetyckiego U. Schobera *Paralipomena* z herbem Konst. Gisiusza. — Poz. 114.

Quid dicit labor flammis, cum (nobilitate gerens)
 TIRMANUM ad Clavis sum conatus apud
 Salsiter hoc tuum, quod non effugere moris
 Cogebat filius iam gravitate patris.
 Grande rubimentum censura domestica patris
 Vitium doceat, quos docuere sui.
 Quid si, quam capis, statuas pertinere totam,
 Atq; uoletudo si recreata staret.
 Ingens superans obstacula cuncta sequaci,
 Ad noti ueniet, quem petit ille, sapum.
 Ingens ut studij: labor improbus omnia uincit.
 Inuis uirtuti nullaq; uisa uia est.
 Nos in si faciet, cum plenior appetet ens,
 Cuius honoratum ciuibus aptus erit.
 Ex his qua retuli, me non refringente, patefcent
 Consilij cause, propositi mei.
 Iure tibi nostrum dicar misisse libellum,
 Qui tua credideris uiscera cara mihi.
 Hunc igitur solito complectere quaso sanctorum
 Atq; patrociny iure tuere tui.
 Sic ope diuina memori procul instrus ens
 Vtq; superstitibus uis, ualeq; tuis.

INSIGNIA DN.
CONSTANTINI GISII
BVRGGRABII ET COS.
Dantiscani.

Rega uirtuti uirtus insignia confert,
 Ut signa parte glorie,
 Atq; gerendarum sint ut calcearia rotas,
 Superstitibus et posteris.
 Talia GISIADVM decorem insignia gentem
 LEO, GALEA, TORQVETS, dehinc
 In clypeo species uisenda LEONIS in VRDA.
 Que cuncta quid uelint, capere
 Magnanimum primo cognoscimus esse Leonem,
 Quid uix fugit, quando fugit.
 Delato quoniam fuit uestigia nisi,
 Dextro prius moto pede.
 Noste procul uiso, spectandum in equore campum
 Pugna paratus emicat,
 Turpe fugam ducens uel mire, uel abdere corpus
 Ignobiles in latebras:
 Creditur irasce transuersa tuentibus hircus
 Nec ipse limus adspicit.
 Degeneresq; arcet, uicinis sicut ab undis
 Thyranos pauentis, Martio.

Tabl. 66. Winiety i inicjal w bogato zdobionym dziełku U. Schobera *Paralipomena*. —
 Poz. 114.

ORATIONES X.
Quarum alia
IN ACTV EXA
MINIS ANNIVER-
SARI:

ALIAE
IN INAUGVRATIO-
NE NOVE CVRIÆ. EIVS.
demq; Operarum inchoatione.

HABITAE
in Gymnasio Thorunienſi.

CHRISTO DVCE ET
AVSPICE CHRISTO.

ANNO
CLIO IO XCIV.

Tabl. 67. Orationes X. Karta tyt. z datą 1594. Egz. B-ki Gd. PAN. Poz. 116.

EPILO-
GVS.

San Facultibus & artibus progrediendam sit, suo loco & tempore, DEO
volente, a nobis cognoscetis.

INTEREA, vos Discipuli charissimi, quorum causam hic a me in-
stitutus est sermo, quorum ad utilitatem omnes meos conatus, omnes vi-
gilias & omnia mea studia libenter referam, urgeo quae se uestrum constan-
ter propositum. Vestra enim res agitur: Vobis, ut ille ait Comicus senece,
vobis inquam, seruis, vobis occatis, vobis metis, vobis denique vobis
hic quem suscipitis, labor pariet aliquando maximam & cum magno bono-
re vestro & multorum hominum utilitati conuulsam letitiam. Alite vos
quos, ipsi studium meum attentione & diligentia vestra, & Civiles, de
qua dixi, Prudentiam omnium humanitatis & sanctitatis matrem omnium
filiorum & actionum comitem, magno animo magnoque studio complectimin,
ut aliquando in iudicijs, in foro, in omni negotio, quid equum, quid in-
equum sit, exploratum habeatis, atque hoc scientiae genere quodam in firmo
usum prolixo, Respubl. totius humano generi quamplurimum commo-
detis, eorumque pacis & familiae vestrae honorem, patriae gloriam, amicitia
dem & vobismetipsis totius vitae maximos amplissimosque fructus ampu-
reit.

Quod certo futurum vobis polliceor, si modo ipsi in ea
tentaverit, quae officij vestri ratio a vobis exigere videbitur. Qui tunc
deus, inchoator & dux est operarum nostrarum DEVS, efficit id
& potens ut sit τὸ ἀρτιγόνος, perfectior, consummator: sit denique θεο-
πρόνομος, confirmator, totum opus ipse stabiliens. Quod ut sciat in
nominis sui gloriam, Ecclesiae, ac Respubl. nostrae utilita-

tem, toto pectore precatus initio sum, & ite-
rum precor.

DIXI.

LECTORI S.

ABSOLVTIS HIS ORATIONIBVS, QVAE PARA-
tissimam alicuius Examinis nostri annuersary, partim in Noae Curia
solenni inauguratione recitatae sunt: nunciatiam, Lector amice, subiun-
gere debebamus quaedam de Physicis & Disciplinaram Mathematicarum
studij: ut et de praeceptis Graecis, eorumque in bonis authoribus visa:
nec non de Linguae Polonicae exercitijs, propter exteros maxime in
Schola nostra institutis: itemque de ratione annuersary Examinis: de
magis de temporis distributione & horis, quibus Lectiones singularum
Clasium proponuntur, discentes exercentur, & sunt opera Scholastica.
Verum quia id temporis angustia & alijs occupationibus impediti in praes-
entia prestare non possumus, & in mora modici temporis non magnum
dammum esse censuimus, breui hoc ipsum, volente DEO, adiciemus. Ino-
terum ex hac qualicunq; Lectionum in Orationibus nostris delineatione, con-
spicendum relinquitur, quo pacto iuuentuti in hoc Gymnasio nostro con-
sultum esse velimus, & indicamus, non obscure hinc conspici & elucesce-
re, discipulos nostris, hac via docendi discendi, ad fugam aliquam
posse peruenire. Quod ut fiat, si tibi litera, imo salus Ecclesiae
& Respubl. ex literis promanans est cordi, Lector
cordate nobiscum DEVM ora, &
Vale.

SI DEVS PRO NOBIS,
QUIS CONTRA NOS?

THORVNII

Excudebat Andreas Cotenius

MDLXCV.

Tabl. 67a. Na ost. str. Mów widnieje data 1595. W zakończeniu do czytelnika zachęta
do studiów języka polskiego. — Poz. 116.

INSIGNIA
antiqua, & nobilissima Familiae COST-
KORVM à Stangenberg &c.

PSALM: 37.

Spera in DOMINO, & custodi viam eius, & ex-
altabit te, vt tu sis haeres terræ.

MAGNIFICO ET AN-

TIQVA NOBILISSIMI GENE-
RIS PROSAPIA PRÆSTANTISSIMO, D. D.
STANISLAVO COSTKA, à Stangenbergk, Palatino
Pomeranæ terrarumq; Prussiz Thesaurario,
atq; Economiz Marienburgens: Adm. Int-
stratoris &c. Domino suo debita obser-
uantia Colendissimo.

 *Dicus Heroù Mecenas inclyte Costka,
Qui fers à celebri nobilitate genus.
Sapè fit eucltus salici sorte, superbus
Et cupit, vt fiat diues, auarus opum.
Gaudet diuitijs fastu contemnit e gentem.
Illius atq; potest nemo replere manus.
Erigit is cristas, facilem non arrigit aurè,
Nec vult, si dederis munera nulla, loqui.
Spernit & elato Phœbeas pectore Musas,
Lethiferam patitur semper & ære sitim:
Tu quoniam tales sapienti corde nefandas
Dæmoni illecebras, Vir generose, fugis.
Hinc tua victuris omnes præconia Muse.
Laudibus extollunt, versibus atq; colunt
Et modo missa noui sub nomine carmina Sponsi
Accipe, nec munus despice mente meum.
Semper*

Tabl. 68. Drzeworyt herbowy Kostków w Epithalamion Marcina Beckmanna ku czci
Stefana Batorego i Zofii z Kostków (1596). — Poz. 120.

234

A przęj swa Umocenie / bay w wia-
 ę stędnę / gdy moia dusza wynidzie /
 ach pręsp'ecina będzie. Amen

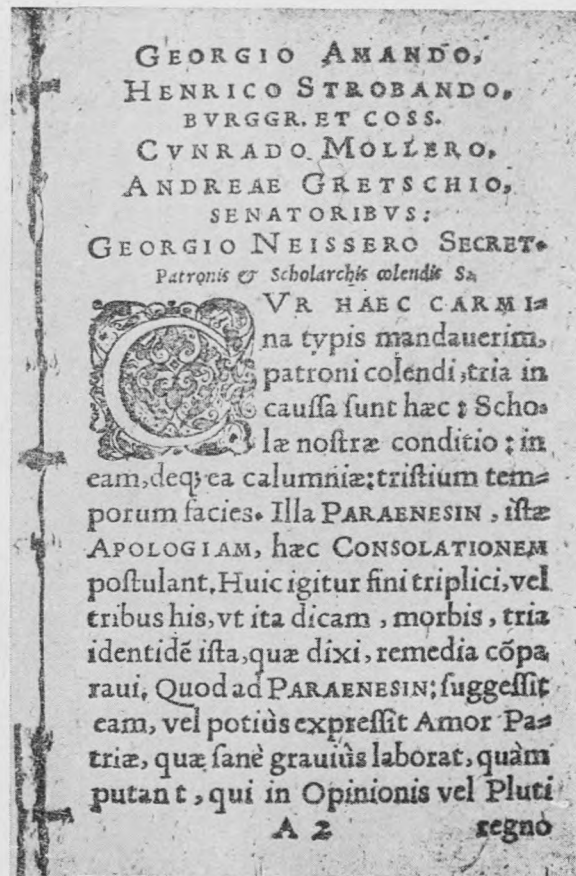
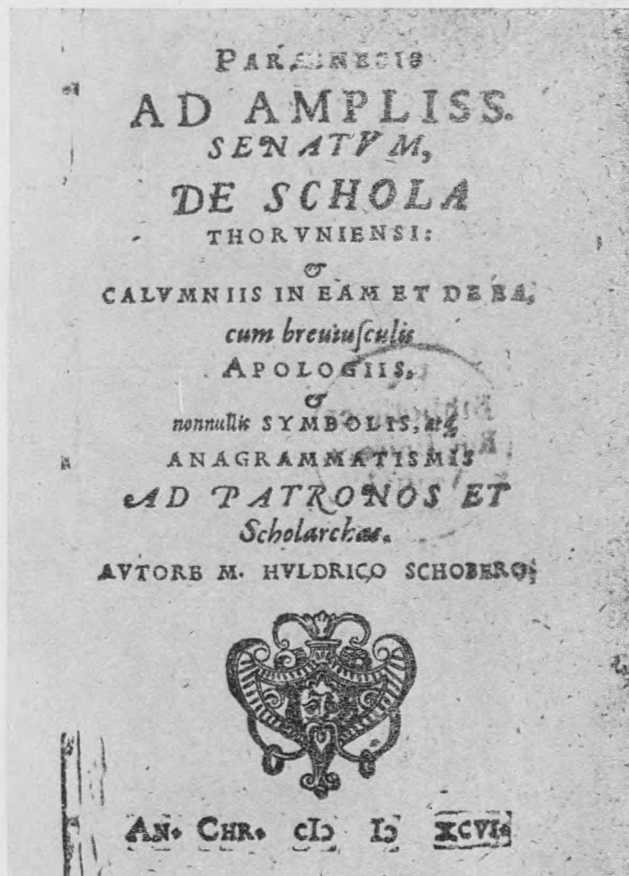
B Omożył nam z grzechow
 nębych w ięciwy miły Boże / boć ty
 wioimy ię from ciębie miłę nam nie po-
 może / wywol nas z mocy Szędnę.
 Kęcy / wciyń co z ięcy ięci Bęstny.
 Bęsmęc smęvent ad w bęllę cędę, nę
 w pękolęnt / jęchny gręchy s zlođiant
 B b 2 w ięlcę

O Polęnie 397

O bębołęci grę-
 chow moich / w ołęam tębie miły Pa-
 wa. Kęc / pęllębom w tębie w ię-
 cę /
 Kęc: Kęc w ię w ięllębom w ołę-
 pęwnt ad obięcnicę s w ię / cęy pęllę-
 cęllęc pęllęy w ię.
 Bęstny ięci ad bęllęc / w ięllę
 w pęllęc w ięllęc / a. Jęllę w ięllę
 w ięllęc w ięllęc w ięllęc w ięllęc

Tabl. 69. 70. Początek zdefektowanego egz. Kancjonału Artomiusza z r. 1596.
Egz. B-ki Nar. — Poz. 123.

Tabl. 71. 72. U. Schobera *Paraenesis de Schola Thoruniensi.*

1) K. tyt. Egz. BU. Wrocl. — Poz. 126. 2) Estetyczny układ czcionek przy dedykacji wstępnej.

CHRONICON
 REGVM POLO
 NIÆ, VNA CVM ORIGI
 NE GENTIS REGNIQVE POLONICI,
 Prouinciarum, districtuum, familiarumq; præci
 puarum, ciuitatum, arcium, nec non in his aliquo
 rum euentuum ac gestorum, Rempub. tam Ec
 clesiasticam, quàm politicam concernentium: à
 LECHO gentis Rege, vsq; ad SIGISMVNDVM
 III. Regem, hac tempestate, DEO volente &
 benedicente, regnant, m. succinctè com
 pendiosèq; descriptum.

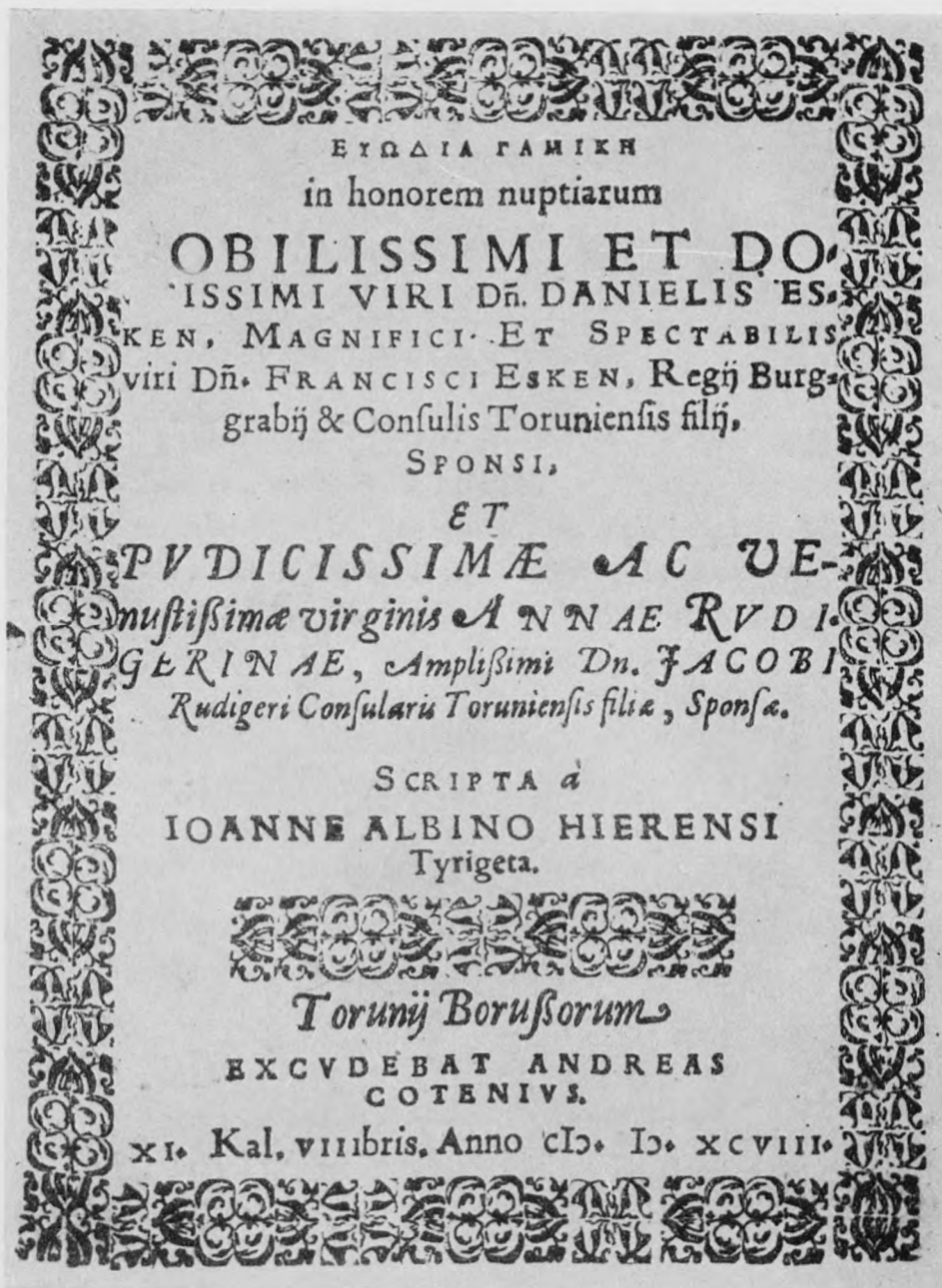
PER
 ERASMV M GLICZNERVM
 Christi Domini seruum indignum.

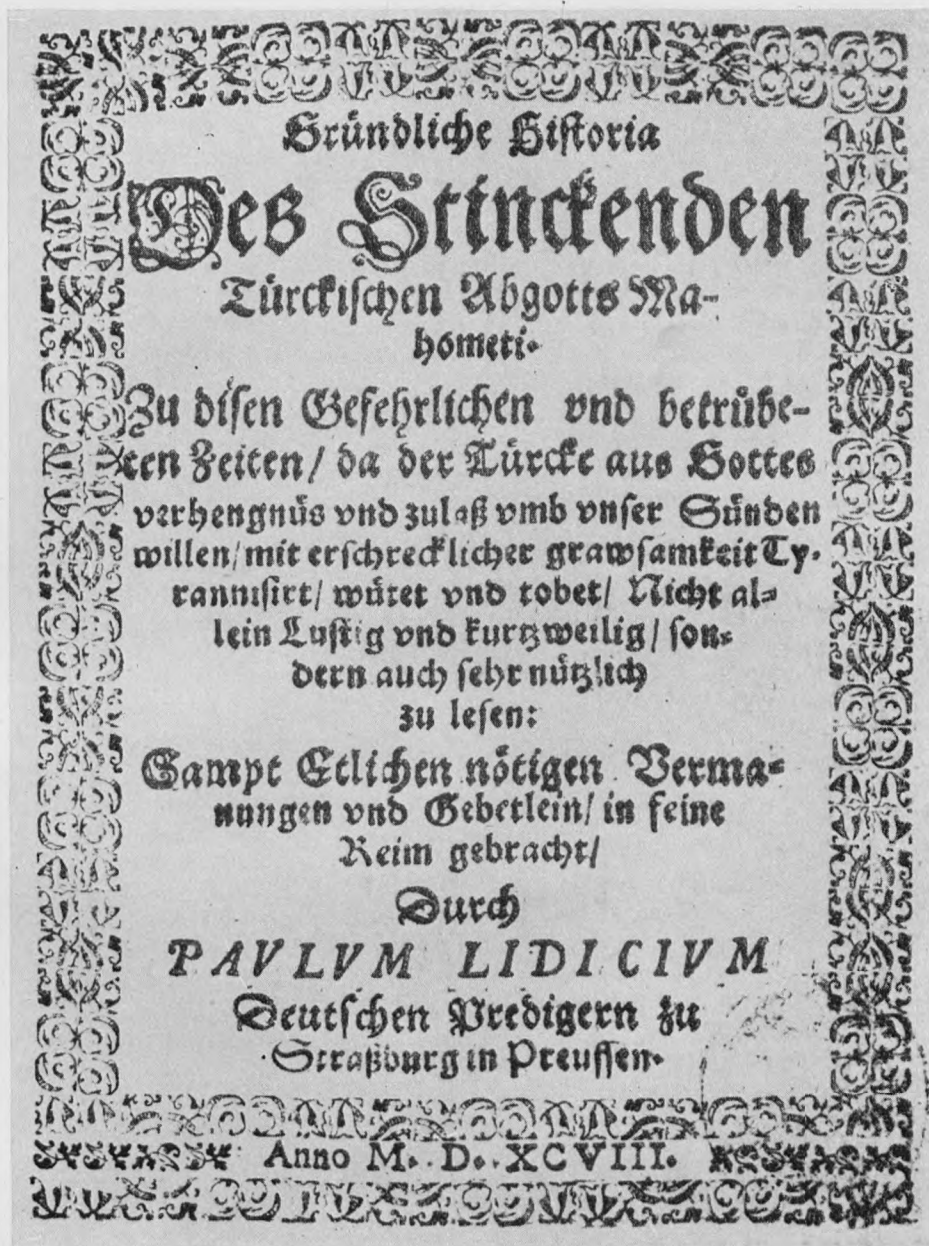
THORVNII
 EXCVDEBAT ANDREAS COTENIVS
 Anno M. D. XCVII.

J.

Tabl. 73. Rzadziej spotykany war. A. Kroniki Erazma Glicznera z pelikanem Koteniusza.
 Egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 129.

Tabl. 74. Dla Torunian pisał również swe utwory lipski poeta i przyjaciel Schobera Jan Albinus. Egz. BUTor. — Poz. 134.

Tabl. 75. Pastor z Brodnicy Paweł Lidicius wydaje obszerny utwór poetycki o groźnym państwie Mahometa. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 137.

ORATIO
DE VITA ET MORTE
CLARISSIMI VIRI
M. HVLDERICI
SCHOBERI LVBENENSIS
SILESII, PRORECTORIS GYMNA-
SII THORVNIENSIS, & Poëtae elegantissimi,
qui Anno Salutis Humanæ c13. 13. 11c. Die II.
Octob. placidè & piè in CHRISTO
obdormivit:

*Scripta & Recitata publicè Die XXII,
M. eiusdem,*

MATTHIA NIZOLIO THORVNIENSI,
Scholæ Patriæ Collega.

Thorunij Borussorum
EXCVDEBAT ANDR. COTENIVS
Anne M. D. 11c.

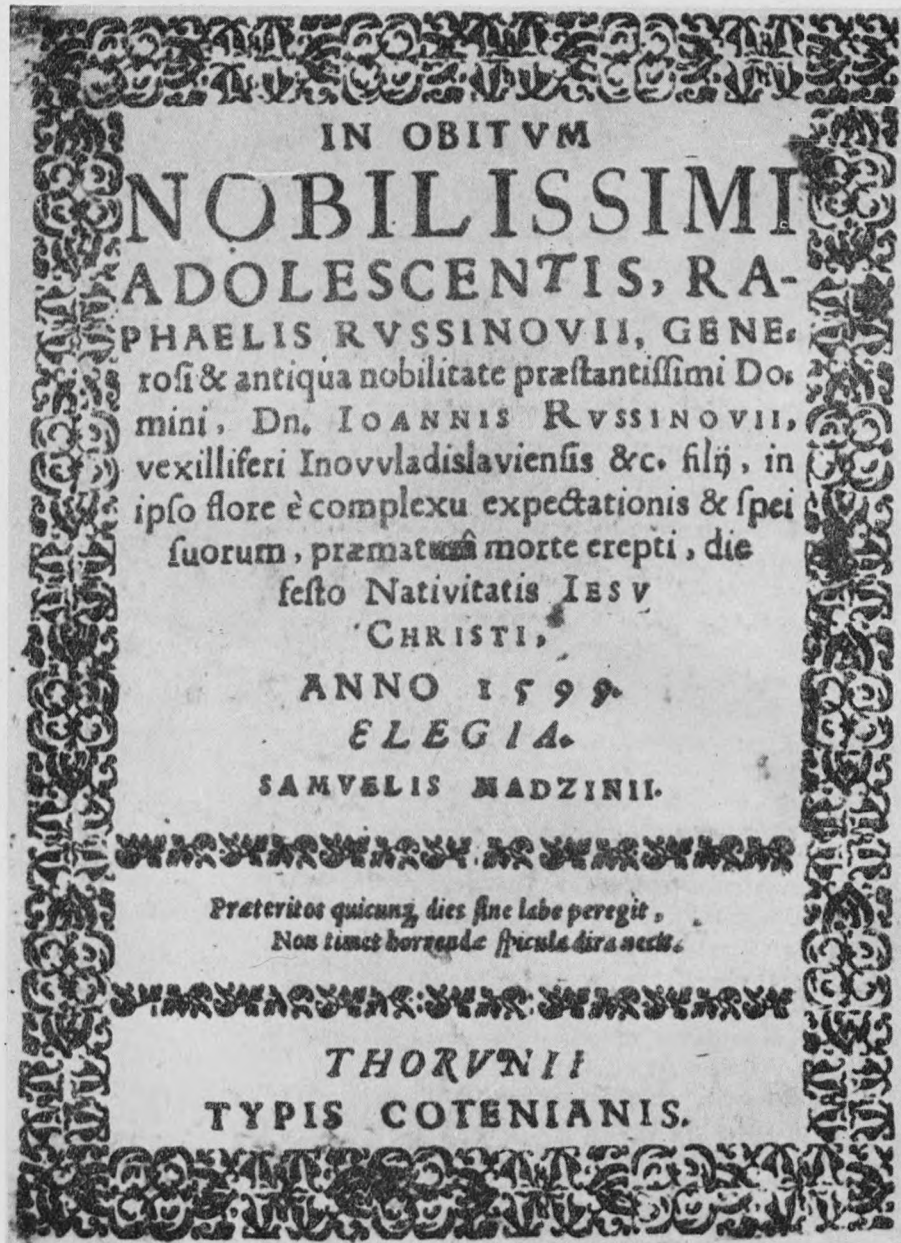
Tabl. 76. Mowa Macieja Nizoliusa o życiu i śmierci Schobera.
K. tyt. egz. BU Wrocl. — Poz. 138.

ORATIO.

Recepta fuit, Viri amplissimi, Scholarcha prudentissimi, tuque Concio virtutum et doctrinarum omnium laudibus clarissima et ornatissima, Recepta, inquam, facta iam olim, non in Ecclesia modo politica, Iudaica, sed etiam apud plerasque gentes humaniores, consuetudo, et mos inolevit prope perpetuus, ut qui vel gloria bellica ceteris prestitissent, aut alioquin togatis Republice adiuuissent artibus, et non solum iustis funerum opulenter magnificeque decorarentur, et eximio honore sepulturae afficerentur, monumentisque posteritati commendarentur; verum, ne quid officij pretermitteretur, et ut modis omnibus virtutis et Pietatis in gratia Civium animis perpetua memoria declararetur, solennis etiam post mortem eorum publice susciperetur laudatio. Sic Israelis Rex et Propheta Deo charus David antecessoris sui quamvis inimicissimi laudes funebri est carmine prosecutus. Sic Romani P. Valerium Publicolam funebrem orationem de Iunij Bruti Collegae sui laudibus primū habuisse accepimus, tamen quidem cum applausu totius populi, ut ex eo consuetudo maneret, ut quicumque in posterum strenue pugnando interisset, ab optimate aliquo laudaretur. Sic Iulius Caesar quartae Monarchiae antesignanus, Aureliam matrem pietatis ductu laudavit: Sic uxorem Corneliam demortuam laudatione prosecutus est: Sic Iuliam Marj Coniugem Iulientis pro rostris oratione cohonestavit. Censum illi ratione integrum *καταδύλω* aut de illustrium virorum vitis volumen Plutarchus descripsit, virosque vel bellica vel togata militia conspicuos, virtutis et doctrinae causa, memoria sempiterna consecravit. Omnium enim mentibus a natura instum fuit, ut eos, qui virtutis studio et proclara meritorum opinione alios antecellerent, superstites quidem debiti honoris praemio et decentis observantiae cultu prosequerentur: defunctos vero laudabili vitae ac rerum bene gestarum testimonio posteritatis memoria commendarent et moderati luctus ac moeroris significatione cohonestarent. Hinc etiam leges 12. Tabularum honoratorum virorum laudes in oratione memorari iubent: quod iam ad naturam accommodatum apud Ciceronem Q. Frater predicat, maiorumque sapientia admodum ea in parte se delectari ait: nec immerito. Egregium enim virorum sapientissimorum

A 3

rum illa

Tabl. 78. Elegia Samuela Madzińskiego oplakująca przedwczesną śmierć Rafała Rusinowskiego, syna Jana, chorążego inowrocławskiego. — Poz. 145.

DISPUTATIO
VVILENSKA

Ktora miał

X. Marcini Smiglecki Soc. JESV:

z X. Danielem Mikołajewskim
Sluga Słowa BŹgego:

De primatu Petri, & o iedney widomey
glowie Kościoła BŹgego.

Dnia 2. Czerwca w Roku 1599.

Od samego ^{Mikołajewski} Autora całe y Beżprze
wydana.

Nie zaniechaly sie y przysadki X. Smigleck-
kiego / z odpowiedzia na nie regoß X.
Daniela Mikołajewskiego.

Psal. 18. v. 32.

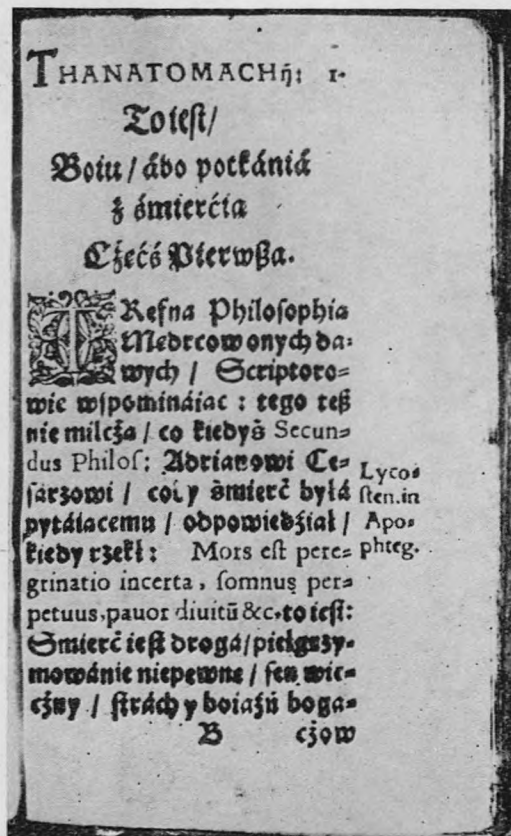
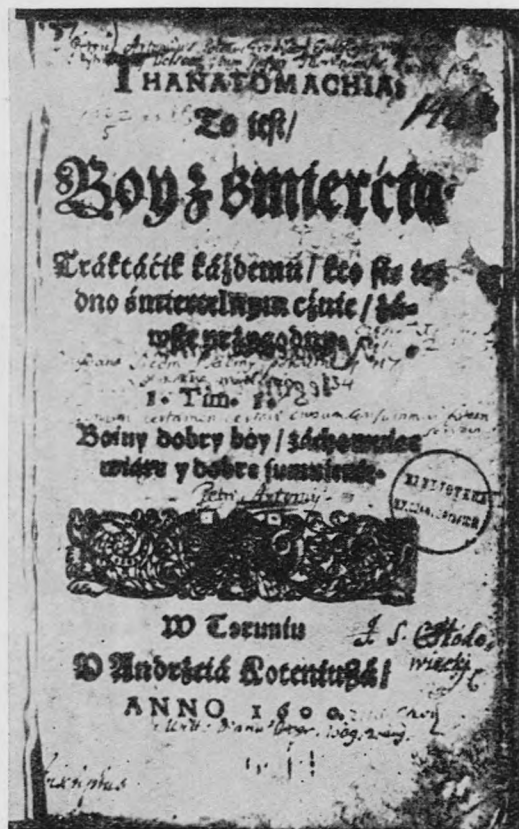
QUIS DEVS PRATER IEHOVAM? & quis PETRA
PRATER DEVM nostrum?

10.151

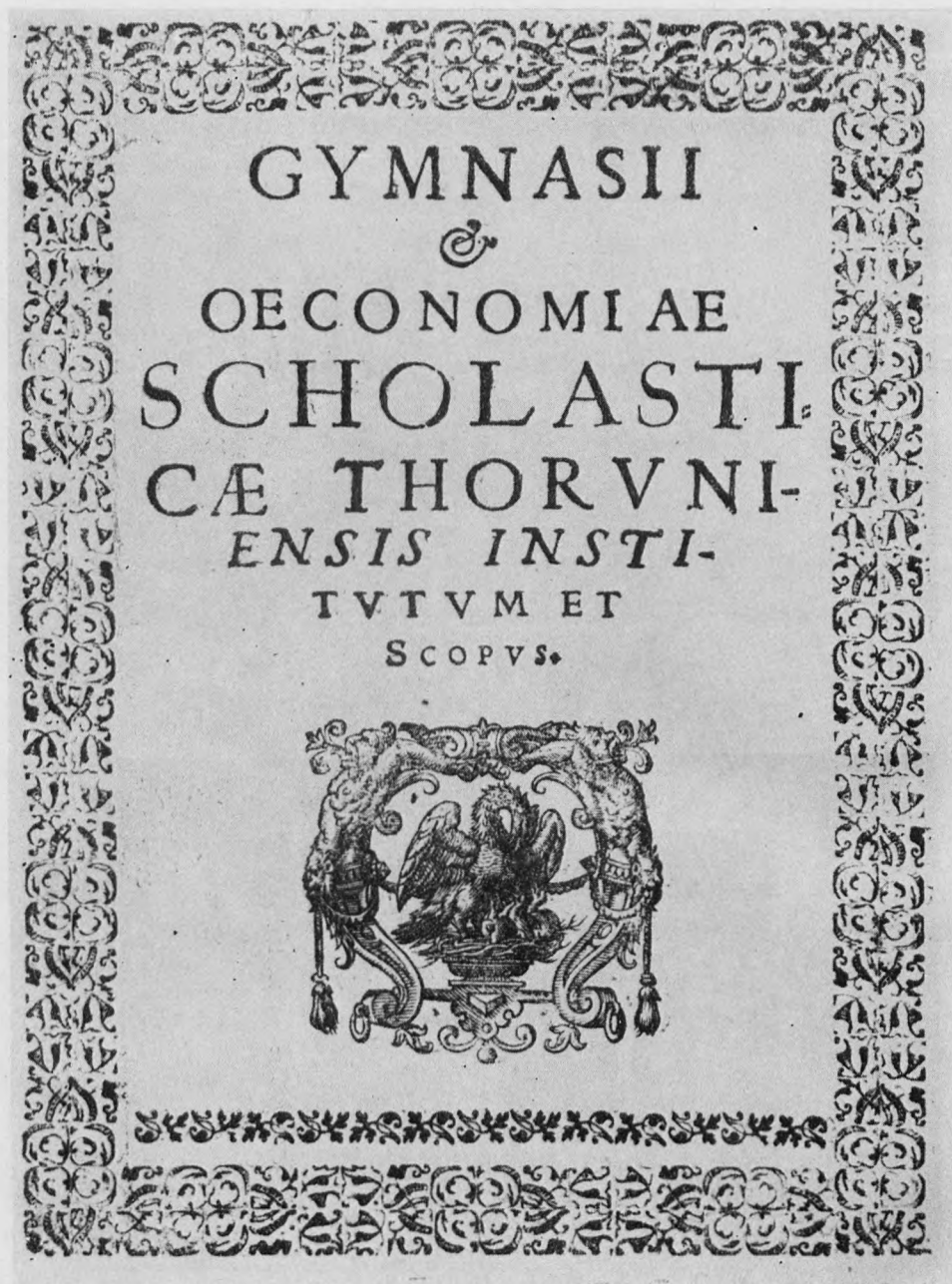
AMORES
HENRICI
STROBAND,
 IUVENIS
Genere, Doctrina, Virtute, Nobilis:
HENRICI,
CONS. ET SCHOLARCHÆ
Reipub. Thorun. Primarij,
 FILII;
 &
REGINÆ,
 DN. ANTONII TROST,
 Senatoris quondam Insulo Mariani,
 FILIAE VNICAE,
 Virginis Lectissimæ,
 SPONSORVM
ad
 D. XII. VIIBR. ST. GREG.
Decantati ab
 AMICIS
benè precantibus. 1600.

TYPIS COTENIANIS,
 clb l3 c. 1600

Tabl. 80. Wiersze przyjaciół z życzeniami na ślub Henryka Strobanda młodszego z Reginą, córką Antoniego Trosta. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 148.

Tabl. 81. 82. Zniszczona karta tytułowa i zastosowanie różnej czcionki w tekście polsko-lacińskim *Thanatomachii* Piotra Artomiusza. Egz. B-ki Czartor. — Poz. 149.

Tabl. 83. Broszura omawiająca ustrój gimnazjum toruńskiego i warunki przyjęcia na
przełomie XVI/XVII wieku. Egz. Ks. M. — Poz. 154.

FRAGMENTY

*155. Biblia

Ewanielie i Epistoły doroczne tak niedzielne jako i świąt wszytkich.
[A. Cotenius, ok. 1600.] 16°.

EWA[N]IELIE || Y Episto[ly d]orocz || ne / tak Nie[dzie]lne / iako || y
świąt w[szy]tkich. Kto || re byw[ai]ą w] Kościele || KAt[holicki]m przez ||...
[cały rok c]zyta]ne. Teraz... wy || d[ane] / [wedł]ug porządku || Rzymski-
[ego] Mszała wy- || dr[uko]wane.

Frg. wydobyty z opraw toruńskich Książnicy Miejskiej im. Mik. Kopernika. Druk był ilustrowany drzeworytami identycznymi jak następny w jęz. niem.

Moc. Ks. w T. s. 44 (uważa ten druk i następny za jedyne publikacje katolickie w owym czasie w Toruniu, reprod. tekstu i drzeworytu).

Egz.: Toruń KM.

*156. Biblia

Evangelia und Episteln. Auf alle Sonnatge und vornembste Feste durch das ganze Jahr.

[Andreas Cotenius] 1589. 8°.

Dei.: brak k. tyt., uzup. wg Mocarskiego. Zachowało się 5 półarkuszy identycznych fragmentów tekstu w jęz. niem. z sygn. C oraz 3 półarkusiki z sygn. C₅ — tekst: Am fünfften Sontag in den Fasten... na verso część drzeworytu przedst. wypędzenie Belzebuba z opętanego. Arkusz C — Euangelium Lucae 18 ma drzeworyty przedst. Chrystusa uzdrawiającego ślepego (6,2×4,4 cm.), na drugim niewierny Tomasz, trzeci — ukamienowanie św. Szczepana (?), zachowany tylko w części. Na oddzielnym półarkusiku z sygn. C_{iii} i C_{vi} drzeworyt przedst. Chrystusa rozmnażającego ryby i chleb.

Moc. Ks. w T. s. 44.

Egz.: Toruń KM. k. 4° 1011.

Ruff Marcin

Przestroga gwiazdarska na rok Pański 1589 *zob. poz. 67*

VIVA IMAGO Naiśniejszego Stephana pirwszego... *zob. poz. 59.*

WYKAZ AUTORÓW I OMAWIANYCH OSÓB*

- Ackerbaum Georgius 79
 Aesopus 32, 50
 Albertus a Crasnystaw 15
 Albinus [Weiss] Joannes 134
 Albrecht, ks. pruski 38
 Amandus (Am Ende) 111
 Amandus Dorothea, Georgii f. 124
 Amandus Georgius 114, 124, 126
 Am End Ludovicus 30
 Angiers, Graf von 36
 Artomiusz Piotr 25, 57, 63, 82, 95, 99,
 114, 115, 128, 149
 Axtius Wilhelmus 65
- Baliński Adam 114
 Batory Andrzej, kard. 120
 Batory Stefan 120
 Batory Stefan, król 18, 23, 58, 59, 60
 Baumgart Andreas 94
 Bavarus Conradus 148
 Beckmann Martinus 87, 109, 120, 135
 Behr Georgius 49, 51
 Bellarmino Roberto 101
 Biblia 43, 155, 156
 Blemicke Eduardus 36
 Błotnicki Jan 15
 Boccaccio Giovanni 36
 Bochmann (Buchmann) Joannes 110
 Bohemus Matthias 121
 Bohemus Simon 121
 Borkowski Andreas 15
 Bosch Michael 56, 58
 Botger Elisabetha 132
 Botger (Bottger) Joannes 132
 Botzemius Joannes Wilhelmus 40
 Botzemius Joannes Bernardus 40
 Broniewski M. 91
 Brzostowski Nicolaus 15
- Buchholtz Simon 88
 Buchmann (Bochmann) Joannes 110
 Bucholzer Abraham 114
 Bukowiecki Martinus 63
 Burchardus Christianus 88, 97, 140, 148
 Butelius Christophorus 150
 Butner Euphrosyne, f. Bartholomaei 68
 Byberus 82
 Byssander Adamus 65
- Calvinus Joannes 141
 Campensis Joannes 33
 Canarius Joannes 12
 Chlewicki Andreas 15
 Chlewicki Samson 15
 Chrzastowski Andrzej 101
 Cicero Marcus Tullius 34, 46
 Cirenberg Caspar 93
 Cirenberg Joannes 93
 Copernicus Nicolaus 28
 Corbachius Joannes 74
 Cornerus Christophorus 46, 65
 Cotenius Andreas 68
 Crispinus Joannes 56
 Cross Bartholomaeus 48
 Cunis Vitus 65
 Cupius Joannes 88, 97, 114
 Curicke Jacobus 142
 Czerny Nicolaus 13
 Czerny Przemysław 15
- Dasius Andreas 148
 Daubmann Joannes 81, 127
 Dawid 5, 6
 Dąbrowski Jan 147
 Dickius Leopoldus 65
 Dorpowski Wojciech 133
 Dzierżanowski Andrzej 15

* Cyfry odnoszą się do pozycji, a nie do stron niniejszej książki.

Eber Paulus 65, 102
Eccardus Joannes 148
Egner Georgius 77
Ernesti Apollonia, Christophori vidua 140
Erythraeus Valentinus 58
Eske Daniel 30, 80, 134
Eske Franciscus 30
Eutropius Flavius 8

F. F. 148

Fabricius Jacobus 88, 97
Fachsius D. 31
Falk (Falco) Michael 88, 97, 111
Fibingen Valentinus 151
Filip, ks. szczeciński 65
Freitag Adam 88, 136, 143, 148
Frisius Caspar 41, 44, 46, 51, 64, 68, 82,
98, 100, 116, 143, 148

Ganzius Albertus 40
Ganzius Fridericus 40
Garcaeus Joannes, iun. 65
Gasto Flaminius 148
Gedeon 5
Gembart Stanislaus 67
Gericcius Franciscus 36
Germanus Balthasar 36
Gesner Caspar 85, 103
Gigas Joannes 38, 39, 113
Gilowski Paweł 48
Gisius (Giese) Albertus 65
Gisius Alexander 65
Gisius Constantinus 114
Glabba Jacobus 97
Glacianus Georgius 58
Glavius Jacobus 88
Gliczner Erazm 1, 8, 48, 129
Göbel Caspar 3
Goediccus Petrus 150
Goediccus Thomas 114
Goldner Salomon 114
Golius Theophilus 50
Gorka Stanisław 48, 99
Grabia Jan 15
Grabia Stanisław 15
Graser Conradus 114, 116
Gretsch Anna, Johannis filia 73
Gretsch Barbara 64
Gretsch Andreas 64

Gretsch Goergius 30
Gretsch (Grecz, Gretsch ew. Grötsch)
Joannes 17, 124
Grempius Joannes Ludovicus 40
Grötsch (Gretsch) Georgius 30
Grunou Catharina, Wenceslai filia 74
Grunius Joannes 65
Grynaeus Jacobus 93
Grzegorz z Żarnowca 130
Gunther Georgius 88, 97

Haberkampf Johannes 88, 110
Havenburg Regina, f. Ulrici 79
Hawenreuter Joannes Ludovicus 51, 58
Hawenschilt Caspar 30
Hegius Wolfgang 58
Heidenstein Reinholdus 82, 144
Heliconius Dawid 93
Helingus Mauritius 58
Henricus Julius, ks. brunówicki 65
Herdessianus Christophorus 58
Hestka Franciscus 17
Hubener Jacobus 76, 78, 86
Huebner Joannes 51, 64, 68, 73, 74, 78,
82, 97, 98, 114
Hubner Catharina, Jacobi filia 20
Hustius Andreas 143
Hyperius Andreas 37

Jan, wielki książę mosk. 24
Jan Fryderyk, książę pom. 65
Jan Olbracht, król 28
Junius Melchior 58

Kalkstein Jan 113
Kittelius (Kitelius?) Joannes 9
Kloczowski Piotr 15
Kochanowski Jan 91, 132
Korwin Maciej, król węg 112
Kosowski Wacław 15
Kostka Krzysztof 24
Kostka Stanisław 109, 120
Kostka Zofia, c. Krzysztofa 120
Koszarski Grzegorz 130
Krasnystaw Albertus a 14
Kriger Elisabetha, Lucae f. 143
Kriger Henricus 1
Kriger Nicolaus 1
Kroto(w)ski Andrzej (Jędrzej) 17, 63, 152

- Kroto(w)ski Jakub 17, 63
 Kroto(w)ski Urszula 29
 z Krotoszyna Jan 17
 Krzesichleb, zob. Artomiusz Piotr
 Krzusi Jan (pseud.) zob. Mikołajewski
 Daniel
 Kuncius Jeremias 94
- Lange Joannes 95
 Lasicius Joannes 93
 Laszkowski Jacobus 48
 Latański Stanisław 46
 Lebelki Jerzy 16, 24
 Leichtfus Aegidius 142
 Leszczyński Andrzej 146
 Leszczyński Rafał 11
 Lidicius Paulus 137
 Limer Carolus 40
 Lindanus Nicolaus 1
 Linde Barbara 42
 Lindemann Laurentius 65
 Lipsius Iustus 116
 Lipski Andrzej 15
 Liszka Nicolaus 94
 Lorenc Jan 48
 Loth Joachim 65
 Ludovicus Laurentius 65
 Luther Martin 1, 26, 27, 38, 41, 45, 58,
 85, 113
 Lutosławski Jan 15
 Lutosławski Jeremiasz 15
- Maciej Korwin, król węg. 112
 Madzinius Samuel 145
 Mahomet 137
 Maius Matthias 93
 Makowiecki Stanisław 120
 Malchin Christianus 143
 Mathesius Joannes 38, 39
 Matthaëus Joannes 65
 Matthias, rex Ungariae 112
 Melanchton Philippus 65
 Mencil 113
 Miączyński (Mączyński) Jan 52
 Mikołajewski Daniel 75, 104, 146
 Mirus Martinus 65
 Mniszek Mikołaj 15
 Mochinger Henricus 30, 153
 Mochinger Nicolaus 143
- Moller Conradus 45, 51, 94, 114, 116, 118,
 126
 Moller Henricus 114
 Monavius Jacobus 71, 114
 Morgenstern Benedictus 105
 Mörlin Maximilianus 65
 Mornberg Andreas 132
 Muchinger, dr 17
 Murinius Martinus 17
 Musaeus Simon 2, 3
 Mylius Martinus 82
- Naldi Naldus 112
 Neisser Catharina, Matthiae f. 19
 Neisser Georgius 97, 98, 114, 116, 118,
 126, 150
 Neothebel Valentinus 10, 11
 Neugebauer Daniel 121
 Niemojewski Jakub 18, 21
 Niewieszczyński Mikołaj 144
 Nizolius Matthias 116, 138, 140, 148
 Nostitz Caspar 38
- Ocrasius Ambrosius 148
 Oder Barbara, Wilhelmi f. 136
 Odontius Caspar 58
 Opper Georgius 19, 20, 36, 44, 51, 54, 88,
 97
 Orzelski Świętosław 104
 Orzeszko Jerzy 15
 Osiecki Sebastian 11
 Ossoliński Hieronim 15
 Ossoliński Piotr 15
 Ossoliński Prokop 15
 Ostromiecki Jan 133
 Ostromiecki Szymon 133
 Ostrorogowie 93
 Ostrorog Jan 25, 29
 Ostrorog Mikołaj 25, 149
 z Ostroroga Sędziwój 115
 Otto Zacharias 88, 148
- Pamarius 113
 Pancratius Balthasar 132
 Pancratius Joannes 139
 Pauli Simon 113
 Pezel Catharina, uxor Tobiae 102
 Philalethes Wilhelmus, Oxon. 90
 Pickart Johann 58

- Podlodowski Walenty 15
 Polus Nicolaus 140
 Ponętowski Mikołaj 15
 Popovius Stanislaus 94
 Porudenski Piotr 15
 Potenza Franciscus 148
 Praetorius Georgius 124
 Praetorius Gottschalk 58
 Praetorius Stephanus 65
 Prażmowski Andrzej 12, 21
 Preiser Esaias 65
 Preyss Leopoldus 1
 Pulmann Bernardus 1
 Pynes Eva, Melchioris f. 88, 98
 Pyness Juditha, Melchioris f. 97
 Pynes Melchior 28, 46, 88, 98
 Pynes Paulus 28

 Reinhard Benedictus 31
 Reinhard Samuel 114
 Rethel Martinus 51
 Rhodus Jacobus 88
 Ribbius Nicolaus 74, 97
 Ritter Henricus 132
 Rivius Joannes 58
 Rokita Joannes 48
 Roski Adamus 93
 Rottkierch Melchior ab 151
 Rozdrażewski Hieronim 16, 129
 Rozwadowski Jan 15
 Rudiger Anna, Jacobi f. 134
 Rudolf II, ces. austr. 87
 Rull Agnes 121
 Rumpler Erasmus 88, 116
 Runaw Dionysius 69
 Ruff (Ruoff) Martinus 67, 92
 Rusinowski Jan 133
 Rusinowski Rafał 145
 Rybiński Jan 29, 88, 100, 106, 129, 147, 152

 Sartorius Martinus 15
 Schober Huldericus 51, 53, 54, 61, 64, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 82, 88, 93, 94, 95, 97, 98, 100, 102, 112, 113, 114, 116, 124, 125, 126, 129, 133, 138, 140
 Schober Joannes 88, 97
 Scholtz Barbara, Abr, filia 54
 Schroderus Joannes 88

 Schubbe (Schubboeus) Lucas 1, 4, 5
 Schultetus Anna, Valentini f. 4
 Schutz Matthias 88, 97
 Seidler Simon 15, 19, 20, 78
 Sellinus Matthias 83, 148
 Selnecker Nicolaus 65
 Seydel Barbara, Andreae f. 64
 Siefert Georgius 73
 Siefrid Anna, Michaelis f. 77
 Sierakowski Marcin 62
 Sierakowski Stanisław 106
 Sirakowski Janusz 130
 Sirakowski Łukasz 130
 Sirakowski Marcin 130
 Sigismundus III zob. Zygm. III, Waza
 Skarga Piotr 91
 Smiglecki Marcin 146
 Sobol Urbanus 148, 153
 Soltan Albertus 100
 Sonius Chr. 93
 Splawski Stanisław 63
 Sporerus David 20
 Stosselius Joannes 65
 Strigelius Victorinus 65
 Stroband Christianus 55, 136
 Stroband Elisabetha, Henrici f. 142
 Stroband Henricus sen. 9, 30, 37, 46, 49, 51, 65, 94, 118, 126, 139
 Stroband Henricus iun. 88, 97, 116, 148
 Stroband Joannes 1, 17, 44, 53, 55, 97, 114
 Strychnus Albertus 97, 107
 Sturm Joannes 30, 40, 51, 58, 72, 94, 114
 Suidas 129
 Sulcius Stanislaus 94, 126
 Sweder Daniel 4
 Swidnina Katarzyna 29
 Świer(sz)czowna Halina z Olchowca 25
 Szafranec Andrzej 141

 Tangel Lucas 65
 Tarnowski Jan 109
 Teuchler Elias 88
 Thamnitius Andreas 133
 Theodorici Anna, Andreas 100
 Thonin Fabianus 40
 Tidicaeus Franciscus 64, 95, 98, 100, 116, 118, 148
 Timaeus Joannes 88

Tobolski Adam 100
Trisner Martin 41, 42, 55, 86, 108, 114, 116
Trost Regina, Antonii f. 148
Turnowski Szymon Teofil 48, 89
Usaeus Caspar 44, 47, 54

Valerius Cornelius 80
Verinus Michael 22
Verepaeus Simon 96
Vincentius Petrus Vratisl. 65
Vogt Laurentius 88
Vorberg Gregorius 51, 88, 97
Vulpius Thomas 97

Walter Bartholomaeus 72
Waltherus Andreas 113, 58
Warszewicki Krzysztof 23, 24
Welmann Gerardus 31

Wenzel (Wentzel) Joannes 6
Widebram Fridericus 65
Wider Georgius 132
Willich Jodocus 65
Winter Jacobus 54
Wolff Hieronymus 58
Wolff Samuel 13, 15
Wormser Joannes Jacobus 40

Zajączkowski Albertus 33
z Żarnowca Grzegorz 130
Zborowski Jan 99, 105
Zeleńska Elżbieta 29
Zituuitz Jacobus 65
Zisius Vitus 88, 97
Zöllner Basilius 97
Zöllner Jacobus 51
Zygmunt III Waza 61, 62, 82, 87, 109,
129, 135, 144

Faint, illegible text in the left column, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the right column, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

SPIS TABLIC

1. Opis czcionek i najstarsze zestawienie toruńskich drukarzy w pracy Jana Nicolai: <i>Abriss der Thornischen Buchdruckerey</i> . (Tor. 1717, egz. Ks. M.)	15
2. Pierwszy druk toruński Worffschauffla <i>Assertiones</i> Erazma Glicznera. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 1	33
3. Utwór okolicznościowy korektora Łukasza Schubbe z okazji ślubu nauczyciela w Lęborku Daniela Swedera. Egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 4.	34
4. Biblijna historia Gedeona opisana wierszem przez korektora gimn. tor. Łukasza Schubbe Egz. Gd. PAN. — Poz. 5. K. tyt. egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 2.	35
5—6. Musaeus: <i>Catechistisch Examen</i> . Odmienny układ tekstu wokół klocka świadczy o korekcie estetycznej. — Poz. 2. 1) Egz. Ks. M. w Toruniu. 2) Egz. B-ki Gd. PAN	36
7—8. Walentego Neothebela <i>Acrostichis i Raphaelahi</i> drukowane przez Neringa w r. 1581 w Toruniu po polsku. — Poz. 10, 11.	66
9. Elegia Samuela Wolfa na zgon Mikołaja Czernego pod Pskowem. Egz. B-ki Gł. UMK. — Poz. 13.	67
10. Pierwsze wydanie <i>Consensus</i> z roku 1582. Egz. BU. Wrocł. — Poz. 14.	68
11. Ugoda Ewangelików z Braćmi Czeskimi dołączona do <i>Consensus</i> z r. 1582. — Poz. 14.	68
12—13. Warianty kroniki Muriniusa. Obydwa egz. z B-ki Kórn. — Poz. 17.	69
14—15. Przedmowa Marcina Muriniusa do Radnych miasta Torunia. (War. A. Kroniki Muriniusa). — Poz. 17.	70
16. 17. Przedmowa drukarza Neringa w war. B. Kroniki mistrzów pruskich Muriniusa. Poz. 17.	71
18. Kazania pogrzebne ks. Piotra Artomiusza. Druk Neringa z r. 1583. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 25.	72
19. Pierwszy zbiorek poetycki Jana Rybińskiego drukowany w Toruniu u Neringa w r. 1583. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 29.	73
20. Przekład Nowego Testamentu, drukowany w 2 częściach. K. tyt. części 1-szej egz. Ossolineum. — Poz. 43.	74
21. 22. Typowa dla druków Neringa ramka z ozdobników w kształcie zamkniętego M (po 2 „grzybki” w 1 ozdobniku) 1) Jan Sturma <i>Neanisci</i> . Tor. 1583. — Poz. 30 2) <i>Designatio lectionum</i> pro Anno 1586. — Poz. 49.	75
23. <i>Regulae duodecim</i> Jana Campensis (ramka z trójlistków). Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 33.	76
24. Druk Prawa Chełmińskiego wydany staraniem i nakładem burmistrza Henryka Strobanda, Egz. B. Gł. UMK. — Poz. 35.	77

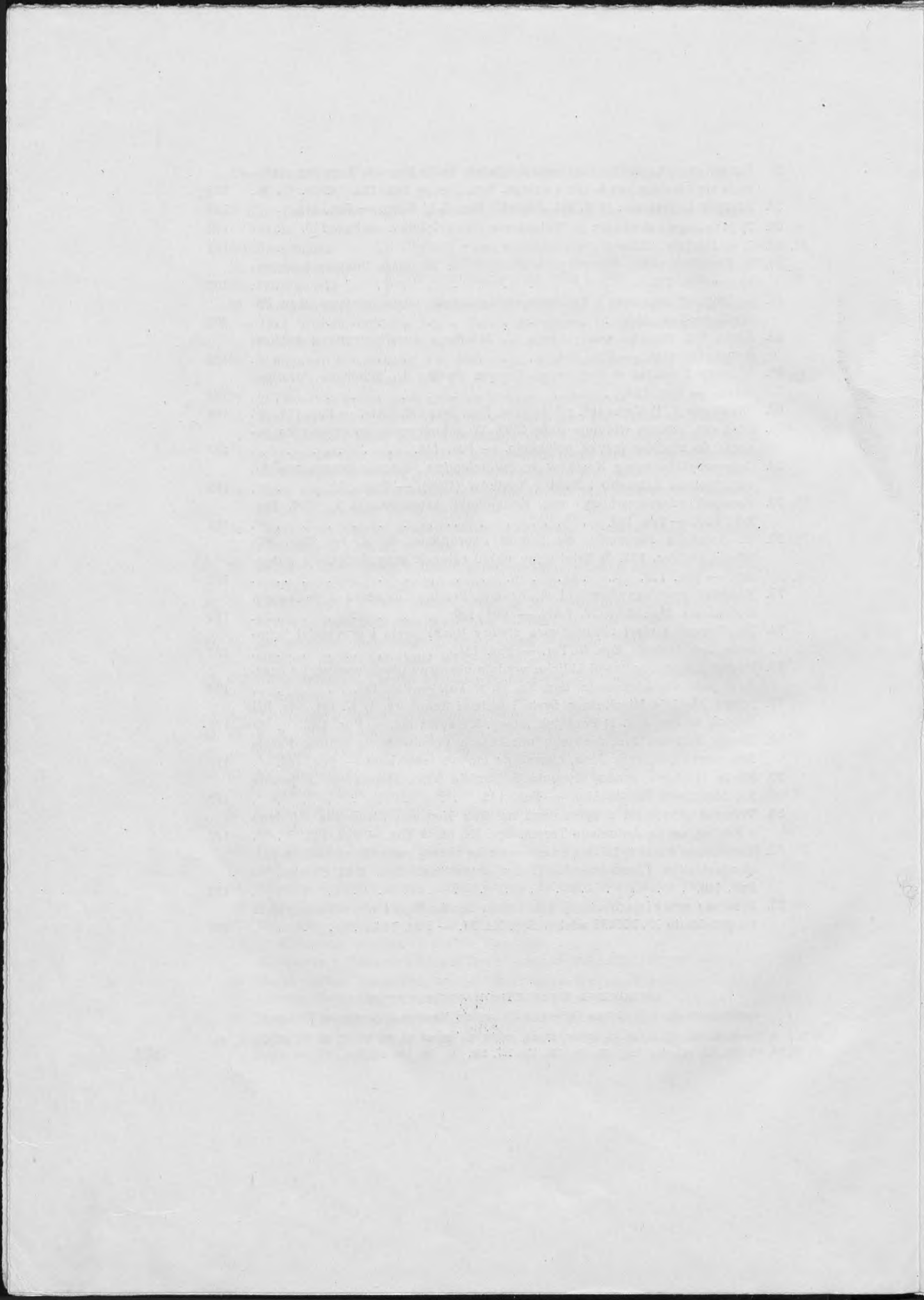
25.	Herb miasta Torunia na ost. stronie <i>Prawa chełmińskiego</i> (war. A, egz. B. Gł. UMK.) — Poz. 33.	78
25 a, b, c, d.	Zestawienie winiet stosowanych przez Neringa w <i>Prawie chełmińskim</i> . — Poz. 35.	79
26.	Frontispice	
27.	tytuł łaciński	} <i>Consensus</i> w wyd. z r. 1586/7 powtarzający się w wydaniach z lat 1592 i 1596. — Poz. 48.
28.	tytuł polski	
29.	Tom pierwszy <i>Institutionis literatae</i> zawierający prace znanego pedagoga Jana Sturma. Egz. Ks. M. w Tor. z dedykacją H. Strobanda Bibliotece toruńskiej. — Poz. 51.	81
30.	Kancjonał Artomiusza z r. 1587. Egz. B-ki Czartor. w Kr. — Poz. 57.	
	1) K. tyt. 2) Początek cz. 2	82
	3) Początek pieśni adwentowych w kanc. Artomiusza. — Poz. 57.	83
33.	Przygotowane zapewne przez U. Schobera jako ćwiczenie szkolne Epitafium ku czci króla Stefana orientuje nas w życiu i działalności króla. a równocześnie zaznajamia z posiadaniem przez Koteniusza materiałem zdobniczym w czasie przejęcia drukarni. — Poz. 60.	140
34.	Zbiór utworów powitalnych przygotowany na przyjęcie króla Zygmunta III-go. K. tyt. egz. Ossol. — Poz. 61.	141
35.	Tradycyjna ramka z trójlistków przy druku ślubnym And. Gretscha i Barbary z r. 1588. — Poz. 64.	142
36.	Inicjały, zdobnictwo w druku gratulacyjnym na ślub drukarza Andrzeja Koteniusza z Eufrozyną Butnerówną. — Poz. 68.	143
38.	Greckie eposy ślubne pisane przez U. Schobera dla drukarza A. Koteniusza i jego przyszłej małżonki. — Poz. 68.	144
40.	Zestawienie gdańskiego i toruńskiego wydania Dion. Runaw'a Vom Wucher (O lichwie). Oba wyd. nieznanne Estr. — Poz. 69.	145
42.	Karta tytułowa i jedna ze stron opisujących choroby w <i>Nomenclatorze</i> Artomiusza. Egz. BU. Wrocł. — Poz. 82.	146
44.	Zestawienie dwu wydań <i>Wokabularza</i> z r. 1590 i 1596. — Poz. 81 i 127	147
46.	K. A _{3v} i A ₄ w wydaniu <i>Wokabularza</i> z r. 1590. — Poz. 81.	148
48.	Te same strony z wyd. z r. 1596 (różnica w zdobnictwie). — Poz. 127.	149
50.	Katechismik Marcina Lutra z r. 1591. Egz. B. Nar. 1) Karta tyt. 2) K. A _{6v} z drzeworytem. — Poz. 85.	150
52.	Karta tytułowa „Responsa” protestantów na Upominanie do ewangelików ks. Piotra Skargi. — Poz. 91.	151
53.	<i>Prognosticon</i> Marcina Ruffa na rok 1593 z drzeworytami zaczerpniętymi z krak. drukarni Siebeneychera. Egz. B. Jag. — Poz. 92.	152
54.	Kazanie Artomiusza nad ciałem wojewody poznań. Stanisława Górki. Egz. B-ki Czart. — Poz. 99.	153
55.	Jana Rybińskiego <i>Gęśli różnorodnych księga pierwsza</i> . 1) Koteniusz omawia errata. — Poz. 106. 2) Wiersz J. Glicznera i tekst <i>Gęśli 1-szej</i> . — Poz. 106.	154
56.	Śląski unikat żałobnych trenów Strychnusa wykazuje polskość rodziny Jerzego Swigonia. — Poz. 107.	155
57.	Elegia Marcina Beckmanna ku czci króla Zygmunta III, wicekanclerza Jana Tarnowskiego i podskarbiego Stanisława Górki. Egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 109.	156

58.	Florentyńczyka Nalda <i>Pochwała biblioteki króla Macieja Korwina</i> zachowała się niestety bez k. tyt. i wstępu. Egz. Oss. — Poz. 112.	157
59.	<i>Postylla</i> Kalksteina. 1) K. tyt. <i>Postylli</i> . Egz. B-ki Kórn. — Poz. 113.	158
60.	2) przedmowa drukarza A. Koteniusza do czytelnika. — Poz. 113.	159
61. 62.	3, 4) Inicjały, drzeworyty i ozdobne ramy <i>Postylli</i>	160—161
63.	5) Rozmieszczenie drzeworytów mniejszych; Mniejsze inicjały i czcionki. — Poz. 113.	162
64.	6) Winiety tekstowe i końcowe wypełniające puste miejsce stron <i>Postylli</i> . — Poz. 113.	163
65.	Karta tyt. zbioru poetyckiego U. Schobera <i>Paralipomena</i> z herbem Konst. Gisiusza. — Poz. 114.	164
66.	Winiety i inicjał w bogato zdobionym dziełku U. Schobera <i>Paralipomena</i> . — Poz. 114.	165
67.	<i>Orationes</i> X. 1) Karta tyt. z datą 1594. Egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 116.	166
67a.	2) Na ost. stronie widnieje data 1595. W zakończeniu do czytelnika zachęta do studiów języka polskiego. — Poz. 116.	167
68.	Drzeworyt herbowy Kostków w <i>Epithalamion</i> Marcina Beckmanna ku czci Stefana Batorego i Zofii z Kostków (1596). — Poz. 120.	168
69. 70.	Początek zdefektowanego egz. Kancjonału Artomiusza z r. 1596. Egz. B-ki Nar. — Poz. 123.	169
71. 72.	U. Schobera <i>Paraenesis de Schola Thoruniensi</i> . 1) K. tyt. Egz. BU. Wrocł. — Poz. 126. 2) Estetyczny układ członek przy dedykacji wstępnej. — Poz. 126.	171
73.	Rzadziej spotykany wariant A. <i>Kroniki</i> Erazma Glicznera z pelikanem Koteniusza. Egz. B-ki Gd. PAN. — Poz. 129	171
74.	Dla Torunian pisał również swe utwory lipski poeta i przyjaciel Schobera, Jan Albinus. Egz. BUTor. — Poz. 134.	172
75.	Pastor z Brodnicy Paweł Lidicius wydaje obszerny utwór poetycki o groźnym państwie Mahometa. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 137.	173
76. 77.	Mowa Macieja Nizoliusa o życiu i śmierci Schobera. 1) K. tyt. egz. BU Wrocł. — Poz. 138. 2) Początek mowy. Kursywa łac. — Poz. 138.	174—175
78.	Elegia Samuela Madzińskiego opłakująca przedwczesną śmierć Rafała Rusinowskiego, syna Jana, chorążego inowrocławskiego. — Poz. 145.	176
79.	Karta tytułowa znanej dysputacji Daniela Mikołajewskiego z jezuitą ks. Marcinem Śmigleckim. — Poz. 146.	177
80.	Wiersze przyjaciół z życzeniami na ślub Henryka Strobanda młodego z Reginą, córką Antoniego Trosta. Egz. Ks. M. w Tor. — Poz. 148.	178
81. 82.	Zniszczona karta tytułowa i zastosowanie różnej czcionki w tekście polsko-łacińskim <i>Thanatomachii</i> Piotra Artomiusza. Egz. B-ki Czartor. — Poz. 149.	179
83.	Broszura omawiająca ustrój gimnazjum toruńskiego i warunki przyjęcia na przełomie XVI/XVII wieku. Egz. Ks. M. — Poz. 154.	180

ZESTAWIENIE ZMIKROFILMOWANYCH POZYCJI

znajdujących się w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

1, 2, 7, 9, 12—20, 24, 29, 30, 31, 42, 43, 44, 48, 49, 50, 56, 57, 60, 61, 64, 68, 72, 75, 77, 82, 85, 88, 89, 91, 93, 96, 97, 98, 99, 106, 107, 111—117, 120, 126, 130, 133, 134, 137, 138, 145, 146, 149, 150, 154.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Literatura	17
Indeks alfabetyczny	19
Druki toruńskie XVI wieku	27
I. Stanisław Worffschauffel	29
II. Melchior Nering	37
III. Andreas Cotenius	84
Fragmenty	181
Wykaz autorów i omawianych osób	183
Spis tablic	189
Zestawienie zmikrofilmowanych pozycji znajdujących się w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu	191

